

9. Tiistaina 17 päivänä helmikuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Ed. Bjarne Kalliksen /skl ym. välikysymys kansalaisten turvallisuuden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä 217

Välikysymys 1/1998 vp
Vastaus ja keskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta 309

Hallituksen esitys 97/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1998 vp

2) Hallituksen esitys Suomen ja Länsi-Euroopan unionin välisen turvallisuussopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 179/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aho, Alho, Biaudet, Halonen, Hassi, Heinonen, Järvilahti, Kalliomäki,

Karhunen, Kiljunen, Kukkonen J., Lipponen, Mölsä, Penttilä, Polvi, Rauramo, Saarinen, Skinnari, Tennilä ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Mölsä, Järvilahti ja Polvi.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella ed. Skinnari sekä muun syyn perusteella edustajat Polvi ja Tennilä, tästä ja huomisesta päivästä muun syyn perusteella ed. Kiljunen, tämän kuun 19 päivään muun syyn perusteella edustajat Alho ja Kalliomäki, tämän kuun 20 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Aaltonen, Biaudet, Heinonen, J. Kukkonen, Lipponen ja Wahlström sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Hassi, Rauramo ja Saarinen.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on viime perjantaina 13 päivänä helmikuuta 1998 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 2, joka sisältää ehdotuksen vuoden 1998 lisätalousarvioksi.

Ed. Bjarne Kalliksen /skl ym. välikysymys kansalaisten turvallisuuden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Välikysymys 1/1998 vp
Vastaus ja keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen sisäasiainministeri Enestam vastaa ed. Kalliksen ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 1 kansalaisten turvallisuuden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä (VK 1/1998 vp).

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettämistä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies, fru talman! Välikysymyksen lähtökohtana on käsitys siitä, että ihmisten turvallisuus maassamme on selvästi heikkenemässä. Tämä on niin vakava väite, ettei sillä tulisi missään oloissa politikoida. Hallitus suhtautuu erittäin vakavasti ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuuteen. Hallitus seuraa tarkasti valtion sisäisen turvallisuuden kehitystä kiinnittäen tällöin huomiota moniin muihinkin näkökulmiin kuin rikollisuustilanteeseen. Kehityksessä on eräitä piirteitä, jotka antavat aihetta huoleen. Kaiken kaikkiaan sisäinen turvallisuus Suomessa on viime vuosien murroksessa ja muutoksessa pysynyt kuitenkin hyvällä tasolla. Ihmiset voivat edelleen nukkua yönsä rauhassa.

Ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuus riippuu ennen kaikkea harjoitetusta yhteiskunta- ja talouspolitiikasta. Hyvän turvallisuuden lähtökohdina ovat perusoikeuksien ja hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelujen takaaminen, talouden ja työllisyyden vakaa ja suotuisa kehitys sekä maan ulkoisen turvallisuuden vahvistaminen. Kaikissa näissä suhteissa hallituksen harjoittama politiikka on tuottanut myönteisiä tuloksia. Euroopan unionin jäsenyys on antanut Suomelle myös uudenlaiset mahdollisuudet osallistua kansainväliseen yhteistyöhön rikosten torjunnassa ja muutenkin sisäisen turvallisuuden kehittämisessä.

Människornas trygghet och tryggheten i samhället beror framför allt på den samhällspolitik och ekonomiska politik som bedrivs. Utgångspunkten för en god trygghet är att de grundläggande rättigheterna och basservicen i välfärds-samhället tryggas, att ekonomin och sysselsättningen utvecklas på ett stabilt och gynnsamt sätt och att landets yttre säkerhet stärks. I alla dessa hänseenden har regeringens politik lett till positiva resultat. Medlemskapet i Europeiska unionen har också gett Finland nya möjligheter att delta i det internationella samarbetet för brottsbekämpning och också annars i utvecklandet av den inre säkerheten.

Välikysymyksestä syntyy mielikuva huolestuttavasti lisääntyvästä rikollisuudesta. Tilastotiedot kertovat kuitenkin toista. Kuluvalla vuosikymmenellä rikollisuuden määrä on ollut laskusuunnassa. Tämä koskee myös väkivaltarikoksia. Kun vuonna 1990 poliisin tietoon tuli rikoksia yli 848 000, vuoden 1997 ennakkotietojen mukaan vastaava luku oli alle 730 000. Murhien ja tappojen määrä nousi vuoden 90 145:stä enimmillään 168:aan vuonna 1996, mutta viime vuoden ennakkotietojen mukaan luku laski jälleen 149:ään. Ryöstöjen määrä laski vuodesta 90 vuoteen 96 2 600:sta alle 2 100:n.

Pahoinpitelyrikosten kehitys poikkeaa yleiskuvasta. Niiden kokonaismäärä on noussut vuoden 1990 noin 20 500:sta vuoden 1997 ennakkotietojen mukaan yli 25 000:n. Tämäkään seikka ei kuitenkaan osoita kysymyksessä viitattua rikollisuuden raaistumista, sillä törkeiden pahoinpitelyjen määrä on laskenut koko 90-luvun ajan.

Myös väkisinmakaamisista poliisille tehtyjen ilmoitusten määrä on lisääntynyt 90-luvulla. Niitä tehtiin 381 vuonna 90. Viime vuonna lukumäärä oli 482. Tämän muutoksen syynä voidaan hyvin perustein pitää sitä, että aikaisempaa selvästi suurempi osa tällaisten rikosten uhreista ilmoittaa teon poliiseille. Ilmoitusalttiuden kasvu on sinänsä myönteistä ja myös eräs näitä rikoksia ehkäisevä seikka.

Tilastotietojen mukaan rikosten selvitystaso on Suomessa kansainvälisesti hyvää luokkaa. Törkeiden väkivaltarikosten osalta se on jopa huipputasoa. Vuonna 1996 törkeistä väkivaltarikoksista selvitettiin 78 prosenttia. Poliisin tietoon tulleista kaikista rikoksista on 90-luvulla selvitetty vuosittain keskimäärin noin 60 prosenttia.

Valitettavan poikkeuksen hyvästä selvitystasosta tekevät omaisuusrikokset. Vaikka niiden-

kin määrä 90-luvun ajan on pysynyt melko saman tasoisena, selvitysprosentti niiden osalta on ollut yleensä alle 25:n. Keskeisenä syynä tähän on usein näiden rikosten muita rikoksia hankalampi selvitettävyyys.

Välikysymyksessä on esitetty, ettei tuomioistuinten noudattama rangaistuskäytäntö vastaa kansalaisten yleistä oikeuskäsitystä. Väitettä ei ole perusteltu.

Oikeusvaltion perusteisiin kuuluu riippumaton oikeuslaitos, joka on ratkaisuisaan sidottu vain lakiin. Tällä turvataan se, etteivät hallitus, puolueet, kaupalliset tahot tai yksittäisen jutun asianosaiset voi vaikuttaa tuomioistuimissa ratkaistavien asioiden käsittelyyn tai annettavien tuomioiden sisältöön. Hallitus voi vaikuttaa tuomittaviin rangaistuksiin vain eduskunnassa säädettävän lain avulla.

En av grundstenarna i en rättsstat är ett oavhängigt rättsväsende, som i sina avgöranden endast är bundet av lag. På detta sätt säkerställs att regeringen, partierna, kommersiella företag eller parterna i enskilda mål inte kan påverka behandlingen av ärenden som skall avgöras i domstol, inte heller innehållet i domarna. Regeringen kan påverka de straff som utdöms endast genom lagar som stiftas av riksdagen.

Laissa voidaan yleisellä tasolla kuvata rangaistava menettely ja rangaistusasteikolla haaruroida siitä tuomittava rangaistus. Hallitus ei voi Suomessa millään tavoin yksittäistapauksessa määrätä tai edes vaikuttaa siihen, miten tuomioistuinten pitäisi ratkaista niissä käsiteltävät asiat tai mikä pitäisi olla joistakin rikoksista tuomittavien rangaistusten taso. Tuomioistuimet tuomitsevat yksittäisestä teosta laissa määrätyn asteikon puitteissa rangaistuksen, jonka tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon vakavuuteen ja tekijän syyllisyyteen. Tähän vaikuttaminen merkitsisi tuomioistuinten riippumattomuuteen puuttumista.

Luonnollisesti hallitus voi pitää yllä yleistä kriminaalipoliittista keskustelua yhteiskunnassa. Tuomioistuinten tehtävänä on soveltaa lakia niin, että oikeuskäytäntö vastaa yleisesti hyväksyttyä käsitystä oikeudenmukaisuudesta ja rangaistukset ovat ennustettavia.

Rangaistusjärjestelmä ja kansalaisten oikeustaju eivät saa olla etäällä toisistaan. Yleinen oikeustaju on kuitenkin käsitteenä moniulotteinen, eikä lainsäädäntöä voida perustaa pelkästään sen varaan. Käsitykset soveliaasta rangaistusten

tasosta vaihtelevat muun muassa iän, sukupuolen, koulutustason ja asuinpaikan mukaan. Tämä vaihtelu on tutkimuksin kiistattomasti osoitettu. Yksinkertaistettuihin kysymyksiin perustuvat yksittäiset mielipidekyselyt eivät kerro paljoakaan kansalaisten oikeustajun ja rikosten rangaistustason todellisesta suhteesta.

Tasapuolisen ja yhdenvertaisen oikeuskäytännön turvaamiseksi äkkinäiset muutokset tuomitemiskäytännössä eivät ole toivottavia.

Väkivaltarikosten asteikot antavat nykyisellään teon vakavuuden niin vaatiessa mahdollisuuden ankariinkin rangaistuksiin. Rangaistuskäytäntö joidenkin väkivaltarikosten osalta osoittaa keskirangaistuksen olevan rangaistusasteikon alapäässä. Näin on tilanne väkisinmakaamisrikoksissa. Tältä osin eduskunnassa käsiteltävänä oleva muun muassa seksuaalirikoksia koskeva hallituksen esitys tullee vaikuttamaan rangaistuskäytäntöön.

Lainsäätäjän ratkaisut eivät ole olleet rikosten törkeyttä vastaavien riittävien rangaistusten esteenä. Päinvastoin lainsäätäjä on useilla 90-luvullakin rikoslakiin tehdyillä muutoksilla korostanut väkivallan tuomittavuutta. Tehostettua suojaa on annettu jo pelkälle terveyden vaarantamiselle laajentamalla pahoinpitelyinä rangaistavien tekojen alaa sekä määräämällä niistä syyte nostettavaksi silloinkin, kun rikoksen uhri jostakin syystä ei itse sitä haluaisi.

Vaikka henkirikosten määrä Suomessa on vuosikymmenien ajan ollut korkeampi kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa, Suomi on kansainvälisessä vertailussa turvallinen maa. Tätä kuvaa vuonna 1996 tehty kansainvälinen tutkimus, jossa selvitettiin muun muassa eri maiden kansalaisten pelkoa liikkua pimeän tultua ulkona asuinalueellaan. Yhdeksän Länsi-Euroopan maan kansalaisista suomalaiset pelkäsivät ruotsalaisten jälkeen vähiten.

Saman tutkimuksen mukaan suomalaiset olivat joutuneet jonkin verran keskimääräistä useammin pahoinpitelyjen tai pelottavien uhkausten kohteeksi. Suomalaiset olivat kuitenkin joutuneet varsinaisen rikoksen uhreiksi selvästi harvemmin kuin kansalaiset vertailumaissa keskimäärin, kun tarkasteltiin kaikkia tutkittuja rikoksia.

Vuotta 1998 koskevien suunnitelmien mukaan poliisi lisää liikennevalvonnan vaikuttavuutta niin, että rattijuoppojen ja 10 km/tunti tai sitä suurempaa ylinopeutta ajavien osuus liikennevirrassa alenee. Rattijuoppojen osalta vuodelle 1997 asetettu tavoite, enintään 20 rat-

tijuoppoa/10 000 kuljettajaa, toteutui. Tutkimusten mukaan rattijuoppojen osuus liikennevirrassa oli 19/10 000 kuljettajaa. Luku on sama kuin kolmen viimeksi kuluneen vuoden keski-vertoluku.

Kiinnijääneiden rattijuoppojen määrä oli vuonna 97 22 495, joka on noin 25 prosenttia vähemmän kuin vuonna 1990. Viime vuonna törkeästä rattijuopumuksesta epäiltyjen määrä nousi 346:lla ja muiden rattijuopumuksesta epäiltyjen määrä 375:llä eli yhteensä 721:llä. Rattijuopumusten määrän muutokset näyttävät riippuvan alkoholinkulutuksen kehityksestä. Kiinnijääneiden määrän lisääntyminen selittyy osaksi sillä ja osaksi valvonnan paremmalla kohdentamisella.

Poliisi on sijoittanut elinkeinotoimintaan kohdistuneiden tuhotekojen selvittämiseen merkittävästi voimavaroja. Myös tällaisten tekojen ennaltaestämiseen panostetaan lisääntyvässä määrin. Millään viranomaisten toimenpiteillä ei kuitenkaan kyetä sataprosenttiseen omaisuuden suojaamiseen.

Välikyksymyksessä esitetään käsitys, että viranomaiset olisivat kansalaisten omaisuuden suojaamisessa valinneet toimintalinjan, jonka mukaan omaisuuden suojaaminen olisi jätetty kansalaisten oman toiminnan varaan. Tämä käsitys on virheellinen.

Pyrkimystä suojata kansalaisten omaisuutta kuvaa myös se, että vahingonteosta on säädetty ankarat rangaistukset, enimmillään neljä vuotta vankeutta. Erityisesti elinkeinonharjoittamisen oikeutta on lisäksi tarkoitus turvata uudella luvaton tunkeutumisesta koskevalla kriminalisoinnilla, joka sisältyy viime vuoden lopulla eduskunnalle annettuun esitykseen. Uusi säännös laajentaisi perinteisen kotirauhan luonteisen suojan kattamaan myös esimerkiksi liikehuoneistot ja tuotantolaitokset.

Viime vuosina pieni ryhmä eläinaktivisteja on ottanut myös Suomessa käyttöönsä lainvastaisia keinoja, jotka ovat suuntautuneet pääasiallisesti turkis- ja lihanjalostusalojen yrityksiä vastaan. Elinkeinonharjoittajille on aiheutettu merkittäviä taloudellisia vahinkoja etupäässä vahingon- teko-, varkaus- ja tuhotyörikoksilla. Lainvastaiset keinot loukkaavat huomattavan suuren yrittäjä- ja työntekijäpiirin oikeuksia.

Elinkeinotoimintaan kohdistuvien rikosten selvittämiseksi paikallispoliisi ja poliisin valtakunnalliset yksiköt ovat muodostaneet tutkintaryhmiä sekä järjestäneet asiaan liittyvää tiedustelutoimintaa.

För att konflikter mellan djuraktivister och näringsidkare inom päls- och köttförädlingsbranschen skall kunna förhindras krävs det omfattande samarbete. Det behövs också en dialog mellan grupper och personer som representerar olika intressen. Polisen har, när det gäller brott som riktar sig mot pälsnäringen, intensifierat den preventiva verksamheten genom att öka patrulleringen i områden med pälsdjursfarmer och genom att informera näringsidkarna om hur de kan skydda sin egendom.

Eläinaktivistien sekä turkis- ja lihanjalostus- alalla toimivien elinkeinonharjoittajien välisten ristiriitaisuuksien estäminen on asiakokonaisuus, joka edellyttää laaja-alaista yhteistyötä. Tarvitaan myös eri intressejä edustavien tahojen ja henkilöiden välistä vuoropuhelua. Poliisi on tehostanut turkiselinkeinoon kohdistuneiden rikosten osalta ennalta estävää toimintaa lisäämällä tarhausalueille suunnattua partiointia sekä antamalla elinkeinonharjoittajille suojausneuvontaa.

Rikollisuuden torjunnassa on toimenpiteiden painopistealueena yhtäältä rikolliseksi rekrytoitumisen estäminen ja toisaalta uusintarikollisuuden ja ammattimaisen rikollisuuden vastaiset toimet.

On selvää, että poliisi ei yksinään kykene torjumaan rikollisuutta. Sen vuoksi poliisi onkin ottanut keskeiseksi toimintamallikseen niin sanotun lähipoliisitoiminnan. Siinä poliisi yhdessä oman alueensa muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa luo verkoston, jonka avulla kehitetään yhteistyömuotoja rikosten ja häiriöiden ennaltaestämiseksi vaikuttamalla niiden taustalla oleviin syihin. Keskeisenä tavoitteena on tukea lapsia ja nuoria sekä heidän sosiaalista ympäristöään.

Poliisin keskeisiä yhteistyötahoja ovat asukkaiden lisäksi sosiaali- ja terveysviranomaiset, koulu, seurakunnat ja erilaiset vapaaehtoisjärjestöt. Lähipoliisitoiminta on käynnistetty jo lähes kaikissa poliisilaitoksissa ja tavoitteena on sen omaksuminen osaksi jokapäiväistä peruspoliisitoimintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on viime vuosina suunnannut käytettävissään olevista päihdehaittojen ehkäisyyn varatuista määrärahoista valtaosan kuntien ja järjestöjen toteuttamiin nuorten päihteiden käytön ehkäisyhankkeiden rahoitukseen. Tavoitteena on ollut saada aikaan moniammatillista yhteistyötä nuorten päihteiden käytön ehkäisyyn tehostamiseksi erityisesti paikallisella

tasolla. Ministeriö on kehittänyt yhdessä opetushallituksen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen sekä järjestöjen kanssa työmenetelmiä, joilla nuorten päihteiden käyttö voitaisiin tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja siihen osattaisiin puuttua oikealla tavalla. Yhteistyön kehittäminen perheiden kanssa on tuotu voimakkaasti esiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut opetushallituksen työtä koulujen päihdeopetuksen kehittämiseksi.

Hallitus on kiinnittänyt vakavaa huomiota ulkomaalaisiin ja vähemmistöihin kohdistuvaan väkivaltaan. Hallitus on vuosi sitten hyväksynyt ohjelman hallinnon toimenpiteistä suvaitsevuu-den lisäämiseksi ja rasismien ehkäisemiseksi.

Ohjelmassa on määritelty kaikkia ministeriöitä ja niiden alaista hallintoa koskevat toimenpiteet. Keskeisiä toimintalinjauksia ovat rasistisiin tekoihin puuttumisen kynnyksen madaltaminen, asianosaisen kuulemisesta ja päätösten perustelujen asianmukaisuudesta huolehtiminen ulkomaalaisia koskevissa asioissa, viranomaisten henkilöstön koulutus syrjinnän estämiseen liittyvissä toimenpiteissä, etnisten vähemmistöjen edustajien ottaminen viranomaisten palvelukseen ja tämän huomioon ottaminen henkilöstösuunnitelmissa, etnisten kysymysten käsitteleminen viranomaisten julkaisutoiminnassa sekä maahanmuuttajiin liittyvä tilastointi ja tutkimus. Periaatepäätöksen mukaan kukin ministeriö vastaa yhdessä hallinnonalansa kanssa päätöksen toteuttamisesta, jota valvoo rasismien ehkäisemiseksi perustettu ministeriryhmä.

Rikollisuuden, myös ulkomaalaisiin kohdistuvan väkivallan, ennaltaestämiseksi poliisi toimii yhdessä muiden paikallisten viranomaisten kanssa yhteistyössä. Poliisin ylijohdto on antanut hallinnonalalleen valtioneuvoston periaatepäätöksen soveltamista koskevan ohjeen. Poliisin yksiköt raportoivat ylijohdolle periaatepäätöksen toteutumisesta.

Valtiontalouden tasapainoa on hallituksen toimin kyetty selvästi parantamaan. Edelleen kuitenkin tarvitaan toimenpiteitä valtiontalouden vakauttamiseksi. Näissä oloissa myöskään poliisin voimavaroja ei ole voitu kaikin osin tyydyttävästi kehittää. Säästötoimet ovat kuitenkin kohdistuneet poliisiin huomattavasti vähäisempinä kuin useimpiin muihin toimintoihin. Kuluvan vuoden talousarviossa poliisin toimintamäärärahoihin on osoitettu 90 miljoonan markan tasokorotus.

Poliisin toiminnan järjestelyissä on eräänä keskeisenä tekijänä ollut varsinaisen kenttätoi-

minnan edellytysten säilyttäminen kaikissa oloissa mahdollisimman hyvinä. Vaikka joidenkin kihlakuntien poliisilaitosten päivystysalue on maantieteellisesti laaja, ei poliisipartioiden lukumäärää ole vähennetty. Päinvastoin, järjestämällä päivystysalueet riittävän suuriksi päivystävää työtä aikaisemmin tehneitä poliisimiehiä on voitu sijoittaa kentälle poliisipartioihin. Rikos- ja onnettomuuspaikalle ei saavu päivystäjä, vaan ajoneuvolla liikkuva poliisipartio.

Poliisi osallistuu lisäksi muiden tahojen käynnistämiin hankkeisiin esimerkiksi perheväkivallan estämiseksi ja sen aiheuttamien kielteisten vaikutusten lieventämiseksi yhdessä sosiaali- ja terveysviranomaisten ja seurakuntien kanssa. Tällaisista toimintatavoista on saatu hyviä tuloksia.

Arvoisa puhemies! Edellä kerrotuilla toimintaperiaatteilla ja niistä johdetuilla käytännön toimenpiteillä poliisi on yhdessä muiden viranomaisten kanssa tehtävällä monipuolisella yhteistyöllä kyennyt pitämään yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tason Suomessa kansainvälisesti vertailtuna hyvällä tasolla.

Eräiden tutkimusten mukaan kansalaisten luottamus poliisiin haluan ja kykyyn huolehtia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä rikosten ja muiden häiriöiden selvittämisestä on pysynyt korkeana. Tämä seikka ja lähipoliisitoiminnan periaatteiden määrätietoinen soveltaminen antavat hyvän lähtökohdan rikollisuuden torjumisessa sekä kansalaisten turvallisuudentunteen parantamisessa.

Riktlinjerna för regeringens verksamhet går ut på att i alla lägen trygga säkerheten för människa och samhället. Det ovan sagda visar att man hittills har lyckats bra i denna strävan. Inom regeringen pågår som bäst ett stort antal projekt och planer genom vilka en god säkerhetsnivå kan garanteras också framöver i vårt land.

Lähipoliisitoimintaan kuuluvat keskeisesti kansalaisille suunnatut turvallisuustutkimukset, joilla selvitetään alueen asukkaiden kokemaa turvallisuuden tunnetta ja siihen liittyviä odotuksia poliisin toiminnalta. Tutkimuksia on toteutettu jo 250 kunnassa ja niiden pohjalta poliisi suuntaa toimintaansa entistä enemmän paikallisyhteisön turvallisuutta parantavaksi.

Oikeusministeriön yhteydessä toimivan rikoksantorjunnan neuvottelukunnan päätehtävänä on rikosten torjunnan kokonaisvaltainen suunnittelu. Neuvottelukunnassa ovat edustet-

tuina paitsi keskeiset ministeriöt muiden muassa myös kuntasektori, kauppa ja vakuutusala. Neuvottelukunta on saanut tehtäväkseen laatia kulu- van vuoden toukokuun loppuun mennessä kansallisen rikosentorjuntaohjelman. Sen tarkoituksena on luoda yhteiskunnan eri osa-alueet kattava rikoksia ehkäisevä ja turvallisuutta lisäävä toimintapolitiikka. Painopisteenä tulee olemaan sellaisen rikollisuuden estäminen, joka erityisesti aiheuttaa turvattomuuden tunnetta kansalaisten keskuudessa.

Viime lokakuun alusta voimaan tullut rikosasioiden oikeudenkäyntiuudistus sisälsi uudistuksia, jotka ovat parantaneet rikosten, erityisesti seksuaali- ja väkivaltarikosten uhrin asemaa tuomalla mahdollisuuden kustantaa valtion varoista uhrille avustaja tai tukihenkilö.

Hallituksen ohjelman mukaan rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä parannetaan muutoinkin rikoksen uhrin asemaa. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen, joka sisältää muun muassa seksuaalirikoksia koskevia uudistuksia. Niiden mukaan raiskauksesta säädetäisiin myös erityinen törkeä tekemä, jonka vähimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta. Samalla väkisinmakaaminen säädetäisiin aina virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Hallitus aikoo myös tämän vuoden kevään aikana antaa eduskunnalle esityksen lähestymiskieltoa koskevaksi lainsäädännöksi. Sen tarkoituksena on antaa mahdollisuus myös käytännön tasolla suojata konkreettisen väkivallan uhkaaman henkilön turvallisuutta.

Poliisin ylijohdon ja lääninjohtojen välisissä tulossopimuksissa vuodelle 1998 on sovittu niin sanottujen puhalluskokeiden määrän nostamisesta kulu- van vuoden aikana. Poliisi on kiinnittänyt ja tulee edelleen kiinnittämään erityistä huomiota liikenneturvallisuuden kohentamiseen ja tehostamaan liikennejuopumuksen vastaisia toimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla opas ”Päihteet ja ajokortti”, jolla muun muassa rattijuoppojen ajokyvyn arviointiin ja hoito- ohjaukseen liittyvät menettelytavat kehitetään ja yhdenmukaistetaan Suomessa. Työhön osallistuvat liikenneministeriö, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Tähän liittyvä kuntakokeilu alkaa kulu- van vuonna sosiaali- ja terveysministeriön tuella.

Aivan lähiaikoina annettavassa esityksessä hallitus tulee ehdottamaan, että rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin tehtäisiin muutoksia, joilla tehostetaan huumausainerikol-

lisuuden kontrollia vankiloissa. Uudistus sisältää säännöksiä muun muassa henkilön tarkastamisesta vankilan osastoon kohdistettavan tarkastuksen yhteydessä.

Parhaillaan valmistellaan oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön yhteisessä työryhmässä esitutkinta- ja pakkokeinolain uudistamista. Siinä selvitetään, ovatko poliisin esitutkintavaltuudet tällä hetkellä riittävät. Samoin käydään läpi nykyisen pidättämis- ja vangitsemiskynnyksen laskeminen sekä henkilönkatsastusta koskevien valtuuksien laajentaminen törkeiden väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkinnassa. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kulu- van vuoden syyskuussa.

Vireillä on myös poliisilain tarkistaminen vastaamaan nykyistä paremmin muun muassa rikostorjunnan vaatimuksia.

Med tanke på de grundläggande värderingarna i samhället är det viktigt vilken grund skolan ger eleverna för livet. Enligt de grunder, som utbildningsstyrelsen fastställde 1994 för grundskolans läroplan, är en viktig utgångspunkt för hela det läroplansarbete som utförs i skolorna, att vi har en klar och uttalad värdegrund som vi kan omfatta. När denna värdebas skapas bör uppmärksamhet bland annat fästas vid att barn och unga fostras till medlemmar av medborgarsamhället. Jämlikhet mellan medborgarna och en vilja hos de enskilda människorna att vara med och sköta gemensamma frågor är kännetecknande för ett fungerande medborgarsamhälle. Ett syfte med skolans verksamhet är att hos eleverna skapa sådana attityder och färdigheter som ger dem förutsättningar att växa upp till aktiva, kritiska och ansvarsfulla medlemmar av medborgarsamhället.

Lain mukaan peruskoulun on tehtävänsä hoitaessaan pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa tukemalla kotia sen kasvatustehtävässä. Kodin ja koulun yhteistyön käytännön järjestäminen tapahtuu ennen muuta paikallisen päätöksenteon ja pelisääntöjen mukaan. Valtion opetushallintoviranomaiset ovat lainsäädännön ja opetussuunnitelmien laatimista koskevien valtakunnallisten normien lisäksi korostaneet kodin ja koulun yhteistyön tärkeyttä muun muassa opettajien ja muun kouluhenkilöstön koulutuksessa ja muussa informaatio-ohjauksessa.

Hallitus on antanut toukokuussa 1997 eduskunnalle esityksen koulutusta koskevaksi lain-

säädännöksi. Esitys tukee kodin ja koulun yhteistyön edelleenvahvistamista sekä yhteiskunnan kannalta keskeisten arvojen huomioon ottamista opetuksessa. Koulun toiminnan tukeminen on tärkeä osa kasvatettaessa lapsia ja nuoria yhteiskuntaan ja sen sääntöihin. Hallituksen esitys uudeksi koululainsäädännöksi parantaa monin tavoin koulujen toimintaedellytyksiä.

Opetusministeriön asettama kerhotoiryhmä on jättänyt muistionsa ministeriölle vastikään. Työryhmä ehdottaa, että jokaiselle peruskoululaiselle pitäisi tarjota ohjattua ja monipuolista kerhotoimintaa koulupäivän jälkeen. Toiminnan järjestämisessä tarvitaan tiivistä yhteistyötä kotien, koulun, kunnan, kansalaisjärjestöjen ja yritysten välillä. Päävastuu toiminnan koordinoimisessa olisi kunnalla. Työryhmän esitysten jatkotoimenpiteet ovat opetusministeriössä valmisteltavana.

Opetusministeriön asettama terveen itsetunnon ja elämänhallinnan edistämistä selvittänyt työryhmä jätti muistionsa ministeriölle marraskuussa viime vuonna. Työryhmä ehdottaa, että terveen itsetunnon ja elämänhallinnan edistäminen tulee ottaa huomioon muun muassa peruskoulun opetussuunnitelman seurannassa, kaikissa opetushallituksen niin sanotuissa kärkihankkeissa, oppilasarvioinnin ja koulutuksen arvioinnin uudistamisessa, tukitoimien järjestämisessä, tutkimustoiminnan suuntaamisessa, opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisessä sekä syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävien projektien ja käytäntöjen levityksessä. Opetusministeriö valmistelee jatkotoimia asioissa.

Arvoisa puhemies! Hallitus tulee jatkamaan linjalla, jolla turvataan julkisen talouden vakaan kehityksen edellytykset ja hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut. Sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaedellytyksistä tullaan huolehtimaan. Poliisin voimavaroihin ei kohdisteta säästötoimia.

Ärade talman! Regeringen kommer att fortsätta på den linje som skall trygga förutsättningarna för en stabil utveckling i fråga om den offentliga ekonomin och basservicen inom välfärdssamhället. Verksamhetsbetingelserna för de myndigheter som svarar för den interna säkerheten kommer att garanteras. Inga sparåtgärder vidtas när det gäller polisens resurser.

Sisäasiainministeri Enestamin vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Interpellationen utgår från den uppfattningen att människornas trygghet i vårt land klart håller på att försämrats. Detta är ett så allvarligt påstående att det under inga omständigheter får bli föremål för kannstöperi. Regeringen förhåller sig synnerligen allvarligt till människornas trygghet och tryggheten i samhället. Regeringen ger noggrant akt på utvecklingen när det gäller landets inre säkerhet och fäster härvid uppmärksamhet också vid många andra aspekter än brottsligheten. Utvecklingen har vissa drag som ger anledning till bekymmer. Allt som allt har den inre säkerheten i Finland under de senaste årens omvälvningar och förändringar hållits på en god nivå. Människorna kan fortfarande sova lugnt om natten.

Människornas trygghet och tryggheten i samhället beror framför allt på den samhällspolitik och ekonomiska politik som bedrivs. Utgångspunkten för en god trygghet är att de grundläggande rättigheterna och basservicen i välfärdssamhället tryggas, att ekonomin och sysselsättningen utvecklas på ett stabilt och gynnsamt sätt och att landets yttre säkerhet stärks. I alla dessa hänseenden har regeringens politik lett till positiva resultat. Medlemskapet i Europeiska unionen har också gett Finland nya möjligheter att delta i det internationella samarbetet för brottsbekämpning och också annars i utvecklandet av den inre säkerheten.

Av interpellationen får man den uppfattningen att brottsligheten ökar på ett oroväckande sätt. Statistikuppgifterna ger emellertid en annan bild. Under innevarande årtionde har brottsligheten minskat. Detta gäller också våldsbrott. Över 848 000 brott kom till polisens kännedom år 1990, medan motsvarande siffra för år 1997 var under 730 000 enligt de förhandsuppgifter som gäller för nämnda år.

Antalet mord och dråp ökade från 145 år 1990 till maximiantalet 168 år 1996, men enligt förhandsuppgifter för senaste år har siffran åter sjunkit till 149. Antalet rån sjönk från 2 600 år 1990 till under 2 100 år 1996.

När det gäller misshandelsbrott avviker utvecklingen från den allmänna bilden. Deras totala antal har ökat från cirka 20 500 år 1990 till över 25 000 enligt förhandsuppgifterna för år 1997. Inte heller denna omständighet tyder dock på att brottsligheten skulle ha förått, så som antyds i interpellationen, eftersom antalet grova misshandelsfall har sjunkit under hela 1990-talet.

Också de anmälningar om våldtäkt som har gjorts till polisen har ökat i antal på 1990-talet.

År 1990 gjordes 381 anmälningar, i föl var antalet 482. Att en betydligt större del av dem som blir offer för sådana brott numera anmäler gärningen till polisen kan på goda grunder betraktas som en orsak till denna förändring. Den ökade benägenheten att anmäla våldtäkter är i och för sig en positiv sak och också en faktor som förebygger sådana brott.

Enligt statistikuppgifterna är nivån på upplärade brott internationellt sett god i Finland. När det gäller grova våldsbrott ligger den rentav på toppnivå. År 1996 utreddes 78 procent av de grova våldsbrotten. Av alla de brott som kommit till polisens kännedom har i genomsnitt cirka 60 procent per år upplärats på 1990-talet.

Ett beklagligt undantag från den goda upplärningsnivån utgör egendomsbrotten. Fastän också antalet sådana brott har hållits på nästan samma nivå under 1990-talet, har procenten upplärade brott för deras del vanligen understigit 25. En central orsak till detta är att dessa brott ofta är besvärligare att klara upp än andra.

I interpellationen nämns att domstolarnas straffpraxis inte överensstämmer med medborgarnas allmänna rättsuppfattning. Påståendet motiveras inte.

En av grundstenarna i en rättsstat är ett oavhängigt rättsväsende, som i sina avgöranden endast är bundet av lag. På detta sätt säkerställs att regeringen, partierna, kommersiella företag eller parterna i enskilda mål inte kan påverka behandlingen av ärenden som skall avgöras av domstol, inte heller innehållet i domarna. Regeringen kan påverka de straff som utdöms endast genom lagar som stiftas av riksdagen.

I lag kan ett straffbart förfarande beskrivas på allmän nivå och straffet för det anges enligt en straffskala. I Finland kan regeringen inte på något sätt i enskilda fall bestämma eller ens påverka hur domstolarna skall avgöra de ärenden som de behandlar eller vilken nivån skall vara på de straff som utdöms för något brott. Domstolarna utdömer straff för en enskild gärning inom ramen för den skala som fastställs i lag och straffet skall vara rättvist i förhållande till hur allvarlig gärningen är och till förövarens grad av skyldighet. Påverkan i detta avseende skulle innebära ingrepp i domstolarnas oavhängighet.

Regeringen kan naturligtvis hålla i gång en allmän kriminalpolitisk debatt i samhället. Domstolarnas uppgift är att tillämpa lagen så att rättspraxis överensstämmer med vad som enligt en allmänt accepterad uppfattning är rättvist och straffen skall vara förutsägbara.

Straffsystemet och medborgarnas rättsuppfattning får inte stå långt från varandra. Allmän rättsuppfattning är emellertid ett flerdimensionellt begrepp och lagstiftningen kan inte enbart grunda sig på det. Uppfattningen om vad som är en lämplig nivå på straffen varierar bl.a. enligt ålder, kön, utbildning och boningsort. Denna variation har obestridligt påvisats genom undersökningar. Enskilda opinionsförfrågningar som baserar sig på förenklade frågor säger inte mycket om det faktiska förhållandet mellan medborgarnas rättsuppfattning och nivån på straffen.

Plötsliga förändringar i praxis när det gäller att utdöma straff är inte önskvärda om man vill trygga en objektiv och jämlik rättspraxis.

De skalor som gäller våldsbrott ger i sin nuvarande utformning möjlighet att utdöma t.o.m. stränga straff beroende på hur allvarlig gärningen är. När det gäller vissa våldsbrott visar straffpraxis att de genomsnittliga straffen ligger långt nere på straffskalan. Detta är fallet i fråga om våldtäktsbrott. Till denna del torde den regeringsproposition som bl.a. gäller sexualbrott och som är under behandling i riksdagen påverka straffpraxis.

Lagstiftarens lösningar har inte utgjort något hinder för att utdöma tillräckliga straff som motsvarar brottens svårighetsgrad. Tvärtom har lagstiftaren genom flera ändringar i strafflagen också på 1990-talet betonat att våld är förkastligt. Ett effektivare skydd har getts redan enbart i fråga om äventyrande av andras hälsa genom att området för gärningar som skall straffas som misshandel har utvidgats samt genom bestämmelser om att åtal skall väckas för sådana också då den som blivit offer för ett sådant brott av någon anledning inte själv vill det.

Aven om antalet brott mot liv i Finland under årtionden har varit större än t.ex. i de andra nordiska länderna, är Finland i internationell jämförelse ett tryggt land. Detta visar en internationell undersökning som gjordes 1996. I den utreddes bl.a. medborgarnas rädsla för att röra sig ute efter mörkrets inbrott i sitt bostadsområde i olika länder. Av medborgarna i nio västeuropeiska länder var finländarna de som efter svenska var minst rädda.

Enligt samma undersökning utsattes finländare genomsnittligt något oftare för misshandel eller skrämmande hot än andra. Offer för egentliga brott blev de dock i snitt betydligt mera sällan än medborgare i referensländerna då alla undersökta brott granskades.

Enligt planerna för 1998 skall polisen effekti-

vera trafikövervakningen så att andelen rattfyllerister och sådana som överskrider tillåten hastighet med 10 km/t eller mera minskar i trafiken. Målet för 1997 när det gäller rattfyllerister, dvs. högst 20 rattfyllerister/10 000 förare, uppnåddes. Enligt undersökningarna var rattfylleristernas andel i trafiken 19/10 000. Siffran är densamma som medeltalet för de tre senaste åren.

Antalet rattfyllerister som blev fast var 22 495 år 1997, vilket är 25 procent mindre än år 1990. I fjol ökade antalet misstänkta för grovt rattfylleri med 346 och antalet andra som misstänktes för rattfylleri med 375, dvs. sammanlagt med 721. Förändringarna i antalet rattfyllerifall tycks vara beroende av utvecklingen när det gäller alkoholkonsumtionen. Ökningen av antalet personer som blev fast kan delvis förklaras med detta och delvis med att övervakningen har varit bättre inriktad.

Polisen har använt betydande resurser för att utreda den vandalism som näringsverksamhet blivit utsatt för. Dessutom satsar man allt mer på förebyggandet av sådana gärningar. Ingen åtgärd från myndigheternas sida kan dock vara ett hundra procentligt egendomsskydd.

I interpellationen framförs uppfattningen att myndigheterna när det gäller skydd av medborgarnas egendom har valt en riktlinje som innebär att medborgarna själva måste vidta åtgärder för att skydda sin egendom. Denna uppfattning är felaktig.

Att strävan är att skydda medborgarnas egendom framgår också av att straffen för skadegörelse är stränga, som högst fängelse i fyra år. Rätten att idka näringsverksamhet skall dessutom tryggas genom ny kriminalisering av olovligt intrång, vilket föreslås i en proposition som avläts till riksdagen i slutet av 1997. Den nya bestämmelsen utvidgar den traditionella hemfriden till att omfatta också t.ex. affärslokaler och produktionsinrättningar.

Under de senaste åren har en liten grupp djuraktivister också i Finland börjat använda sig av lagstridiga metoder som i huvudsak har riktats mot företag i päls- och köttförädlingsbranschen. Näringsidkarna har orsakats betydande ekonomiska skador framför allt genom skadegörelse, stöld och vandalism. De lagstridiga metoderna kränker rättigheterna för en mycket stor krets av företagare och anställda.

Den lokala polisen och polisens riksomfattande enheter har bildat undersökningsgrupper för att utreda brott mot näringsverksamhet och de har ordnat spaning.

För att konflikter mellan djuraktivister och näringsidkare inom päls- och köttförädlingsbranschen skall kunna förhindras krävs ett omfattande samarbete. Det behövs också en dialog mellan grupper och personer som representerar olika intressen. Polisen har när det gäller brott som riktar sig mot pälsnäringen intensifierat den preventiva verksamheten genom att öka patrulleringen i områden med pälsdjursfarmer och genom att informera näringsidkarna om hur de kan skydda sin egendom.

När det gäller brottbekämpning ligger tyngdpunkten å ena sidan på förebyggande av rekrytering till brottslig verksamhet och å andra sidan på åtgärder mot återfallsbrottslighet och yrkesmässig brottslighet.

Det är klart att polisen inte ensam kan bekämpa brottsligheten. Därför utgör den s.k. närpolisverksamheten en central verksamhetsmodell inom polisen. Det innebär att polisen tillsammans med andra myndigheter, samfund och invånare i området bildar ett nätverk med vars hjälp man utvecklar samarbetsformer för att förebygga brott och störningar genom att påverka orsakerna bakom dessa. Ett viktigt mål är att stöda barn och unga och deras sociala miljö.

Viktiga samarbetsgrupper för polisen är utöver invånarna social- och hälsovårdsmyndigheterna, skolorna, församlingarna och olika frivilligorganisationer. Nästan alla polisnärhetingar har redan inlett närpolisverksamhet och målet är att verksamheten skall integreras med polisens dagliga basverksamhet.

Social- och hälsovårdsministeriet har under de senaste åren riktat huvuddelen av de anslag som reserverats för förebyggande av skador på grund av rusmedelsmissbruk till finansieringen av kommunernas och olika organisationers projekt avsedda att förebygga missbruk bland unga. Målet har varit att åstadkomma ett samarbete mellan olika yrkesgrupper för att man särskilt på lokal nivå skall kunna effektivisera förebyggandet av sådant missbruk bland unga. Ministeriet har tillsammans med utbildningsstyrelsen, forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården och olika organisationer utvecklat arbetsmetoder som skall göra det möjligt att upptäcka ungas missbruk så tidigt som möjligt och att kunna ingripa på rätt sätt. Att också samarbetet med familjerna skall utvecklas har betonats starkt. Social- och hälsovårdsministeriet har stött utbildningsstyrelsens arbete för att utveckla skolornas undervisning i rusmedelsfrågor.

Regeringen har fäst allvarlig uppmärksamhet på våldet mot utlänningar och minoriteter. Regeringen godkände för ett år sedan ett program om åtgärder från förvaltningens sida för att åstadkomma ökad tolerans och motarbeta rasism.

I programmet definieras alla åtgärder som gäller de olika ministerierna och förvaltningen under dem. Huvudlinjerna för verksamheten är att myndigheterna skall försöka sänka tröskeln för att ingripa i rasistiska handlingar, se till att de berörda hörs och att motiveringen till beslut som gäller utlänningar är korrekta, att myndigheternas personal utbildas i åtgärder som förhindrar diskriminering, att företrädare för etniska minoriteter anställs vid myndigheterna och att detta beaktas i personalplanerna. Vidare skall etniska frågor behandlas i ministeriernas publikationer och statistikföring och forskning som gäller invandare. Enligt principbeslutet svarar respektive ministerium tillsammans med sitt förvaltningsområde för att beslutet verkställs. Detta övervakas av en ministergrupp som bildats för att motarbeta rasism.

Polisen arbetar i samarbete med andra lokala myndigheter för att förebygga brottslighet, också våld mot utlänningar. Polisens högsta ledning har inom sitt förvaltningsområde meddelat anvisningar om tillämpningen av statsrådets principbeslut. Polisens enheter rapporterar till högsta ledningen om verkställigheten av principbeslutet.

Regeringens åtgärder har klart förbättrat balansen i statsekonomin. Det behövs dock alltjämt åtgärder för att stabilisera statsekonomin. Under de rådande förhållandena har det inte heller varit möjligt att till alla delar utveckla polisens resurser på ett tillfredsställande sätt. Inbesparingsåtgärderna har dock drabbat polisen i betydligt mindre grad än de flesta andra verksamheter. I budgeten för 1998 har polisens anslagsnivå höjts med 90 miljoner mark.

Ett viktigt mål för polisen har varit att förut-sättningarna för den egentliga fältverksamheten skall bevaras så goda som möjligt under alla förhållanden. Även om polisinsatsernas jour-område i några härader är mycket stort, har antalet polispatruller inte minskats. Tvärtom, genom att göra jourområdena tillräckligt stora har man kunnat placera polismän som tidigare hade jourtjänstgöring på fältet i polispatrullerna. Till brotts- eller olycksplatsen skickas inte den jourhavande polisen utan en patrull som rör sig med fordon ute på fältet.

Polisen deltar dessutom i projekt som startats av andra, t.ex. projektet för att förebygga familjevåld och dämpa de negativa effekterna av familjevåld. Projektet genomförs i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna och församlingarna. Resultaten av denna typ av verksamhet har varit goda.

Med hjälp av de tidigare nämnda verksamhetsprinciperna och de praktiska åtgärder som följer av dem har polisen kunnat hålla den allmänna ordningen och säkerheten i Finland på en i internationell jämförelse hög nivå. Ett mångsidigt samarbete tillsammans med de övriga myndigheterna har också bidragit till detta.

Enligt olika undersökningar som gjorts har medborgarna fortfarande stort förtroende för polisens vilja och förmåga att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt för att utreda brott och andra störningar. Denna omständighet ger tillsammans med den målmedvetna tillämpningen av principerna för närpolisverksamheten ett gott utgångsläge för bekämpningen av brott samt för förbättrandet av känslan av säkerhet hos medborgarna.

Riktlinjerna för regeringens verksamhet går ut på att i alla lägen trygga säkerheten för människorna och i samhället. Det ovan sagda visar att man hittills har lyckats rätt bra i denna strävan. Inom regeringen pågår som bäst ett stort antal projekt och planer genom vilka en god säkerhetsnivå kan garanteras också framöver i vårt land.

En viktig del av närpolisverksamheten är de undersökningar gällande säkerheten som gjorts bland medborgarna. Genom undersökningarna utreds hurudan känslan av säkerhet är hos invånarna i området och vilka förväntningar de har på polisens verksamhet i anslutning till detta. Undersökningar har redan gjorts i 250 kommuner, och på basis av dem kommer polisen att i sin verksamhet ytterligare gå in för att förbättra säkerheten i lokalsamhällena.

Den huvudsakliga uppgiften för den delegation för brottsförebyggande som verkar vid justitieministeriet är att sköta den övergripande planeringen av brottsbekämpningen. I delegationen finns företrädare för de centrala ministerierna och dessutom för bl.a. kommunsektorn, handeln och försäkringsbranschen. Delegationen har fått i uppgift att före utgången av maj i år göra upp ett nationellt program för brottsbekämpning. Syftet med programmet är att skapa en verksamhetspolitik som täcker de olika sektorerna inom samhället och som förebygger brott och ökar säkerheten. Tyngdpunkten kommer att läggas på för-

hindrandet av sådan brottslighet som i särskilt hög grad skapar en känsla av otrygghet bland medborgarna.

Den revidering av rättegången i brottmål som trädde i kraft vid ingången av oktober i fjol innehöll reformer som har förbättrat ställningen för brottsoffer, i synnerhet offer för sexual- och våldsbrott, genom att det har införts en möjlighet att av statens medel betala kostnaderna för ett biträde eller en stödperson för offret.

Enligt regeringsprogrammet kommer ställningen för dem som blivit offer för brott också annars att förbättras i samband med totalrevideringen av strafflagen. Regeringen har till riksdagen avlåtit en proposition med förslag bl.a. till reformer som gäller sexualbrott. Reformerna omfattar särskilda bestämmelser om en grov form av sexualbrott med ett minimistraff på två års fängelse. Samtidigt bestäms det att våldtäkt skall vara ett brott som alltid lyder under allmänt åtal.

Regeringen kommer också i vår att till riksdagen avlåta en proposition med förslag till lagstiftning om besöksförbud. Syftet med den är att möjliggöra att säkerheten för en person som är föremål för ett konkret våldshot garanteras också på praktisk nivå.

I de resultatavtal för 1998 som ingåtts mellan polisens högsta ledning och länsledningen har man kommit överens om att öka antalet blåstest detta år. Polisen har fäst och kommer också framöver att fästa särskild uppmärksamhet vid förbättrandet av trafiksäkerheten och att effektivisera åtgärderna mot trafikfylleri.

Vid social- och hälsovårdsministeriet utarbetas som bäst en handbok, "Rusmedlen och körkortet", genom vilken bl.a. de förfaringsätt som hänför sig till bedömningen av rattfylleristers körförmåga och vårdhänvisningen av rattfyllerister utvecklas och förenhetligas i Finland. I arbetet deltar trafikministeriet, inrikesministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet. Ett försök i anslutning till detta inleds i kommunerna i år med stöd från social- och hälsovårdsministeriet.

I en proposition som kommer att avlåtas inom den allra närmaste framtiden kommer regeringen att föreslå att i lagen om verkställighet av straff görs ändringar genom vilka övervakningen av rusmedelsbrott i fängelserna effektiviseras. Reformen omfattar bl.a. bestämmelser om kroppsvsitation i samband med kontroller på en fängelseavdelning.

En arbetsgrupp som är gemensam för justitie-

ministeriet och inrikesministeriet bereder som bäst en revidering av förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. Arbetsgruppen utreder om polisens nuvarande förundersökningsbefogenheter är tillräckliga. Likaså behandlas en sänkning av den nuvarande tröskeln för anhållande och häktning samt en utvidgning av befogenheterna gällande kroppsbesiktning vid utredningen av grova vålds- och sexualbrott. Avsikten är att en proposition skall avlåtas till riksdagen i september detta år.

Likaså är en översyn av polislagen anhängig. Den syftar till att lagen bättre skall fås att motsvara bl.a. kraven inom brottsbekämpningen.

Med tanke på de grundläggande värderingarna i samhället är det viktigt vilken grund skolan ger eleverna för livet. Enligt de grunder som utbildningsstyrelsen fastställde 1994 för grundskolans läroplan, är en viktig utgångspunkt för hela det läroplansarbete som utförs i skolorna, att vi har en klar och uttalad värdegrund som vi kan omfatta. När denna värdebas skapas bör uppmärksamhet bl.a. fästas vid att barn och unga fostras till medlemmar av medborgarsamhället. Jämlikhet mellan medborgarna och en vilja hos de enskilda människorna att vara med och sköta gemensamma frågor är kännetecknande för ett fungerande medborgarsamhälle. Ett syfte med skolans verksamhet är att hos eleverna skapa sådana attityder och färdigheter som ger dem förutsättningar att växa upp till aktiva, kritiska och ansvars-kännande medlemmar av medborgarsamhället.

Enligt lagen skall grundskolan vid fullgörandet av sin uppgift försöka uppnå nära samförstånd och samarbete med hemmen genom att stöda dem i deras fostrande uppgifter. Samarbetet mellan hemmet och skolan sker på det praktiska planet framför allt på basis av lokalt beslutsfattande och enligt lokala spelregler. Bl.a. vid utbildningen av lärare och annan skolpersonal och vid den övriga informationsstyrningen har statens utbildningsförvaltningsmyndigheter, förutom lagstiftningen och de riksomfattande normerna om uppgörandet av läroplaner, betonat vikten av samarbete mellan hem och skola.

Regeringen avlät i maj 1997 till riksdagen en proposition med förslag till lagstiftning om utbildning. Propositionen stöder ett ytterligare stärkande av samarbetet mellan hem och skola samt strävandena att i undervisningen beakta värderingar som är viktiga för samhället. Stöd-jandet av skolans verksamhet är viktigt när barn och unga fostras för samhället och dess regler.

Regeringens proposition med förslag till ny skollagstiftning förbättrar på många sätt skolornas verksamhetsbetingelser.

Den klubbbarbetsgrupp som undervisningsministeriet tillsatt överlämnade nyligen sin promemoria till ministeriet. Arbetsgruppen föreslår att varje elev i grundskolan skall erbjudas handledld och mångsidig klubbverksamhet efter skoldagen. Med tanke på verksamheten behövs nära samarbete mellan hemmet, skolan och kommunen samt medborgarorganisationer och företag. Kommunen bär det huvudsakliga ansvaret för samordnandet av verksamheten. Vid undervisningsministeriet bereds fortsatta åtgärder med anledning av arbetsgruppens förslag.

Den arbetsgrupp som undervisningsministeriet tillsatt med uppgift att utreda frågan om hur man kan främja en sund självkänsla och förmågan att bibehålla kontrollen över sitt liv överlämnade sin promemoria till ministeriet i november 1997. Arbetsgruppen föreslår att dessa frågor skall beaktas bl.a. vid uppföljningen av grundskolans läroplan, i alla de primära projekten vid utbildningsstyrelsen, vid revideringen av forskningen, utvecklandet av grundutbildningen och fortbildningen av lärare samt vid spridningen av projekt och praktisk verksamhet som syftar till att förhindra utslagning. Undervisningsministeriet bereder fortsatta åtgärder i frågan.

Regeringen kommer att fortsätta på den linje som skall trygga förutsättningarna för en stabil utveckling i fråga om den offentliga ekonomin och basservicen inom välfärdssamhället. Verksamhetsbetingelserna för de myndigheter som svarar för den interna säkerheten kommer att garanteras. Inga sparatåtgärder vidtas när det gäller polisens resurser.

Ed. Mölsä meritään läsnä olevaksi.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Haluan aluksi kommentoida ministeri Enestamin vastausta. Ensimmäisellä sivulla ja aivan alussa hän totesi, että ihmiset voivat edelleen nukkua yönsä rauhassa. Minä luulen, että ihmiset voivat kyllä nukkua rauhassa. Mutta voivatko ihmiset liikkua kadulla rauhassa? Muistan televisio-ohjelman, jossa ministeri Enestam liik-

kui poliisin ja tv:n kanssa Helsingin kaduilla. Toimittaja asetti ministerille kysymyksen, uskaltaisiko ministeri liikkua Helsingin kaduilla yöaikaan yksin. Minä muistan, mitä ministeri vastasi. Muistaako ministeri, mitä hän vastasi? Ilmeisesti hän muistaa. Hän antoi hyvin epämääräisen vastauksen, joka oli tulkittavissa niin, että ei oikein uskaltaisi, niin ja näin, niin ja näin.

Tilastoilla voidaan tietenkin aika lailla manipuloida, tai jos ei manipuloida, niistä voidaan vetää erilaisia johtopäätöksiä. Ministeri Enestam viittaa tilastoon, jonka mukaan rikokset ovat alentuneet 848 000:sta 730 000:een. En minä sitä tilastoa ollenkaan epäile. Mutta minä luulen, että minulla on selitys siihen, että tilaston mukaan rikokset ovat vähentyneet. Se johtuu osittain siitä, että kansalaiset eivät enää tee pienistä rikoksista rikosilmoitusta. Miksi tekisi rikosilmoituksen, kun pienen rikoksen selvitysprosentti on nolla? Siitä ei ole paljon mitään hyötyä. Tämä on osasy siihen, että tilastot ovat kaunistuneet.

Samalla sivulla, ensimmäisellä sivulla, ministeri toteaa, että rikollisuus ei olisi raaistunut. Joulun alla ministeri Enestam sanoi, että huoletuttavaa on, kun rikollisuus ja rikokset ovat Suomessa raaistuneet ja saaneet mafian luonteisia muotoja. Muutama aika sitten ministeri Enestam väitti näin. Pari kuukautta myöhemmin hän kiistää tämän tosiasian.

Arvoisa rouva puhemies! Olisi monta asiaa, mitä ministerin puheenvuorosta pitäisi kommentoida, mutta en halua siihen uhrata liian paljon aikaa. Yritän pysyä tässä 15 minuutissa ja luen sen puheen, jonka olen tätä varten kirjoittanut.

Yksityisten kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden parantamista koskevaa välikysymystä on kommentoitu monella eri tavalla. Yleisesti voidaan todeta, että sen kysymyksiä on pidetty asiallisina ja tärkeinä. Kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja totesi, että "kysymyksen asiat ovat erittäin tärkeitä, mutta ei niitä välikysymyksiä tekemällä ratkaista."

Sdp:n ryhmäpuheenjohtajan mielestä "välikysymyksessä on asioita, joista on syytä keskustelakin". Ilta-Sanomata toteaa pääkirjoituksessaan: "Aloitteen tavoitteita voidaan pitää hyvinä, mutta välikysymyksen avulla niitä ei edistetä." Pohjalaisen kommentti oli: "Asiallisia kysymyksiä hurskastelevin perustein." Demari puolestaan otsikoi: "Asia on kyllä tärkeä, mutta kuvio on turha."

Arvoisa puhemies! Näitä lausuntoja on mielestäni syytä hieman kommentoida. Ensinnäkin

totean, että niin poliitikot kuin mediatkin pitävät välikysymyksen aihetta tärkeänä ja keskustelun arvoisena. Asian tärkeyden vahvistavat myös kaikki ne lukuisat palautteet, jotka olemme kansalaisilta saaneet jätettyämme tämän välikysymyksen. Odotukset käänteestä parempaan ovat kansan keskuudessa suuret.

Oppositio on eri yhteyksissä ja eri muodoissa keskustellut eduskuntaa kansalaisten turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Tämä on tapahtunut suullisilla kyselytunneilla, budjettikäsittelyn ja rikoslain uudistamisen yhteydessä. Kirjallisia kysymyksiä aiheesta on myös tehty. Pääsääntöisesti siis oppositio on ollut aloitteen tekijänä näissä keskusteluissa.

Hallituksen eräät ministerit ovat myös silloin tällöin lausuneet huolensa kasvavasta väkivallasta, rasismista, rattijuopumuksesta ja kansalaisten oikeusturvasta sekä myös väkivaltarikosten lievistä rangaistusseuraamuksista. Keskustelu ei ole kuitenkaan tuottanut paljonkaan tulosta, vaikka onneksi sentään poliisin toimintamäärärahoja nostettiin budjettikeskustelussa 30 miljoonalla markalla lähinnä opposition vaatimuksesta.

Mielipiteet turvattomuuteen liittyvien ongelmien lieventämisestä ovat ministereiden kesken menneet pahasti ristiin. Tämä on johtanut siihen, ettei hallituksella ole ollut minkäänlaista linjaa tässä niin tärkeässä asiassa. Oppositio on odottanut selkeää ja johdonmukaista politiikkaa kansalaisten turvallisuuden lisäämiseksi, ja tämä on yksi syy, miksi olemme välikysymyksen tehneet.

Hallituksen vastauksen välikysymyksessä esitettyihin kysymyksiin kuulumme hetki sitten, ja sen pohjalta eduskunnan tulisi päättää, luottaa ko se siihen, että hallitus pystyy ratkaisemaan nämä kaikkien mielestä niin tärkeät ongelmat.

Ärade fru talman! Ministrarnas åsikter angående lindrandet av otryggheten har gått kraftigt isär. Detta har lett till att regeringen inte haft någon som helst linje i denna så viktiga fråga. Oppositionen har förväntat sig en klar och konsekvent politik för att öka medborgarnas trygghet och bristen på denna är en av orsakerna till vår interpellation. Regeringens svar på de frågor som ställs i interpellationen hörde vi nyss, och på basen av detta borde riksdagen besluta om den litar på att regeringen kan lösa dessa viktiga problem.

Rouva puhemies! Kun luin politiikan sisäpiiristä tulleet kommentit välikysymyksestä, aloin

vähitellen, tosin surullisin mielin, yhtyä väitteisiin, että välikysymysmenettelyn alkuperäinen tarkoitus on menettänyt merkityksensä. Kommentit tästä välikysymyksestä vahvistivat sitä, erityisesti siitä syystä, että ennen kuin hallitus oli ehtinyt edes miettiä vastauksia välikysymyksen asiallisiin kysymyksiin, todettiin, ettei välikysymys mihinkään johda. Tästä väitteestä herää kysymys, ovatko hallituspuolueiden kansanedustajat pelkkiä sätkynukkeja, jotka hallituksen vastauksen sisällöstä riippumatta kaikissa tilanteissa tukevat hallitusta. Jos näin on, silloin välikysymys on todella menettänyt alkuperäisen merkityksensä.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että välikysymyksen perusteluissa esitetään sekä suoranaisesti että välillisesti toimenpiteitä, joihin olisi syytä ryhtyä lain ja järjestyksen saattamiseksi takaisin kunniaan. Toteamme, että kasvatuksen merkitystä rikollisuuden ennaltaehkäisemisen keinona on lähes mahdotonta korvata muulla. Sen rinnalle tarvitaan paljon muuta aina kaupunkisuunnittelusta ja aluepolitiikasta hyvänä esimerkkinä olemiseen saakka. Tämä puoli on hallitukselta pahasti unohtunut.

Kristillinen liitto ei halua ongelman ratkaisemiseksi mitään Liverpool-mallia. Liverpool-malli tarkoittaa sitä, että lisätään kansalaisten sosiaalista turvattomuutta, ja kun kansa nousee kapinaan ja rupeaa mellakoimaan, poliisivoimilla lyödään nämä mellakat alas. Mutta me pelkäämme, että kehitys voi siihen johtaa, mikäli riittäviin toimenpiteisiin ei ryhdytä.

Turvallisuutta ei luoda heikentämällä kotien ja perheiden asemaa. Tätä väitettä tukee Sosiaalija terveysturvan keskusliiton teettämä tutkimus ”Suomalainen turvattomuus vuonna 1997”. Tutkimus osoittaa, että yhteiskunnan arvot ovat koventuneet, ja se on lisännyt väestön sosiaalista turvattomuutta. Tutkimus kumoo väitteen turvallisuuden passivoivasta vaikutuksesta ja osoittaa päinvastoin, että vasta riittävä turvallisuus saa ihmiset yrittämään, tekemään työtä vapautuneesti ja luomaan uutta. Tutkimus kertoo myös, että perusturvan leikkaukset ovat aiheuttaneet joka toiselle turvattomuutta, siis perusturvan leikkaukset.

On helppo kuvitella, millainen tunnelma valitsee perheessä, jossa molemmat huoltajat ovat työttöminä. Huoli jokapäiväisestä toimeentulosta luo ilmapiirin, joka helposti ajaa perheen nuoret ei-toivottuihin piireihin. Muun muassa tästä syystä kristillinen liitto on jo useita kertoja äänestytty eduskuntaa siitä, että työllisyysvaroja

tulisi käyttää siten, että ainakin perheen toiselle huoltajalle taattaisiin työpaikka. Ei se ole kuultuun vaatimus. Hallituspuolueet eivät ole kuitenkaan tätä pitäneet tärkeänä, vaan päinvastoin heikentäneet heikoimmassa asemassa olevien työttömien asemaa. Tämä, arvoisat edustajat, voi johtaa Liverpool-malliin, josta edellä varoitin.

Sosiaaliseen turvattomuuteen ovat puuttuneet myös yhteiskunnan arvovaltaisimmat henkilöt. Huomiota on kiinnitetty erityisesti vanhusten ja lasten asemaan. Tuskinpa nämä henkilöt ovat populistisista syistä asiaan puuttuneet; kyse on aidosta huolesta.

Rouva puhemies! Mainitsin myös hyvänä esimerkkinä olemisen merkityksen kasvatuksen kannalta. Tässä meillä kaikilla on aivan varmasti parantamisen varaa. Harkitsemattomilla lausunnoilla voidaan synnyttää levottomuutta ja jopa rikollisuutta. Kun ministeri kehottaa kouluja kirjolohen ostoboikottiin, synnyttää tämä laillista elinkeinoa harjoittavien piirissä suurta levottomuutta. Pääministerin toistuvat lausunnot siitä, miten Sundqvist — Alho-sopimus oli paras mahdollinen, vei luottamuksen kansalaisten tasavertaiseen kohteluun, johtiko mahdollisesti jopa rikoksiin? Kansanedustaja tai ministeri ei tietenkään ole mikään virheetön yli-ihminen. Hänestä pitäisi kuitenkin löytyä rohkeutta tunnustaa tekemänsä virhe, valheen korjaamisesta puhumattakaan.

Ajankohtainen luonnonsuojeluohjelma ja siitä tehdyt noin 14 000 muistutusta ovat osaltaan horjuttaneet asianomaisten luottamusta päätäjiin, siis asianomaisten luottamusta. Ohjelma on huonosti valmisteltu, mutta siitä huolimatta annetaan ymmärtää, että valituksista tai muistutuksista huolimatta tehdään vain pieniä korjauksia. Saa siis valittaa, mutta mitään hyötyä siitä ei ole. Vaikka oikeuskansleri on kiinnittänyt huomiota maanomistajien oikeusturvaan, silläkään ei tunnu olevan kovin paljon vaikutusta. Koko Natura 2000 -käsittely on hyvä esimerkki siitä, miten ylimielisesti suhtaudutaan tätä asiaa koskeviin kansalaisten mielipiteisiin.

Ettei väärinkäsityksiä syntyisi, totean, että kristillinen liitto pitää tietenkin Natura-ohjelmaa hyvin tärkeänä, mutta ylilyönteihin ei pidä ryhtyä ja lisäksi, jos 14 000 muistutusta tehdään, niitä muistutuksia tulee käsitellä asiallisesti. Me tietenkin toivomme, että ne lausunnot, jotka oikeusministeri Häkämies on viime päivinä antanut, myös johtavat toivottuihin toimenpiteisiin. Mutta jos ajattelee, että on 14 000 muistutusta ja

ilmeisesti jokainen tekijä on uhrannut ehkä tunnin verran aikaa muistutuksen laatimiseen, niin jos saman verran aikaa uhrataan niiden käsitteilyyn, tämä tarkoittaisi ajassa noin sataa kuukautta. (Ed. Virtanen: Tai rukoiluun!) — Sitä myös ed. Virtanen voisi joskus harjoittaa. (Ed. Virtanen: Ja te vähemmän pelottelua!)

Ryhdistäytymisen tulee aina alkaa vallanpitäjistä. Jos kansalaisille jää sellainen käsitys, kuin nykyisin usein tahtoo jäädä, eli että ylimielisesti ja vain pintapuolisesti perehdytään heitä koskeviin ja heidän lähettämiinsä asiakirjoihin, ollaan jo vaarallisilla vesillä. Väärinkäsitysten välttämiseksi totean, ettei tämä koske nyt ainoastaan Naturaa, vaan yhteiskunnan kaikkia aloja, jopa eduskuntaa. Valittavathan jopa kansanedustajat siitä, ettei heidän tekemiään kirjallisia kysymyksiä oteta vakavasti. Toisaalta onhan usein kansanedustajillakin valmis kanta asioihin täysin riippumatta asiaan vaikuttavista faktoista, vaikkapa, että hallitusta tuetaan riippumatta sen antamasta vastauksesta.

Ärade fru talman! En uppryckning måste alltid börja från makthavarna. Om medborgarna får den uppfattningen, som man nuförtiden ofta tycks få i kontakten med myndigheterna, att deras ärenden och angelägenheter behandlats arrogant och ytligt, så befinner vi oss redan ute på sju famnars vatten. För att undvika missförstånd vill jag här konstatera att detta gäller inte enbart Natura 2000, utan samhällets alla områden, t.o.m riksdagen. Också många riksdagsmän klagar över att de skriftliga spörsmål de gör inte tas på allvar. Naturligtvis måste man i detta sammanhang också säga att riksdagsmännen själva ofta har en färdig ståndpunkt i en fråga, oberoende av fakta. Man stöder t.ex. regeringen oberoende av det svar den ger.

Muutoksenhaku tuomioistuimen ja hallinnollisen elimen päätöksistä on tätä nykyä kuin Sheraton-hotelli. Se on kaikille avoin, mutta vain rikkaat pääsevät sisään. Monet epäkohdat tältä alalta ovat johtaneet siihen, että oikeusministeriössä on laadittu kansalaisten tarpeita varten oikeusturvaopas. Oppaassa ei ole kuitenkaan lainkaan opastusta niille, jotka ovat saaneet vastaansa hallitusmuodon 92 §:n vastaisesti toimivat virkamiehet sekä usein myös omat asianajajansa.

Perustuslain pykälä ei tunnu enää olevan entisessä arvossaan. Sen väljähtyminen heijastuu yhteiskuntaelämään ilmiöinä, joiden lisääntymises-

tä olemme lainsäätäjinä ja lainkäytön valvojina vastuussa. Jos väistämme tätä vastuuta ajanmukaiseen tapaan sitä muille sysäten, emme ole kansalaisten meille osoittaman luottamuksen arvoisia.

Arvoisa rouva puhemies! Se, että näin laajasti olen käsitellyt kodin ja koulun kasvatustehtävää sekä viranomaisten ja päättäjien yleistä käyttäytymistä ja suhtautumista työhönsä, johtuu kysymyksestä, jonka eräs toimittaja asetti välikysymyksen tiedotustilaisuudessa. Kysymys oli yksinkertainen: Mistä ottaa rahat turvallisuuden lisäämiseen? Kysymyksen pitäisi johtaa uusiin kysymyksiin. Ensinnäkin: Voidaanko turvattomuusongelma ratkaista rahalla, ja jos voidaan, eikö silloin pitäisi myöntää lisää rahaa, jotta kansalaisille annettaisiin se turvallisuus, jonka perustuslaki takaa jokaiselle Suomessa asuvalle? Toinen kysymys kuuluu: Ei kai voi olla taloudellisesti järkevää antaa rikollisuuden, väkivallan ja turvattomuuden lisääntyä, jos niitä voidaan vähentää rahalla? Ei varmastikaan. Tämähän olisi ihmisarvon häpäisemistä, ja onhan ihmisarvo aina tärkeämpi kuin markkina-arvo.

Kuten edellä olen osoittanut, on turvallisuuden lisääminen ennemminkin kiinni vallitsevista arvoista kuin rahasta. Ihmisarvo ja toisen omaisuuden kunnioittaminen ei nimittäin maksa mitään. Ilman rahaakaan ei tietenkään pärjätä. Poliisin toimintamäärärahoja olisi pitänyt korottaa vielä enemmän, mikä olisi voinut tapahtua siten, että olisi luovuttu alkoholiveron alentamisesta. Kyseinen veromäärä olisi hyvin riittänyt kaikkien avoimien poliisivirkojen täyttämiseen.

Välikysymyksessä todetaan, että väkivaltarikosten rangaistusseuraamusten taso ei vastaa kansalaisten yleistä oikeustajua. Tämä ei ole sinänsä mikään yllätys. Yleensä kansalaiset ovat aina vaatineet rikoksista kovempia rangaistuksia. Pienoinen yllätys oli viime viikolla julkaistu tutkimus, jonka mukaan yli 30 prosenttia kansasta oli kuolemanrangaistuksen kannalla. Oletan kuitenkin, ettei yksikään tämän talon päättäjistä ole sen kannalla. Erilaista näkemystä kansalaisten mielipiteen ja tuomioistuinten oikeuskäsitelyn välillä ei kuitenkaan pidä ohittaa toteamuksella, että meillä tuomioistuimet ovat riippumattomia eikä niitä saa moittia.

Tosiasia on, että väkivaltarikoksista seuraavat rangaistukset ovat lievempiä kuin muissa EU-maissa ja että meillä rangaistusta niihin haetaan usein asteikon alapäästä, aivan niin kuin ministeri Enestam totesi. Väkivaltarikoksessa loukataan syvästi ihmisarvoa, ja tämä olisi kai-

kin keinoin estettävä. Väkivaltarikoksen toisen osapuolen eli rikoksen uhrin asema on myös otettava entistä paremmin huomioon. Laajasti on ollut esillä muun muassa raiskatun naisen tunteet Rovaniemen hovioikeuden vapauttavan tuomion jälkeen. Rangaistustason ennaltaehkäisevää vaikutuksesta ollaan eri mieltä, mutta kukaan ei voi kuitenkaan väittää, ettei sillä olisi jotain merkitystä.

Ärade fru talman! Jag vill ännu kort behandla ett problem som omnämns i interpellationen. Det hänför sig till den mycket olustiga situation, som en laglig näringsutövare befinner sig i då liten en anarkistisk grupp med olagliga metoder strävar att försvåra hans verksamhet. Här handlar det ingalunda om en allmän strid mellan ungdomen och företagarna. Polisundersökningarna har visat att det är en ytterst liten grupp som både planerar och förverkligar räderna mot företagarna. Jag vågar tro att över 90 procent, jag vågar tro att rentav över 99 procent av Finlands ungdomar fördömer räderna. För ungdomen är det mycket viktigare att få beslutsfattarna att prioritera rätt än att syssla med upplopp och terrorism. Överst på prioriteringslistan står inte att ta kål på företagen i livsmedelsbranschen. Ungdomarna känner precis samma oro för den ökade otryggheten och det ökade våldet som äldre. Tryggheten ökas inte av att man försämrar studerandenas och barnfamiljernas ställning.

Haluan vielä lyhyesti käsitellä välikysymyksessä mainittua laillista elinkeinoa harjoittavan yrittäjän tuskallista asemaa, kun pieni anarkistinen ryhmä laittomin keinoin yrittää hänen toimintaansa vaikeuttaa. Kysymyksessä ei missään nimessä ole asetelma nuoriso vastaan yrittäjät. Poliisitutkimukset ovat osoittaneet, että todella pieni joukko, kymmenen henkilöä, on sekä suunnitellut että toteuttanut iskut yrittäjiä vastaan. Olettaisin, että yli 90 prosenttia, tekisi mieli sanoa yli 99 prosenttia Suomen nuorista tuomitsee iskut. Nuorisolle mellakointia ja terrorismia paljon tärkeämpää on saada päättäjät panemaan asiat oikeaan tarkeysjärjestykseen. Päällimmäisenä tässä tarkeysjärjestyksessä ei ole elintarvikeketjuun kuuluvien yritysten lopettaminen. Aivan saman huolen turvattomuuden ja väkivallan lisääntymisestä kokevat niin nuoret kuin vanhemmatkin. Turvallisuutta ei lisätä heikentämällä opiskelijoiden ja lapsiperheiden asemaa.

Anarkistisia ryhmiä on aina löytynyt yhteiskunnasta. Monessa maassa ne ovat ehtineet ai-

heuttaa suuria ongelmia, ennen kuin yhteiskunnan päättävät elimet ovat heränneet vastatoimiin. Esimerkkejä ei tarvitse hakea kuin lahden takaa. Ryhmä, joka levittää ohjeita siitä, miten palopommeja valmistetaan rakennusten ja ajoneuvojen tuhoamiseksi ja miten tulvia aiheutetaan liikkeiden wc-tiloihin, on yhteiskunnalle vaarallinen ja sitä tulee kohdella sen mukaisesti.

On syytä muistaa, miten yksi tulitikku voi sytyttää suuren tulipalon. Iskut eivät enää rajoitu kettutarhoihin ja liikkeisiin, vaan niiden kohteeksi ovat jo joutuneet elintarvikeketjun lähes kaikki vaiheet. Kun teollisuuspomon tai poliitikon päiviltä päästäminen nostetaan sankariteoksi omassa julkaisussa, ei toimintaa voida pitää nuorisoradikalismina. Hallituksen pitää herätä ja ryhtyä toimiin.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutama sana kansalaisten mahdollisuudesta saada poliisilta apua hätätapauksessa. Helsingin pelastustoimi on ilmoittanut, että apu on pääsääntöisesti perillä kolmen minuutin kuluessa siitä, kun hälytyskeskukseen on tullut hälytys. Tämä koskee siis paloautoa ja ambulanssia. Tämä on erittäin hyvä tilanne ja se on syytä säilyttää.

Kuinka on asianlaita poliisin puolella? Löytyy paljon alueellisesti laajoja kihlakuntia, joissa yöaikana päivystää vain yksi poliisiapartio. Harvinaista ei ole, että vakavissakin tapauksissa poliisin apua on jouduttu odottamaan jopa tuntikaupalla. Budjettikeskusteluissa viime vuoden joulukuussa kuulimme kansanedustajan henkilökohdattaiset kokemukset tällaisesta tilanteesta. Nämä eivät ole enää kovin harvinaisia tapauksia. Kansalainen, joka tällaiseen tilanteeseen joutuu, kokee kauhun tunteita odottaessaan virka-avun saapumista. Tämä on epäkohta, josta eduskunta on tietoinen ja jonka se voi poistaa myöntämällä lisää määrärahaa poliisin toimintamenoihin.

Arvoisa puhemies! Koska hallituksen vastauksesta ei parhaalla tahdollakaan voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että se suhtautuisi rikollisuuden ja turvattomuuden kasvuun perustuslain edellyttämällä tavalla, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodon:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus Norjan tapaan asettaa arvotoimikunnan yhteiskunnan arvoperustan kehottamiseksi sekä parantaa poliisin toimintaedellytyksiä, jotta perustuslain taakka hengen, terveyden ja omaisuuden suoja toteutuisi nykyistä paremmin, ja siirtyä päiväjärjestykseen.”

Ed. Järvilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Vahvat enemmistöhallitukset ovat vieneet välikysymykseltä sen alkuperäisen merkityksen opposition parlamentaarisen aseena hallitusta vastaan. Välikysymys on tähän mennessä kuitenkin aina pyritty kohdistamaan istuvan hallituksen politiikkaan. Tähän mennessä välikysymyksen tekijät ovat aina tarttuneet hallituksen väitettyihin tekemisiin tai laiminlyönteihin. Nyt oppositio haluaa keskustella yhteiskunnallisista ongelmista, joiden yhteys hallituksen politiikkaan on varsin etäinen tai jossa arvostelu menee muutoin väärään kohteeseen. (Ed. Pekkarinen: Rahasta on kysymys molemmissa!) Puheena oleva välikysymys käsittelee toki vakavia yhteiskunnallisia ongelmia. Keskustelunavauksena sitä ei tule väheksyä. Sitä vastoin opposition poliittisesta kyvykkyydestä tai parlamentarismien pelisääntöjen hallinnasta se ei anna kovinkaan vahvaa todistusta.

Välikysymyksen laatijat ilmaisevat huolensa yksityisten kansalaisten ja yhteiskunnan turvattomuudesta. Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta tähän huoleen voi yhtyä. Työttömyyden lisääntyminen ja monen kodin ja perheen taloudellisen pohjan romahtaminen kuluvan vuosikymmenen alussa vei yhteiskunnastamme sitä perusturvallisuutta, jota oli rakennettu vuosikymmenien ajan hyvinvointivaltiota kehitettäessä. Vaikka hyvinvoinnin suojaverkot pitivät ja estivät ihmisiä putoamasta suoranaiseen puutteeseen ja köyhyyteen, katosi monelta usko elämään.

Viime vuosien aikana ihmisten luottamus omaan ja kansan tulevaisuuteen on kuitenkin alkanut kohentua. (Ed. Pekkarinen: Vuoden 95 keväästä!) Työttömyys vähenee nopeaa vauhtia, ed. Pekkarinen, koko maassa ja lähes kaikilla aloilla. Kuluttajien, työntekijöiden ja eri alojen yrittäjien luottamus talouden nousuun on korkealla. Nyt ollaan korjaamassa hyvinvoinnin ja turvallisuuden perustaa, niin taloudellista kuin henkistäkin.

Myös välittömässä rikollisuuden torjunnassa on saavutettu tuloksia. Talousrikollisuuden torjunnassa on edistytty. Pelättyä itärikollisuuden maiminnousua ei ole tapahtunut. Näissä asioissa hallituksen toimilla, poliisityön painopistevalinnoilla ja kansainvälisellä yhteistyöllä erityisesti Euroopan unionin, Venäjän ja Itämeren maiden kanssa on ollut ratkaiseva vaikutus. Yleinen ri-

kostilanne on kehittynyt päinvastaiseen suuntaan kuin mitä välikysymyksessä esitetään. Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä on laskenut noin 850 000:sta 730 000:een. Tilastot pahoinpitelyrikoksista eivät tue käsitystä raaistumisesta. Ulkomaalaisten tekemien rikosten osuus on noin 3 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Saavutuksista huolimatta kansalaisten turvattomuuden tunnetta ei pidä väheksyä. Turvallisuuden eteen on tehtävä lujasti työtä. Viime vuosien aikana on monesta julkisen vallan palvelutoiminnasta jouduttu tinkimään. Valitettavasti säästämisen pakko on koskenut myös tärkeiden turvallisuuteen liittyvien palveluiden tuottamista. Ongelmaa ei voi kiistää, mutta syyppäätä ei pidä hakea tästä hallituksesta, joka on pakon edessä joutunut tasapainottamaan valtion taloutta. (Ed. Pekkarinen: Mistäs sitten?)

Sosialidemokraattien suhde laillista ja kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä puolustavaan esivaltaan on yksiselitteinen ja selkeä. Arvostamme poliisin työtä ja annamme sille täyden tukemme. (Ed. Pekkarinen: Olette leikanneet rahat vain pois!) Ihmisten turvallisuutta, yksityistä ja julkista omaisuutta suojeleva poliisi on vastuussa tärkeän julkisen hyvinvointipalvelun tuottamisesta.

Sosialidemokraattien näkökulmasta poliisi-palvelut ovat erityisen keskeisiä. Rikosten uhrin ovat useimmiten vähävaraisia ihmisiä, juuri niitä ihmisiä, jotka omien oikeuksiensa puolustamiseksi luottavat sosialidemokraattiseen työväenliikkeeseen. Jos yleinen turvallisuustaso laskee, pahimmin kärsivät ihmiset, joiden asiasta tämä liike eniten kantaa huolta. Lainsäädännössä tulee edelleen rikosten uhrien asemaa parantaa.

Tavoitteemme on, että turvattomuutta aiheuttavaan rikollisuuteen puututaan jo alkuvaiheessa. Erityisesti kaupunkien lähiöitä on estettävä joutumasta järjestyshäiriöiden, ilkeiden ja syrjäytymisen kierteeseen. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan ihmisten omaa aktiivisuutta, kansalaisjärjestöjen ja seurakuntien panosta, mutta myös lisää voimavaroja niin sanottuun lähipoliisitoimintaan. Tärkeää on myös, ettei päästettäisi syntymään sellaisia lähiöitä, joiden asukkaista valtaosa kärsii taloudellisista tai sosiaalisista ongelmista. Lähipoliisitoiminnassa poliisi vastaa paikallisyhteisön turvallisuusodotuksiin yhteistyössä paikallisyhteisön kanssa.

Lähipoliisitoiminnan ohella täytyy edelleen kiinnittää huomiota talousrikollisuuden torjumiseen. Se aiheuttaa vuosittain noin 20 miljardin markan tappiot veronmaksajille. Välillisesti vai-

kutukset ulottuvat rehelliisiin yrittäjiin, joiden kilpailuasema heikkenee ja jotka joutuvat kantaamaan väärinkäyttäjienkin maksurasitusta.

Harmaan talouden rahavirrat käyttävät hyväkseen kansainvälisiä verokeitaita. Kansainvälistyvässä taloudessa vero- ja muiden velkavastuiden täytäntöönpanosta huolehtivilla viranomaisilla tulee olla käytössään tehokkaat keinot torjua varojen siirtäminen ulkomaille. Tässä tarkoituksessa on ulkomaisten väliylhteisöjen osakaiden verotuksesta annettua lakia muutettava siten, että tietyissä tilanteissa Suomessa yleisesti verovelvollinen joutuisi todistamaan, että ulkomainen väliylhteisö ei ole tämän määräysvallassa.

Ihmisten arkiturvallisuutta on lisättävä. Tässä mielessä on rattijuoppoutta torjuttava entistäkin tehokkaammin. Ongelma ei ole niinkään keski-vertokansalaisen huolimatonta tai piittaamatonta suhtautumista rattijuoppouteen. Suhteellisen pieni päihderiippuvaisten henkilöiden joukko syyllistyy toistuvasti rattijuoppouteen. Tähän joukkoon ei voida riittävän tehokkaasti vaikuttaa yleisestävillä toimenpiteillä, vaan tarvitaan tehokkaita, juuri päihderiippuvaisiin henkilöihin kohdennettuja toimia, täsmätoimia.

Tavallisten ihmisten oikeudenkäyntikuluihin on puututtava. Tällä vuosikymmenellä esimerkiksi riita-asioiden oikeudenkäyntikulut ovat kohonneet noin 65 prosenttia. Tällaisen kehityksen jatkuessa yhdenvertaisuus lain edessä on vaarantumassa.

Arvoisa puhemies! Valtion on toimillaan luotava edellytyksiä sille, että kunnat, kansalaisjärjestöt ja kodit voivat rakentaa ihmisten turvallista arkea. Vaikeissakaan taloudellisissa oloissa ei tästä päämäärästä ole luovuttu. Päinvastoin: lasten päivähoito-oikeutta on laajennettu koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä. Nuorten kasvatukseen ja liikuntaan varattuja määrärahoja on korotettu yli kymmenesosalla, vaikka samaan aikaan on toteutettu yli 20 miljardin markan säästöohjelmaa. Pienten koululaisten iltapäivähoidon kohentamiseen ryhdytään yhdessä viranomaisien, järjestöjen ja vanhempien kanssa.

Hallituksen työllisyys- ja työvoimapolitiikka on auttanut yksilöitä ja perheitä selviämään pahimman yli. Yksityisillä työnantajilla, kunnissa ja valtiolla on tarjottu töitä erityisesti pitkäaikaistyöttömille ja nuorille. Alle 25-vuotiaat on ohjattu työhön ja koulutukseen ja taattu heille opiskelu-, harjoittelu- tai työpaikka. Ajatuksena on ollut, että työn saanti ja oman elämän hallinta on paras este syrjäytymiselle, turvattomuudelle ja rikoksiin ajautumiselle.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksessä vaaditaan hallitukselta toimia rikollisuuden vähentämiseksi, elinkeinonharjoittajien suojelemiseksi vahingonteoilta ja väkivaltarikosten rangaistustason saattamista vastaamaan kansalaisten yleistä oikeuskäsitystä. Ensin mainittuun tavoitteeseen sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä yhtyy varauksetta luottaen siihen, että hallitus jatkaa hyvällä menestyksellä aloittamaansa rikoksantorjuntatyötä. Elinkeinonharjoittajien omaisuuden suojaamiseksi katsomme poliisin toimineen tehokkaasti, mutta toki parantamisen varaa aina on. Hallituksen toimista esimerkiksi rikoslain uudistusesitys, jossa kotirauhan kaltainen suoja ulotetaan myös liike- ja tuotantorakennuksiin, tukee omaisuuden suojaamista ja oikeutta laillisen elinkeinon harjoittamiseen perusoikeutena.

Sitä vastoin vaatimus hallituksen toimista rangaistusseuraamuksiin vaikuttamiseksi on mielestämme häikäilemätön julkisuustempu, joka osoittaa piittaamattomuutta oikeusvaltion keskeisistä periaatteista. Tahtovatko välikysymyksen tekijät sitä, että hallitus puuttuisi tuomioistuinten toimintaan? (Ed. Kallis: Eivät!) Oikeusvaltiossa rangaistusten määrääminen kuuluu riippumattomille tuomioistuimille, jotka toimivat eduskunnan säätämien lakien mukaan — eivät hallitusten määräysten mukaan. (Ed. Järvi-lahti: Samaa mieltä!) Sosiaalidemokraattien mielestä tuomioistuinten riippumattomuudesta ei saa tinkiä. Ilman sitä kansalaisilla ei ole oikeusturvaa. Oikeusvaltiossa ei voi liioin lähteä lynkkausajattelun tielle.

Sosiaalidemokratia on aina korostanut yhteisvastuuta ja myös yhteiskunnan vastuuta yksilöistä. Meitä on jopa syytetty holhousyhteiskunnan rakentamisesta, yksilöiden aloitteellisuuden ja vastuun tukahduttamisesta. Tässä suhteessa on sanottava, että välikysymyksen holhousmieli heijastelee meille vierasta ajattelutapaa. Me emme ole valmiita menemään niin pitkälle kuin välikysymyksen laatijat, jotka yhdistävät kuntien valtionosuussäästöt kotien ja perheiden kasvatusongelmiin.

On paikallaan todeta, että viime kädessä vastuu valinnasta oikean ja väärän välillä kuuluu ihmiselle itselleen ja lasten kasvatusvastuu kuuluu kodeille. Rajaton usko säädöksiin ja sääntelyyn johtaa siihen, että oikeudenmukaisuuden toteuttamisen sijasta pyritään vain lakien viidakossa selviämiseen. Yhteiskunta, joka unohtaa tämän perusasian, ei rakenna turvallisuuttaan millään rahalla eikä millään valvonnan tai rangaistuksen tasolla.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattista eduskuntaryhmää tyydyttää hallituksen vastaus ja ryhmä esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Puutun aluksi vain yhteen ministeri Enestamin väitteeseen. Välikysymyksessä hänen käsityksensä mukaan ei ole perusteltu riittävästi, onko rangaistustaso Suomessa liian korkea vai liian lievä. Kerron vain yhden esimerkin viime viikoilta.

Kuusamossa mies melkein tappoi puukolla toisen miehen. Oikeus toki antoi hänelle rangaistuksen, mutta ei passittanut häntä heti suoraan vankilaan, vaan hän sai palata omalle kylälleen muutaman viikon päästä tapahtuneesta. Oikeus perusteli päätöstään sillä, että miestä ei voida passittaa vankilaan, koska hän voisi sortua siellä huumeisiin. Onkohan jotakin jossakin vialla kuitenkin?

Suomen kristillisen liiton alulle panema välikysymys käsittelee aivan oikeaa aihepiiriä. Turvattomuudesta on tullut oman aikamme haastavimpia yhteiskunnallisia ongelmia. Miksi näin on tapahtunut? Vastauksen etsiminen on välikysymyskeskustelun tärkeimpiä tavoitteita. Kysymys kansalaisten turvallisuudesta yhdistää varmasti kansanedustajia yli puoluerajojen.

Vastausta hakiessa ei pidä puuttua pelkkiin seurauksiin. On etsittävä syitä rikollisuuden ja väkivallan sekä yleisen turvattomuuden kasvuun. Kun nyt olen 35 vuotta ollut poliisin palveluksessa ja jopa 150 päivää istunut raastuvanoikeudessa, on onneksi syytettynä vaan syyttäjänä, luulisin tuntevani, mitenkin tärkeää turvallisuuden rakentaminen on. Luulisin myöskin ymmärtäväni ennalta ehkäisevän työn merkityksen ja tarpeen.

Kaduilla kohtaamiemme rikosten juuret voivat olla seurausta myös virheellisistä poliittisista ratkaisuista, usein haluttomuudesta ja välinpitämättömyydestä tunnustaa esille nousseita epäkohtia yhteiskunnallisiksi ongelmiksi.

Kokoomuksella ja Sdp:llä ovat hallussaan yhteiskunnallis-poliittisesti vaikuttavat ministeriöt. Esimerkiksi ministerit Mönkäre ja Heinonen vastaavat paljon kansallisturvallisuuden rakentamisesta. Sosiaali- ja sivistyspolitiikalla pitäisi eheyttää ja luoda kansalaisille yhdenvertaiset edellytykset elämälle. Nyt näin ei ole tapahtunut.

Yhteiskunnan kahtiajako on kärjistynyt. Taloudelliset erot ovat kasvaneet. Yhä useampi pitkäikaistyötön on joutunut pysyvän syrjäytymi-

sen kierteeseen. Kuntien viimesijaisen toimeentulotuen jonottamisesta on tullut monille osa elämän rutiinia. Hallitus ei tunnusta muuttoliikkeen karuja sosiaalisia seurauksia. Usko kansalaisten yhdenvertaisuuteen on horjunut.

Hallituksen sosiaalisesti epäoikeudenmukainen leikkauslinja on osaltaan johtanut yhteiskunnallisiin ongelmiin ja lisännyt turvattomuutta. Siksi syytä ei voi syyttää edelliselle hallitukselle tai kunnallisille päättäjille. Hallituksen on parempi myöntää epäonnistuneensa. Omien virheitten myöntämisessä olisi siemen paremmalle tulevaisuudelle.

Arvoisa ministeri Heinonen ei valitettavasti ole paikalla mutta toivottavasti kuuntelee. Kuinka voitte syyllistää kuntia koulupuolen leikkauksista ja opettajien lomautuksista? Kuinka tämä voi olla kuntien syy? Ettekö tekin voisi myöntää, että syyllinen näihin toimiin on viime kädessä nykyinen hallitus, joka on toteuttanut valtionosuuksien ja verotulojen rajut, koko vaalikauden aikana yhteensä ainakin 13 miljardin markan leikkaukset?

Mistä sitten opetuksessa leikataan? Valitettavasti leikkauksia on tehty niiden kaikkein vähäviksimpien osalta, jotka tukia eniten tarvitsisivat. Esimerkiksi tukiopetusta on vähennetty, luokkakokoja on suurennettu ja koululaisten iltapäiväkerhoja uhkaa täydellinen hävittäminen.

Arvoisa ministeri Mönkäre! Koulupuolen ongelmat näkyvät nopeasti teidän toimialallanne. Lapsi, joka ratkaisevassa vaiheessa jää vaille tukiopetusta ja huolenpitoa, saattaa maksaa yhteiskunnalle myöhemmin satojatuhansia markkoja vuodessa. Pahinta ei kuitenkaan ole rahan menetys vaan nuoren ihmisen elämän jopa tuhoutuminen.

Ministeri Mönkäre! Syytitte viime viikolla kuntia liiallisesta säästämisinnosta, joka on johtanut perustehtävien unohtamiseen, eli palvelut ovat jääneet järjestämättä. Syytös on hämmentävä. Olisi mielenkiintoista tietää ne kunnat, jotka tietien tahtoen vähentävät rahaa vanhusten hoidosta ja maksavat vain velkojaan pois. Missähän mahtaisi sellaisia kuntia olla?

Hallitus on tehnyt vuosien 96—98 aikana 8 miljardin valtionosuusleikkaukset. Samana aikana kuntiin kohdistuneet muut toimenpiteet ovat kiristäneet kuntataloutta yhteensä 5,2 miljardilla markalla. Hallituksen toimenpiteet ovat siis vaikeuttaneet kuntien mahdollisuuksia tuottaa esimerkiksi nuorison koulu- ja vanhusten hoitopalveluja. (Ed. Zyskiewicz: Vaatiiko keskusta veronkevennyksistä luopumista?) — Ar-

voisat ministerit, alkää syytelkö, myöskään melkein ministeri, vaan etsikää ratkaisuja koulujen, päiväkotien ja vanhustenhuollon ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen aikana on poliisin toimintamäärärahoja leikattu alle hyväksyttävän tason. Tällä erää ne lienevät suurin piirtein vuoden 95 tasolla. Sen seurauksena viime vuonna yli 500 poliisin vakanssia jäi täyttämättä. Tämä vaikeutti useissa kihlakunnissa päivitysvalmiuden ylläpitämistä, viivästyi poliisin virka-avun saantia ja vaaransi rikostutkinnan tasoa.

Lisäksi viime vuonna toteutettu ja muun muassa poliisin toiminnan tehostamisella perusteltu kihlakuntauudistus, joka varmaan sinänsä tulee olemaan hyvä, on joissakin tapauksissa aiheuttanut sen, että poliisin apua on entistä vaikeampi saada. Poliisi on keskitetty harvoille isoille paikkakunnille, joista saattaa olla jopa yli tunnin matka kihlakunnan toiseen päähän, ja tietenkin on pidempiäkin matkoja.

Samanaikaisesti monet kansakunnan sisäiseen turvallisuuteen heijastuvat uhat ovat kasvamassa, muun muassa kansainvälistyminen ja rikosten raastuminen joka tapauksessa. Monimutkaisen talousrikollisuuden selvittäminen vaatii myös poliisilta yhä enemmän työpanosta ja koulutuksen lisäämistä. Poliisitoimen velvoitteiden ja sen käytössä olevien resurssien välistä kuilua on kavennettava.

Herra sisäministeri Enestam! Olen hyvin tietoinen, että te olette tehnyt paljon poliisin määrärahojen suhteen, mutta onko se sittenkään ollut riittävää? On hyvä ja täysin välttämätöntä, että lisätalousarviossa poliisimäärärahoihin on tulos 54 miljoonan markan lisäys. On kuitenkin kyseenalaista, voidaanko vielä tällä määrärahalisäyksellä poliisin lomautukset välttää. Toivottavasti tuo luku 54 miljoonaa pitää paikkansa, se on käytävällä kuulunut. Se on joka tapauksessa merkittävästi eteenpäin.

Poliisin määrärahaniukkuus on johtanut siihen, että järjestyspoliisin työvuoroja on muutettu perjantai- ja lauantai-illoista keskelle viikkoa päivävuoroiksi. Tällöin poliisin palveluajat ja asiakkaiden palvelujen tarve eivät kohtaa. Toisin sanoen rikollisuus ei usein osu yksin työaikojen kanssa. Kaiken kaikkiaan määrärahaniukkuus pidentää hälytysaikoja ja tuskastuttaa poliisin olemaan työssä sellaisina aikoina, jolloin ei ole työtä, ja lisää ihmisten pelkoja henkilökohtaisen turvallisuutensa ja omaisuutensa suhteen.

Ministeri Enestam sanoi, että ei ole turvattu muutta, yönsä voi nukkua huoleti. Näin voi to-

dellakin olla, että me näin sanomme, mutta valitettavasti pitää myös ihmisten uskoa itse tämä asia. He tuntevat turvattomuutta, ja se on lähes yhtä paha asia kuin se, että on turvaton olo.

Lienee uskottavaa, että jos kymmenkunta prosenttia esimerkiksi pienehkön kaupungin poliisiviroista puuttuu, on sillä vaikutusta järjestyshäiriöihin ja rauhattomuuksiin. Näin meillä on Suomenmaassa monessa paikassa. Tällä hetkellä, juuri tänä päivänä on 580 poliisin virkaa täytämättä.

Kuluvan vuoden talousarvioesityksessä hallitus totesi, että kansalaisten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tasosta on jouduttu ja joudutaan tinkimään. Hallitus itse kirjoittaa tällä tavalla, se on todella rajusti sanottu, kun he myöntävät jo etukäteen, että turvallisuuden tasosta joudutaan tinkimään. Voidaanko se hyväksyä? Ei tätä tietenkään voida hyväksyä.

Valtion keskeisimpiä tehtäviä on juuri kansalaisten turvallisuuden takaaminen. Siksi on valitettavaa, että poliisin voimavarat eivät ole lisääntyneet kansalaisten turvallisuuden edellyttämällä tavalla. Poliisi on kuitenkin se viranomainen, johon suomalaiset kaikkein eniten luottavat. Kansalaisten turvallisuuden ja yleisen järjestyksen nimissä keskustan eduskuntaryhmä vetoaakin hallitukseen poliisin toimintaedellytysten turvaamiseksi kaikissa olosuhteissa.

Herra oikeusministeri Häkämies! Viime aikoina on tapahtunut keskeisiä muutoksia oikeushallinnon alueella. On vaihtunut vankeinhoidon yllijohdaja, on perustettu valtakunnansyyttäjän virasto, ja on saatettu voimaan rikosprosessin uudistus. Koska vankeinhoidon ylin johto on nyt vaihtunut, on luonteva tilaisuus tarkistaa uusia linjauksia. Muun muassa vankien lomaoikeuksissa tarvitaan uudelleenharkintaa. Tämän ovat muutamat karut, ei ihan niin muutamatkaan vaan useat karut ja traagiset esimerkit meille osoittaneet.

Esimerkiksi talousrikoksiin päästäneen nyt paremmin kiinni, siis tämä on myös kehua oikeusministerille, koska tietojen saanti on muun muassa ulosottomiehille ja poliisille helpompaa. Ilmeisesti myös näiden muutosten myötä voidaan odottaa parannuksia kansalaisten oikeusturvaan ja rikosten uhrien asemaan. Kansalaisten oikeusturvassa on kuitenkin edelleenkin parantamisen varaa.

Eräitä tilastotietoja. Ministeri Enestam käsitteli tilastotietoja. Kun minä olen itse näitä 25 vuotta toimittanut Tilastokeskukseen, en nyt tarkoita, että niitä pitää suorastaan myös varoa,

mutta niillä joka tapauksessa voidaan näyttää toteen hyvin monenlaisia asioita.

Vuonna 1970 tuli vankiloihin 10 000 vankia ja viime vuonna 6 000 vankia. Siis näin paljon vähemmäksi on tullut 25 vuoden aikana vankien lukumäärä. Tulevien vankien lukumäärä on lisääntynyt. Se on hyvä sinänsä, jos siitä olisi ollut hyötyä. Keskivankimäärä on laskenut samana aikana noin 5 000 vangista 3 000 vankiin. Meillä on tällä hetkellä alle 3 000 vankia päivittäin.

Mitä on tapahtunut sitten? Minä väitän, että jos ei asioita suorastaan voi yhdistää toisiinsa, jokin totuus niissä varmasti on. Tänä samana aikana, siis vuonna 71, poliisille ilmoitettiin Suomenmaassa pahoinpitelyrikkoksia 12 000 kappaletta, viime vuonna oikeastaan enemmän kuin kaksi kertaa enemmän, 25 000 pahoinpitelyrikkosta. Varkausrikkoksia, jotka sisältävät minun puheessani myös autovarkaudet ja luvattomat käytöt, tapahtui 75 000 vuonna 71, ja nyt peräti 194 000, siis ne ovat kolminkertaistuneet. Kuitenkin meillä ammattimiehet sanovat, että rikosten määrät ovat laskeneet. Jos niitä on nyt kolme kertaa enemmän kuin 25 vuotta sitten, mielestäni se on enemmän. Lisäksi kymmenen viime vuoden aikana huumausainerikokset ovat lähes nelinkertaistuneet. Tässä nämä tilastot!

Ministeri Enestam puhui jotakin 700 000:sta, mitä siellä on. Siinähan ovat mukana liikenne rikokset. Liikenne rikoksiähan tulee niin paljon kuin tutka kerkiiä niitä syöttämään. Jos tänä vuonna tilastoitaisiin huumausainerikokset samalla tavalla kuin vielä 80-luvulla, toisi se tilastoihin lisää yli 100 000 rikosta. Nyt tilastoissa on vain 8 000 rikosta. Kyllä tilastoja voidaan tehdä ja lukumäärät laskevat, jos tehdään aivan uusi systeemi, millä tavalla mitään tilastoidaan. Petospuolella on samalla tavalla kymmeniätuhansia rikoksia saatu poistettua tilastoista, kun tilastointimenetelmää on muutettu. Pelkästään vuonna 96 taisi olla 84 000 huumausaineen käyttöä, jotka toistakymmentä vuotta sitten tilastoitiin yksittäin. Ei oikein näihin tilastoihin voi vedota, näin paljon ne voivat heittää näissä asioissa.

Siis rikollisuus on 25 vuoden aikana huomattavasti kasvanut, ja kysyisin, onko oikeusministeri Kari Häkämies valmis, aiotteko lainvalmistelulla reagoida tähän tilanteeseen.

Herra oikeusministeri! Olette itsekkin julkisudessa useaan kertaan todennut, että viime vuosien ja jopa vuosikymmenien aikana rikoslainsäädännön valmisteluun ovat vahvasti vaikuttaneet sellaiset lakimiespiirit, jotka eivät riittävästi

ole huomioineet rikosten uhrien tuskia ja tarpeita. Milloin lakien valmisteluun ja asiantuntijoiksi kutsutaan myös niitä, jotka edustavat tavallisen suomalaisen näkemystä rikostorjunnassa?

Hallitus on usein eduskunnassakin todennut, ettei hallitus sen paremmin kuin eduskuntakaan voi puuttua riippumattomien oikeuslaitosten toimintaan. Tämähän on tietenkin aivan totta. Ei eduskunta voi eikä saa vaikuttaa oikeuden jo päättämään juttuun eikä tietenkään tuleviinkaan juttuihin, mutta eduskunta voi vaikuttaa tuleviin samanlaisiin ratkaisuihin muuttamalla lakeja sellaisiksi, että päätökset ovat sopusoinnussa suomalaisten oikeustajun kanssa. Vai onko niin, ettei oikeuslaitoksen tarvitse kuunnella, mikä on oikein ja mikä väärin meidän kansalaisten mielestä? Tällainen ylimielinen suhtautuminen tavallisten kansalaisten mielipiteisiin on omiaan laskemaan oikeuslaitoksemme arvostusta, ja siihen sillä ei enää ole varaa. (Eduskunnasta: Entä kuolemanrangaistus?) — Kuolemanrangaistusta missään tapauksessa en kannata.

Ministeri Enestam vaati myös perusteluja, mistä johtuu, että lievät rangaistukset sinänsä ovat olemassa. Näistä rangaistuksista me voimme lukea joka päivä sanomalehdistä. Onko oikein, onko riittävä rangaistus ja kohtuullista, kun kansalainen ajaa tieteen tahtoon, ravintolassa ryyppää ensin ja sitten ajaa autolla, jos nyt ei aivan tahallaan, kuitenkin välinpitämättömyyttään nuoren ihmisen hengiltä ja lopputulos siitä on, että hän on viisi kuusi kuukautta vankilassa? Sekö on oikeudenmukaista? Sekö on riittävä rangaistus tässä asiassa? Eduskunta voi lakeja niin muuttaa, että rangaistustasoa näissä tullaan nostamaan. Vähäisempi asia voisi olla se, että onko oikein, kun opiskelijalta varastetaan auto, poltetaan, niin rangaistus on 400 markkaa sakkoa? Näitä voisi luetella vaikka kuinka paljon, mutta en nyt luettele.

Kysyisin, kuinka on esimerkiksi mahdollista, että pahoinpitelyrikoksia jätetään meillä huomattava määrä vähäisinä syyttämättä, siis ei syytetä ollenkaan saati rangaista, ja loputkin pääsevät pääsääntöisesti sakoilla, kun muun muassa Ruotsissa, jos siellä lyöt toista sillä tavalla, että tulee vammoja, poikkeuksetta joka kerta siitä tulee rangaistus, joka on yksi kuukausi vankeutta, jonka kärsit päivästä päivään. Tämä pitää varmasti paikkansa. Oikeuskanslerinvirastosta virkamiehen raportista olen tämän lukenut, ja olen toki itse Ruotsissa käynyt myös virastoissa katsomassa. On tietenkin luonnollista, että rangaistuksilla ei ole kaikkivoipaa voimaa, mutta se

osoittaa, miten yhteiskunta suhtautuu väkivalta-rikollisuuteen. Lisäksi yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden voimistamiseksi on välttämättöntä parantaa rikosten uhreiksi joutuneiden asemaa.

Niin oikeuslaitokselta itseltään kuin hallitukseltakin odotetaan toimenpiteitä, joilla kansalaisten luottamus oikeuslaitostamme kohtaan palautetaan.

Talousrikollisuuden osalta hallituksen linja on näyttäytynyt hyvin kummallisissa valossa. Edellisen hallituksen alulle panemaa harmaata talouden vastaista taistelua on jatkettu. Keinoina ovat olleet muun muassa verotarkastusten iskut yrityksiin ja ministeriöiden tv-kampanja.

Taloudessa on tosiaankin paljon selvittävää. Viime vuosikymmenen taitteen kasinotalouden, sitä seuranneen laman ja pankkikriisin jäljiltä on myös tapahtunut suoranaista valtion rahastusta. Toisaalta moni paikallisen pankin hallintoelimen jäsen on menettänyt koko omaisuutensa. Epäselvää sen sijaan on, pidetäänkö todellisten talousjuttujen korvausvelvollisuudesta kiinni. Hallitus hyväksyy jopa korkeimman oikeuden päätöksen peukaloinnin jälkikäteen. En ole ainoa, joka kysyy: Onko laki sama kaikille?

Tavallisen pienen ihmisen turvattomuutta lisää hallinnon ylimielisyys. Missään muussa länsimaassa ei olisi mahdollista, että pienmaanomistajan maa otettaisiin Naturan piiriin kertomatta tästä maanomistajalle ollenkaan. Kysymyksessä saattaa olla ihmisen koko toimeentulon perusta. Nyt on käynyt ilmi, että suojelun perusteet ovat hyvin monessa tapauksessa olleet epäselvät. Ennustan, että tässä tiimellyksessä saatetaan vielä moneenkin kertaan joutua tutkimaan, onko hallitus rikkonut hallintomenettelylakia.

Valtakunnan ylimmän johdon tehtävänä on toimia niin, että kansalaiset ovat saman arvoisia lain edessä. Jos siinä lipsutaan, viranomaisitoimin ei voida korjata kansalaisten uskon järkkymistä ylimpään valtiovaltaan.

Arvoisa puhemies! Tämä välikysymys on nostanut tai tulee nostamaan keskusteluun tärkeitä ja polttavia kysymyksiä. Monet välikysymyksen asiat eivät ole poliittisia vaan enemmänkin arvoista kumpuavia. Kuitenkin myös poliittisilla päätöksillä on yhteytensä välikysymyksen teemoihin. Jos harjoitettava politiikka on sosiaalisesti ja alueellisesti eriarvoistavaa, on selvää, että sillä on kielteinen vaikutus kansalaisten turvallisuudelle.

Siksi keskusta on koko vaalikauden ajan varoittanut harjoitetun politiikan seurauksista.

Kuluneella vaalikaudella valtiovalta on väistynyt heikompien rinnalta ja siirtynyt vahvempien puolelle. Tämä on lisännyt kansalaisten turvattomuutta ja syrjäytymistä.

Suunnanmuutos on välttämätön. Huolimatta jo useita vuosia jatkuneesta nopeasta talouskasvusta maamme on pysynyt suurtyöttömyyden, kasvavan valtionvelan ja kireän verotuksen kierteessä. Viimeistään nyt hallituksenkin on jo myönnettävä, että harjoitettu kaavamainen leikkauspolitiikka on tullut tiensä päähän.

Leikkausten sijaan tarvitaan uudistuksia, jotka voimistavat yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta ja lisäävät kansalaisten yhdenvertaisuutta. Yhteiskunnallista päätöksentekoa ohjaamaan on nostettava todellinen yhteisvastuu ja kansakunnan eheys. Vain siten voidaan yksityisten kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuutta parantaa.

Kannatan ed. Kalliksen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Oppositio puuttuu välikysymyksessään tärkeään asiaan, yksityisten kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuteen. Juuri samasta asiasta oikeusministeri Häkämies on ansiokkaasti käynnistänyt yhteiskuntakeskustelua. Onkin kaikki syy tulkita välikysymys selväksi tueksi ministeri Häkämiehen linjanvedoille. (Ed. Ala-Nissilä: Väärä tulkinta!)

Tekemällä tästä tärkeästä temasta välikysymyksen keskustajohtoinen oppositio näyttää suomalaisille jälleen kerran, että vastuun pakoilu on helpompaa kuin vastuun kantaminen. (Ed. Pekkarinen: Mitä vastuun pakoilua tässä on? Mitä puhuja tarkoittaa?) Oppositio väittää, että kaikki nykyiset ongelmat ovat hallituksen syytä. Näin alastomaan pisteiden keruuseen viittaava asenne kertoo selvää kieltä. Välikysymyksen tekijät eivät vakavissaan halua ratkaista yhteiskunnan ongelmia. He vain haluavat sysätä yhteiset ongelmat ja niiden syyt jonkun muun synniksi.

Kansalaisten huolenaiheet on otettava vakavasti. Kansalaisilla on täysi oikeus odottaa päätäjiltään ratkaisuja ja takuita siitä, että perusturva ja perusturvallisuus säilytetään. (Ed. Pekkarinen: Juuri sitä tässä perätään!) Suomalaisen ihmisen kannalta myös luottamus huomiseen on todella tärkeä asia. Välikysymyksessä luetellut korjaamasta kaipaavat asiat ovatkin meidän kaikkien päätöksentekijöiden ohjelmalistalla ykkösinä. Niin hallituksen kuin oppositionkin on

kuitenkin löydettävä ratkaisuja, ei esitettävä syytöksiä.

Turvattomuus on lisääntynyt yhteiskunnassamme. Ei ole mikään sattuma, että yhä useampi suomalainen vastaa katugallupissa turvallisen ympäristön luomisen ja ylläpitämisen olevan yksi yhteiskuntamme tärkeimpiä tehtäviä. Turvallisuus ei nykypäivän Suomessa tarkoita suojaa vain ulkoista uhkaa vastaan. Tämän päivän turvallisuus on olennaisesti laajempi käsite.

Turvallisuus on ensinnäkin tarve. Se on inhimillisen hyvinvoinnin perusta. Ihminen voi hyvin, kun hän voi tyydyttää perustarpeensa.

Toiseksi turvallisuus on keskeinen arvo. Turvallisuus merkitsee sekä varmuutta että vaaratomuutta. Etenkin meille kokoomuslaisille ihmisen turvallisuus laajasti ymmärrettynä on yksi tärkeimpiä arvojamme.

Kolmanneksi turvallisuus on ihmisoikeus. Turvallisuuteen kuuluu muun muassa oikeus ihmisarvoiseen elämään. Erityisesti epävarmuuden aikoina on inhimillisen turvallisuuden varmistaminen keskeinen tavoite.

Kokoomuksen mielestä keskeinen osa kansalaisten turvallisuutta on ihmisten sosiaalinen turvallisuus. Tämä tarkoittaa mielestämme sitä, että jokaisen pitää voida luottaa siihen, että hänen ja hänen perheensä perustoimeentulo ja sosiaaliset peruspalvelut ovat kaikissa tilanteissa turvatut. Eläkeläisen on voitava luottaa eläkkeensä jatkuvuuteen ja hänelle tarpeellisten sosiaalisten palvelujen saatavuuteen. (Ed. Pekkarinen: Olette juuri leikanneet sieltä!) Lapsiperheen on voitava luottaa siihen, että päivähoitopalvelut ovat turvatut ja että lapsen sairastuessa asiantunteva apu on lähellä. (Ed. Pekkarinen: Siitäkin leikkasitte, kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta!) Palkansaajan ja yrittäjän on tiedettävä, että hänen vähimmäistoimeentulonsa on turvattu siinäkin tilanteessa, että työ loppuu.

Hallituksen politiikka työttömyyden vähentämiseksi ja valtion talouden tasapainon edistämiseksi on samalla ollut politiikkaa kansalaisten sosiaalisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Ellei talous eli yhteiskunnan perusta ole kunnossa, eivät myöskään kansalaisten perustoimeentulo ja peruspalvelut voi olla turvattuja.

Yksi turvallisuuden takeita on yhteiskuntarauhan säilyttäminen esimerkiksi syrjäytymistä estävien sosiaali- ja työllisyyspoliittisten toimenpiteiden avulla. Jokainen normaalin yhteiskunnan keltasta pudonnut yksilö on helposti tietyllä tavalla uhka turvallisuudelle, jos ei muiden, niin

ainakin omalleen. Tiivistetysti voidaan sanoa, että kokoomuksen mielestä demokratia, hyvinvointi ja turvallisuus käyvät käsi kädessä.

Eräs konkreettinen keino, millä yksilö voi vaikuttaa sekä omaan että muiden turvallisuuteen, on ymmärtäväinen, muttei sinisilmäinen suhtautuminen Suomeen muuttaneita eri vähemmistöjä kohtaan. Ei ole varmasti kenenkään etu, että muukalaisviha ja rasismi ovat joillakin paikkakunnilla saaneet kärjistyneitä muotoja. Ainakin poliisin koulutuksessa ja toiminnassa tällaiset uudet turvallisuutta vaarantavat tekijät on pyritty huomioimaan. Pysyviä tuloksia voidaan kuitenkin saada aikaan vain ymmärryksellä, pitkäjänteisellä asennekasvatuksella ja viranomaisten yhteistyöllä. Lähtökohtana tulee olla omat lakimme ja omat arvomme.

Oppositio väittää, että hallitus on luopunut kansalaisten omaisuuden suojaamisesta ja jättänyt sen kansalaisten oman toiminnan varaan. Väite on kummallinen eikä vastaa totuutta.

Hallituksen toimenpiteet rikollisuuden torjumiseksi ovat olleet mittavat. Esimerkiksi oikeusministeriön alaisuudessa toimiva rikosentorjunnan neuvottelukunta on asettanut painopisteen juuri sellaisen rikollisuuden ennaltaehkäisyyn, joka erityisesti aiheuttaa turvattomuutta kansalaisten keskuudessa.

Viime syksynä voimaan tullut rikosasioiden oikeudenkäyntiuudistus on suorastaan käänteentekevästi parantanut muun muassa seksuaali- ja väkivaltarikosten uhrien asemaa antamalla heille mahdollisuuden saada valtion kustantama avustaja tai tukihenkilö. Muutenkin rikoksen uhrin asemaan on esitetty parannuksia, joskin tässä suhteessa paljon on vielä tehtävää.

Hallitus on syksyllä antanut eduskunnalle esityksen, joka sisältää useita seksuaalirikoksia koskevia uudistuksia. Kevään aikana on tarkoitettu tuoda eduskuntaan myös lähestymiskieltoa koskeva hallituksen esitys, jonka päämääränä on taata väkivallan uhkaaman henkilön fyysinen koskemattomuus. Lisäksi eduskunnalle annetaan piakkoin hallituksen esitys, jolla tehostetaan huumorikollisuuden valvontaa vankiloissa. Myös esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistaminen on parhaillaan vireillä.

Nämäkin esimerkit osoittavat, että hallitus on todella painottanut kansalaisten turvallisuuden parantamista. Työ on tuonut myös tuloksia. Kansalaisten luottamus poliisin haluun ja kykyyn pitää yleistä järjestystä ja huolehtia kansalaisten turvallisuudesta on perustellusti varsin korkea. Turvattomuuden vähentämiseksi tarvi-

taan yhteiskunnan toimenpiteiden lisäksi myös muita keinoja ja toimijoita.

Oppositio peräänkuuluttaa välikysymyksessä hallituksen suhtautumista rikollisuuteen. Kysymys on kaiken julkisen keskustelun jälkeen vähintäänkin outo. Mielestäni juuri nykyisen hallituksen oikeusministeri Häkämies on poikkeuksellisen ansiokkaasti pohtinut oikeuslaitoksen toimintaa ja rangaistuskäytännön oikeellisuutta. On aivan turha väittää, etteikö Lipposen hallitus ja sen oikeusasioista vastaava ministeri olisi kunniokas kansalaisten mielipiteitä ja toiminut hyvin linjakkaasti.

Rikollisuuteen ja väärinkäytöksiin suhtautumisessa onkin tapahtunut merkittävä muutos. Esimerkiksi talousrikoksista on viime vuosina alettu tuomita selvästi kovempia rangaistuksia. Samanlaista suunnanmuutosta tarvittaisiinkin nyt myös väkivalta- ja omaisuusrikoksissa.

Kaikkeen ei kuitenkaan hallitukseen voi vaikuttaa. Se ei esimerkiksi voi määrätä riippumatonta oikeuslaitosta soveltamaan eduskunnan säätämiä rangaistusasteikkoja eri tavalla kuin aikaisemmin. Välikysymyksen esittäjät antavatkin kansalaisille täysin vääristyneen kuvan siitä, miten hallitus voi oikeuslaitoksen toimintaan vaikuttaa. Oikeuslaitoksen ei todellakaan tule toimia, kun hallitus vain sormiaan napsauttaa. Näin ei yksinkertaisesti toimita missään demokraattisessa oikeusvaltiossa, jossa kansalaisten perimmäisten oikeuksien turvaaminen on uskottu riippumattoman oikeuslaitoksen haltuun. Tämä on periaate, josta kokoomus on pitänyt ja pitää edelleen tiukasti kiinni.

On muistettava, ettei pelkästään poliisin ja tuomioistuimen toiminta voi estää rikollisuutta ja kansalaisten turvattomuuden lisääntymistä. Viime aikoina lisääntyneiden levottomuuksien syyt ovat syvemmillä yhteiskunnassamme. Kaikkia ongelmia yhteiskunta ei edes halutesaan kykene ratkaisemaan.

Välikysymyksessä oppositio syyttää hallitusta menojen leikkaamisesta. Oppositioikin kuitenkin tunnustaa, että hallituksen tekemät säästöt ovat välttämättömiä. Väite on vanha tuttu. Hallitus säästää, mutta opposition mielestä väärällä tavalla. Mistä, keneltä ja kuinka paljon oppositio sitten olisi halunnut rahaa viedä? Kertokaa se rehellisesti kansalaisille. Tulipalo on jälleen keran väärin sammutettu. Kuitenkin myös oppositio ymmärtää, että luopuminen määrätietoista ja vastuullisesta talouspolitiikasta johtaisi valtiontaloutemme ja samalla myös hyvinvointiyhteiskuntamme perikatoon.

Kokoomus toivoisi kuitenkin myös oppositiolta tukea pyrkimyksille taata suomalaisten perusturvallisuus ja säilyttää suomalainen hyvinvointivaltio toimivana ja elinvoimaisena uudelle vuosituhannele. On muistettava, että tarkka taloudenpito nyt mahdollistaa toiminnan pysymisen hyvällä tasolla myös myöhemmin. Tämä koskee olosuhteiden pakosta myös poliisin määrärahoja. Kokoomus pitää erittäin tärkeänä, että julkisen talouden säästöistä huolimatta pystyimme lisäämään poliisin määrärahoja budjetin eduskuntakäsittelyssä 30 miljoonalla markalla.

Päävastuu yhteiskuntamme turvallisuudesta on luonnollisesti yhteiskunnalla. Suomen hallitusmuodossa todetaan, että jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Myös jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Yhteiskunnalla on kuitenkin vain rajallinen määrä voimavaroja suojella kansalaisiaan.

Turvallisuus liittyy myös ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Useimmille saattaakin olla yllätys, että viime marraskuussa ilmestyneen Kuopion yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan ihmisten välinpitämättömyys toisiaan kohtaan on ympäristökysymysten jälkeen keskeisin turvattomuuden aiheuttaja. Se menee kirkkaasti ohi esimerkiksi väkivaltarikollisuuden lisääntymistä ja huumeiden leviämistä koskevista peloista. Lähimmäisistämme kannamme liian vähän huolta.

Kokoomus on huolestunut siitä kasvaneesta rikollisesta toiminnasta, jota moottoripyöräjen- ja skinheadit ovat viime aikoina harjoittaneet Suomen laillista oikeusjärjestystä vastaan. Emme myöskään hyväksy ympäristöaktivistiryhmien laitonta toimintaa, joka on kohdistunut laillista elinkeinotoimintaa harjoittaviin Suomen kansalaisiin.

Eläinten oikeuksien puolustaminen on hyvä asia, kunhan se ei tapahdu toisten ihmisten toimeentulon tai omaisuuden kustannuksella. Tuntuukin joskus, etteivät nämä nuoret lainkaan ymmärrä, että tukirahat heidänkin opiskeluruokailassaan nauttimaansa vegaaniruokaan maksetaan kovaa työtä tekevien suomalaisten veronmaksajien, myös turkistarhaajien, pussista.

Kansalaisten aktiivisuus on sinänsä myönteinen asia. Ympäristöaktivistien turkistarhoihin tekemät iskut eivät kuitenkaan vastaa millään tavalla kokoomuksen käsitystä toiminnasta, jolla laajemmalti edesautetaan eläinten oikeuksien hyväksymistä. Nuoret aktivistit eivät ehkä koe tekevänsä väärin turmellessaan toisen omaisuutta ja sabotoidessaan toisen laillista elinkeinotoi-

mintaa. Tosiasia kuitenkin on, että mainitut teot ovat Suomen lain mukaan rangaistavia, oli niiden motiivi kuinka maailmaasyleilevä tahansa.

Kokoomus ei voi ymmärtää vihreiden ymmärtävistä suhtautumista terrori-iskuihin, joissa myös eläimet joutuvat kärsimään. Kun iskuja tekevät nuoret eivät itse halua vaikuttaa tavoitteidensa toteuttamiseen demokraattisin keinoin, vihreät ryntäävät heti apuun. Asian ottaminen vihreiden poliittiselle esitykselle edustaa ilmeisesti vihreiden mielestä soveliasta rangaistusta näille anarkistinuorille. Puolueessa ei ilmeisesti tajuta, että juuri tähän nämä Suomen laillista yhteiskuntajärjestystä pilkkanaan pitävät terroristiryhmät toiminnallaan pyrkivät.

Kansanedustaja Erkki Tuomioja kirjoitti viime keskiviikon Demarissa: "Vapaan ja demokraattisen yhteiskunnan kannalta erilaiset vähemmistöihin ja heidän mielipiteenilmaisuihinsa tai muuhun valtanormeista poikkeavaan käytökseen kohdistuvat hyökkäykset ovat suurempi uhka kuin vääryyksiä protestoivien nuorten vähäiset ylilyönnit." Ed. Tuomiojakin suhtautuu varsin ymmärtäväisesti aktivistien toimintaan ja kuvaa nuorten tekemiä turkistarhauskuja "vähäiseksi ylilyönneiksi". Onko todellakin niin, että demarit pitävät ympäristöterroristien laillista elinkeinotoimintaa vastaan tekemiä rikoksia "vähäisinä ylilyönteinä"? Onko miljoonavahinkojen aiheuttaminen toisen omaisuudelle demarien näkökulmasta vain "lievää kurittomuutta"?

Kokoomus on asiasta selkeästi eri mieltä. Mielestämme toiminta, jonka lähtökohtana on toisen ihmisen laillisten oikeuksien tietoinen polkeminen, ei voi olla vähäinen ylilyönti. On jo sinälläänkin epäloogista, että henkilöt, jotka toiminnallaan pyrkivät vaikuttamaan suomalaiseen lainsäädäntöön ja saamaan aikaan turkistarhauksen kieltämisen lain kautta, eivät itse kunioita maamme oikeusjärjestystä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on huolestunut huumausaineiden käytön ja siihen liittyvän rikollisuuden määrän kasvusta. Mielestämme painopiste taistelussa huumausainerikollisuutta vastaan tulee asettaa erityisesti nuorten huumausaineiden käytön ennaltaehkäisyyn.

Turvallisuuteen liittyy myös muita kansainvälisiä haasteita. Rajat ylittävä rikollisuus, terrorismi, huumekauppa eivät ole Suomessa kärjistyneet samalle tasolle kuin muualla Euroopassa. Kuitenkin yleinen turvattomuuden lisääntyminen Euroopassa saa välttämättä aikaan heijastusvaikutuksia myös meillä.

Suomen solmimat kahdenväliset rikoksentor-

juntasopimukset ovat osittain jo mahdollistaneet yhteistyön kehittämisen. Itämerenmaat ovat jo käynnistäneet yhteistyön, jolla pyritään kehittämään konkreettisia toimenpiteitä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi alueella. Olemme kuitenkin muita onnellisemmassa asemassa siksi, että meillä on vielä mahdollisuus ryhtyä joihinkin ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin turvattomuuden lisääntymisen vähentämiseksi.

Maamme ja koko Euroopan kannalta olisi suotavaa, että myös Euroopan unioni pystyisi kehittämään tehokkaat lääkkeet kansainvälisen rikollisuuden kasvun estämiseksi. Juuri tällä saralla Suomella onkin paljon toiveita ja odotuksia EU:n suhteen. Kokemuksesta kuitenkin tiedämme, ettei mitään tapahdu ilman omaa aktiivista panostamme. Passiivisen seuraajan rooli ei ole Suomen rooli. Tässä suhteessa Suomen on pidettävä asiat tiukasti omassa hallinnassaan.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan on kaikissa olosuhteissa turvattava perusturvallisuuspalvelut, kuten Puolustusvoimien, poliisin ja pelastustoimen palvelut. Yhteiskunnan turvattomuuden lisääntyessä tämä ei kuitenkaan yksin riitä. Suomalaisten on myös itse pyrittävä parantamaan turvallisuuttaan ja lisäämään aktiivisuuttaan. Tällä emme tarkoita sitä, että erilaisia kalliita kodin turvajärjestelmiä ja hälytyslaitteita pitäisi periamerikkalaiseen tyyliin merkittävässä määrin lisätä. Aito välittäminen lähimmäisestä on kaiken lähtökohta.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa puhemies! Vasemistoliiiton tavoitteena on turvallinen yhteiskunta. Meille on tärkeää, että Euroopasta poistuvat ne tekijät, jotka aiemmin ovat johtaneet kansat toisiaan vastaan ase kädessä.

Niin ikään meille on tärkeää, että ihminen voi kokea, ettei hän jää yksin sairauden ja työttömyyden edessä. Edelleen meille on tärkeää, että yhteiskunta varmistaa keskeisten palvelujen saannin. Meille on myös tärkeää, että työolot ja elinympäristö ovat mahdollisimman terveelliset ja turvalliset.

Yhtä lailla meille on tärkeää huolehtia siitä, että kansalaiset voivat elää rauhassa tarvitsemat pelätä, että rikollisuus rehottaisi valtoimeen. (Välihuutoja) — Arvoiset keskustalaiset, vuoronne tulee. Odottakaa ja malttakaa hetken.

Ed. Kalliksen välikysymyksessä luetellaan niin monta ongelmaa, että Raamatun kertomat Egyptin vitsaukset tuntuvat näiden rinnalla perin vähäpätöisiltä. Totisesti, jos välikysyjä on uskomisen, emme ole koskaan rikollisuuden suhteen

eläneet näin synkkää aikaa. Ja mikäli heitä on uskomisen, niin syypää näihin vitsauksiin on nykyinen hallitus. Välikysyjien tekstissä on kuitenkin kaksi vakavaa puutetta.

Ensimmäinen puute on se, että edustaja Kallisen paremmin kuin muutkaan allekirjoittaneista eivät ole vaivautuneet perehtymään tilastoihin. Tilastoja tutkimalla olisi saanut selville seuraavat seikat:

Murhien ja tappojen sekä törkeiden pahoinpitelyjen ja ryöstöjen määrä on pysynyt samana koko 90-luvun tai jopa viime vuosina lievästi laskenutkin.

Henkirikoksen yrityksiä on kirjattu aiempaa enemmän, mutta kun sellaisista on tuomittu sama määrä kuin aikaisemminkin, on kaiketi kyse lähinnä poliisin kirjaamisen menettelyn muuttumisesta.

Lieviä pahoinpitelyjä on kirjattu niin ikään enemmän, mutta kirjautumiseen vaikuttaa se, että enää ei ole kyse asianomistajarikoksista.

Rattijuopumustapausten määrä on nyt alemmalla tasolla kuin vuonna 1990.

Väksinmakaamisen osalta tilastojen lukeminen on ongelmallista. Kun tapauksista ilmeisesti vain pieni osa ilmoitetaan, saattaa ilmoittamiskäyttäytymisen muutos lisätä ilmitulleiden tapausten määrää, vaikka tekojen määrä ei lisääntykään. Esimerkiksi naisten oikeuksista käyty keskustelu ja yleinen yhteiskunnallinen valvutuminen varmasti lisäävät ilmoittamishalukkuutta.

Välikysymyksessä sanotaan ulkopuolisiin kohdistuvan provosoimattoman väkivallan lisääntyneen. Väite ei saa tukea mistään selvityksistä ja tilastoista. Sitä voidaan tietysti kuitenkin perustella sillä, että pienessä pitäjässä väkivalta kohdistuu aina tuttuihin, mutta isommissa taajamissa, joissa ihmiset ovat vieraita toisilleen, kohdistuu osa väkivallasta väistämättä myös ulkopuolisiin.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana rikollisuuden määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tämä on kaiketi sitä kielteistä kehitystä, joka välikysyjien mukaan johtaa siihen, että perustuslain takaama hengen, terveyden ja omaisuuden ”suoja menettää vähitellen merkityksensä, jos maassamme alkanut kielteinen kehitys saa jatkaa”.

Toinen välikysymyksen puute liittyy valtiontalouden säästöihin. Arvoiset välikysyjät, te kirjoitate seurauksista, mutta kartatte syiden mainitsemista.

Ed. Kalliksen puolue samoin kuin keskustalaisten allekirjoittajienkin puolue olivat hallitus-

vastuussa silloin, kun Suomen talous romahti. Ne säästöt, joita Lipposen hallituksen aikana on ollut pakko tehdä, johtuvat tuosta talousromahduksesta. Ed. Kallis ja keskustapuolueen edustajat, teidän puolueenne olivat mukana hallituksessa, joka kävi perin kalliiksi tälle maalle ja kansallemme. (Ed. Pekkarinen: Emme voineet mitään sosialismin romahtamiselle Neuvostoliitossa!) — Sosialismi romahti siellä, mutta meillä Suomessa ei ole valitettavasti sosialismia pystytty koskaan vielä rakentamaan, edes yritetty rakentaa.

Talousromahduksen syvyyttä voi kuvata vaikkapa kahdella vuosiluvulla. On näet arvioitu, että vasta vuonna 2006 päästään takaisin lamaa edeltäneelle kasvu-uralle, jos talous kasvaa tasaiset 3,5 prosenttia vuodessa, mutta vasta vuonna 2017 on myös tuotannon menetys kompensoitu. Käytännössä tuotannon menetyksiä ei saatane näin koskaan kurotuksi umpeen, sillä talouden taantuma voi hyvinkin tulla jo ennen vuotta 2006, mutta tulee historiallisella vääjäämättömyydellä ennen vuotta 2017.

Tästä, ed. Kallis, näissä säästöissä on kysymys. On kysymys siitä, että olemme peruuttamattomasti menettäneet taloudellisia mahdollisuuksiamme ja valtiomme on poikkeuksellisen velkainen.

Onkin perin helppo valitella sitä, ettei budjetissa ole osoitettu tarpeeksi määrärahoja poliisien palkkaamiseen tai ettei siinä ole osoitettu riittävästi määrärahoja koulujen tarpeisiin tai muihin tärkeisiin kohteisiin ja hyviin asioihin. Kysyjät kuitenkin tietävät, ettei oppositiossa ole kyetty laatimaan sellaista kokonaisuohjelmaa, josta aidosti näkyisi, mistä olisi mahdollista säästää ja mistä ei. Oppositio ei ole myöskään laatinut eikä esittänyt sellaista reseptiä, jolla kaikki kansalle luvattu hyvä rahoitettaisiin.

Oppositiolla ei yksinkertaisesti ole esittää sen paremmin talouspoliittista kokonaisuohjelmaa kuin sellaisia budjettipoliittisia linjauksia tai yhteiskunnan kehittämisen suuntaviivoja, joilla valtiontaloutta voitaisiin tervehdyttää ja ongelmiamme ratkaista ilman valtiontalouden menoa säästöjä. Oppositio tarjoaa ongelmiamme ratkaisuksi vain irtonaisia ja ristiriitaisia ajatuskyhäelmiä, joilla yritetään luoda auvoisia ja utuisia, vailla todellisuuspohjaa olevia haavekuvia.

Kun Ahon hallitus jätti jälkeensä savuavia raunioita, se samalla paalutti keskustan oppositioon sanattomaksi ja hampaattomaksi. Vaikka keskusta nyt hakee linjaa yhteisestä seminaarista Ison-Britannian labourin kanssa ja rakentaa

vaaliliittoa nuorsuomalaisen kanssa, niin sitä isoa asiaa, kiitospäivän kurpitsaa, se ei vielä kukaan ole löytänyt. Keskustalla on pallo ja asiat edelleen hukassa. Kristillisillä asiat eivät ole yhtään sen kummoisemmin.

Näin nyt käsiteltävänä oleva välikysymyskin ikään kuin hajoaa käsiin. Siitä nousee esiin vain perusteeton pelon lietsonta. Itse lietsomaansa pelkoon kysyjät vastaavat vaatimalla lisää poliiseja ja pidennettyjä vankeustuomioita.

Turkistarhoihin ja turkisliikkeisiin mutta ilmeisesti myös elintarviketeollisuuteen on kohdistunut omaisuuden tuhoamista. Yhdessä tapauksessa tuhotyön kohteeksi joutunut omistaja on turvautunut haulikkoon. Emme voi hyväksyä kummankaan osapuolen omankädenoikeutta.

Emme voi kuitenkaan myöskään hyväksyä kaikkien eläinsuojelijoiden tai vegaanien leimaamista terroristeiksi, sillä heistä suurin osa ei suinkaan yritä väkivalloin pakottaa omaa vakuumustaan sitovaksi normiksi koko yhteiskunnalle. Tekojen takana näyttää olevan sangen pieni joukko niin sanottuja aktivisteja.

Kansanvaltaisessa maassa lainsäätäjän tehtävänä on asettaa kieltoja ja rajoituksia elinkeinotoiminnalle. Tällainen ei kuulu yksittäisille pienryhmille. Eduskunta siis määrittelee sen, missä rajoissa turkistarhaus tai vaikkapa lihan syönti on sallittua tai kiellettyä.

Sinänsä ei ole mitenkään tavatonta, vaikkakaan ei hyväksyttävää, että asiansa oikeutuksen voimakkaasti kokevat pienryhmät turvautuvat omaisuuden hävittämiseen tai jopa ihmisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Yhdysvalloista on esimerkkejä pienryhmistä, jotka yrittävät väkivalloin estää lailliset abortit. Äärikeinoihin turvautuvien pienryhmien olemassa olo ei kuitenkaan anna oikeutta sille, että Suomesta tehtäisiin urkija- ja poliisivaltio. Ilkivaltaa ja rikollisuutta ei saada yhteisöstämme kitketyiksi, vaikka joka toinen suomalainen olisi poliisi.

Vasemmistoliitto korostaa, että mielenosoittamisen ja kansalaismielipiteisiin vaikuttamisen tulee olla mahdollista kaikissa oloissa. Kansanvaltaisuus edellyttää toimiakseen mielipiteen vapautta.

Poliisilta on myös edellytettävä malttia ja harkintaa. Kommandopipo ei ole oikea varuste silloin, kun vastassa on tavallisia mieltään ilmaisevia nuoria ihmisiä. Poliisin taannoinen käyttäytyminen ja menettely Tampereella on syytä tutkia tarkoin. Myös poliisijohdon on syytä miettiä ohjeistusta poliisin toiminnalle vastaisuuden varalle.

Siirrymme kohta uudelle vuosituhanalle. Vasemmistoliiton mielestä on tärkeää keskustella siitä, minkälaista Suomea ja millaista Eurooppaa me rakennamme.

Lähtökohdaksi rakennustyölle sopii myönteinen ote, halu varmistaa, että me suomalaiset kansakuntana menestymme muiden kansakuntien joukossa ja tuomme oman panoksemme emme vain oman maamme tulevaisuuden vaan myös koko Euroopan kehityksen hyväksi. (Ed. Dromberg: Missä se globaali näkemys on?) — No, katsotaan, eiköhän sekin löydy, se globaalinenkin puoli tähän asiaan. — Tavoitteena on oltava inhimillinen, kestäväan kehitykseen nojaava, valistunut ja sivistynyt Eurooppa, ei pirstaleinen ja sisäänpäin kääntynyt, toisiaan kyräilevien kansakuntien Eurooppa.

Niin tulevaisuudessa kuin tänäänkin Eurooppa tarvitsee vähemmän aseita ja enemmän sivistystä. Sellaisessa Euroopassa, jossa raja-aidat ovat madaltuneet ja jossa taloudelliset ja sosiaaliset tekijät yhdistävät eri maita ja kansoja, on yhä vähemmän tarvetta asevaraiseen turvallisuuteen. Meillä Suomessa niin kuin monessa muussakin Euroopan maassa on varauduttava vanhenevan väestön tuomiin lisäkustannuksiin ja valtion tuloja vähentäviin veromuutoksiin. Näistä syistä me olemme halunneet itsestäänselvyyksinä torjua ehdotetut Puolustusvoimien tilausvaltuudet ja toivoneet vielä kerran hallituspuolueiden välisiä neuvotteluja. Vaikka Puolustusvoimien menot mahtuisivatkin nykyraameihin, on syytä varautua myös siihen, että niitäkin on ravisteltava ja Puolustusvoimien rahankäyttöä on vähennettävä sosiaalisten ja sivistyksellisten tarpeiden takia.

Rikollisuuden vastaisessa taistelussa tärkeintä on se, että jo varhaislapsuudessa estetään yksilön luisuminen uralle, joka johtaa rikoskierteeseen. Kyse ei ole etuuskien markkamäärästä, vaan siitä, että yhteiskunnassamme tuetaan perheitä ja vanhemmuutta. Lasten vanhempia on tuettava heidän ongelmissaan, jotta heidän myönteinen yhteytensä lapsiin säilyisi, liittyipä näihin ongelmiin päihteiden väärinkäyttöä tai vaikkapa mielenterveyspulmia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin vanhempiin, joilla on vaikeuksia selviytyä kasvattajan roolistaan. Tämä on tuhat kertaa tärkeämpää kuin poliisien määrän lisääminen ja miljoona kertaa tehokkaampaa kuin ankarat tuomiot.

Arvoisa puhemies! Välikysyjät sivuuttavat tilastot, jotta heidän väitteensä pahuuden lisääntymisestä eivät paljastuisi ontoiksi. He tahtovat

tietoisesti levittää rikollisuushysteriaa, hysteria lisää pelkoa erityisesti vanhusten keskuudessa. Kun välikysymyksessä vielä viitataan siihen, että rangaistukset eivät vastaa kansan oikeustajua eli vaaditaan rangaistusten kiristämistä ja lisää poliiseja, niin johan on äärioikeiston patenttiresepsi valmis: pelolla valtaan!

Vasemmistoliitto haluaa vähemmän rahaa asevaraiseen turvallisuuteen ja enemmän rahaa sosiaalisiin ja sivistyksellisiin tarpeisiin.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. L a x : Herr talman, herra puhemies! Svenska riksdagsgruppen håller till fullo med interpellanterna om att upprätthållandet av ordning och säkerhet hör till samhällets mest grundläggande uppgifter, och att en negativ utveckling därför är oroväckande och bör tas på allvar.

Tyvärr är det samtidigt i stort sett det enda riktigt positiva att ta fasta på i föreliggande interpellation.

Inte för att inte de olika delproblem som tas upp i den också skulle vara viktiga, utan för att kompositionen, helheten vacklar. Huvudinttrycket blir att interpellanterna vill skaffa sig några ögonblicks offentlighet till priset av en överdrivet pessimistisk stämning i fråga om samhällets tillstånd och framtidsutsikter. Bara med oppositionens konstnärliga frihet kan nedbanta de klubbtimmar i skolorna kopplas till räderna mot pälsfarmare och utmyнна i det alltid lika omtäckta kravet på strängare straff.

På det ideologiska planet kräver interpellationen bara ett ytligt studium för att dess linjelöshet skall avslöjas.

Interpellanterna kritiserar nämligen den förda politiken med samma frenesi oberoende av sektor. Det gäller sålunda både den traditionella s.k. nattväktarstatens uppgifter, dvs. ordningsmakten, men också samhällets ur ett trygghetsperspektiv mera sekundära uppgifter, som t.ex. socialpolitik, utbildning och regionalpolitik. T.o.m. stadsplaneringen nämns i sammanhanget.

Herra puhemies! Välikysyjät arvostelevat harjoitettua politiikkaa yhtä kiihkeästi, olipa kysymys sitten perinteisistä ”yöpartijavaltion” tehtävistä, siis järjestyksvallasta, tai yhteiskunnan tur-

vallisuuden kannalta toissijaisista tehtävistä esimerkiksi sosiaalipolitiikasta, koulutuksesta tai aluepolitiikasta. Jopa kaavoitusasiat mainitaan tässä yhteydessä. Tätä kai se kaupunkisuunnittelu tarkoittaa.

Toki kaikki nämä kysymykset liittyvät toisiinsa, mutta välikysyjien oma marssijärjestys turvallisen yhteiskunnan rakentamisessa ja virheiden korjaamisessa käytössä olevilla resursseilla jää hämärän peittoon. On selvää, että näinkin kattavan tyytymättömyyden ilmaus menettää aimo annoksen uskottavuuttaan, kun omista priorisoinneista vaietaan. Välikysyjät hukkaavatkin itse asiassa mahdollisuuden ottaa selkeästi kantaa ennalta ehkäisevien toimenpiteiden puolesta rakennettaessa turvallista yhteiskuntaa tulevaisuutta silmällä pitäen. (Ed. Ala-Nissilä: Mikä puhujan linja on näissä kysymyksissä?)

Rikostilastoja ei tietenkään ole syytä sivuuttaa, kun peräänkuulutetaan konkreettisia toimenpiteitä. Toisaalta on todettava, että rikosten kokonaismäärän nousu on itse asiassa tasaantunut. Pahoinpitelyt ovat kuitenkin lisääntyneet, eivät kuitenkaan niin, että voitaisiin yksiselitteisesti sanoa, että rikollisuus on raaistunut. Poliisiviranomaiset tekevät parhaansa pitääkseen tilanteen hallinnassa ja ovat onnistuneet siinä aika hyvin. Selvitettyjen rikosten määrä on sitä paitsi kansainvälisesti katsoen Suomessa hyvää tasoa.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo kaikesta huolimatta, että on aika myöntää tarvittavat määrärahat poliisitoimen täyttämättömien virkojen täyttämiseen. Näin olisi mahdollista palata normaalitilanteeseen, myös ennalta ehkäisevää työtä ajatellen. On syytä panna merkille, että tästä huolimatta asukkaiden määrä poliisia kohden meillä olisi huomattavasti alhaisempi kuin muissa EU-maissa. Tätä meidän, myös välikysyjien, on tervehdittävä ilolla.

Välikysyjät ottavat esille myös rasismien, jota he aivan oikein pitävät huolestuttavana suuntauksena. Tässä yhteydessä eduskuntaryhmämme kuitenkin toivoo, että niin välikysymyksen takana olevien puolueiden kuin muidenkin puolueiden edustajat näkyvästi ja selvästi torjuvat kaikenlaisen rasismien ja tekevät suvaitsevaisuudesta hyveen.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei missään tapauksessa tue edes ajatusta siitä, että nuorten ja poliisin väliset viimeaikaiset yhteenotot olisivat riittävä peruste perusoikeuksien tarkistamiselle. Ensinnäkin yhteiskunnan ja sen laillisen järjestysvallan velvollisuutena on aina osoittaa kärsivällisyyttä, koska viime kädessä järjestysvallalla

yksin on valta käyttää voimakeinoja. (Ed. Aitto-niemi: Kymmenkunta autoa rikotaan, sitten voidaan ryhtyä toimiin!) Jos poliisin epäillään syylistyneen liialliseen voimankäyttöön, asia on selvitettävä juurta jaksain. Toiseksi perusoikeussäännöksemme uudistettiin vain muutama vuosi sitten ja olisi kohtalokas virhe ottaa askel taaksepäin heti, kun lainsäädännön rajoja koetellaan.

Herr talman! Att ta rätten i egna händer måste alltid avvisas i ett samhälle där demokratiska spelregler råder. Om egenhandsrätt trots allt förekommer, måste det grava i de brott som begåtts bedömas utgående från själva handlingarna, de faktiska omständigheterna som föreligger i fallet och den grundrättighet handlingen i första hand riktar sig mot.

Vad gäller det aktuella fallet med attacken mot en pälssfarmare och skottintermezzot kan utgångspunkten sägas vara att handlingar som hotar människoliv är allvarligare än sådana som är riktade mot egendom. Detta skall dock inte på något sätt uppfattas som ett försvar av den skadegörelse pälssdjursaktivisterna gjort sig skyldiga till.

Ser man till de egentliga frågorna i interpellationen kan det konstateras, att det faktiskt på s.g.s. alla punkter nyligen skett förändringar eller håller på att ske sådana i lagstiftningen.

Reformarbetet på strafflagen fortgår, bl.a. med målet att tillämpa rätt brottsbeskrivning på varje konkret fall. Såsom många gånger sagts innehåller också gällande lagstiftning flexibilitet i fråga om straffpåföljderna. Det största problemet är inte att straffen allmänt skulle vara för milda, däremot krävs uppmärksamhet om och när det visat sig att rättspraxis varierar för mycket i olika delar av landet. Grova kränkningar av människans integritet kräver givetvis alldeles särskild uppmärksamhet.

En ny och modern utbildningslagstiftning är på slutrakan i riksdagen. Den bygger på tanken på lokala tillämpningar och förlitar sig på såväl lärarkårens som elevernas skapande förmåga. Vi måste våga tro på människan och ge våra utbildningsanstalter både frihet och ansvar, också när det gäller att fostra individer till att skapa trygghet i stället för att försämra den. Någon återgång till mera centraliserade och auktoritära metoder finns inte.

Herra puhemies! Poliisilainsäädäntöämme uusittiin vastikään. Keskustelu toimivaltuuksien tarkentamisesta jatkuu. Ryhmämme pysyy kan-

nassaan, että tätä asiaa on pohdittava perusteellisesti. Poliisin voimavaroja käsiteltiin jo edellä.

Herra puhemies! Vaikka välikysymys pohjimultaan koskeekin tärkeitä ikuisuusksymyksiä, on se rakenteensa ja piilevien vaikuttimiensa takia helppo torjua. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on siis tyytyväinen hallituksen vastaukseen ja tukee näin puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta siirtymisestä päiväjärjestykseen.

Herr talman! Polislagstiftningen har förnyats för inte så länge sedan, och diskussion om ytterligare justeringar i polisernas befogenheter fortgår. Vår grupp står fast vid sin linje att sådana justeringar alltid skall övervägas noga. Resursfrågan berörde jag redan tidigare.

Herr talman! Också om interpellationen i grunden handlar om viktiga frågor av s.k. evighetskaraktär, gör dess komposition och underliggande motiv det enkelt att avfärda den.

Svenska riksdagsgruppen är alltså tillfreds med regeringens svar och understöder därför talmannens förslag till enkel övergång till dagordningen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Heikki Koskinen äskeysessä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa antoi meistä vihreistä väärän todistuksen. Me emme ole koskaan emmekä missään yhteydessä hyväksyneet saatikka sitten tukenet turkistarhaiskuja. Voitte arvata, onko arvostukseni teitä kohtaan lisääntynyt äskeysen limbon johdosta.

Osa oppositiosta on tehnyt hallitukselle parlamentarismien pelisääntöjen velvoitusten mukaisesti välikysymyksen, joka on tällä kertaa otsikoitu "Kansalaisten turvallisuuden parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä". Aihe on ajankohtainen ja oikeutettu, niin kuin täällä kaikissa puheenvuoroissa on todettu. Mielenkiinto kohdistuu erikoisesti siihen, kuinka välikysymyksessä perustellaan itse kysymysrypystä. Aluksi onkin tarkasteltava niitä havaintoja, joita välikysyjät ovat tehneet tästä ajasta ja sen ihmisistä, ja sitten niitä mahdollisia syy-yhteyksiä, jotka ovat havaittujen ilmiöiden taustalla.

Välikysymys lähtee liikkeelle väitteestä, että rikollisuus on yhteiskunnassa yleisesti ottaen lisääntynyt ja samalla myös raaistunut ja että tästä on seurannut laaja-alaisesti turvattomuuden tunteen lisääntyminen yhteiskunnassa yleensä ja suurissa kaupungeissa erikoisesti. Hallitus on vastauksessaan osoittanut tilastolukujen avulla,

ettei rikollisuuden lisääntymistä koskeva väite pidä paikkaansa. Eräät rikokset, kuten väkisinmakaamiset, tulevat kylläkin aiempaa useammin poliisin tietoon. Ilmoitusalttiuden kasvaminen ei kuitenkaan ole tässä kielteinen vaan myönteinen asia, joka sellaisenaan toimii uusia samanlaisia rikoksia ennalta ehkäisevästi.

Väitettään tarkemmin perustelematta välikysyjät luovat kuvan, että rangaistuskäytäntö ei vastaa kansalaisten yleistä oikeuskäsitystä. Tästä asiasta kannattaa olla huolissaan ja aivan erikoisesti silloin, kun kansalaisten yleinen luottamus oikeuslaitokseen on tapaus Vuoren kaltaisten vuoksi horjunut. Hallitus on vastauksessaan osoittanut, ettei rangaistuskäytännössä ole tapahtunut höllentymistä viimeksi eletyn vuosikymmenen aikana. Itse laeissa säädettyjen rangaistusasteikkojen käyttö on sitä paitsi päätöksissään itsenäisten tuomioistuinten asia, eikä mikään hallitus voi siihen sellaisenaan puuttua. Signaalina väkivallan tuomittavuudesta eduskunta itse on tehnyt tällä vuosikymmenellä useita muutoksia rikoslakiin.

Välikysymyksessä ei mainita mitään tapojen raaistumisen ritualisoitumisesta. Kulttuurien historioiden tutkijat ovat nimittäin todenneet useiden aiempien kulttuurien elinkaarista, että resurssien niukkuuden yllättäessä taistelu jäljellä olevista kiihtyy ja samalla se raaistuu. Nämä raaistuneet tavat ovat sitten tulleet ritualisoitumisen tietä hyväksytyksi yleiseksi normistoksi. Tämä kaikki tapahtuu hitaasti ja tiedostamattomasti. Olisi isepetosta ummista silmänsä siltä, että väkivallan eri muodot kuuluvat länsimaiseen kulttuuriimme, jossa kilpailua kaikesta pidetään hyveenä, ja etteikö väkivallan tiedostamaton hyväksyminen ritualisoituisi esimerkiksi television välityksellä. Tv:n ääreen synnytetty sukupolvi on henkisesti hyvin sidottu tämän huonekalun välittämään arvomaailmaan.

Juuri tähän asiaan liittyy olennaisesti välikysymyksen viittaus moniin muihin valtioihin, joissa "kansalaiset joutuvat elämään korkeiden muurien ja turvalukkojen takana ja vielä sen lisäksi tarvitsevat yksityisiä vartijoita tai vartiomisliikkeitä". Tällainen valtio löytyy muun muassa Atlantin valtameren vastakkaiselta rannalta. Kuvatunlainen tilanne on tulos markkina-voimien vapauttamisesta täydelliseen mellastukseen. Vapaus toimia ja menestyminen ovat kuvattulla tavalla sulkeneet menestyjän itsensä muun yhteiskunnan ulkopuolelle. Reviiri on merkittävästi supistunut, kun sen ihanteen mukaan piti merkittävästi laajentua taloudellisen menestyk-

sen myötä. On hyvin ymmärrettävää, etteivät välikysyjät ole ryhtyneet asian tätä puolta tarkemmin analysoimaan. Kiisalliset yksityiskohdat voisivat pilata hyväksi tarkoitettua näytelmän.

Kun amerikkalainen miljardööri rakennuttaa itselleen muureilla varustetun linnan ja palkkaa sinne vartija-armeijan, merkitsee se hänen taloudellisen toimeliaisuutensa nettotuloksen pienentymistä. Samalla tavoin äveriäs ihminen voi vakuuttaa omaisuuttaan ja maksaa korkeita vakuutusmaksuja. Tällöinkin tulos on hänen kannaltaan täsmälleen sama eli rahat menevät sellaiseen, mihin niitä ei ollut alun perin ajateltu käytettävän. Maksaja voisi yhtä hyvin maksaa yhteiskunnalle veroja, joilla vastaava yleisturvallisuus taattaisiin. Iloinen veronmaksu ei kuitenkaan kuulu länsimaisen markkinatalouden hyveisiin. Tilanne on itse asiassa juuri päinvastainen. Verorasituksen lieventämisen eli julkisen vallan tulojen vähentämisen katsotaan kuuluvan markkinataloutemme olemukseen, mikä taas merkitsee, että ne, joilla on suojaamisen arvoista, menettelevät amerikkalaisen mallin mukaan. Tätähän Viinanenkin meille aikoinaan tarjoili tältä samalta paikalta.

Merkittävää tässä yhteydessä on, että samalla kun välikysyjät haluavat lisää resursseja poliisille, he eivät mainitse lainkaan sitä, millä rahoilla palkat ja muut kulut maksetaan eli mistä käyttötarkoituksista menoja silloin vastaavasti pienennettäisiin tahi ketkä tai mitkä maksaisivat lisää veroja. Tämä poliittisesti epämiellyttävä yksityiskohta on jätetty hallituksen ratkaistavaksi. Välikysyjäthän pitävät sinänsä valtiontalouden säästöjä välttämättömyytenä.

Välikysyjät ovat huolissaan suomalaisen yhteiskunnan kahtiajakautumisesta. Se ei ole pelkkä uhkakuva vaan jo arkitodellisuutta. (Ed. Ala-Nissilä: Mitäs mieltä vihreät ovat siitä?) Meillä tämän tilanteen aiheutti kasinopelikauden tuote, taloudellinen lama. Kansan kahtiajakautuminen kuuluu myös yhdysvaltalaiseen yhteiskuntaan. Kansa on siellä todella kahtiajakautunut. Siellä tämän tilanteen aiheutti pitkään toteutettu, meillä keskustalaisten markkinoima "työreformi", (Ed. Ala-Nissilä: Väärä todistus!) jonka olennaisia tuloksia on, että joka viides päivittäin työssäkäyvä joutuu turvautumaan sosiaaliapuun eli viettää vapaa-aikansa sosiaaliturvan luokalla, kun palkka ei riitä normaaliin elämiseen. Juuri tällaisessa yhteiskunnallisessa ilmastossa, ed. Ala-Nissilä, menestyvät mafiosot ja yleinen turvattomuus on suurta luokkaa, (Ed. Ala-Nissilä:

Kyllä!) kuten välikysyjätkin ovat aivan oikein todenneet ja ed. Ala-Nissilä parhaillaan todistaa.

Raaistunut kilpailu niukkenevista resursseista johtaa helposti myös kansallisuutta korostavaan ryhmittymiseen yhteiskunnan sisällä. Tästä löytyy näyttäviä esimerkkejä kautta koko läntisen kulttuurin. Natsinuorukaisten ja skinien mellastelut Saksassa ovat saaneet maailmanlaajuisia huomiota. Suomellakin on jo omat skinikaupunkinsa. Samalla kun päättäväisesti tuomitaan rasismi ilmiönä, on tehtävä kaikki voitava sen syiden poistamiseksi. Kysymys ei ole tällöin vain yleisestä asenneilmastosta, vaan tulonjaosta ja muista taloudellisista realiteeteista yhteiskunnan sisällä. (Ed. Korkea-osa: Mitä on tapahtunut tämän hallituksen aikana?)

Välikysymyksessä ollaan huolissaan niin kodiasta kuin koulustakin. Niistä kannattaakin olla huolissaan, ed. Korkea-osa. On aivan totta, että kerhotunneista on monien kuntien kouluissa luovuttu, luokkakokoja on huolestuttavasti kasvatettu ja ekaluokkalaisten iltapäivähoidosta on joko luovuttu kokonaan tai sitä on vähennetty. (Ed. Ala-Nissilä: Tämä juuri on linjakysymys!) Tämä kaikki on tapahtunut kuntatasolla paikallisten päättäjien toimesta, kuten ed. Ala-Nissilä tietää. Hallitus ei ole niihin sisältyvistä arvovalinnoista vastuussa. (Ed. Ala-Nissilä: Ne johtuvat hallituksen leikkauslinjasta!) Sen sijaan hallitus kantaa luonnollisesti vastuun kaikista tänä vaalikautena tehdyistä ja koko maata koskevista perhepoliittisista ratkaisuista.

Yleisesti ja erityisesti ottaen asiat ovat Suomessa välikysymyksen allekirjoittajien mielestä varsin kehnolla tolalla. Jos rahaa jossakin vielä on, sekin on heidän mukaansa käytössä väärässä paikassa. Välikysyjien mielestä rahaa tulisi ohjata nykyistä enemmän kuntiin. Tämä ehdotus johtaa meidät tarkastelemaan yleisemminkin valta-, vastuu- ja mahdollisuuskysymyksiä yhteiskunnassamme.

Välikysyjät aloittavat kysymyksen perusteluosan toteamalla, että yksi yhteiskunnan keskeisimmistä tehtävistä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta maassa ja että perustuslakimme pohjautuva keskeinen oikeus on yhteiskunnan kansalaisille takaama hengen, terveyden ja omaisuuden suoja.

Totta. Jo ihmisten suuresta lukumäärästä seuraa, että yhteiskunnan muodostaminen, ehkä vielä oikeammin muodostuminen, on käytännön pakko. Yhdyskunnista haetaan turvallisuutta, mitä edistämään laaditaan yhteisiä pelisääntöjä,

lakeja. Se, että näiden pelisääntöjen keskeiset asiat todetaan perusoikeuksina perustuslaissa, kuvaa sitä, että tähän on perustavaa laatua oleva tarve. On kuitenkin muistettava, että samalla kun perusoikeudet turvaavat yksilön oikeudet oman elämänsä haltijana, ne osoittavat velvollisuudet kunnioittaa toisten ihmisten perusoikeuksia. Jälkimmäinen näkökohta näyttää jääneen välikysyjien ajattelussa edellistä vähemmälle huomiolle.

Arvoisa puhemies! Kuvatessaan turvattomuuden tunteen lisääntymistä välikysyjät viittaavat Kuntalehden viime vuoden lopulla julkistamaan raporttiin, jonka mukaan turvattomuuden tunne on neljässä vuodessa viisinkertaistunut ja enemmistö suurten kaupunkien vanhuksesta välittäjä liikkumista ulkona iltaisin.

Sytä näihin ilmiöihin etsiessään välikysyjät toteavat, että hallitus on politiikassaan valitettavasti unohtanut kodin ja koulun tärkeän merkityksen kasvattajina. Jos tällainen unohdus olisi päässyt nyt istuvalta hallitukselta tapahtumaan, se tuskin olisi ehtinyt vaikuttaa näin nopeasti. Edellä mainittu tutkimushan viittaa kyseessä olevan ilmiön syntyneen aikana, jolloin välikysyjät itse olivat hallitusvastuussa. Vastuulliset olisi siis löytänyt helposti vilkaisemalla peiliin. (Ed. Ala-Nissilä: Ei ed. Pulliainen noin helpolla pääse!)

Tässä syy-yhteyksien etsinnässä on muutakin vialla. Koululla, johon tässä viitataan, tarkoitettaneen peruskoulua, jonka järjestäminen on kuntien vastuulla. Juuri välikysyjät hallitusvastuussa ollessaan järjestivät niin, että kunnat saavat valtionosuutensa könttäsummana. Näillä ja muilla tuloillaan, joiden hankkimisen keinoin kuuluu myös verotusoikeus, kunnat voivat itsehallinnon piiriin kuuluvien päätöksiin järjestää välikysyjien kaipaamia kerhotunteja, ekaluokkalaisten iltapäivähoitoa jne, jos poliittista tahtoa ja vastuunkantokykyä riittää. Itse päätöksentekoa kuntatasolla helpottaa sekin, että suurimmalla oppositiopuolueella on monien maaseutukuntien valtuustoissa yksinään enemmistö.

Vaikka itse vastuukysymyksissä todellinen vastuunkantaja löytyy siis todella läheltä välikysyjä, ei itse asioita, joihin välikysymyksessä näiltä osin viitataan, sovi tietenkään vähätellä, ei missään nimessä. Kysymys on perustavaa laatua olevista asioista niin yhteiskunnan jäseneksi kasvamisessa kuin sen jäsenenä elämisessä. (Ed. Ala-Nissilän välihuuto)

Suomalainen yhteiskunta joutuu käymään lä-

himmän vuoden aikana syvälle käyvän arvokeskustelun, johon ed. Ala-Nissiläkin juuri ryhtyi. Sen lisäksi, että tähän on ilmiselvä tunnepohjainen tarve muillakin kuin ed. Ala-Nissilällä, mitä kuvaa arvioitavana oleva välikysymyskin, siihen pakottaa se realiteetti, että valtiolla on edelleen 15—20 miljardia markkaa liikaa menoja suhteessa tuloihin.

Vihreällä eduskuntaryhmällä ei ole valmiuksia toimia niin, että perhepoliittisia etuuksia nykyisestä leikataan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että valtiolle on saatava lisää tuloja. Veroremonttia jatkettaessa on painopiste vihreiden mielestä siirrettävä työnteon verottamisen sijasta pääomien, turhakkeiden ja ympäristöhaittoja aiheuttavien toimintojen nykyistä suurempaan verottamiseen.

Hallituksen vastaus tyydyttää vihreää eduskuntaryhmää, joka kannattaa puhemiehen ehdottamaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Oppositio tekemässä välikysymyksessä lähdetään liikkeelle siitä arkikokemuksenkin tukemasta tutkimustiedosta, että turvattomuuden tunne on kansalaistemme keskuudessa lisääntynyt, jopa viisinkertaistunut neljässä vuodessa. (Ed. Aittoniemi: Milläs sitä mitataan?) Arkipiispa John Vikström otti hiljattain piispaainkokouksen avauspuheessa esiin useita tärkeitä arkielämän esimerkkejä kansalaisten kokemasta turvattomuudesta, joiden hän katsoi pohjautuvan siihen, että ”olemme joutuneet todistamaan ennennäkemätöntä välinpitämättömyyttä yhteiskuntamme heikoimmista jäsenistä”. (Ed. Vehkaoja: Mitä kirkko on tehnyt?)

Turvallisuus nouseekin ennen kaikkea niistä arvoista, jotka yhteiskunnassamme vallitsevat. Aikamme turvattomuus löytyy niiden heikoimpien lähimmäistemme kohdalla, jotka eivät itse pysty puolustautumaan ja jotka tarvitsisivat tehokkaampaa yhteisöllistä huolenpitoa.

Kansalaisten lisääntynyt turvattomuus ulottuu koko elämänkaaren matkan kehdestä, jopa kohdusta, hautaan. Kohdussa elävät lapset ovat kaikkein turvattomin ihmisryhmä yhteiskunnassamme. Pääosin sosiaalisista syistä tehtyjen raskauden keskeytysten määrä on kuluvan vaalikauden, tämän hallituskauden, aikana lisääntynyt voimakkaasti ollen nyt lähes 11 000 lasta vuosittain.

Hallitus on toimillaan vaikeuttanut lastensuojelutyön toteutusta, jota vaivaa sekä alueellinen

epätasa-arvo että resurssipula yleisesti. Joissakin kunnissa on rahapulan vuoksi luovuttu kokonaan lasten edun mukaisista huostaanotoista ja lapsia pompotellaan tilapäisillä sijoituspaikoilla. Hallitus ei ole lukuisista hätähuudoista huolimatta taipunut kattavien lastensuojelurahastojen perustamiseen.

Suomalaisessa kulttuurissa lapset elävät poikkeuksellisen yksin niin henkisesti kuin fyysisesti. Lasten ja nuorten valvomattoman ajankäytön lisääntyminen on selvässä yhteydessä sekä päihteiden käytön lisääntymiseen että koulumenestyksen heikkenemiseen. Amerikkalainen tutkimus, joka tehtiin hiljattain 4 000 koululaisen otoksesta, osoitti, että jos lapsi on koulun jälkeen päivittäin ilman aikuisen valvontaa, riskit näihin ongelmakäyttäytymisiin lisääntyvät selvästi riippumatta lapsen sosiaalisesta taustasta. Koululaisten turvallisuuden ja tasapainoisen kehityksen tukemiseksi hallituksen tulisi ottaa ongelma vakavasti ja etsiä ratkaisu suomalaisten lasten yksinäisyyteen.

Lainsäädäntömme lasten seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi on edelleen monelta osin puutteellinen. Esimerkiksi tuomio lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta ei estä saamasta työpaikkaa alalta, jolla työskennellään lasten kanssa. Maastamme tunnetaan tapauksia, joissa hyväksikäytöstä tuomittu lasten kanssa työskennellyt on onnistunut saamaan uudelleen saman alan työpaikan ja syylistynyt jälleen hyväksikäyttöön.

Ratkaisuna ongelmaan voisi toimia laki, joka mahdollistaisi lasten kanssa työskentelevien taustan tarkistamisen kattavasti. Aiempi tuomio lapseen kohdistuvasta rikoksesta muodostaisi esteen työskentelylle kyseisellä alalla. Esimerkiksi Norjassa ja Yhdysvalloissa on voimassa tämän sisältöiset säädökset. Vastaavanlaisia taustaselvityksiään tehdään lukuisilla muilla aloilla maassamme. Mikäli esimerkiksi ylinopeussakot voivat eräillä aloilla toimia esteinä koulutuksen tai työn saannille, niin mielestäni lapseen kohdistuneiden rikosten selvittäminen ei ole kohtuuton edellytys työskentelylle lasten parissa.

Perheen sisäinen väkivalta on viime vuosina lisääntynyt ja raastunut. Haastattelututkimuksen mukaan 8 prosenttia suomalaisista lapsista oli joutunut vakavan perheväkivallan kohteeksi ja lievää väkivaltaa oli kokenut jopa 70 prosenttia lapsista.

Toisaalta tutkijoita on hämmästyttänyt se havainto, että lapsen joutuminen vanhempien keskinäisen väkivallan todistajaksi on hänen henki-

sen kehityksensä kannalta yhtä vahingollista kuin häneen itseensä kohdistuva väkivalta. Lapsi kokee suurta turvattomuutta, kun hän näkee isän lyövän äitiä. Perheväkivallan kohteeksi joutuu maassamme vuosittain arviolta 40 000—60 000 naista. Viime aikoina on ollut erityisen huolestuttavaa, että kuolemaan johtavat pahoinpitelyt ovat lisääntyneet.

Kuolemaan johtavat väkivaltaisuuudet aiheutuvat usein mustasukkaisuudesta tai kostonhastusta entistä puolisoa tai seurustelukumppania kohtaan. Vakavien väkivallanteekojen estämistä vaikeuttaa usein käytännössä se, että poliisilta puuttuu valtuudet puuttua ajoissa uhkaaviin tilanteisiin.

Hallitus on ollut kovin hidas antamaan kauan vaadittua esitystä lähestymiskiellosta Ruotsin ja Tanskan tapaan, joissa se on ollut voimassa jo pitkään. Ruotsin hallitus on lisäksi juuri äskettäin antanut esityksen niin sanotusta naisrauhalaista, jolla on lisätty tuomioistuinten mahdollisuuksia rangaista toistuvasti kotiväkivaltaan syyllistyneitä henkilöitä.

Lasten ja nuorten sosiaaliseen syrjäytymiseen tulisi uskaltaa puuttua nykyistä rohkeammin. Puuttumattomuus ei ole vapauden antoa vaan välinpitämättömyyttä. Tutkimukset osoittavat, että ensimmäisen rikollisen teon ajankohta on yksi merkittävimmistä tekijöistä rikollisen uran muodostumisessa. Kolmasosa niistä miehistä, jotka 30 vuoden ikään mennessä saavat rikosrekisterimerkinnän, tekee ensimmäisen rikoksensa alle 15-vuotiaana. Toisen tutkimuksen mukaan 60 prosenttia peruskoulun viimeisinä vuosina koulukiusaamiseen syyllistyneistä pojista on 24-vuotiaana tuomittu jostakin rikoksesta.

Yhteiskuntamme välinpitämättömyys varhaisnuorten rikoksia kohtaan vaikuttaa epäedullisesti heidän tulevaisuuteensa. Sama koskee toki uhreiksi joutuvia varhaisnuoria. Vuoden 1996 tietojen mukaan jopa kolmasosa koululaisista koki olevansa kiusattuja. Kiusaamisen on todettu usein haittaavan vakavasti lasten koulunkäyntiä. Joissakin tapauksissa on seurauksena myös vakavia mielenterveyden häiriöitä. Koulukiusaaminen loukkaa nuoren ihmisarvoa tavalla, joka vaatii nykyistä voimakkaampia toimenpiteitä.

Huumeiden käyttö on Suomessa lisääntynyt jyrkästi tällä vuosikymmenellä. Huumeita kokeilevat ja käyttävät myös yhä nuoremmat. Vuodesta 1992 huumausainerikoksiin liittyvien syytteiden määrä on kaksinkertaistunut. Yksin viime vuonna huumausainerikosten määrä kasvoi 16

prosenttia, ja tämä sama vauhti näyttää jatkuvan. Huumeet tappavat Suomessa suoraan tai epäsuorasti 200 ihmistä vuosittain.

Huumeiden käyttäjiksi ajautuneet nuoret eivät useinkaan osaa tai riippuvuutensa vuoksi kykene itse hakeutumaan hoitoon. Monet niistäkin, jotka ovat lähteneet vapaaehtoisesti hoitoon, luopuvat siitä silloin, kun vieroitusoireet ovat pahimmillaan. Läheisille ja myöskään ammattiauttajille ei tällaisissa tilanteissa useinkaan jää tehtäväksi muuta kuin vierestä seurata, miten huumeet tuhoavat nuoren elämän. Huumeiden käyttäjien hoito tulisi aloittaa mahdollisimman varhain. Hoitoennuste heikkenee käytön jatkuessa ja siirryttäessä kovempiin aineisiin. Ruotsissa nuori, alaikäinen, voidaan määrätä huumeikierteen katkaisemiseksi hoitoon tahdosta riippumatta kuudeksi kuukaudeksi ja tulokset ovat olleet rohkaisevia.

Maassamme on aivan näinä aikoina kerätty laajaa kansalaisadressia, jonka allekirjoittajat vaativat muiden Pohjoismaiden kaltaista lainsäädäntöä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaatii, että hallituksen tulisi antaa lakiesitys alaikäisten huumeiden käyttäjien tahdosta riippumattoman hoidon mahdollistamiseksi esimerkiksi sillä tavoin, kuinka esitettiin hiljattain jätetyssä lakialoitteessa: kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Etenkin huumeongelman nujertamiseksi poliisi tarvitsisi sekä lisäresursseja että myös lisävaltuuksia, esimerkiksi valeostomahdollisuuden, joka on sekin jo muissa Pohjoismaissa käytössä.

Prostituutio on lisääntynyt ja tullut myös yhä näkyvämmäksi ja avoimemmaksi niin kaduilla kuin erilaisissa hotelleissa ja ravintoloissa. Maassamme toimii aivan ilmeisiä bordelleja varsin avoimesti, vaikka periaatteessa lainsäädäntöme sen kieltää. Vasta aivan äskettäin saatiin ensimmäinen merkittävä ennakkotapaus, jossa ilmiselvää bordellitoimintaa pyörittäneet tuomittiin sakkorangaistuksiin.

Eduskunnan käsittelyssä oleva seksuaalirikoslain uudistus ei valitettavasti sisällä prostituutiota rajoittavia elementtejä sen seurauksena tulleista lukuisista etenkin naisiin kohdistuvista haitoista huolimatta. Monilla kaupunkialueilla naisten katurauha on vakavasti uhattu. On nöyryyttävää saada ostotarjouksia ja hinta-arvioita töistä palatessa tai perheen ruokaostoksille lähtiessä. Prostituutio tuo myös aina mukanaan muuta rikollisuutta huumeiden välittäjistä mafiamaisesti toimiviin parittajiin.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä

Suomen hallituksen tulisi ottaa pikaisesti mallia läntisestä naapurista, jossa ollaan lailla kieltämässä niin seksipalvelujen ostoa kuin mahdollisesti myyntiäkin.

Arvoisa puhemies! Erityisesti ikääntyneiden kokema turvattomuus on viime aikoina lisääntynyt. Yhteiskuntamme on pitkälti eristänyt ikääntyneet joko yksinäisyyteen tai laitoksiin. Tällä hetkellä noin 40 prosenttia yli 64-vuotiaista asuu yksin. Yksinäisyys aiheuttaa turvattomuutta ja pelkoa arjesta selviytymisestä. Eristäytymistä lisää vielä se, että etenkin vanhukset pelkäävät kaupungeissa liikkua ulkona. Kyselytutkimuksessa 8 prosenttia vanhuksista kertoi joutuneensa pahoinpitelyn kohteeksi. Vanhus pahoinpidellään tavallisimmin omassa kodissaan, ja tyypillisin pahoinpitelijä on alkoholisoitunut, työtön, keski-ikäinen poika.

Hallituksen tulisi paneutua kotona asuvien ikääntyneiden avopalvelujen kehittämiseen. Esikuvana voisi pitää esimerkiksi Tanskan järjestelmää, jossa on vuodesta 96 lähtien velvoitettu kunnat järjestämään vuosittain kaksi kotikäyntiä jokaiselle 80 vuotta täyttäneelle, jolloin voidaan arvioida hoidon tarve hyvissä ajoin.

Vanhusten laitoshoidon taso on myös laskenut huolestuttavasti henkilöstömäärän vähenemisen myötä. Ikäihmisten viimeisten elinvuosien inhimillisuus ja arvokkuus näyttävät joissakin tapauksissa pahasti kärsineen. Kunnilla on velvoite lasten subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä järjestää lapsille päivähoitoa jopa tarpeesta riippumatta, mutta vanhukset eivät kaikissa kunnissa saa asianmukaista hoitoa, vaikka tarvetta todella olisi.

Hallituksen vastaukseksi vanhustenhoidon ongelmaan ei enää riitä syyttävä sormi kunnallisia päätöksentekijöitä kohtaan, vaan nyt tarvittaisiin todellakin tehokkaampaa normi- tai resurssiohjausta, jotta vanhusten ihmisarvoisen hoidon vähimmäistaso voitaisiin turvata.

Presidentti Ahtisaari totesi valtiopäivien avajaispuheessaan, että nuorison asenteissa on tapahtunut polarisaatiota kahteen ääripäähän, kahdenlaisten arvojen kannattajiin. Niin rasistiset ääriliikkeet kuin ekoanarkistit ovat yhteiskunnallemme haaste, johon tulee suhtautua riittävällä vakavuudella, toisaalta harkitsevalla viisaudella.

Erityisesti maassamme asuvat ulkomaalaiset sekä ihonväriltään keskimääräistä tummemmat kansalaisemme joutuvat kokemaan turvattomuutta niin maaseudulla kuin kaupungeissa. Yhteiskuntamme tulee kyetä takaamaan heidän

turvallisuutensa aivan samoin kuin muidenkin kansalaistemme.

Laillisia demokraattisen yhteiskunnan kansalaisoikeuksia käyttävä luonnon- ja eläinsuojelu liike on arvokas ja tervetullut yhteiskunnallinen muutosvoima. Sen sijaan hallituksen olisi syytä tutustua tarkoin singeriläiseen radikaaliin eläinaktivismiin, joka lähtökohtaisesti ei salli ai-noastaan omaisuuden tuhoamista vaan myös kyseenalaistaa monen ihmisen oikeuden elämään.

Perusoikeuksien rajoittaminen ei ratkaise ääri-
liikkeiden elinkeinoelämälle tuottamia haittoja. Eläinaktivisteja tulisi pikemminkin rohkaista ilmaisemaan mielipiteensä laillisin keinoin. Demokratiaan kuuluu se, että eri tavoin ajattelevat kansalaiset voivat vapaasti sanoa mielipiteensä ja laillisin keinoin pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin ratkaisuihin. Mielipiteen ilmaisuoikeuden rajoittaminen saattaisi päinvastoin entisestään provosoida nuoria aktivisteja laittomiin tempauksiin, mikä olisi vielä suurempi uhka elinkeinotoiminnalle sekä myös eläinten hyvinvoinnille. Väkivaltaisten konfliktienkin mahdollisuus lisääntyisi.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus on keskittänyt voimansa koviin arvoihin: talous- ja valtopoliittisiin kysymyksiin. Turvattomien vanhusten tai lasten arkielämän kipeät kokemukset ovat näyttäneet olleen liian köykäisiä asioita paneuduttavaksi Rahaliittoon pyrkimisen tai helikopterihankintojen rinnalla. Lipposen hallitus on profiloitunut vahvojen etuja ajavaksi ryhmittymäksi. Yhteiskunnan heikoimpien jäsenten turvattomuus on lisääntynyt.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa, että ihmisarvo on tärkeämpi kuin markkina-arvo. Hallituksen tulisi ottaa oppia Norjasta, jossa kristillisen puolueen johtama hallitus ensi töikseen asetti komitean selvittämään maassa ilmenevien eettisten epäkohtien ja turvattomuuden syitä ja tekemään ehdotuksia niiden poistamiseksi. Viime kädessä kansalaisten turvallisuus on kiinni niistä arvoista, joiden pohjalta yhteiskuntaa ohjataan ja jotka valitettavasti näyttävät Lipposen hallituksella olevan varsin karut ja köykäiset.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Välikysymyskeskustelun pitäisi olla parlamentarismen korkea hetki, mutta nyt ei oikein tunnu siltä. Olisikohan kristillisten ja keskustan oppositio-politiikka kuivunut jotenkin pystyyn? Kun mieleen ei tule ensimmäistäkään itse keksittyä uutta

ajatusta, tehdään niin kuin ennenkin. Istunto-
kauden alkuun pitää saada välikysymys, olipa asiaa tai ei ja olipa hallitusrintaman hajoaminen tai edes rakoileminen teoriassa mahdollisen tuntuista vai ei.

Tällainen välikysymystehtailu alkaa epäilyttävästi vaikuttaa kansan harhauttamiselta. Taus-talla on ilmeisesti kuvitelma ja luottamus siihen, että äänestäjät pitävät vanhasta tottumuksesta välikysymystä erityisenä parlamentaarisenä sankaritekona ja tomerana korkean profiilin poliitiikkana. Tällaiset väkisin väännetty muodon vuoksi -välikysymykset johtavat väistämättä siihen, että jos ihmiset ehkä joskus ovatkin pitäneet välikysymystä voimakkaana ja dramaattisena asiana, sille aletaan vähitellen naureskella vai-vautuneesti. Se on vahinko, sillä välikysymys on parlamentarismen korkea hetki, eikä sitä saisi ehdoin tahdoin latistaa, kuten nyt tuntuu tapahtuvan.

Tällainen välikysymys on kuin vettä keittäisi. Se on tavaksi tullut rituaali, jolla ei ole yhtymä-
kohtaa välikysymyksen alkuperäiseen tarkoitukseen. Niin oppositiossa kuin ollaankin, tietty järkipöyryisyys hallituksen toimien arvioinnissa ei olisi pahitteeksi. Jos itsestäänselvistä asioista pauhataan kovin isoin kirjaimin, kaikki turtuvat siihen niin, että uskottavuus on mennyttä silloin, kun sitten joskus on välttämätöntä ja tarpeen puhua vakavin äänenpainoin merkittävistä uusista asioista ja valtiollisen tason periaatteellisista epäkohdista. Jos kaikista asioista huutaa aina kurkku suorana, rekisterissä ei ole enää varaa korostaa varsinaisesti isoja asioita. Tällä menetelmällä pienissä asioissa ei saada tapahtumaan mitään ja samalla menetetään mahdollisuus saada mitään tapahtumaan isoissakaan asioissa.

Nuorsuomalaiset päättivät olla allekirjoittamatta tätä välikysymystä lähinnä näistä periaatteellisista syistä. Välikysymyksessä todettuja ongelmia me pidämme yhtä todellisina kuin välikysyjät, eikä ole ihan varmaa, onko hallitukseen niistä kovin eri mieltä kysyjien kanssa. Mutta välikysymys ei luultavasti voi juurikaan edistää näiden ongelmien ratkaisua. Hallituksen vastauksesta päätellen se on sentään yrittämässä yhtä ja toista seksuaalirikosten, katuväkivallan, huumeiden ja rattijuoppouden aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi.

Elinkeinonharjoittajien, joilla välikysymys varmaan tarkoittaa turkistarhaajia, omaisuutta suojaava lainsäädäntö on pääpiirteissään kunnossa, ja paikallisesti lisääntyneet riskit ovat tiedossa. Poliisioperaatioiden erityinen suuntaami-

nen jotakin ennalta määritettyä toimijaa ja toiminnan tapaa vastaan kuuluu vainoharhaisen poliisivaltion menetelmiin. Lain rikkomukset kohdataan ja niihin reagoidaan silloin, kun niitä esiintyy, esiintyyä niitä missä tahansa. Yliviritetty valmius jossakin heikentää valmiutta jossakin muualla.

On vaikea oivaltaa, mitä pahaa on siinä, että ihmiset vakuuttavat omaisuuttaan, vaikka välikysymys tuntuu pitävän sitä erityisenä vaaran merkinä. Tämä asia on jokaisen ihmisen omassa harkintavallassa, eikä se kuulu hallitukselle eikä oppositiolle.

Ihmisten turvallisuuden tunne riippuu kovin monesta muustakin tekijästä kuin poliisien määrästä ja rangaistusasteikoista. Se johtuu muun muassa ihmisten asenteista, joita ei lailla voi säätää. Lainkuuliaisuuden ja toisen huomioon ottamisen opettaminen on ensisijaisesti kotien asia, ja koulun kuuluu tukea kotia tässä niin kuin se voi. Tämä ei ole määrärahakysymys. Turvallisuuden tunnetta ja väkivaltaa vähentäviä asenteita ei voi kaataa kuin tuutista ihmisten tietoisuuteen. Ei ole olemassa yksinkertaista oikotietä tyhjään kotiin yksin palaavien koululaisten eikä syrjäseuduilta asutuskeskuksiin muuttavien ihmisten hengen maailmaan. Koulujen päiväkerhot ja kolmannen sektorin tukiverkot ovat tärkeitä, mutta niiden kytkentä katuväkivallan kehitysnäkyymiin ja rikostilaston trendeihin taitaa olla sitenkin aika etäinen.

Poliisin virkoja on jäänyt täyttämättä pääasiassa julkisen talouden ahdingon takia mutta ilmeisesti myös osittain siksi, että pätevistä henkilöistä on ollut pulaa. Kaikki viittaa siihen, että hallitus tietää tämän ilman välikysymystäkin.

Pahallakaan tahdolla, jota pahaa tahtoa oppositiossa joskus ihan viron puolesta taitaa vähän olla, ei voi sanoa, että hallituksen aktiivisena pyrkimyksenä olisi rikollisuuden suosiminen, roistojen paapominen, kasvattajien työn nollaaaminen, yhteiskunnan arvoperustan polkeminen, elinkeinonharjoittajien työn torpedointi ja poliisin lamauttaminen. Välikysymyksessä todetut ilmeiset ja konkreettiset vaikeudet johtuvat pääasiassa rahan puutteesta, joka on vähintään yhtä paljon eduskunnan kuin hallituksenkin ongelma. Itse asiassa tie välikysymyksessä todettujen ongelmien hallintaan olisi paljon lyhyempi ja nopeampi eduskunnan kuin hallituksen kautta.

Hallitusta muodollisesti ja kaavamaisesti ahdisteleva välikysymys ajautuu eräänlaiseen loogiseen umpikujaan. Siinä vaaditut toimet riippu-

vat eduskunnasta ja vain eduskunnasta. Ei siinä hallitukselle ärhentely kovin paljon auta. Siihen riittää eduskunnan sisäinen ryhtiliike. Jos eduskunnassa syntyisi puoluerajat ja hallitus — oppositio jakolinjan ylittävä yhteisymmärrys siitä, että kansalaisten turvallisuuteen liittyvät asiat on saatava kuntoon edes niiltä osin, jotka ovat raha-asioita, tämä uusi suunta saadaan toteutumaan paremmin täällä kuin hallituksen ovea rynkyttämällä.

Jos eduskunta on sitä mieltä, että täyttämättä olevat poliisivirat pitää täyttää, eduskunta muuttaa kyseisen momentin asianomaisella rivillä olevia numeroita niin, että rahaa riittää siihen, mitä halutaan, ja tasapainottaa kokonaisuuden saman suuruksella vähennyksillä jonkin toisen momentin määräraharivillä. Se on arvovalintaa. Välikysymys kysyy hallitukselta sellaisia asioita, jotka kuuluvat nimenomaan eduskunnan toimivaltaan. Useimmat niistä eivät edellytä varsinaista lainvalmistelua. Muutamalla budjetin rivillä olevien numeroiden muuttaminen riittää.

Tämä välikysymys kääntyy eduskuntaa vastaan, sillä se varmaankin tahattomasti vähättelee eduskunnan toimintamahdollisuuksia. Se korottaa hallituksen ylivoimaiseksi toimijaksi sellais-sakin asioissa, joissa se on täysin riippuvainen eduskunnan tahdosta. Välikysymys tuntuu esittävän itse asiassa epäluottamuslausetta eduskunnalle.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Välikysymyksessä nojataan kansalaisten huoleen rikollisuudesta. Tämä huoli on ymmärrettävä. Niiden ilmiöiden syitä, joihin välikysymyksessä viitataan, on kuitenkin pohdittava tarkkaan, muuten voidaan tehdä liian hätäkohtia johtopäätöksiä. Sitä paitsi kuva rikollisuuden kehityksestä ei ole risti-riidaton eikä kaikilta osin niin synkkä kuin välikysymyksessä esitetään.

Sosiaalinen turvattomuus ja epävarmuus on rikollisuudelle hyvä kasvualusta. Työttömiä työnhakijoita on edelleen yli 400 000. Heistä noin puolet on oikeutettu vain peruspäivärahaan tai työmarkkinatukeen. Lamavuosina ja sen jälkeen kymmenettuhannet ihmiset ovat menettäneet tulonsa ja omaisuutensa. Velkajärjestelyä on hakenut yli 55 000 ihmistä, ja se on myönnetty yli 40 000 ihmiselle. Ulosotossa on yksityisiltä ihmisiltä yritetty periä tähtitieteellisiä summia. Päättäjien työsuhteiden ja työttömyyden maailmassa monien ihmisten elämä alkaa muistuttaa nuorallakävelyä.

Sosiaaliturvan ja julkisten palvelujen leikkaukset ovat vaikeuttaneet huonossa asemassa olevien ihmisten selviytymistä. Ne ovat syventäneet kansalaisten kahtiajakoa, johon välikysymyksessä viitataan. Monissa selvityksissä on osoitettu, että erityisesti kaikkein heikko-osaisimmille suunnattuja palveluja on vähennetty kunnissa viime vuosina. Kyse on muun muassa päihdehuollon ja mielenterveyshuollon palveluista.

Jokainen ymmärtää, että työttömyydestä, taloudellisista vaikeuksista ja terveydellisistä ongelmista kumpuava hätä ja ahdinko voivat johtaa äärimmäisiin reaktioihin ja toimintamuotoihin. Vastoin hallitusohjelman lupauksia kaikkein heikko-osaisimpien perusturvaa on leikattu. Viitataan toimeentulotuen leikkaukseen, joka astuu voimaan parin viikon päästä.

Tilastot eivät tue väitettä, että poliisitoimi ja järjestyksenpito olisivat olleet erityisen kovien säästöjen kohteina. Kansantalouden tilinpidon luvuista nähdään, että 1990-luvulla leikkaukset muun muassa terveydenhuollon sekä sosiaalipalvelujen kulutus- ja investointimenoissa ovat olleet suhteellisesti suuremmat kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden menoleikkaukset. Tämän vuoden budjetissa poliisitoimen menot ovat yksi harvoista kohteista, joissa määrärahojen tasoa on hieman korotettu.

Poliisin otteiden ja rangaistusten koventamista suositellaan toisinaan rikollisuuden tärkeimmäksi torjuntakeinoksi. Tällaisia painotuksia on välikysymyksessä, vaikka odottaisi välikysymyksen allekirjoittajien ja heidän puolueidensa puoltavan humanimpaa linjaa. Yhdysvalloissa vankiloissa on noin 1,5 miljoonaa ihmistä. Vankilapaikkoja on enemmän kuin sairaalapaikkoja. Vangittujen lukumäärän suhde väkilukuun on noin kymmenkertainen Suomeen verrattuna. Silti väkivaltainen rikollisuus maassa on edelleen vakava ongelma, paljon vakavampi ongelma kuin Suomessa.

Välikysymyksessä viitataan perustuslain takaamaan hengen, terveyden ja omaisuuden suojaan. Perustuslaki turvaa myös oikeuden henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Samoin perustuslaki turvaa myös sananvapauden ja kokoontumisvapauden. Perustuslain takaamia oikeuksia on tarkasteltava kokonaisuutena eikä yksipuolisesti. Poliisin valtuuksien lisääminen ja rangaistusten koventaminen on myös uhka perusoikeuksille ja kansalaisvapauksille.

Tässä mielessä paljon kysymyksiä herättävät

poliisin toimintatavat äskettäin Tampereella. Pienen mielenosoituksen yhteydessä paikkakunnalle oli komennettu mellakantorjuntajoukot eli niin sanotut joukkojenhallintayksiköt panssariajoneuvoineen, kilpineen, koirineen ja huppuineen. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan näyttää siltä, että virkavalta osaltaan provosoi väkivaltaa ja menetteli epäasiallisesti ja mielivaltaisesti nuoria pidättyessään. Näistä tapahtumista on tehty tutkintapyyntöjä ja kanteluja sekä myös kirjallinen eduskuntakysymys. On syytä odottaa, että tapahtumat juurta jaksain selvitetään.

Muutenkin itse mellakantorjuntajoukkojen perustaminen sekä asetus niin sanotusta täden-nyspoliisista herättävät epäilyjä siitä, suuntautuvatko hallitus ja virkavalta erilaisten yhteiskunnallisten liikehdintöjen kovakouraiseen ja jopa väkivaltaiseen tukahduttamiseen. Onko tämä se tie, jolla varaudutaan muun muassa köyhyydestä, työttömyydestä ja ympäristöongelmista nouseviin kansalaisten tyytymättömyyden ilmauksiin?

Tampereen tapahtumien yhteydessä on hallituksen suunnalta väläytetty kansalaisten kokoontumisvapautteen tehtäviä rajoituksia. Kansainväliset kokemukset viittaavat siihen, että väkivaltaiset protestimuodot ja jopa terrorismi saavat vain lisää pontta, jos kansalaisten laillisia ja demokraattisia vaikutusmahdollisuuksia kavennetaan. Demokraattisten oikeuksien rajoittaminen ja otteiden koventaminen synnyttävät helposti vastavaikutuksen, joka voi johtaa laittomuuden noidankehään.

Emme puolusta väkivaltaisia mielenosoituksia, laittomuuksia tai omaisuuden tuhoamista, mutta emme myöskään näe kansalaisvapauksien rajoittamista ja poliisivaltuuksien lisäämistä keinoina ongelmien ratkaisemiseen. Erilaisten protestien juuret ovat syvällä yhteiskunnallisissa ristiriidoissa.

Kansalaisten oikeudentuntoon ja oikeuskäsitteisiin heijastuvat laajemmat yhteiskunnalliset prosessit ja myös ne esimerkit, mitä valtaa pitävät itse tarjoavat. Alaston kapitalismi ruokkii säälimätöntä kilpajuoksua rahan ja mammonan perään. Kasinokapitalismin ja pankkikriisin kokemukset eivät anna kaikilta osin hyvää kuvaa vallassa olijoiden ja rikkaiden moraalista. Tunnetut tapaukset ovat horjuttaneet kansalaisten luottamusta oikeuslaitoksen puolueettomuuteen ja korkeiden virkamiesten nuhteettomuuteen.

Herra puhemies! Ryhmämme asettaa tässä keskustelussa etualalle kansalaisten sosiaalisen

turvallisuuden parantamisen. Se merkitsee toimia työllisyyden hyväksi, perusturvan vahvistamiseksi ja työelämään liittyvien epävarmuuksien vähentämiseksi. Hyvät koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut ovat myös osa rikosten ennaltaehkäisyä. Taistelussa rikollisuutta vastaan on kunnioitettava kansalaisten perusvapauksia ja perusoikeuksia.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ministeri Enestam vastauspuheenvuorossaan välikysymykseen käsitteli asioita mielestäni aika positiivisesti ja asiallisesti. Eräs asia, johon osittain ed. Myllyniemi puheenvuorossaan puuttui, oli rikostilastointi ja se, millä tavoin asioita voidaan tuoda julki. Vajaa kymmenen vuotta sitten tilastointi hoidettiin sillä tavoin, että jokainen rikos sinällään tilastoitiin ja vietiin asianmukaisesti Tilastokeskukseen. Nyt, valitettavasti taikka ei, tilanne on muuttunut täydellisesti siitä eli useampia rikoksia käsitellään yhtenä rikoksena. Tämän kautta tietysti saadaan tilastot näyttämään sellaisilta kuin itse monta kertaa halutaan.

Arvoisa puhemies! Silloin kun tilastoja esitellään ja verrataan aikaisempiin, minun mielestäni pitäisi myös perustella, minkä johdosta rikosten määrä saattaa olla vähentynyt.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus on ihmiselle erittäin tärkeä asia. Se on yksi normaalin elämän perusedellytyksistä. Mikäli ihminen ei koe olevansa ja elävänsä turvassa, eivät hänen voimavaroja ole täysin käytössä, koska hän joutuu olemaan varuillaan ja peloissaan. Hyvä esimerkki tästä on luonnossa eläinten juontipaikoilla, joissa varsinkin saaliseläinten ajasta kuluu suurempi osa vilkuiluun ja kuulosteluun kuin varsinaiseen janon sammuttamiseen. Sama on tilanne myös ihmisten kohdalla. Mikäli hän kokee itsensä, perheensä, omaisuutensa tai elinkeinonsa uhatuksi, joutuu hän käyttämään merkittävän osan keskittymiskyvystään, aivokapasiteetistaan ja varoistaan suojautumiseen uhkatekijöitä vastaan. Näin hän voi toimia hyödyllisessä tarkoituksessa vain osalla niistä voimavaroista, joita hänen olisi turvatussa ympäristössä mahdollista hyödyntää.

Turvallisuutta tai toisaalta turvattomuutta on myös monenlaista. Kansalainen voi tuntea turvattomuutta ruumiillista koskemattomuuttaan kohtaan. Hän voi kokea henkistä painostusta ja turvattomuutta. Turvattomuus voi johtua taloudellisista uhkista tai se voi olla yhteiskunnallista uhkakuvaa, mutta turvattomuus voi olla myös sosiaalista tai oikeudellisiin kysymyksiin liittyvää. Ei ole siis lainkaan yksinkertaista tai yksise-

litteistä tarkastella yksilön tai koko yhteiskunnan turvallisuutta tai turvattomuutta.

Järjestyneen yhteiskunnan yksi perustehtävistä onkin juuri pyrkiä turvaamaan niin yksilöille eli kansalaisille kuin myös elinkeinotoiminnalle mahdollisimman turvalliset ja häiriöttömät puitteet jokapäiväiseen elämään ja toimintaan. Tämä on valtiovallan perustuslaillinen velvollisuus kansalaisiaan kohtaan vastineeksi maksetuista veroista. Siksi nyt välikysymyksessä, jonka myös perussuomalaiset ovat allekirjoittaneet, käsitellään kansalaisille erittäin merkityksellisiä ja ajan-kohtaisia asioita.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden varmistamisen perusväline on luonnollisesti lainsäädäntö ja poliisivoimat. Poliisin tehtävänä on annettujen voimavarojen avulla turvata yksilön ja koko yhteiskunnan lainmukainen toiminta ja turvallisuus. Tähän tehtävään kuuluvat niin tehtyjen rikosten selvittäminen kuin myös niiden ennaltaehkäiseminen. Mikäli poliisilla ei ole käytettävissään riittäviä taloudellisia, välineellisiä tai miehistöllisiä voimavaroja, kärsii myös sen tehtävien täysipainoinen hoitaminen.

Tällöin vaarantuu myös kansalaisten turvallisuus ja omaisuuden koskemattomuus. Yhteiskunnassa saavat tällöin lisääntyvässä määrin valtaa ja vaikutusta ne tahot, joiden etujen mukaista on joko hankkia itselleen etua ja omaisuutta laittomin keinoin tai sitten lietsoa muuten epäjärjestyä ja hankaloittaa yhteiskunnan normaalia toimintaa. Kahdella sanalla sanoen kyse on joko rikollisuudesta tai terrorismista. Kummatkin ovat uhka niin yksilölle kuin koko yhteiskunnallekin.

Poliisi on Suomessa eräs arvostetuimmista instituutioista, arvostetumpi kuin esimerkiksi armeija tai kirkko, saati poliittiset päättäjät. Valitettavasti tämä arvostus ei ole viime vuosien leikkaus- ja säästötoimia suunnattaessa näkynyt, vaan myös poliisin toimintamäärärahat ovat käytännössä laskeneet merkittävästi. Koska valtaosa määrärahoista kuluu henkilöstön palkkaukseen ja oheiskuluihin, on tämä määrärahojen tason alentuminen heijastunut välittömästi myös poliisin toimintaan. Suurin syy on rahapulan takia täyttämättä olevat virat ja muina syinä normaalit koulutus-, sairaus- ja lomapoisolot. Kun vaje on jatkunut jo vuosia, ollaan myös uusien poliisien koulutuksessa jäljessä ja siksi vajeusta ei voida yhdessä vuodessa edes täyttää, vaikka määrärahoja olisi riittävästi ja niitä lisätäisiin. Riittävien määrärahojen saaminen mah-

dollisimman pian on kuitenkin välttämätöntä, jottei tilanne pääsisi enää pahenemaan ja käänne parempaan olisi mahdollinen.

Perussuomalaisten mielestä hallituksen kovan julkisen painostuksen jälkeen poliisin määrärahoihin tekemät lisäykset eivät kuitenkaan riitä, vaan niiden taso olisi saatava edes palautetuksi tasolle, jolla ne olivat vuosikymmenen alkupuolella. Tämäkään ei tuo vielä lopullista ratkaisua tilanteeseen, koska Suomea kohtaan suuntautuu vuosittain kasvava kansainvälisen rikollisuuden laajentumis- ja läpikulkupaine. Kuten välikysymyksessäkin todetaan, rikollisuus on myös raatumassa ja tulossa päivä päivältä vaikeammin torjuttavaksi.

Tämän kaiken tulisi johtaa siihen, että määrärahojen tasoa korotettaisiin tehtävien laajuuden ja vaativuuden edellyttämälle tasolle. Sitä edellyttäisi myös se, että rahapulan ja kihlakuntaudistuksen takia on monilla maamme syrjäalueilla poliisin paikalle saaminen hidasta ja jopa pakollisen hälytysten valikoinnin takia joskus mahdotontakin. Tämä sotii kansalaisten tasavertaisuusvaatimusta vastaan, kuten myös se, että kaikkia rikoksia ei ehditä edes tutkia. Ne vain kirjataan niin sanottuun ö-mappiin.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on nopeasti yleistynyt terroristimainen, ulkomaisen mallin mukainen toiminta suomalaisia turkistarhoja, turkisliikkeitä sekä muutamia tutkimuslaitoksia vastaan. Nämä terroristitahot, joksi itse haluan niitä kutsua, jotka ilmoittavat puolustavansa eläimiä ja joilla näyttää olevan omat tukijansa hallituksessakin, pitävät oikeutenaan hyökätä laillista elinkeinoaan harjoittavien turkistarhayrittäjien kimppuun päästään eläimiä luontoon, tuhoten tärkeitä kantakortteja, särkien ja jopa polttaen rakennelmia.

Mikäli sama tehtäisiin esimerkiksi nälkäisten, köyhien, pieneläkeläisten tai lapsiperheiden toimesta eliitin taidenäyttelyihin, golf-klubeihin tai muihin vastaaviin paikkoihin, niin kyllähän siitä nousisi poru hallituksen, lehdistön sekä muiden itseään sivistyneenä pitävien taholta. Kun olemassaolostaan ja elinkeinonsa puolesta kamppaileva, Suomelle tarpeellisia vientituloja hankkiva yrittäjä yrittää epätoivoisesti hätistellä toistuvasti hyökkääviä terroristeja mailtaan, häntä pidetään julkisen lehdistöinkvisition taholta lähes yhteiskunnan vihollisena ja tappajana. Uskomatonta! Yksittäinen turkistarhaaja on nyky-yhteiskunnan pieni ihminen, jonka kimppuun käydään joukolla ja vielä yön pimeydessä. Siinä ei ole mitään jaloa tai sankarillista.

Perussuomalaiset ilmaisivat vakavan huolensa tästä toiminnasta jo viime syksynä kirjeessään sisäasiainministeriölle. Totuus kuitenkin on, että orimattilalaisen yrittäjän itsepuolustukseen ampumat haulit saattoivat pelastaa Suomen ainakin toistaiseksi vakavammilta terroristien toimilta. Mikäli poliisi ei olisi joutunut todella paneutumaan asiaan, olisivat terroristit edelleen vapaalla jalalla tekemässä tihutöitään.

Haluan todeta selvästi, että mielestämme jokaisella yrittäjällä ja kansalaisella on oikeus puolustaa itseään (Ed. Helle: Ampumalla?) terrorista vastaan, olipa se sitten muotia tai ei — ed. Helle. — Paremminkin sopii kysyä, kuinka pitkälle oman mielipiteensä ilmaisussa voi mennä? Saako sillä tuhota toisen omaisuutta ja vaarantaa hänen toimeentulonsa ja yrittämisen vapautensa? Mielestämme ei saa, vaan yhteiskunnan on suojeltava kansalaisiaan tällaiselta terrorismilta ja anarkialta.

Tässä yhteydessä onkin mielenkiintoista pohdita, miksi eläinaktivistit löytävät terroritoiminnan korkean tason ymmärtäjiä, mutta skinheadit ei ymmärrä kukaan. Molemmat ryhmät kokevat, etteivät saa sanomaansa normaalikanaavia pitkin läpi. Yhden sortin häiriköintiä ymmärretään, toista ei. Johtuuko se siitä, että eläinaktivistit tulevat mitä ilmeisimmin paremmista piireistä, toisin kuin vaatimattomista oloista tulevat skinheadit?

Yksi turvallisuuden osatekijä on myös se, että kansalainen voi tuntea olevansa oikeutettu oikeusturvaan ja luottaa sen puolueettomuuteen, rehellisyyteen sekä tinkimättömyyteen. Lain edessä kaikkien tulisi voida uskoa olevansa samanarvoisia, ja tuntiessaan kärsineensä vääryyttä kansalaisella tulee olla mahdollisuus valittaa eteenpäin luottaen, että hänet otetaan todesta ja hänen eriävät näkemyksensä tutkitaan huolella. Valitettavasti näin ei kuitenkaan Suomessa tällä hetkellä ole jokaisessa tapauksessa.

Maahamme on kehittynyt oikeusturvan hukkaputki, johon joutunut ihminen saa hakea itselleen oikeutta vaikka koko elämänsä saamatta sitä. Tämä johtuu siitä, että ylin laillisuusvalvontakoneistomme ei toimi kunnolla. Korkein oikeus, Oikeuskanslerinvirasto ja Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto ovat osin halvautuneita, kykenemättömiä, osin jopa asenteellisia ja virkamiesten hyvä veli-ketjun pilaamia. Tuntuu monien käytännön esimerkkien valossa siltä, että ne ovat vain näennäisvalvontavirastoja, oikeusturvan illuusioita, joilla on niin kutsutun pölhösuodattimen tehtävä. Tästä tilanteesta ja asen-

teesta on päästävä eroon pikaisesti. Näivettyneet oikeusturvaa ja sitä kautta turvallisuutta romuttavat järjestelmät on vaihdettava toimivaan, ehdottoman puolueettomaan ja ilman ennakkosensuuria toimivaan uuteen yhdistettyyn Kansalaisoikeusvirastoon.

Arvoisa puhemies! Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö. Mikäli perheet voivat huonosti, lankkaa lasku ajanoloon yhteiskunnalle. Näin on nyt käynyt. Avioerojen määrä on sietämättömän korkealla tasolla. On ikävä elämän realiteetti, etteivät kaikki perheet pysy koossa.

Ihmiset ovat nyky-yhteiskunnassa ankaran kilpailun ja jatkuvan paineen alaisina. Tämän tilanteen kestäminen vaatii paitsi sisua ja itsetuntoa myös perheen ja ystävien tukea. Mikäli niitä ei ole, ihmisen elämä hajoaa. Tätä turvattomuutta ja inhimillistä hätää on hirvittävän paljon. Yhteiskunta ei voi vastata ihmisen valinnoista, se vastuu on ihmisellä itsellään, mutta valtiollaan tehtävä on taata ihmisen perusturvallisuus. Tässäkin on nykyisin pahoja puutteita.

Jatkuva leikkaaminen yhteiskuntamme vaikeuksissa olevilta ja vähäosaisilta lisää turvattomuutta ja kasvattaa inhimillistä hätää ja lopulta myös yhteiskunnan kustannuksia. On väärin, että yhteiskunta suunnittelee poliittisen vasemiston tuella miljardiluokan sotakoneiden ostoa, mutta lapsiperheiltä, eläkeläisiltä, sairailta, vammaisilta ja vaikeuksissa olevilta leikataan juurta myöten perusturvallisuus vaarantaen. Sosiaalirasismi voi hyvin. Valitettavasti!

Ihmisten turvattomuus saa kaikenlaiset moraalista piittaamattomat saalistajat liikkeelle. Valinnan- ja yksilönvapauden nimissä pyritään Suomessakin vastenmielistä pornobisnestä, jossa turvattomia ja rikottuja ihmisiä hyväksikäytetään häikäilemättömästi. Tällaiselle saatalle lapsipornoa myöten pitää rikoslain uudistuksen yhteydessä asettaa tiukat rajat. Yhteiskunnan tehtävä on suojella kansalaisia. Mikäli perhe ja ystävät eivät siihen pysty tai näitä ei ole, on vastuu viime kädessä yhteiskunnan. Me laisäättäjät olemme vastuussa, sillä meidän päätöksemme takaavat yhteiskunnan perusturvallisuuden tai romuttavat sen. Hallituksen nykylinjaan on saatava pikainen muutos.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies, ärade talman! Pakkokollegat, Suomen kansa ja ministerit! Aihe on kyllä mitä rankin ja liittyy hyvin vahvasti 1990-luvun suomalaiseen politiikkaan. Hyvin lyhyessä ajassa media ja politiikka ovat muuttuneet aina vain amerikkalaisemmiksi, ja,

voisiko sanoa, edellisen hallituksen totilailujen jäljiltä meidät syöstiin, syöksettiin tähän tilaan, jossa kaikki, voisiko sanoa, perusturvallisuutta yhteiskunnassa kokeneet, kuten vanhemmat ihmiset, eläkeläiset ja muut, menettivät uskonsa oikeastaan kaikkeen; pankinjohtajiin, lakimiehiin, oikeuteen. Lääkäreihin se usko ei ole mennyt. Mutta mitä lääketehtaat ovat tehneet, mitä meidän sosiaali-ihmisemme ovat tehneet? Nytkin kun alv vähän heikkeni lääkkeiltä, kyllä löytyy Leirasta ja Orionia ja mitä tahansa, jotka rahatavat lääkkeillä aina vain enemmän.

Meillä tavallaan hyvin lyhyessä ajassa romahdutettiin ihan sisäänrakennettujen asiantuntijoiden ja kunnan työtä tekevien ihmisten oman käyttäytymisen, myös oman ahneuden, kautta perusturva. Poliitikot ovat tavallaan olleet siinä mielessä hyvässä asemassa, että he ovat 80-luvulta lähtien olleet huonossa maineessa. Mutta meillä politiikka on muuttunut amerikkalaisemmaksi, tarkoittaa siis sitä, että negatiivisemmaksi, kielteisemmäksi ja lyhytjännitteisemmäksi. Hyvä esimerkki tästä on turvattomuus tai se, että ihmiset eivät enää koe valtiotaan omakseen. Siis muutama esimerkki:

Mitä tapahtui näille sadoille miljardeille? Nämä ison rahan käpykaartilaiset eivät ne sadat miljardit tästä maasta ulkomaille. Ja kuka sen mahdollisti? Poliittiset päätöksentekijät, lakimiehet, jotka on ostettu tämän ison rahan taakse todella isolla rahalla, jotka käyttävät kaikkia niitä porsaanreikiä ja muita vastaavia, joita herra oikeusministeri yrittää tukkia; ainakin suita yrittää tukkia ja toivottavasti myös muita reikiä.

Mitä tapahtui pelottelun kannalta, johon suuntaan ed. Saarnio ansiokkaasti vähän viittasi, mitä psykologisesti merkitsee pelottelu? Edellisen hallituksen aikana siinä vaiheessa, kun kansa tehtiin turvattomaksi, vietiin rahat, hylättiin monella perustasolla, eivätkö tulleet esiin sisäministeriön erikoisturvajoukot Parolasta tai jostain muualta? Pleksilasien takana ja amerikkalaiset kypärät päässään, niin kuin Teemulla ja kumppaneilla, hirveät pamput käsissään näyttivät, että jos vielä jotakin tapahtuu, varmasti kansa saa tuntea olonsa turvalliseksi. Pannaan mustat kommandopipot päähän! Aivan oikein nykyinen sisäministeriö on huomauttanut, että syytä on asia panna ohjeistukseen.

Tulee vain mieleen, missä on ihmisissä elävän jatkuvan demokratiaan liittyvän pelon siemen? Se on historiassa ja juuri siinä, että omat pettävät, että se paha, se saatanallisuus pääsee pin-

taan, siis ihmisen materiaallinen puoli, voisi ajatella. Jos olisi vaikka kristillinen ihminen, niin jos on politiikassa mukana, kristillisyyttä häviää tietysti ensin. Ja politiikassa käytetään sitten maailman parhaita sloganeja eli iskusanoja. Missä se sitten näkyy? Minä väitän, että ihmeellinen karmen laki on suomalaisessa politiikassa.

Esimerkiksi nyt se hyvin pienellä asialla kulminoi. Tuli semmoinen piste, missä nähtiin, kuinka ilmenee tällainen rakenteellinen väkivalta, kuinka tällainen tavallaan nyt näkyvä hätä on siitä, että pitäisi turvata suomalaista yhteiskuntaa, kun todellisuudessa tässä sosiaaliturvattomuudessa sitä on leikattu ja vähennetty ja nykyinen hallitus on ansiokkaasti jatkanut edellisen hallituksen viitoittamalla tiellä.

Mielestäni on maailman loistavinta, että se tapahtui Tampereen torilla. Tällaiset naamioidut mustat miehet tulevat pamppuineen Suomessa, missä on perustuslaissa turvattu mielipiteen ilmaisen vapaus ja kaikkea muuta, ja "rauhhoittavat". Sitä juttua ei ole vielä tutkittu. Mutta että se tapahtuu Tampereen torilla, legendaarisen sveitsiläisen demokratian ja, voisiko sanoa, eteläpohjalaisen vapaan ihmisen unelman kohtauspisteessä tai oikeastaan siinä myöhäisemmässä kohtauspisteessä, sitten kun oli jo homma hoidettu ja nähtiin, mitä on suomalainen kristillisyyttä ja sydämellisyys ja politiikka sitten, kun tarpeeksi asiat pannaan oikeaan järjestykseen.

Se vaikuttaa ihmisten alitajunnassa, arvoisa puhemies, että historiassa on tapahtunut jotain. Joitain paikkoja tulee, joitain tällaisia ihmeellisiä. Taas ne nousevat, kumpuavat. Se turvattomuuden tunne on siis kahdensuuntaista: Tänä päivänä pyritään jatkuvasti korostamaan tätä ulkoista turvajärjestelmää. Edellinen hallitus aloitti Horneteillaan, nykyinen jatkaa näillä Pekka Lipposen sanoin hulikukkereillaan ja yrittää pistää meille semmoisen olon, että me todella tarvitsemme näitä juttuja. Se on ihan normaalisessa ihmispsykologiassa huonon itsetunnon ja huonon omantunnon perusmekanismi. Kun ei ole itsellä pitoa, kun riivaa joku, kun tietää tehneensä väärin, kun on pettänyt läheisensä, täytyy rakentaa jotain rakennelmaa, täytyy olla kompleksus; tulee sanoista *com 'yhdessä'* — jos muistatte vanhan itämaan ja sen kom — ja pleksus 'sotkussa', 'solmussa'.

Ed. Räsänen mainitsi, että sikiö saattaa kärsiä kohdussa eniten — voi olla, että tietynlaisessa uustaantumussuhteudessa, -konservatiivisuudessa, purkki, conservation, äiti on lopulta se

hervittävin ja ahdistavin paikka, missä sikiö on. Se johtuu justiin isän maailman kovuudesta, siitä ulkoistetusta turvarakennelmasta, siitä panssaroituvasta, tankittuvasta, helikopteroituvasta ja pörräävästä keinotekoisesta epätoivosta yrittää puolustautua jotenkin omaa, läsnä olevaa maailmaa ja elämän tuntua vastaan.

Väitän, että tätä tehdään hyvin paljon jonkunlaisessa, voisiko sanoa, tahattomassakin revanssihengessä nyt. Vaikka me emme ehkä pääse ikinä ottamaan sitä suurta erää Venäjän kanssa — toivottavasti jääkiekossa päästään jossain loppuottelussa — kuitenkin me saamme näytettyä täällä omille sisäisille vastavoimillemme ja eläkeläisillemme, että nyt heitä turvataan.

Pidän eläkeläisyyttä vielä tärkeänä asiana siinä mielessä, että kun ihminen tulee vanhaksi, kun hän tulee voimattomaksi, häneltä viedään jopa kaupungeissa lähipankit, lähiapteekit, kaikki muu vastaava. Kyllä se kuvastaa sen kaltaista rakenteellista, sen kaltaista voisiko sanoa, poliittista tahallista negatiivista, kielteistä kykenemättömyyttä samaistua siihen, minkä takia Suomi on se, mitä on. Eli siis ne ihmiset, jotka elävät nyt kauemmin ja ovat heikoimmillaan, palkitaan sillä, että heidät jätetään heitteille. He tosiaan eivät voi puolustautua. Silloin kun alkoi tulla televisiosta rikosraportteja tai mikä se toinen hirmuohjelma on, niin kyllä turvalukkojen ja lisäavainten ja turva-avainten myynti lisääntyi. Nyt vielä kerran: Minä väitän, että se liittyy tähän meidän poliittiseen negatiiviseen vaalivalheeseen.

Nyt vielä varsinkin, hyvät kansalaiset, kun vaalit alkavat lähestyä, täällä on sanottu saunavaliokuntaa myöten, että aina vain pahemmaksi menee. Täällä nämä tyypit, jotka tekevät sen teille kerran, nyt pesivät kätensä, ovat täysin vastuutomia ja pelottelevat teitä niin paljon, että kun te menitte ojasta allikkoon, te menisitte taas allikosta ojaan. Unohdatte kokonaan todelliset oppositiovoimat. Jopa Ilta-Sanomien kaltaiseen lehteen oli yllättäen päässyt yleisön osastolle juttu, jossa todettiin, että ei keskusta mikään oppositiovoima ole, vaan tärkein ja tärkein tässä turvattomuusmielessä viime aikoina Suomea rakentanut voima. Nyt mennään sillä linjalla, millä EU:hun mentiin, ja muistakaa, kuinka sillä peloteltiin. Herra kristillinen itse sanoi, että se on Ilmestyskirjan peto ja se johtaa Harmagedoniin ja Suomen kansan lopulliseen infernoon eli tulinieluun heittämiseen. Sama mies vielä porasi ja puri kieltään pääministerin ääressä sitten, kun ei saanut sanaa suustaan. Voi sitä hammasten kiris-

tystä ja puristusta muutenkin palleissa ja keuhkoissa!

Kun tiedotusvälineet elävät vielä tässä samassa maailmassa, jossa pelolla saa myytyä lehtiä, niin sen pelon luomisessa on pieni kansa kohteena. Jotta saataisiin ääniä kerättyä millä tahansa, niin tehdään tästä elämästä vaarallisempaa kuin se todellisuudessa onkaan ja politiikasta tärkeämpää kuin politiikka todellisuudessa edes meille täällä oleville on. Kyllä teistä jokainen selviää, vaikka putoaisi ensi vaaleissa. Ei tarvitse niin vetää ihan viimeisen päälle itseänsä rajan toiselle puolelle eli sinne, mikä se on, tulikerhoon.

Me periaatteessa olemme esikuvia. Mitä isot edellä, sitä pienet perässä, se on totta. Jos me katsomme, kuinka laki ja oikeus ovat muuttaneet muotoansa, niin me näemme, mitä rahan käpykaartilaiset tekevät. Katsokaa, kuinka jääkiekon olympialaisissa käy. Onko olympialaisuus nyt johtanut siihen, että esimerkiksi kun pelataan jääkiekkoa, olympiahenki elävöittäisi kiekko-tuomareita? Päinvastoin te näette tosi kovat jutut. Siellähän täytyy, että lähetykset menisivät kaupaksi Amerikkaan ja Kanadaan, pitää mainoskatkotkin. Ja ne tuomarit puhaltavat varmastikin väärin, raha pakottaa heidät olemaan täysin epäoikeudenmukaisia. Silti minä tiedän, että urheiluihmiset huohottavat vielä, että on se hienoa, kun pelataan niin hienoa jääkiekkoa. Mitään muuta se ei ole kuin kahvaamista, vauhdin pois ottamista. Mitä tekevät Kummolat ja muut? Eivät mitään. Pulli uskaltaa sanoa ja Hannu Lepistö uskaltaa sanoa direktoraatille ja ykkösjetille, että jatkät!

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Virtanen, nyt välikysymyksen asiaan.

P u h u j a : Näin on. — Tämä on turvattomuudesta. — Mutta meidän poikiemme puolustajat eivät mene sanomaan näille rahamiehille mitään, eli se tuomarius, se oikeus jääkiekossa, jos sekin osoittaa nuorille, että ei sitä ole. Ei ole lakia, me näemme sen jopa olympiahengen läheisyydessä. Tämä on tätä samaa jatkumoa, me aina vaalien lähestyessä lyömme täysin läskiksi ja oppositiopolitiikka kieltää tavallaan oman kansansa ja oman näkemyksensä ja oikeastaan oman kaverinsa. (Ed. Saapunki: Valehtelette!) — Juuri niin minä valehtelenkin siinä mielessä, että te olette kavereita. Ette te toisianne kiellä. Se on juuri tämä politiikan syöpä Suomessa pahimmil-

laan, tämä näytelmä, arvoton näytelmä aiheuttaa kansassa, vanhoissa ihmisissä varsinkin pelkoa. He elävät vielä vanhemmiksi. He haluaisivat elää turvallisessa maailmassa ja tosiaan siihen eivät mitkään lääkkeet auta, vaikka niitä saisikin halvemmalla.

Kun poliisista on puhuttu tässä turvattomuusjutussa, niin eihän poliisi sinänsä ole ongelma mitenkään. Päinvastoin Tampereellakin on ihan uskomattoman mukava ja hieno kokeilu siitä, että on liikkuva poliisi ja jalkautettu poliisi ja mitä niitä kaikkia on yhdistetty; on lähdetty kentälle. Poliisin ongelma, mitä minä olen kuunnellut herroja, kun olen niitäkin välillä ollut koulutamassa niin kuin kaikennäköisiä muitakin freestyle-reita, on se, miten poliisin sisäinen määräraha jaetaan. Se onkin ruvennut menemään yhtäkkiä hallintoon ja kaikennäköiseen Sarasvuon ja muun vastaavan Saarisen hankkimiseen. Kansa taas tuntisi itsensä turvalliseksi, jos tulisi Alavuden kirkonkylälle poliisiauto silloin, kun murhassa on suunnilleen vielä puukko lämpimänä kädessä. Se olisi hieno juttu, mutta ei. Sinne kyllä rahaa uppoaa ja te tiedätte, että on monta muuta samanlaista paikkaa. Aivan samalla lailla meidän työvoimajärjestelmämme ja kaikki imevät rahaa, mutta se ei näy kentällä, kun itse koneisto, se vanha kunnan byrokraatia on ruvennut vetämään niin paljon välistä.

Vielä minä otan yhden aiheen, kun minulla on tämä skottipäähinekin päässä. Ihan vain demokratian ja parlamentarismien nimissä tarkoitan, että demokratia lisää turvallisuutta, se, että kansa osallistuu ja äänestää aivan niin kuin Skotlannissa. Tällä hetkellä siellä on kova hinku päällä päästä highlandermeinillä näyttämään, että ollaan tosissaan, ja äänestetään hullun lailla. Sama on Suomessa. Teidän on, ihmiset, vaikka taitaa olla jo kuvaus loppunut tai ainakin taas päätetään päälle, enemmän osallistuttava ja äänestettävä, koska se, että politiikasta on tehty inhottavaa ja negatiivista, on juoni. Sillä teidät karkoitetaan äänestämästä, ja mitä tapahtuu? Näitten kannattajat käyvät kuitenkin äänestämässä varmasti, jolloin ne tulevat valituiksi. Mitä enemmän ihmiset äänestävät, mitä enemmän ihmiset osallistuvat, sitä enemmän se on sitä, että me osallistumme ja se luo turvallisuuden tunnetta ja se on aktia ja toimintaa.

Aivan niin kuin Carl Gustav Jung on sanonut, perusturvallisuuden ydin on, että ihminen luopuu minäkkyydestään, egoistisesta pelistään ja hämähäkinseiteistä ja rupeaa toteuttamaan itseään suhteessa kitkattomaan ympäristöön. Sel-

factualisation, act tai kristillisille aktio ja noille akti, toiminta, teko, self, itsestään tuleva aivan kuin hyppyriltä lähtee, se tunne, että se tulee aivan luonnollisesti kitkaa aiheuttamatta ja että te ette ole joitakin jarrujaskoja ja jarrumiehiä, se luo meissä kaikissa turvallisuuden tunnetta. Mitä enemmän me hehkutamme sitä, että me uskallamme puhua, uskallamme toteuttaa itseämme, uskallamme toimia, sitä vähemmän meidän puheemme ovat mitään rasismia esimerkiksi toisia kansanedustajia kohtaan, kansanedustajarasismia. Siitä minä vielä yhden asian sanon. Sitten minä lopetan.

Tämä rasismikeskustelukin, sitä on peräänkuulutettu, mutta on väärin, että kun arvoistakin puhuu, niin heti lyödään arvottomiksi ne, jotka puhuvat, tai rasisteiksi ne, jotka puhuvat. Minä väitän, että suomalainen kieroutuminen, perversio politiikassa on niin pitkällä, että kun puhuu siitä asiasta, niin toiset tarvitsevat sitä heti. He ovat heti leimaamassa. He sanovat heti, että tuo on rasismia, tuo on kielirasismia, tuo on jotain muuta, mielirasismia tai jotain muuta, koska se on poliittisesti tarkoitushakuista. Samalla tavalla juuri toimii kansan pelotteleva, ihmisten pelottaminen, lasten pelottaminen pimeään mustaan naamaan ja pääkallon silmäaukkojen näkemisellä. Se on tarkoituksenhakuista ja se johtaa hyvin pitkälle juuri siihen, että sitten kun puhuu asiasta, niin pelkkä asiasta puhuminen saa joissain tiedotusvälineissä hyvin helposti sen muodon, että kun puhuit siitä, niin olet sitä.

Minä nimitin sitä jo aikoinani fasistiseksi metodiksi. Fasistinen menetelmä, uustaantumuksellinen, pelotteleva, arkoja asioita esille tuova mustavalkoistava juttu toimii siten, että kun tulee tänne, niin joku ottaa, joku nappaa, leimaa. Tällä me hankimme ulkoista vihollista. Tämä on loppujen lopuksi se ainoa syy, minkä takia tarvitaan nyt semmoisia ryhmiä, että saataisiin helikoptereita. Kuka nyt Maraa menisi jostain kaappaamaan? Kuka jaksaisi vaivautua siihen? Tai jos minusta tulee presidentti, ehkä, sitten kun poikamiespäivät päättyvät, kun menee Suomi-neidon kanssa naimisiin, ehkä joku tulee nappaamaan. Mutta nyt tämä saa riittää. Te tunnette itsenne turvallisemmiksi, kun pääsette itsekin taas turpaanne käyttämään.

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Ed. Kallis kysyi, uskallanko liikkua yksin yöllä. (Ed. Kallis: Toimittaja kysyi!) — Ed. Kallis toisti toimittajan kysymystä, uskallanko liikkua yksin yöllä Helsingissä. Vastaus on, että

uskallan. Hän kysyi myös, onko rikollisuus raastunut. Se on raastunut varsinkin rikollisjengien välisessä taistelussa. Näillä mafiamaisilla otteilla tarkoitin nimenomaisesti tapausta ja tyyliä, jolla tanskalainen Christensen ampui kaksi poliisimiestä.

Ehkä Naturakin ansaitsee pari sanaa, olkoonkin, että se tuli tässä yhteydessä vähän yllätyksenä minulle.

Ensinnäkin on pakko todeta, että itse valmistelytyö oli hyvin huonosti hoidettu, mutta matkan varrella sitä on paikattu ja jo muistutusten perusteella on monta aluetta otettu pois. Ministeriöryhmä, joka on asetettu, ei ole vielä saanut työtään valmiiksi, mutta lopputulos tulee ainakin olemaan jotain aivan toista kuin alkuperäinen esitys, jossa oli muun muassa pari golfkenttää mukana.

Sitten joihinkin asiakokonaisuuksiin. Turvallisuuden tunnetta on käsitelty melkein jokaisessa ryhmäpuheenvuorossa. Se on ensinnäkin moniulotteinen käsite ja riippuu ennen kaikkea harjoitetusta yhteiskunta- ja talouspolitiikasta ja siitä, miten hyvin siinä onnistutaan. Kuten ed. M. Pohjola ryhmäpuheenvuorossaan totesi, kaikista säästöistä huolimatta, huolimatta siitä, että edellinen hallitus joutui leikkaamaan valtion menoja noin 36 miljardia markkaa ja tämä hallitus noin 20 miljardia markkaa, suojaverkot ovat kuitenkin kunnossa ja pohjoismainen hyvinvointimalli toimii edelleen. Myös työllisyyden puolella on saatu myönteisiä tuloksia aikaan, olkoonkin, että hyvin hitaasti.

Mitä sisäiseen turvallisuuteen tulee, puheenvuoroissa on kritisoitu tapaa tehdä tilastoja, ja on jotenkin niin kuin erityisesti ed. Vistbacka ja myös ed. Myllyniemi totesivat, että tilastointitavassa on tapahtunut muutoksia. Siksi ei missään oloissa voida verrata 70-luvun tilastoja 90-luvun tilastoihin, niin kuin muun muassa ed. Myllyniemi teki. Sen sijaan 90-luvun tilastot ovat vertailukelpoisia ja niitten valossa kokonaisrikollisuus on tällä hetkellä laskeva, se on laskenut, ja melkein kaikilla rikollisuuden aloilla tapahtuu myönteistä kehitystä paitsi huumarikollisuuden puolella, jossa kasvu on erittäin rajua, olkoonkin, että määrällisesti sen osuus on vielä aika pieni. Itse lukeudun niihin, jotka kannattavat huumenuorten pakkohoitoa.

Mitä kansalaisten turvallisuuden tunteeseen tulee, niin siitä on kieltämättä eri tutkimuksia, mutta kansainvälisessä vertailussa tilanne on suomalaisten kohdalla kuitenkin hyvä. Näyttää myöskin olevan niin, että ne, joitten todennäköi-

syys tulla rikosten uhriksi on pieni, pelkäävät kaikkein eniten.

Sitten on melkein kaikissa oppositioryhmien puheenvuoroissa väitetty, että rangaistusseurauksen taso ei vastaa kansalaisten yleistä oikeustajua. Mikä kansalaisten yleinen oikeustaju oikein mahtaa olla? Sitäkö, että jos kuolemanrangaistusta vaaditaan — tällä hetkellä näyttää 30 prosenttia sitä vaativan — myös siihen suuntaan mennään? (Ed. Kallis: Enemmistö vastustaa!) Kun huudetaan kovempia rangaistuksia, pitää muistaa, että löytyy aina niitä, jotka huutavat vielä kovemmin. Sitä paitsi, kuten puheenvuorossani totesin, käsitykset soveliaasta rangaistuksen tasosta vaihtelevat muun muassa iän, sukupuolen, koulutustason ja asuinpaikan mukaan. Yhtenäistä käsitystä ei varmaankaan ole. Oleellista on, että nykyiset rangaistusasteikot kyllä mahdollistavat annettuja kovempiakin tuomioita, mutta riippumattomat tuomioistuimet ovat vapaita tekemään omat ratkaisunsa ja ovat sidottuja vain lakiin. Tähän oikeusvaltion tunnusmerkkiin ei ole syytä mitenkään puuttua.

Mitä poliisin toimintamäärärahoihin tulee, on ensinnäkin totta, että niitä saisi olla huomattavasti enemmän. Kuitenkin kuten joissakin puheenvuoroissa tuli esille, poliisi on muihin verrattuna säästynyt vähemmällä leikkauksilla. Nyt eduskunta todella lisäsi vielä 30 miljoonaa markkaa budjettikäsittelyn yhteydessä, eikä tänä vuonna poliiseja lomauteta. On myös aivan selvää, että niin paljon lisämäärärahaa ei ole, että voitaisiin täyttää vapaina olevat virat. Niin ei voida tehdä yksinkertaisesti siitä syystä, että poliisikoulutuksesta ei tule riittävästi uusia poliiseja. Heitä tulee tällä hetkellä juuri sen verran kuin poliisikunnasta poistuu eläkkeelle. On todella tulossa toimenpiteitä, joilla voidaan tätä asiaa pikkuisen korjata.

Oleellista on, että poliisin toimintastrategia on muuttunut. On puhuttu monessa puheenvuorossa Tampereesta, ja nimenomaan Tampere on ehkä paras esimerkki siitä, miten hyvin lähipoliisimalli on toiminut. Siinähan keskeistä on poliisin yhteistyö kotien ja muiden viranomaisten kanssa. Tarkoituksena on jo ennalta estää rikoksia. Kun tämä saadaan kunnolla toimimaan kaikkialla Suomessa, olen aika lailla vakuuttunut siitä, että myöskin myönteisiä tuloksia näkyy.

Mitä muuten niin sanottuun Tampereen tapaukseen tulee, kun lopulliset selvitykset aikanaan saadaan, vasta sitten on loppupäätelmän paikka. Mutta yleisesti ottaen poliisi suoriutui

hyvin erittäin vaikeasta tilanteesta. On minunkin osaltani aika paljon jälkiviisautta pohtia, oliko oikein käyttää kommandopipoja. Oliko edes kommandopipoista kyse? Siitäkin näkyy keskusteltavan.

Joissakin puheenvuoroissa Norjakin on mainittu. Norja on siitä onnellisessa asemassa, että sillä on taloutensa kunnossa ja siten aivan toisenlaiset edellytykset myöskin puuttua asioihin.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Ehkä muutama lyhyehkö huomio tähän mennessä käydyistä välikysymyskeskustelusta oikeusministeriön toimialalta.

Me varmasti kaikki olemme yhtä mieltä siitä, että välikysymyksessä halutaan käsitellä yksittäisen ihmisen näkökulmasta hyvin tärkeitä asioita. On varmasti paikallaan, että tässä salissa valtiosäännön tai Emu-ratkaisujen lisäksi puhumme kysymyksistä ja asioista, jotka ovat tavallisen ihmisen arkipäivää. Jotenkin vain tuntuu, että välikysyjien hyvä tarkoitus kuitenkin tyylin osalta hieman onnahtelee. Sitä ehkä tavallaan kuvaa se, että keskustan ja kristillisten potentiaalinen tuore vaaliliittokumppani nuorsuomalaiset ryhmäpuheenvuorossaan itse asiassa irtisanoutui välikysymyksestä. Jos olen oikein huomannut, keskustapuolueen sisälläkin puolueen johtavien oikeuspoliitikko, kansanedustaja Anneli Jäätteenmäki ei suostunut välikysymystä allekirjoittamaan. Se ehkä osaltaan kertoo sen, että vaikka tarkoitus oli hyvä, taisi kuitenkin hieman pieleen mennä.

Pieleen on mennyt myös muutamissa yksittäisissä mielipiteissä, joita täällä on erityisesti keskustan puheenvuorossa esitelty. Tietyllä tavalla järkytyin jo silloin, kun kuulin ensimmäisen kerran välikysymyksestä ja siitä, että välikysyjät haluavat hallituksen ryhtyvän toimiin sen suhteen, minkälaisia tuomioita suomalaisesta oikeuslaitoksesta tulee. Jos nyt jotakin asiaa oikeuspolitiikan puolella tässä salissa tulee puolustaa, se on tuomioistuinlaitoksen riippumattomuus. Kaikki ne maat, joissa hallituksella, ammattiyhdistysliikkeellä, medialla tai joillakin muilla tällaisilla tahoilla on oikeus puuttua ja mahdollisuus vaikuttaa tuomioistuinlaitoksen sisäiseen toimintaan, ovat maita, joita ainakaan me tässä salissa emme kutsu demokratioiksi. Sen takia suuresti hämmästelen ja toivon, että välikysyjät tämän virheensä korjaavat ja ainakin kertovat sen, että se ei ollut heidän tarkoituksensa, vaan on lipsahdus, että tämän kaltaista hallitukselta vaaditaan.

Sinänsä on tietysti tärkeää, että me käymme täällä oikeuspoliittista keskustelua. Eihän se, että tuomioistuinlaitos on riippumaton, sitä tarkoita, että tuomioistuinlaitosta ei saisi arvioida tai arvostella. Totta kai saa, mutta se, että esitetään näkemyksiä, joissa vaaditaan hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin yksittäisten tuomioiden tai tuomioistuimen linjan kohdalla, on aivan uskomatonta. (Ed. Järvi: Täällähän lait voidaan muuttaa!) — Täällä tietenkin lait muutetaan ja toivottavasti niin on jatkossakin, mutta nimenomaan oikeuspoliittinen keskustelu on se tie, jonka kautta me vaikutamme tuomioihin, ja toisaalta tietysti sillä, minkälaisia lakeja me täällä teemme. Silti varoisin ehdottomasti syyllystymästä siihen, että me esimerkiksi rangaistusminimejä kaikilta osin nostaisimme sen takia, ettemme ole tuomioistuinten linjaan tyytyväisiä, niin korkeiksi, että ikään kuin saavuttaisimme sen tason, mitä haluamme. Norja eräiden rikosten kohdalla on näin menetellyt. Siitä on ollut seurauksena se, että kun tuomioistuin on katsonut, että mainittu minimirangaistus on ikään kuin liian korkea, rikoksentehtäjä on jätetty rikoksesta kokonaan tuomitsematta sen takia, että minimirangaistus on hinattu niin korkealle. Luulen, että tämä ei missään tapauksessa ole se haluttu vaihtoehto, jota me tavoittelemme.

Suomalainen tuomioistuinlaitos on viime vuoden aikana kokenut moniakin kolauskesiä. On hyvä asia, jos me kansanedustajat kannamme siitä huolta ja yksissä tuumin pyrimme tekemään ratkaisuja, joilla voimme osaltamme vaikuttaa siihen, että tuomioistuinlaitoksen menetettyä mainetta ja arvovaltaa saadaan takaisin. Mutta toisaalta on myös muistettava se, että osa tuomioistuinlaitoksen arvovallasta ja hyvästä maineesta on takavuosina perustunut vain siihen, että tuomioistuinlaitos on saanut elää ikään kuin omaa elämänsä. Se ei ole ollut arvioinnin eikä arvostelun kohteena.

Tässä salissa on muistettava myös se, että eduskunta on yksissä tuumin viime vuosien aikana, hyvin yksissä tuumin, tehnyt monia uudistuksia, joilla meidän tuomioistuinlaitoksemme tasoa on kohotettu. Ennen kaikkea esimerkiksi päätösten perustelut ovat sanoisinko viime 5—10 vuoden aikana selvästi kohentuneet. Sellaiset päätökset, joita meillä vielä kymmenen vuotta sitten annettiin tuomioistuinlaitoksesta ja joita itse asiassa kukaan ei kritisoinut, eivät tänä päivänä tulisi kuuloonkaan.

Kyllä meidän on tässä salissa muistettava, että Suomi on ehdottomasti maailman johtavia oi-

keusvaltioita yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa. Se ei sitä tarkoita, etteikö voitaisi kritiikoida ja pyrkiä parempaan, mutta tämä peruslähtökohta meidän kuitenkin suomalaisina kansanedustajina on aina syytä muistaa. (Ed. Tiusanen: Sanoi johtava oikeusministeri!) — Ed. Tiusanen, kyllä teidänkin vuoronne aikanaan tulee. Olkaa vain ihan rauhallinen!

Puutun myös muutamaa yksittäiseen kysymykseen, joita täällä lähinnä keskustan puheenvuorossa esiintuottiin muun muassa vankilomista. Vankeinhoitolaitoksessa vankilomakäytännöä ollaan sillä tavoin nyt muuttamassa, että poliisin kanssa yhteistyössä on tarkoitettu selvittää se, että vankilomille eivät pääse ainakaan sen kaltaiset vangit, joiden voidaan epäillä syyllystävän uusiin rikoksiin lomiansa aikana.

Vankilomat asiana ovat tietysti kysymys, jota aika usein ihmetellään ja kysytään, miten ne ovat ylipäätään mahdollisia. On hyvä muistaa se, että vankilan tarkoitus on tietysti rangaista ja toisaalta suojata yhteiskuntaa, mutta yksi sen kolmesta tehtävästä on sopeuttaa näitä ihmisiä tulevaan siviiliin pääsyyn, normaaliin elämään pääsyyn. Jos se tapahtuu monen vuoden jälkeen niin, että ulkomaailmaa ei ole nähty, niin on aivan varmaa, että rikokseen syyllystymisen todennäköisyys on vielä korkeampaa luokkaa.

Ed. Räsänen puheenvuorossaan totesi, että hallitus on ollut hidas niin sanotun lähestymiskiellon kohdalla. Haluan muistuttaa kuitenkin siitä, että sekin laki pitää huolellisesti valmistella. Oikeusministeriön sisäisessä preferenssijärjestyksessä se kuitenkin nostettiin kaikkien suunnitelmien ulkopuolelta nopeimmin valmisteltaviin asioihin. Mainitun puolueen kansanedustaja voi muistuttaa siitä, että ei näihin toimiin esimerkiksi ryhdytty edellisen hallituksen aikana, jolloin kristillisellä liitollakin oli oma toimelias ministerinsä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana perusoikeuksista. Se on asia, joka on hyvin arvokas. Se on uudessa valtiosääntöehdotuksessa tismalleen saman sisältöisenä kuin se on voimassa olevassa perustuslaissa. Uuteenkin ehdotukseen on kirjattu se, että julkisen vallan tehtävä on pitää huolta siitä, että perusoikeudet toteutuvat.

Kansanedustajina meidän tulee muistaa se, että eduskunta ei ole säättänyt perusoikeuksille mitään tärkeysjärjestystä, vaan että perustuslaissa mainitut perusoikeudet tulee turvata kaikilta osin. Tässä keskustelussa meidän tulee ymmärtää se, että uudistuksia pitää ajaa vain laillisin keinoin. Minun on ainakin vaikea ymmärtää mi-

tään muuta lähestymistapaa. Jos tämä periaate hyväksytään sekä tässä salissa että viranomais-toiminnassa, niin silloin minä uskon, että meillä ei ole mitään ongelmaa sen suhteen, että perusoikeudet joutuisivat uhatuiksi.

Muistutan kuitenkin siitä, että sellaisetkin avoimet yhteiskunnat kuin Ruotsi ja Tanska, jotka varmasti suvaitsevaisuudessaan ovat vähintään samaa tasoa kuin Suomi, ovat joutuneet muutamien ääriyhmien takia muuttamaan lainsäädäntöään. Sen takia suomalaisen lainsäätäjän ja viranomaisen on hyvä näitäkin asioita miettiä etukäteen, koska kammottava tilanne lainsäätäjälle on mielestäni se, että jotkut pienryhmät laitavat lainsäätäjän sillä tavoin polvilleen, että niiden takia tulee säätää erillistä lainsäädäntöä.

Tämä on, arvoisa puhemies, perusoikeuksien puolustuspuheenvuoro eikä niiden kaventamispuheenvuoro.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Täällä on tuotu esille erityisesti opposition ryhmäpuheenvuoroissa, että yksi syy yhteiskunnalliseen turvallomuuteen ovat sosiaaliturvassa tehdyt leikkaukset. Erityisesti on tuotu esille vanhuksset ja lapset. Me itsekkin tiedämme, että tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa meillä on tämän tyyppisiä ongelmia. Voimme puhua kovaosaisuuden kolmiosta, jossa lastensuojelu, mielenterveyden ongelmat ja päihdeongelmat kasautuvat yhteen perheeseen ja aiheuttavat erityisesti lapsille vaikeuksia.

Toisena aiheena on viime päivinä ollut vanhuslaitoshoidon ja siinä kohdatut epäkohdat. Jos tähän lisätään vielä pitkäaikaistyöttömyyden ja ylivelkaantumisen aiheuttamat ongelmat, on aika hyvin kuvattu ne ryhmät, jotka suomalaisessa yhteiskunnassa ovat tällä hetkellä syrjäytymisvaarassa.

Mikä on sitten syy siihen, että olemme vielä näiden ongelmien edessä? On sanottu, että valtion pitäisi räätälöidä erilaisia toimenpiteitä. On huudettu ministeriöitä apuun siinä, missä meidän järjestelmämme ei ole toiminut.

Ed. Pulliainen toi hyvin esille ryhmäpuheenvuorossaan sen tilanteen, missä me olemme. Meillä on Suomessa vahva kunnallinen itsehallinto. Täällä on päätetty, että valtionosuudet maksetaan kunnille könttäsummana, ja on aja-

teltu, että se osaaminen on siellä peruskunnissa. Siellä päätetään, miten nämä palvelut ihmisille parhaiten järjestetään olemassa olevissa olosuhteissa.

Muistan itse ihan hyvin, että osasin pelätä tällaista tilannetta, kun valtionosuusuudistuksesta puhuttiin. Arvasin jo silloin, että jos tulee rahasta pulaa, niin joudutaan tilanteeseen, jossa kunnissa kansalaisten tilanne on eriarvoinen toisiinsa verrattuna.

Täällä on tuotu esille, että olisin syyttänyt kuntia siitä, että ne ovat jättäneet vanhukset heitteille ja maksaneet velkojaan. Minä en ole syyttänyt. Olen todennut asiantilan. Kun minulta kysyttiin, mitä sanotte ihmisille, joiden omaiset ovat huonossa hoidossa laitoksessa, totesin, että en usko, että Suomessa mitään laajamittaista vanhusten heitteillejättöä laitoksissa on, mutta tiedän, että henkilökuntaa on vähennetty niin, että he työskentelevät ääriajoillaan, ja tiedän, että varmasti Suomesta löytyy sellaisia kuntia, joissa samassa kunnassa on rahastoitu ja maksettu velkoja ja vähennetty henkilöstöä sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Tämä tuntuu olevan ed. Myllyniemelle suuri uutinen. Uskon, että tässä salissa on useita kansanedustajia, jotka tietävät, että tällaista Suomessa on tapahtunut.

Minulta ei kuitenkaan kysytty, miksi nämä kunnat ovat säästäneet. Siihen meiltä löytyy erilaisia vastauksia. Oppositio sanoo, että siksi, että hallitus on säästänyt valtionosuuksissa, leikannut niitä.

Me voimme kysyä sitten, mitä olisi pitänyt tehdä. Me olemme olleet erittäin vaikeissa valtiontalouden vaikeuksissa. Julkinen talous on yksi kokonaisuus. Valtionvelka on 80 000 markkaa per suomalainen asukas, kuntavelka keskimäärin 6 000 markkaa per suomalainen asukas. Olisiko valtion nyt pitänyt ottaa lisää velkaa ja antaa se kunnille, jotta kunnat eivät säästäisi sosiaali- ja terveydenhuollosta? Mihin tilanne siitä olisi muuttunut? Nokka lähti ja pyrstö tarttui!

Nyt me olemme lähteneet sosiaali- ja terveysministeriössä etsimään muita keinoja, koska meille ei ole luvattu lisää valtionosuuteen osoitettavaa määrärahaa. Meille ei ole myöskään luvattu paluuta vanhaan, korvamerkittyyn valtionosuuteen, vaan on sanottu, että tämä on se tie, jolla edetään. Normituksestakaan ei oikeastaan mielellään puhuta, vaan todetaan, että kunnat päättävät, miten asiat järjestetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kehittänyt jo useiden vuosien ajan erilaisia malleja, joilla kun-

nat voisivat näistä ongelmista selvitä. On hoidon porrastusta, on palvelurakenteen uudistusta. Tiedämme, että avohoitoon ja perusterveydenhuoltoon panostaminen tuottaa hyvää tulosta ja säästää rahaa. Kaikessa tässä olennaista on se, että päättävältä on peruskunnassa, niillä ihmisillä, jotka siellä tietävät, missä siinä kunnassa mennään, mutta ei niin, ettemmekö me olisi hallituksessa myös miettimässä, miten näitä ongelmia voidaan erilaisissa kunnissa ratkaista. Meillä on ministeri Backmanin johtama ministerityöryhmä, jossa on keskusteltu jo yli puolen vuoden ajan valtion ja kuntien välisestä suhteesta, siitä, miten palvelujen järjestämisvastuu pitää järjestää. Olemme myös pääsemässä yksimieliseen käsitykseen siitä, mitkä ovat kuntatalouden tulevaisuuden näkymät, ja sillä tavalla myös sitoutumassa ajatukseen siitä, miten valtiolta haluaa toimia niin, että kuntien tilanne ei tässä vaiheessa heikkene.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Poliisin arvostelamisesta on tullut jonkinlainen muoti-ilmiö viime aikoina sekä tässä keskustelussa että myös aikaisemmin. En pidä sitä pahana, niin arvostettu instituutio kuin poliisi yhteiskunnassa tänä päivänä on, kylä sitäkin voi arvostella, koska se tietyllä tavalla antaa takeen siitä, että myös poliisi pitää oman ryhtinsä.

Mutta ihmettelen kyllä sitä, kun on arvosteltu poliisin saaneen rasistisen koulutuksen. Sitä nyt tutkitaan jonkun komisarion näkemysten perusteella, jotka ovat mielestäni täysin huuhaata, koska minäkin tunnen poliisikoulutuksen, minkälaista se on Suomessa ollut. On väitetty, että poliisi toimii rasistisesti. Siitäkään ei ole varmasti mitään näyttöä.

Tampereen tapauksessa on puhuttu väkivalta. Jopa ministerin suulla, kuten hän itsekin on täällä maininnut, on sanottu, että käytettiin kommandopipoja, joka oli virhe. Minun mielestäni kommandopipoja ei käytetty, vaan kasvot avoimeksi jättäviä kypäräsuojuksia, ja se ei ole kommandopipon kanssa missään tekemisissä.

Toivoisin ja tiedän, koska ministeri Enestam on joka tapauksessa herrasmies, kun nämä tutkimukset aikanaan tulevat selviksi, mitä Tampereella tapahtui, minkälainen pohja komisario Kanervan väitteillä on, että te lausutte myös siten, kun jo ennakkoon vähän arvostelitte poliisia, jos on toiseen suuntaan sanottavaa. Poliisi olisi tästä varmasti hyvin mielissään. He ovat hieman katkeria siitä, että esimerkiksi Tampe-

reen tapauksessa te ministerinä arvostelitte jo ennakkoon asioita, joista ette varmasti tiennyt mitään. En tarkoita, että teitte sitä pahansuopaisesti, mutta olisi hyvä, että annettaisiin lausunto toiseenkin suuntaan, jos huomataan, että poliisi on toiminut asiassa asianmukaisesti.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Kallis aloitti puheenvuoronsa puhujakorokkeelta, hän totesi, voivatko kansalaiset Helsingin kaduilla kulkea turvallisesti, rauhassa. Voisi kysyä tietysti ajatellen aikaa taaksepäin: Voiko 80-luvulla kulkea, voiko Ahon hallituksen aikana kulkea ja voiko nyt kulkea? Jotenkin siitä jo itsessään tulee vastaus.

Samoin ed. Myllyniemi ryhmäpuheenvuorossaan totesi, että jossakin oli puukolla ihminen toisen lähes tappanut ja häntä ei ollut laitettu vankilaan. Tulee vain mieleen, antoiko hallitus mahdollisesti tähänkin luvan. En tiedä, varmaan sieltä on lupa herunut.

Kokonaisuutena, kun tämä on vähän kuin vyön alle tehty välikysymys, voisi miettiä, minkä verran nyt turvattomuus lisääntyi niillä ihmisillä, jotka katsoivat televisiota, koska tämä oli suora lähetys aika pitkälle. Minullekin, kun kansanedustajana kuuntelin, tuli uusia termejä, sellaisia uusia pelotteita ja uhkia, joita en ollut vielä koskaan kuullutkaan, sellaisia, mitä voisi olla. Nyt täällä reposteltiin vielä enemmän. Moni vanhus varmasti koki siten ja joutuu ostamaan turvalukon. Tämä oli markkinamiehille hyvä markkinakampanja. Sinällään asiat pitää keskustella, mutta onko ne tässä muodossa, joka on ihan huuhaajuttu, tuotava esille?

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Enestamille tilastoista. Asia on kyllä ihan varmasti niin, että väkivaltarikokset, pahoinpitelyt, henkirikokset jne. on tilastoitu juuri samalla tavalla ainakin viimeiset 30 vuotta. Pahoinpitely on ollut aina pahoinpitely ja henkirikos on ollut henkirikos aina. Vuonna 1970 oli kaikkiaan 100 henkirikosta, vuonna 1985 120 ja vuonna 1996 oli 160 tapaus. Kun ottaa huomioon, että tapahtui pahoinpitely ja niin sanottu kuolemantuottamus samalla teolla, niin vuonna 1996 on ollut todellisuudessa 192 henkirikosta. Vielä pahempaa tilastot näyttävät, sillä vuonna 1971 oli 52 yritystä, vuonna 1985 oli 181 yritystä ja toissa vuonna 331 yritystä, mikä todistaa, että rikokset ovat melkoisesti raaistuneet.

On valitettavaa, että olen joutunut hallituksen

kahta parasta ministeriä, niin Enestamia kuin Häkämistäkin, vastaan. Häkämies kyllä tarpeettomasti vääristelee meidän sanojamme, jos sanomme, että pitää puuttua oikeuslaitoksen toimintaan ja siinä mielessä tuleviin tuomioihin. Tarkoitus oli ihan sanatarkasti, olen sen paperista lukenut, että todellakin lakeja pitää muuttaa, jos nähdään, että oikeuksien asiat menevät vuodesta toiseen, sanoisiko, päin mäntyä. Emme me voi eduskunnassa ja hallituksessa vain seistä tumput suorina ja odottaa, mitä tapahtuu. Valtakunnansyyttäjä on oikeusministeriön alainen. Kyllä erilaisilla neuvotteluilla ja neuvottelupäivillä ja ohjeilla voidaan myös ohjeistaa, että jos rangaistus pahoinpitelyrikoksessa ei ole riittävä, niin valittakoon syyttäjä siitä hovioikeuteen ja katsottakoon, mitä silloin tulee tapahtumaan. Mutta ei voi sanoa, että me olemme täällä vain itseksemme.

Ministeri Mönkäre, jos tunnustaisimme yhdessä sen, että valtion leikkauksista johtuen kunnat joutuvat leikkaamaan, niin se jo riittäisi aika paljon. Se on eri asia, onko sitten oikein tai väärin, että valtio joutuu leikkaamaan. Se on erillinen riita, mutta joka tapauksessa ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ajattelin kommentoida ed. Heikki Kosken käyttämää kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa siltä osin, kun hän puhui eläinsuojelusta. Ed. Koskinen ensin aivan oikein sanoi, että eläinsuojelua pitäisi edistää laillisin eikä laittomin keinoin. Tästä olen ehdottomasti samaa mieltä. Sen jälkeen hän sanoi, että kun vihreä eduskuntaryhmä on ilmoittanut kannattavansa eläinsuojelutavoitteita parlamentaarisin keinoin, niin tämänkin on laitonta, koska tavallaan tuo tavoite muuttuu laittomaksi sitä kautta, että joku tekee sitä laittomin keinoin. Ihmettelen, miten yleensä voi sitten sanoa, että eläinsuojelua pitäisi edistää laillisin keinoin, jos kaikki keinot edistää eläinsuojelua ovat laittomia.

Edelleen mietin tätä logiikkaa eteenpäin, jos sen siirtää johonkin toiseen asiaan. Joku pornovastustusaktivisti poltti helsinkiläisen seksiravintolan jokin aika sitten. Tarkoittaako se sitten sitä, että tämän jälkeen kaikki ne, jotka suhtautuvat seksiravintoloihin jotenkin kielteisesti, ovat kanssariikollisia tai että pitäisi kristilliseltä liitolta viedä oikeus vastustaa seksiteollisuutta sen takia, että joku on tehnyt sitä samaa laittomin keinoin?

Minusta tämä on kestämaton periaate, ja minusta ed. Heikki Koskinen asettui tässä kyllä länsimaisen yhteiskuntajärjestelmän ulkopuolelle tällä käsityksellä. Kun itse kovasti kannatan länsimaista yhteiskuntajärjestelmää ja siihen liittyviä demokraattisia oikeuksia, toivon, että ed. Kosken mielipide kokoomuksen sisällä ei edusta valtavirtaa vaan on samanlainen ääri-ilmiö kuin ovat eläinsuojeluaktivistit eläinsuojelijoiden keskuudessa.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro):
Valitettavasti ministeri Enestam poistui juuri salista. Mutta toteaisin, että kun rajat avautuivat EU:n myötä, niin määrätty rikokset ovat lisääntyneet ainakin lehtitietojen mukaan, niin kuin täällä on todettu, huumausainerikokset mutta myös salakuljetus. Tämä on minun mielestäni täysin kiistaton tosiseikka.

Ihmettyttää myös se, että ministeri Enestam korosti kovasti lähipoliisitoiminnan kehittämistä. Runtas kymmenen vuotta sitten poliisikoulussa oli nimenomaan kurseja lähipoliisitoiminnasta, mutta niitä ei toteutettu tai niitä purettiin sen jälkeen. Tuntuu valitettavasti siltä, että monessa suhteessa sisäasiainministeriön toiminta on kovin lyhytjännitteistä eli ei nähdä muutamaa vuotta eteenpäin. Nyt on sama tilanne poliisikoulutuksessa kuin myös lähipoliisitoiminnassa. Eli nyt tuodaan ikään kuin uutena asiana sitä, mitä markkinoitiin ja todettiin hyvin toimivaksi.

Arvoisa puhemies! "Kommandopipoista" toteaisin vielä, että niitähän on erilaisia ja eräs laji niistä on sellainen, joka estää nimenomaan viiltojen syntymistä määrättyissä kahakoissa, ja ilmeisesti näistä on ollut kyse.

Arvoisa puhemies! Eräs asia, johon täällä on puututtu ja myös ministeri Häkämies puuttui, on tuomioistuinten riippumattomuus. Se on totta ja sitä pitää kunnioittaa, mutta niin kuin ministeri Häkämies käräjät istuneena henkilönä tietää, myös tuomarikunnalla on sisäisiä ohjeistuksia määrätyistä rangaistuskäytännöistä. Ainakin silloin kun itse istuin, oli käytössä Etelä-Suomen kihlakunnantuomareiden ohjeistus rattijuopumusrangaistuksista, ja niitä monet valitettavasti orjallisesti noudattivat, vaikka tuomioistuimet ovat riippumattomia.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Kolme lyhyttä kommenttia. Kaikki koskevat ryhmäpuheenvuoroja.

Ensinnäkin keskustan ryhmäpuheenvuorossa ed. Myllyniemi totesi seuraavaa: "Hallitus hy-

väksyy jopa korkeimman oikeuden päätöksen peukaloinnin jälkikäteen." Minusta tämä ei ole suomalaisessa oikeusjärjestelmässä mahdollista. Se ei ole ylipäättänsä oikeusvaltiossa mahdollista. Ilmeisesti ed. Myllyniemi tarkoitti tässä tapaus- ta, jossa korkein oikeus on tuomiossaan veloit- tanut yksityisen kansalaisen suorittamaan velko- jalle tietyn vahingonkorvauksen. Jos velkoja an- taa osan velkaa anteeksi, mikä on täysin Suomen oikeusjärjestelmän mukaista ja mahdollista, ei tämä tarkoita korkeimman oikeuden päätöksen peukaloimista, sillä jos velkoja tahtoo, hän voi panna korkeimman oikeuden tuomion käytän- töön viimeistä markkaa myöten.

Toiseksi ed. H. Koskinen kokoomuksen ryh- mäpuheenvuorossa antoi ymmärtää, että dema- rit pitäisivät eläinterroristien iskuja vähäisinä yli- lyönteinä, ja viittasi kolumnissa olleeseen kirjoi- tukseen. Kolumnissa ei kerrota sos.dem. ryhmän kantaa. Se kerrotaan eduskunnassa, ja toin var- sin selvästi esille sen, että sosialidemokraatit pitä- vät poliisin toimenpiteitä asiallisina ja oikeutet- tuina ja me tuomitsemme tällaiset terroriteot.

Kolmanneksi, arvoisa puhemies, tämä on hy- vin lyhyt. Ed. Vistbacka ryhmäpuheenvuoro- saan totesi, että terroristeilla näyttää olevan omat tukijansa hallituksessakin. Ilmeisesti hän tarkoitti eläinterroristeja, koska hän käytti tätä sanaa siinä yhteydessä. Tämähän tarkoittaisi sitä, että joku ministereistä suosisi rikollista toi- mintaa. Tuskin ed. Vistbacka tätä tarkoittaa.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoi- sa puhemies! Turvattomuus on aina yksilöllinen tunne, ja sanotaan, että meillä jokaisella var- maan turvattomuus herää jossakin vaiheessa, mutta kynnyks siihen on hyvin erilainen. En voi välttyä siltä tunteelta itse nyt, että tämä välikys- myskeskustelu on haluttu synnyttää siksi, että turvattomuus, ihmisten pelot otetaan poliittiseen käyttöön. Pelkään sitä, että nimenomaan tällai- sella asioista puhumisella, tämän tyyppisellä pu- humisella, jota on tehty nyt ja tullaan tekemään, eli puhutaan samanaikaisesti rikoksista, puhu- taan samanaikaisesti ihmisten yksinäisyydestä ja niiden herättämistä tunteista ja turvattomuus- ta, halutaan lietsoa näitä tunteita ja halutaan myös sekoittaa sitä, milloin puhutaan jostakin rikollisuudesta, milloin puhutaan sitten ihmisten muista syistä johtuvista peloista ja tunteista.

Minusta tätä kuvaa hyvin se, että ed. Kallis esitti, että hän maksaisi poliisien palkkoja sillä, että viinaveroa nostettaisiin, että viinaverolla asia hoituisi. Ottaako hän asian siten, että ryy-

pätkää kansalaiset enemmän niin tulee enemmän veroja ja saatte lisää poliiseja? Ei voi välttyä tältä ajatukselta. Olisin ymmärtänyt, jos olisitte sano- nut, että pitää alentaa viinan käyttöä, koska suu- ri osa rikoksista tehdään humalapäissä. Eli mie- lestäni tässä liitetään asioita hyvin pahasti yh- teen. Hänen puoluetoverinsa ed. Räsänen pu- heenvuoro vielä jotenkin tuntui erityisen pahal- ta, kun hän yhdisti tässä keskustelussa kaikki, sanotaan, kohdusta hautaan. Samoin en voi olla ihmettelemättä ed. Vistbackan jälleen käyttämää puheenvuoroa, jossa hän voimakkaasti arvosteli myös eduskunnan oikeusasiamiehen virastoa.

Ed. Pullia i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä, kun ministeri Enestam palasi yleisölehterikierrokselta salin puolelle, että voi kommentoida asiaa. Nimittäin hän käy- ti äsken sellaisen puheenvuoron, joka sai tänä päivänä hallintovaliokunnassa sisällöllisesti aika mielenkiintoisen vaiheen. Nimittäin valtiova- rainministeriön budjettineuvos ilmoitti, että kun on neuvoteltu tänä aamuna poliisihallinnon kanssa, valtiovarainministeriön laskelmien mu- kaan poliisilla on käytössä 119 vakanssia enem- män kuin oli vuonna 92, ja samaan hengenve- toon ilmoittaa poliisi, että on 400—500 vakans- sia käyttämättä, eli matematiikka pettää joko VVM:ssä tai sitten poliisihallinnossa, mutta jos- sakin se nyt armottomasti pettää. Tämä on syytä todeta sinänsä ratkaisemattomana asiana sen ta- kia, että jos kaikki 60 seuraavaa puheenvuoroa keskittyvät tämän ongelman pohdiskeluun, se saattaa olla jossakin määrin hyödytöntä.

Toteaisin sen, minkä ed. M. Pohjola kerkisi jo todeta, että ed. Vistbacka heitti tosi rajun huo- mautuksen valtioneuvoston jäsenten suuntaan, että he ovat terrorismin kannattajia. Olisi parem- pi, että ed. Vistbacka pomppaa pian ylös ja ker- too, kuka valtioneuvoston jäsenistä on tällä tiel- lä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Välikysymystekstissä ja keskustelussa on lähdetty siitä, että yhteiskun- nallisella kehityksellä ja ennen kaikkea taloudel- lisella kehityksellä on yhteys turvallisuuteen ja rikollisuuden kehitykseen. Näin asianlaita on. Suomessa taloudellinen kehitys on polarisoitu- nut viime aikoina. On tapahtunut tiettyä kahtia- jakoa: toisilla menee todella lujaa tänä päivänä Suomessa ja toisilla todella huonosti. Hallitus mielestäni ei pääse tästä asiasta kokonaan eroon, vaikka ministeri Mönkäre tämän kiisti.

On totta kai niin, että valtiontaloudessa on ollut tarpeen tehdä säästöjä niin viime vaalikaudella kuin tällä vaalikaudella merkittävästi. Nyt tämä kaavamainen säästöleikkaus on tullut aika pitkälle tiensä päähän. Valtiovarainministeri viestittää, että velkaantuminen on ensi vuonna kääntymässä kasvuun, vaikka me elämme ensi vuonna kuudetta nopean talouskasvun vuotta. Näin ollen edessä, kun talouskasvu hiipuu, on leikkausten ja leikkausten tie ja eriarvoistumisen kärjistyminen. Hallituksen tulisi nyt saada aikaan sellaisia uudistuksia, joilla voitaisiin saada ihmisiä työttömyydestä työllisyyden piiriin, toimeettomuudesta toiminnallisuuden piiriin, ja sitä kautta hakea valtiontalouteen lisää liikkumavaraa, ettemme jatkaisi tällä kaavamaisten säästöleikkausten tiellä, joka eriarvoistaa yhteiskuntaa ja tuo sitä kautta turvattomuutta.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin, kun kuulimme ensimmäisen allekirjoittajan ed. Kalliksen puheenvuoron ja sitten vielä ed. Räsäsen puheenvuoron, ainakin minulle tuli mieleen tietty sosiaalinen nihilismi eli ikään kuin kaikki on mennyt ja todellakin ihminen voi huonosti kohdussa, keski-ikäinen nainen voi huonosti, erityisen huonosti voivat vanhuksat. Pelko, kaikki sairaus ja uhka ja tuska ovat nyt yhtenä asiana.

Tällaisessa asian lähestymisessä ei ole minikäänlaista analyysiä mielestäni. Tämä on enemmänkin keskustelualoite kuin välikysymys hallitukselle, joka istuu. Toki tämän tyyppinen yhteiskunnan kahtiajakokehitys on lähtenyt jo paljon aikaisemmin liikkeelle, ja se, millä tavalla nykyhallituksen politiikka sitä mahdollisesti on nopeuttanut, on ainoastaan yksi kysymys. Kaiken kaikkiaan kaiken tämän tuskan sekoittaminen yhteen nippuun ja hämmäntäminen ei ole mielestäni myöskään tämän ongelman ratkaisemisen kannalta millään tavalla hyväksi.

Ministeri Mönkäreen puheenvuoroon haluaisin painottaa, että aivan oikein hän näkee mielestäni kuntien tilanteen. On todellakin hyvä, että meillä on sosiaali- ja terveysministerinä lääkäri, että myös ikään kuin eettinen ja oman ammatin kautta hankittu kokemus vakuuttaa myös sen, että sosiaali- ja terveysministeriössä tiedetään, että ongelmia on myös kuntatasolla.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta ed. Soininvaaran puheenvuoron johdosta, että kokoomus arvostelee vihreiden ymmärtävää suhtautumista terrori-iskuihin, mutta emme arvostelleet suinkaan sitä, että vihreät ottavat samat asiat omalle agendalleen parlamentissa ja ajavat niitä demokratian keinoin. Toteamme vain yhtäläisyyden, mutta tietysti asian eteenpäin vieminen parlamentissa on toki ilman muuta sallittua.

Haluan myös todeta sen, että ed. M. Pohjolan puheenvuoro oli varsin hyvä, ja mielenkiinnolla noteeraan sen, että hän otti selvän eron sosiaalidemokraattien ryhmän kannan ja ryhmän puheenjohtajan Demarissa kirjoittaman kolumnin välillä.

Täytyy todeta, että täällä salissa on poliisin toimintaa Tampereella arvosteltu aika voimakkaasti niiden henkilöiden toimesta, jotka hyvin harvoin käyvät Tampereella, mutta itse kun asun Tampereella, olen hyvin tyytyväinen siihen, että poliisi Tampereella pyrkii pitämään huolta kansalaisten turvallisuudesta. Siinä mielestäni poliisin toimenpiteet ovat olleet varsin tarkoituksenmukaisia. Toivon, että jos mellakoita jatkossa järjestetään, järjestetään jossakin muualla kuin Tampereella, teidän kotikaupungeissanne, jotka olette poliisin toimintaa arvostelleet. Haluan todeta, että mielestäni yhteiskunnassa eräs peruserä on se, että poliisin toimintaa pitää arvostaa ja kunnioittaa, koska sillä tavalla yhteiskuntarauha voidaan hyvin turvata ja myös kansalaisten turvallisuutta olennaisesti parantaa. Olen toki sitä mieltä, että on syytä selvittää sekä poliisin toiminta että myös aktivistien toiminta Tampereella. Kun selvitys on tehty, sitten tehdään asianmukaiset johtopäätökset ja toimitaan sen mukaisesti.

Mitä tulee perusoikeuksiin, haluan korostaa sitä, että yksi keskeisiä perusoikeuksia on ansaita elantonsa työllä tai yrittämisellä ja tätä perusoikeutta mielestäni ei saa loukata. Kun olen katsonut, esimerkiksi omassa talossani on turkisliike, särjettyjä ikkunoita, joskus tulee mieleen 30-luvun Saksa ja se, kuinka siellä käytiin tiettyjen yrittäjien kimppuun, joilla oli tietty etninen tausta. Tämänkin porukan Johtajana oli henkilö, joka oli kasvissyöjä.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa on välikysymystä arvosteltu siitä, että se on liian laaja-alainen. Joku puhui jopa taiteellisesta vapaudesta tässä yhteydessä. Tämä väitehän on tietysti totta, mut-

ta minusta sitä voi puolustaa sillä, että myös turvallisuus on käsitteenä niin laaja-alainen ja monipuolinen asia, että se vaatii ilman muuta laaja-alaisia perustelujakin.

Sen sijaan hallituksen vastausta, jonka ministeri Enestam esitti, ei voi mielestäni syyttää laaja-alaisuudesta. Päinvastoin se on rikos-, rangaistus- ja poliisipainotteinen, minkä tietysti ymmärtää, kun se on laadittu varmaankin virkamiestyönä sisäministeriössä. Onneksi ministerit Häkämies ja Mönkäre ovat pikkuisen laajentaneet keskustelua omilla puheenvuoroillaan.

Arvoisa puhemies! Kun välikysymyksen sekä perustelu- että kysymysoasassa on aika laaja osa kasvatus-, koulutus- ja arvopohdiskelua, niin olisi tietysti toivonut, että hallituksen vastauksessa tai ehkä myöhemmin keskustelussa puututtaisiin myös tähän puoleen.

Kun itse allekirjoitin kristillisten alulle paneman välikysymyksen, ajattelin, että sen eräänlainen tähtäyspiste on tässä arvokeskustelussa. Me poliitikot aina suuriäänisesti vaadimme arvokeskustelua, mutta näyttää siltä, että me olemme ehkä kykenemättömiä sitä käymään.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Välikysymyksessä syytetään hallitusta turvattomuuden lisääntymisestä ja kenties kuvitellaan, että hallitus voi kaiken turvattomuuden tunteen myös poistaa.

Kun aikoinaan ed. Kääriäinen vastasi ed. Kalliomäen ensimmäisenä allekirjoittamaan välikysymykseen vuonna 92 samantapaisesta aiheesta, hän totesi jo silloin: "Julkinen valta ei voi kantaa vastuuta kaikesta, niin kuin on pitkälti näihin päiviin saakka ajateltu." Ja vielä: "Mutta yhä enemmän vastuu siirtyy ihmisille itsellensä omasta elämästään ja myös lähimmäistensä elämästä." Näin nähtiin jo monta vuotta sitten keskustan puolella.

Kuultuani tänään välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan ja kristillisen liiton eduskuntaryhmän puheenvuorot ihmettelin. Ihmettelin siksi, etteivät edes kristilliset nähneet, että kirkolla voisi olla jokin rooli sen lisääntyvän välinpitämättömyyden torjunnassa, joka on turvattomuuden tunteen yksi tärkeä syy. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuorossa tämä asia jo huomattiin.

Kun kyse on keskeisistä moraalien arvoperustasta, jossa ihmiset tarvitsevat ohjausta ja kasvatustakin, kirkolla olisi mielestäni tuhannen taalan paikka tuoda kortensa kekoon varsinkin, kun lähes jokainen suomalainen kuuluu kirk-

koon. Kirkolla myös on nuo taalat, sillä se on hyötynyt yhteisöverosta ja tilit pullistelevat. Toivoisinkin saavani keskustelussa lisäselvitystä kristillisen liiton eduskuntaryhmän edustajien puolelta, miten he tämän kirkon roolin asiassa näkevät.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Mönkäreelle totean, että valtion ja kuntien vastakkainasettelu tässä tilanteessa on turhaa ja täytyy muistaa, niin kuin me kaikki täällä tiedämme, että kunnat kuitenkin vastaavat niistä peruspalveluista, joita yksilöihminen tarvitsee. Jos kunnalla ei ole siihen resursseja, niin yksilöihminen kokee turvattomuutta. Tämä on se perusongelma, jonka kautta kannattaa nyt tässä yhteydessä tätä tilannetta tarkastella.

Ministeri Enestamille näistä tilastoista. Tämä kokonaisrikollisuuden määrän aleneminen johtuu, niin kuin täällä on tuotu esille, siitä, että näitä pieniä rikoksia ei enää ilmoiteta edes, koska niistä ei mitään seuraa eli ihmiset eivät viitsi niitä enää ilmoittaakaan. Mutta niin kuin teidän vastauksessanne alun perin todettiin, murhien ja tappojen määrä on lisääntynyt vuodesta 90 vuoteen 96 jonkin verran. Pahoinpitelyrikosten kehitys on erittäin huolestuttavasti kasvanut samana aikana. Samoin väkisinmakaamisten määrä on lisääntynyt hyvin voimakkaasti. Eli tällaiset väkivaltaiset muodot ovat lisääntyneet ja tästä on vedettävä toisenlaiset johtopäätökset kuin mitä teitte, ministeri Enestam.

Ministeri Häkämiehelle totean, että tämän välikysymyksen kysymysoasassa toisessa kohdassa puhutaan väkivaltarikosten rangaistusseurauksien tasosta, ei yksittäisistä rangaistuksista, joita tuomioistuimissa annetaan. Kyllä me kaikki täällä ymmärrämme, että me emme voi puuttua tuomioistuimen yksittäiseen ratkaisuun, mutta siihen tasoon, minkälainen se on, siihen meillä on varmasti monella tavalla mahdollisuuksia vaikuttaa ainakin lainsäädäntöä korjaamalla.

Ed. Vehkajalle totean, että ed. Räsänen ryhmäpuheenvuorossa mainitsi nimenomaan arkipiispa Vikströmin ajatuksia.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaus ed. Vehkajalle: Me emme ole kirkon äänitorvi eduskunnassa. Me viittasimme kyllä siihen, mitä arkipiispa ja kirkko on tästä tilanteesta lausunut ja varmasti kirkko yrittää tehdä parhaansa, jotta syntyisi arvo-

keskustelua yhteiskunnassa ja että se myös johdaisi johonkin.

Ed. Tiusaselle sanoisin, että sekä ed. Räsänen että minun puheenvuorossani viitattiin kyllä varsin selkeästi siihen, miten turvallisuutta voidaan parantaa nostamalla nämä arvokysymykset siihen arvoon, mihin ne kuuluvat.

Ministeri Mönkäre, te pahoittelitte niitä välttämättömiä leikkauksia. Mekin pahoittelemme niitä, mutta ministeri Mönkäre, leikkauksia voidaan tehdä monella tavalla. Minä nyt viittaan vain sairausvakuutuslain päivärahaan. Minimipäivärahaa pudotettiin 65 markasta nolnaan, 500 markan päiväraha pudotettiin 50 pennillä. Tosi sosiaalinen toimenpide!

Ministeri Enestam antoi ymmärtää, ettei Norjan mallia voida toteuttaa, koska Norjalla on talous kunnossa. Me sanomme vain, että asetetaan arvotoimikunta Norjan tapaan, ja, ministeri Enestam, tämä ei maksa kovinkaan paljon.

Ed. Kankaanniemi kuten monet muutkin ovat jo viitanneet kysymykseen kansalaisten oikeustajusta, oikeuskäsityksestä. Totean vain, että hallituksen vastauksessa todetaan kyllä, että rangaistusjärjestelmä ja kansalaisten oikeustaju eivät saa olla etäällä toisistaan. Tämä on tosiasia. Se on tosiasia, johon me olemme välikysymyksessä puuttuneet, ja tietenkin me haluaisimme tai oikeastaan edellyttämekin, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, että tämä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministereiden Enestamin ja Häkämiehen taholta varsin ansiokkaasti käsiteltiin tuomioiden määrää ja nimenomaan sitä, olisiko niitä lievennettävä vai kiristettävä samalla tavalla kuin ministeri Mönkäre omalta kannaltaan käsitteli seikkaperäisesti tätä turvattomuuden ongelmaa. Opposition taholta taas ei luonnollisestikaan nähty lähes mitään hyvää hallituksen toimenpiteissä samalla kun katsottiin, että yleinen turvattomuus olisi tämän päivän ilmiö olkoinkin sitten, että valitettavia tapauksia on viime aikoina tapahtunut.

Siinä olen samaa mieltä opposition kanssa, että poliisien resursseja olisi toki lisättävä, mutta olisi myös rehellistä todeta, mistä johtuu tämä resurssipula tänä päivänä. Lähdän siitä ja katson, että edellisen hallituksen toimenpiteet vuonna 1993, kun silloisen sisäministerin toimesta lakkautettiin 276 poliisin vakanssia, ovat syynä sii-

hen, että myös tänä päivänä vakanssipulaa on olemassa. Kun kerran myöskään poliisikoulutus ei ollut tämän määräyksen johdosta riittävää, voidaan aivan hyvin kysyä, olivatko edellisen hallituksen silloisen ministerin toimenpiteet oikeita, kun ne kohdistuivat turvallisuuteen ja myös leikkauksia tehtiin silloin. Olisi todellakin oikeudenmukaista, että opposition taholta myös tähän seikkaan puututtaisiin.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Mönkäre totesi, että kunnat saavat päättää ja että avain on peruskunnissa. Itsekin olen kuntapäätäjät ja voin todeta, että kyllä kuntapäätäjät ovat puun ja kuoren välissä. Kuntien tilanne on dramaattisesti muuttunut. Ennen vakavaraiset kunnat tekevät nyt miinusmerkkisiä tilinpäätöksiä, ja kun lakisääteiset palvelut ja subjektiiviset oikeudet saadaan hoidettua, liikkumavara on äärettömän pieni. Tästä juuri hiljattain oli televisiossa keskustelu, jossa Vantaan kaupunginjohtaja toi esille tämän juuri Vantaan kannalta, eli liikkumavara on niin pieni, että ainoastaan siinä voidaan liikkua henkilöstöpaketilla. Se tarkoittaa lomautuksia. Tämä on se kaikkein ikävin tie ja tähän kunnat ovat nyt joutuneet. Suurin syy tähän nopeasti muuttuneeseen tilanteeseen ovat valtionosuusleikkaukset, monissa kunnissa myös väärin arvioitu yhteisöveron tuotto on johtanut näihin ikäviin tilanteisiin.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin näkemyksiin, joita täällä on esitetty välikysymyksen sisällöstä ja rakenteesta. Se on sekamieteläisoppaa, klippioppaa. Pienet ja suuret, sinänsä tärkeät asiat on sotkettu keskenään.

Välikysymyksessä todetaan muun muassa: ”Ministeriöissä on keskitytty liiaksi sinänsä välttämättömien valtiontalouden säästöjen aikaansaamiseen ilman, että esimerkiksi koulujen ja muun palveluverkon toimintaedellytysten turvaamiseen muuttuvissa oloissa olisi kiinnitetty riittävää huomiota.” Ministeri Mönkäre osaltaan tähän väitteeseen vastasi, ja minusta oleellista on huomata se, että esimerkiksi vanhustenhuollossa tai päivähoidossa ikäryhmää kohti laskevat yksikkökustannukset vaihtelevat hyvin suuresti ja välttämättä sillä, että käytetään paljon rahaa, ei ole välitöntä vaikutusta siihen, mikä on asiakastyytyväisyys tai kuinka kattavat palvelut järjestetään. Oleellista on se, että kunnissa on käyty läpi kaikki se, mikä liittyy palvelujen por-

rastamiseen, ja myös käyty läpi asenneilmasto esimerkiksi siinä mielessä, sallitaanko vanhus-tenhuoltolaitoksissa vapaaehtoistyövoima ja sellaiset ihmiset, jotka antavat panoksen vanhus-ten elämänlaadun kohottamiseen. Valitettavasti käytännössä on paljon esimerkkejä siitä, että täl-lainen kumppanuus ja yhteistoiminta ei käytän-nössä hoidu niin kuin pitäisi.

Toiseen asiaan haluaisin myös puuttua, tähän rangaistuskäytäntöön, johon oikeusministeri Häkämies puuttui ja totesi, että jos asteikko on kova, silloin jää tuomio täytäntöönpanematta. Valitettavasti meillä on jo omassa maassamme tästä negatiivisia kokemuksia.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustajien Pulliaisen ja Soininvaaran kritiikkiin jokin sana. Mainitsin puheenvuorossani muun muassa: ”Kun iskuja tekevät nuoret eivät itse halua vaikuttaa tavoit-teidensa toteuttamiseen demokratian keinoin, vihreät ryntäävät heti apuun. Asian ottaminen vihreiden poliittiselle esityslistalle edustaa ilmei-sesti vihreiden mielestä soveliaista rangaistusta näille anarkistinuorille.”

Perustin tämän kannanottoni vihreän liiton valtuuskunnan kokouksesta tehtyihin komment-teihin. Tämä kokous pidettiin 24.1.1998. Vihreät vaativat turkistarhauksesta luopumista. Puolue arvostelee erityisesti nykymuotoista turkistarha-usta, josta pitäisi sen mielestä luopua siirtymä-ajan jälkeen. Turkistarhaus pilaa vihreiden näke-myksen mukaan suomalaisen maatalouden mai-neen. — En lue tätä kokonaan, vaan vain kohtia. — Valtuuskunnan mielestä kaikesta muustakin teollismaisesta kotieläintaloudesta on luovutta-va.

Vihreän liiton puheenjohtaja Satu Hassi arve-lee, että eläinsuojelulain vesittyminen eduskun-takäsittelyssä saattoi osaltaan johtaa laittoman ympäristöaktiivismin kovenemiseen. Eniten vih-reitä harmittaa se, että suunniteltu häkkikanala-kielto kariutui loppumetreillä. Myös vihreiden kansanedustaja Ulla Anttila tunnustaa, että ka-nalatappio sai hänet ymmärtämään poliittisen järjestelmän synnyttämää turhautumista.

Hassi arvioi, ettei julkinen sana ja varsinkaan sen lukijat yleensä kykene erottamaan eläinsuo-jelun arvoja ja niiden edistämiseksi käytettyjä keinoja riittävän hyvin, joten keskustelu kulkee eipäs — juupas-tasolla. Hassi ja Anttila pitävät laittomalle tielle lähteneitä ihmisinä, joita valta-koneiston hidas toiminta ei kerta kaikkiaan va-kuuta. Anttilan mukaan ääriliikkeille yritettiin jo

eläinsuojelulain käsittelyn aikana tuloksitta vies-tittää, että sen puuhat pelkästään haittaavat sen etenemistä. Hassi uskoo silti, että turkistarhaus-ta vastustavat kannanotot ovat antaneet eläinten oikeuksia ajaville nuorille uskoa vihreään puo-lutoimintaan.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Häkämies puheessaan tiedusteli edustajilta, pitäisikö tuo-mioistuinten tuomiolinjaa tiukentaa. Minun mielestäni tuomiolinjaa voitaisiin tiukentaa ai-nakin siltä osin, että vankeustuomiot pitäisi pää-sääntöisesti kärsiä kokonaisuudessaan. Nythän tilanne on lain mukaan niin, että kun 1/3 tuo-miosta kärsitään, sen jälkeen vanki on vapaa. Tämä kansalaisten keskuudessa on herättänyt erittäin suurta arvostelua lähinnä oikeusministe-riön linjaa kohtaan. Oikeusministeriössä ja van-keinhoitolaitoksessa on ollut yli 20 vuotta libe-raali linja vankeja kohtaan. Minusta tämä pitäisi lainsäädäntöteitse korjata.

Ed. Ihmäki (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Kansalaisilla on varsin yleinen epäily, että rikollisuus ja etenkin väkivaltaisuus on lisääntynyt Suomessa, mutta poliisi väittää toisin ja poliisin tilastot osoittavat toisin. Ryh-mäpuheenvuoroissa tuli esiin, että syynä on il-meisesti tilastointimenetelmissä tapahtuneet muutokset. Miten lienee asianlaita? Ministeri Enestam kiinnitti tähän asiaan huomiota ja hä-nen puheenvuoronsa perusteella voi vetää sen johtopäätöksen, että ainakaan vertailukelpoisia eri tilastot eri aikoina eivät ole.

Toisaalta ei kansalaisten turvallisuutta tai tur-vallisuuden tunnetta lisää se, että eteen lyödään paragraafi, että rikokset ovat vähentyneet, jos he kokevat toisin, eikä tavallisten kansalaisten tur-vallisuuden tunnetta lisää tieto, että rikokset ovat vähentyneet 800 000:sta 700 000:een, jos pahoinpitelijä sattuu kohdalle. Retorisesti voikin kysyä, mikä on rikosten oikea määrä Suomessa tänä päivänä. Olisi mielenkiintoista tietää, mikä on poliisiministeri Enestamin tulostavoite hänen toimiessaan poliisiministerinä tässä asiassa.

Sisäasiainministeri Enestam: Arvoisa rou-va puhemies! Ensinnäkin ed. Aittoniemen kysy-mykseen siitä, esiintyykö poliisissa rasismia vai ei. Minä olen yrittänyt väittää, että sekin on eräänlaista rasismia, että koko poliisikunta lei-mataan rasistiseksi. Tästä ei voi olla kysymys. Mutta on niin vakavaa väittää, että rasismia po-

liisissa ja nimenomaan Joensuussa esiintyisi, että tämä on syytä tutkia. Vasta kun tulokset ovat selvillä, on johtopäätösten aika. Minäkin tyydyn siihen.

Mitä poliisikoulutukseen tulee ja rikosylikomisario Kanervan väitteisiin siitä, että koulutuksessa on esiintynyt rasismia, valitettavasti siinä hän ei ole pelkästään väärässä. (Ed. Aittoniemi: Täysin väärässä!) — Jos nyt maltetaan johtopäätösten vetämistä tuolla puolella ennen kuin olen ensinnäkin kertonut, että Poliisikoulussa tai Poliisiopistossa ei ole pystytty näyttämään, että näin olisi ollut. Sen sijaan erinäisillä jatkokoulutuksen kursseilla on esiintynyt virkamies, joka on tässä suhteessa toiminut väärin. Hän ei ole enää poliisivirassa.

Mitä myöskin Tampereen tapaukseen tulee, minä en ole kritisoinut poliisia siitä, mitä poliisi siellä on tehnyt. Päinvastoin, poliisi on erittäin hankalassa tilanteessa selvittänyt asiat hyvin. Siinä, oliko syytä pitää kommandopipoja vai ei tai oliko ylipäättänsä käytössä kommandopipoja, minun arvioni perustuu keskusteluihin, joita poliisiylijohtajan kanssa kävin. Kuten jo sanoin, se on puhtaasti jälkiviisastelua, mutta ei kai siitä ole vedettävissä johtopäätöstä, että koko poliisitointa olisi ollut huonosti hoidettu, ei.

Mitä tilastoihin edelleen tulee, pidän ainoastaan 90-luvun tilastoja vertailukelpoisina. Vaikka ed. Kankaanniemi yrittää väittää, että olisi tapahtumassa kasvua rikollisuuden määrässä, niin ensinnäkin on asianlaita, mitä kokonaisrikollisuuteen tulee, se että ihmiset kyllä ilmoittavat poliisille, jos jotain on tapahtunut, jo siitäkin syystä, että jos on varkaudesta kyse, vakuuskorvauksen saaminen jo edellyttää, että näin on menetelty.

Mitä näihin muihin lukuihin tulee, oikeastaan ainoa rikollisuuden laji, jossa on tapahtunut selvää kasvua, on huumorikokset. Se, että sanon "vain", ei tarkoita sitä, että haluan vähätellä, mutta muuten kehitys meillä on kaikista väitteistä huolimatta ollut myös muihin maihin verrattuna hyvä.

Mikä pitäisi nyt olla tulostavoitteena? Tulostavoite on se, että tästä rikollisuus ei saa kasvaa enää, vaan alaspäin pitää mennä, niin kuin kehitys viime aikoina on myös ollut.

Ed. Kallikselle vielä rangaistusten tasosta: Ei kai kuitenkaan joidenkin mielipidetiedustelujen perusteella voida ryhtyä rangaistuksia joko koventamaan tai lieventämään. Ajatelkaamme, että yli puolet Suomen kansalaisista hyväksyisi kuolemanrangaistuksen! Onko siitä vedettävä

sellainen johtopäätös, että silloin se pitäisi hyväksyä? Kyllä kai lähtökohta kuitenkin ja toivoakseni myös kristillisessä liitossa on, että riippumattomat tuomioistuimet tekevät itsenäisesti ratkaisunsa. Siihen ei ainakaan hallitus aio puutua.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Välikysymyksen aihe on ajankohtainen. Välikysymyksessä puututaan monesta eri lähtökohdasta ihmisten turvattomuuteen ja turvattomuuden tunteen lisääntymiseen yhteiskunnassa. Mielestäni kuitenkin kysyjät ovat käyttäneet turhan voimakasta tapaa nostaa kyseessä olevat asiat esille, ja uskonkin, että näihin kysymyksiin olisi saatu selvitys hallitukselta ilman välikysymystäkin.

Turvattomuuden lisääntyminen ei ole uusi asia maailmalla. Jo useiden vuosien aikana on USA:ssa ollut nähtävissä, että sosiaalisektorilla tehtyjen säästöjen seurauksena on yhteiskunnalla ollut tarve sijoittaa rahaa erilaisiin turvajärjestelmiin. On palkattu poliiseja, on lisätty erilaisia valvonta- ja turvajärjestelmiä, mutta ei ole pyritty poistamaan turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä.

Vaikka järjestelmiä on kehitetty, tuntevat yksittäiset ihmiset itsensä edelleen turvattomiksi. Seurauksena on, että yhä useampi henkilö ja perhe hankkii itselleen erilaisia turva- ja valvontalaitteita, ja tätä nykyä palkataan jopa henkivartijoita ja turvamiehiä. Tästä seuraa, että turvallisuutta tarjoavat mitä moninaisimmat yritykset ovat rikastuneet viime vuosina.

Myös meillä on selkeästi nähtävissä turvattomuuden lisääntymistä. Ongelma on jo havaittu hallituksessakin, ja se tuli esille hallituksen vastauksessa. Muun muassa vuoden 98 budjettiin on lisätty määrärahoja poliisitoimeen. Toivonkin, että myös tätä kautta voidaan tehdä ennalta ehkäisevää työtä yhä enemmän.

Silti meillä on vielä useita ratkaisemattomia ongelmia. Maahamme on muodostumassa alueita, joille rikkaat hakeutuvat asumaan, ja alueita, joille taas köyhemmät sijoittuvat. Asuntojen hintapolitiikka näyttää tukevan yhä enemmän tätä jakautumaa, ja sen seurauksena ristiriidat tulevat lisääntymään. Päivittäisessä uutisoinnissa on yhä enenevässä määrin väkivallantekojä: ryöstöjä, pahoinpitelyjä jne.

Toivon, että tämän keskustelun aikana pohditaan syvällisemmin kehityksen syitä ja sitä, mitkä tekijät ovat ajamassa maatamme yhä nopeammin kohti turvalaiteyhteiskuntaa. Lisäksi toivon,

että pohtisimme, onko tämä kehitys estettävissä. Uskon, että tässä on haasteita meille jokaiselle.

Kehityksestä kohti turvalaiteyhteiskuntaa on yhtenä osoituksena se, että turvalaitealan yksityisten kaupallisten palvelujen arvo oli VTT:n tekemän tutkimuksen mukaan 2,45 miljardia markkaa vuonna 97. Turvalaitehankinnat ovat kasvaneet 5—10 prosenttia vuodessa. Turvalaitepalveluja käyttävissä yrityksissä työskenteli vuonna 97 turvallisuustehtävissä tuhat henkilöä.

Turva-alalla kehitys on ollut nopeaa. Niinpä on syntynyt aivan uusia ongelmia. Turvatoiminnan nopea kasvu on synnyttänyt myös nopeasti uusia yrittäjiä. Kuuleman mukaan joukkoon on hakeutunut joitain epäpäteviä, niin sanottuja turvanantajia. Näkisinkin, että hallituksen tulisi nopeasti toteuttaa turvalaitetoimikunnan esitys siitä, että turvayritystoiminta tulisi saada luvanvaraiseksi. Toivon, että hallitus paneutuisi tähän asiaan ja toimisi myös pikaisesti.

Samalla kuitenkin on pohdittava, miten turvallisuutta voitaisiin lisätä yhteiskunnassamme ja tätä kautta turvatoimintaa vähentää.

Työttömyys on yksi syy turvattomuuteen monella eri tasolla yhteiskunnassamme. Se lisää sekä työttömän että tämän perheenjäsenten turvattomuuden tunnetta. Erityisesti se kohdistuu lapsiin. Työttömyys ei ole kuitenkaan ainoa selittäjä perheiden taloudellisissa vaikeuksissa. Lama on koskettanut huomattavasti useampia lapsiperheitä kuin vain sitä kolmannesta, joka on kokenut työttömyyden. Työttömyyden merkitys on silti keskeinen. Niinpä sen vähentämiseksi on määrätietoisesti edelleen jatkettava ponnisteluja.

Tänään julkistettiin tieto, että työttömyys on vähentynyt 70 000 henkilöllä verrattuna vuoden 96 tammikuun tilastoihin. Myös nuorten työttömyys on laskenut. Vuoden 96 joulukuussa työttömiä nuoria työnhakijoita oli runsaat 69 000. Joulukuuhun 97 mennessä työttömien nuorten määrä laski 56 000:een. Yhtenä tekijänä on ollut koulutuspaikkojen lisääntyminen, joka taas tulevaisuudessa antaa nuorille paremmat mahdollisuudet sijoittua yhteiskuntaan.

Ed. Kallis painotti puheenvuorossaan koulun ja kodin merkitystä kasvattajina. Toisin kuin ed. Kallis sanoi, on hallitus panostanut erittäin voimakkaasti koulutukseen. Vuonna 94 Suomessa oli noin 64 000 peruskoulun käynnyttä 20—24 vuotiasta nuorta. Neuvontaa ja ammatinvalinnan ohjausta on lisätty ulottumaan niihin nuoriin, jotka epä tietoisina tulevaisuudestaan uhkaavat jäädä hyvin koulutettujen ikätovereiden jalkoihin. Vuonna 96 vuotuinen opis-

kelijamäärä tutkintoon johtavassa koulutuksessa oli 330 000.

Vaikka hallitus on tehnyt paljon turvattomuuden ehkäisemiseksi, haluan silti tuoda muutamia oletuksia siitä, miksi turvattomuus lisääntyy.

Sosiaaliturvaamme tehdyt leikkaukset ovat yhtenä tekijänä kasvattaneet tuloeroja ihmisten välillä. Säästöjä tehtäessä ei ole ajateltu niiden vaikutuksia ihmisten elämään pitkällä aikajaksolla. Niinpä jo nyt on nähtävissä menneiden lamavuosien seurauksia, ja ne tulevat esille myös monen näköisenä turvattomuutena. Meille kenellekään ei ole uusi asia se, että turva-alojen kehitys ja yhteiskunnan säästötoimet ajoittuvat samaan aikaan.

Erityisesti olen huolestunut siitä, että toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä kasvoi vuonna 96 edellisestä vuodesta 3,1 prosentilla ja toimeentulotuen bruttomenot puolestaan 15,1 prosentilla. Toimeentulotuen varassa oli jo yli 600 000 ihmistä. Yksinhoollajat ja lapsiperheet olivat nopeimmin kasvaneita tuensaajaryhmiä.

Säästöjen vaikutusten pohtiminen on jätetty maassamme kovin vähäiseksi. Se on tullut esille täällä monessa puheenvuorossa. Tuntuu siltä, että hiljaisesti hyväksytään jopa täällä eduskunnassa ajatus joidenkin ihmisten syrjäytymisestä yhteiskunnassa. Tästä on lyhyt matka siihen, että maassamme todella syntyy alakulttuureja, joiden arvot ja normit poikkeavat nykyisen kulttuurimme arvoista ja normeista. Tällaisesta kehityksestä on esimerkkejä, kuten jo aiemmin puheenvuorossani toin esille.

Arvoisa puhemies! Hallitus vastauksessaan käsitteli myös turvattomuuden ennaltaehkäisyä, mutta silti uskon, että turvallisuus saattaisi lisääntyä luonnostaan, jos säästöjen seurauksena eriarvoisuutta ei entisestään kasvatettaisi, vaan ihmisten tuloeroja kavennettaisiin.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen mainitsi puheenvuorossaan, että on siirrytty tammöiseen turvalaiteyhteiskuntaan. Pohdin tässä kuitenkin, onko tämä ilmiö sittenkään ihan uusi. Muoto on tietysti uusi, mutta jos ajatellaan omistavaa luokkaa, niin kyllähän sillä on kautta aikojen ollut omaisuutensa vartijoita, vartijat vain ovat kulkeet kahdella jalalla. Nyt on tekniikka mahdollistanut sen, että vartiointi yhä enemmän tapahtuu laitteiden kautta. Siinä mielessä olisin taipuvainen näkemään, että se, että yleensä vartioidaan omaisuutta, ei ilmiönä tietenkään ole mikään uusi asia.

Tietysti se on yleistynyt mutta taustalla näen, niin kuin täällä jo ed. Lahtelakin toi esiin, uhkan markkinointia. Sehän on ollut hyvin tepsivää. Myös näen, että turvalaitteiden markkinointi on tullut avoimemmaksi. Turvalaitteita esitellään avoimesti. Ennen ne olivat semmoista salatiedettä, että oikeastaan jos niitä myytiin, niin vähän peräkammarin puolella, mutta tänä päivänä ne ovat hittituotteita, joita esitellään hyvin avoimesti joka paikassa. Kun tilastot eivät kuitenkaan tue sitä, että uhkalla ja turvattomuudella olisi perusteita, niin tässä tulee ajatus, että koko asia on todella markkinointikysymys hyvin suurelta osin.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen puheenvuorossaan pohdiskeli turvattomuutta monellakin tavalla ansiokkaasti ja toi myös esille sen, että sosiaaliturvan leikkaukset ovat omalta osaltaan kasvattaneet turvattomuutta. Itse olen siitä täysin samaa mieltä, mutta mielestäni ed. Hurskaisen olisi pitänyt myös samalla tavalla nähdä, että valtionosuusleikkaukset, joita on erityisesti koulupuolelle, opetustoimeen suunnattu, ovat myös kasvattaneet todella paljon turvattomuutta välillisesti. Nimenomaan perusopetus on kärsinyt, samoin tukiopetus, erityisopetus, oppilaan ohjaus, sellaiset asiat, jotka ovat nimenomaan heikommassa asemassa oleville oppilaille olleet erittäin tärkeitä. Tätä kautta minusta ed. Hurskaisen olisi pitänyt myös nähdä, että koulupuolen säästöt nimenomaan ovat kasvattaneet nuorten ihmisten turvattomuutta.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aioin myös sanoa, että ed. Hurskainen toi julki, että koulutusta on lisätty tämän hallituksen aikana. Mutta nimenomaan perusopetuksesta sitä on useita miljardeja säästetty ja se tietää sitä, että luokkakoot ovat kasvaneet ja tukitunnit ovat jääneet pois. Yhä useampi nuori kokee turvattomuutta. Jos lapsi perusopetusvaiheessa jää jälkeen, hänen on hyvin vaikea sitä myöhemmin saada kiinni.

Toisaalta keinot, joilla muun muassa pienet ja keskisuuret yritykset voisivat työllistää, puuttuvat lähestulkoon tämän hallituksen keinovalikoimasta ja kuitenkin työpaikka, työn tekeminen on yksi tärkeä turvallisuutta lisäävä keino.

Samoin hän hiukan ristiriitaisesti puheenvuorossaan totesi, että turvattomuus on lisääntynyt, mutta toisaalta koki, että tämä välikysymys on turha. Jos ajatellaan turvattomuuden lisäänty-

mistä yhteiskunnassamme, niin se on todella siinä mielessä raaistunut, että lapset ja vanhukset ovat usein väkivallanteon kohteina, mikä on kaikkein pahinta, mitä voi ajatella sivistyneessä yhteiskunnassa.

Toisaalta hallitus ei vastauksessaan tuonut mitään muun muassa huumetutkintaan ja huumeiden hallussapitoon. Huumeiden ja päihteiden käytön lisääntyminen on kuitenkin suuri väkivaltaa lisäävä tekijä.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Lindqvistin väitteeseen siitä, että puheenvuoroni oli ristiriitainen: Näin toki saattaa olla, toin esille sen, että ko. asioihin olisi hallitukselta saatu vastaus ilman välikysymystäkin. Minusta välikysymys oli liian järeä valinta.

Ed. Vehviläinen toi esille, että minä en puheenvuorossani maininnut valtionosuusleikkauksia enkä monia muita asioita. Se on totta, mutta kun täällä eduskunnassa on puheenvuorojen keston suositus vain 10 minuuttia, niin on tehtävä valinta, mitä asioita nostaa esille puheenvuorossaan. Minun valintani oli tällä kertaa tällainen. Ehkä seuraavalla kerralla valitsen osan niistä asioista, mitä täällä on nostettu esille.

Uskon, että ed. Vehkaoja on siltä osin oikeassa, että maailma ei ole paljoakaan muuttunut. Mutta joka tapauksessa tilastoluvut turvalaitteiden hankinnoista ovat kasvaneet, niin kuin puheenvuorossani mainitsin, 5—10 prosenttia vuosittain. Minusta se kuvastaa jotakin. Nämä laitehankinnat eivät kohdistu ainoastaan omaisuuden turvaamiseen, vaan myös yksittäiset henkilöt hakevat turvaa ja hankkivat erilaisia turvalaitteita markkinoilta.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjähdistykset Varsinais-Suomessa ovat jo useiden vuosien ajan suorittaneet valvontaa lisääntyneiden varkaus- ja murtotapausten vuoksi ja valvonnan tarve on ilmeinen. Poliisin kanssa on tehty yhteistyötä, jota on tarkoitus myös jatkaa. Yhteistyötä on tehty myös vapaaehtoisjärjestöjen, kuntien, seurakunnan, vakuutusyhtiöiden ja yksityisten henkilöiden kanssa.

Ministeri Enestam käytti puheenvuoron, jossa hän korosti yhteistyötä poliisin ja muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa rikosten ehkäisyssä. Mielestäni yrittäjät ovat täysin perustellusti olleet sitä mieltä, että vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta ei voi jatkua loputtomiin, sillä tällainen vartiointitoiminta vie liikaa yrittäjien ja yritysten

voimavaroja. Kyseiset vartiointitoimet liittyvät poliisin tehtäväalueeseen ja ensisijaisesti poliisin resurssointia tulisi lisätä, jotta nykyinen niin sanottu korvaava toiminta voitaisiin lopettaa tai sitä vähentää.

Onkin hyvä asia, että hallitus on vihdoinkin kiinnittänyt huomiota poliisin alimitoitettuihin resursseihin. Poliisin määrärahat eivät kuitenkaan ole vielä riittävällä tasolla. Ei ole oikein, että yrittäjien täytyy ryhtyä paikkakuntansa poliiseiksi. Järjestyksenpito jos mikä on selkeästi julkiselle vallalle kuuluva tehtävä.

Arvoisa rouva puhemies! On valitettavaa, että vihreä liitto on kunnostautunut viime viikkoina vaatimalla epäeettisiksi arvioimiensa elinkeinojen lakkauttamista. Vihreän liiton eettinen tähtäin on kohdistunut turkistarhaukseen, häkikanaloiden pitoon ja kirjolohen kasvatukseen. Perusteet epäeettisyydelle eivät vakuuta. Harvat vihreät päättäjät tuntevat elinkeinoja, joita ovat kieltämässä.

Vihreiden kieltopolitiikka on ollut suolan heittoa monien maaseutuyrittäjien haavoihin. Monien tutkimusten mukaan maaseudulla asuvien ja yrittävien ihmisten henkinen jaksaminen on vaikeaa. Vihreät ovat arvostelleet voimakkaasti elinkeinoja, jotka työllistävät tässä maassa kymmeniätuhansia ihmisiä. Mikä olisi näiden ihmisten kohtalo, jos heidän elinkeinonsa lopetettaisiin? Miksi turvattomuutta lietsotaan suomalaisen maaseudun ylle?

Suomalaiselle maaseudulle yrittäjäys on elinehto. Siellä tarvitaan sekä uusia että vanhoja yrityksiä. Maaseudulla ymmärretään hyvin laajasti, että kotieläintaloudessa eläinten hyvinvointi ja ympäristöarvojen vaaliminen ovat elinkeinojen tulevaisuuden kannalta välttämättömiä. Muutokset eivät kuitenkaan tapahdu hetkessä eikä kaikkea tuotantoa voi hetkessä myöskään muuttaa luomutuotannoksi.

Suomalainen tietotaito auttaa varmasti löytämään kansallisesti ja kansainvälisestikin kestäviä ratkaisuja, jotka eivät perustu pelkästään mielikuviin. Kieltopolitiikan toteuttaminen ei merkitisi loppua turkistarhaukselle ja turkiskaupalle. Kauppa siirtyisi Suomen rajojen ulkopuolelle. Miksi Suomi luovuttaisi terveellä pohjalla olevan elinkeinon esimerkiksi Venäjälle?

Arvoisa rouva puhemies! Kansalaiset ovat joutuneet viime aikoina järjettömien rikosten kohteeksi. Olemme lukeneet esimerkiksi perheiden traagisista kohtaloista, tuhopoltoista ja huijauksista. Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä väkivallanteoista. Rikollisuus on saa-

nut viime aikoina myös uusia muotoja. Internet ja erilaiset tietoverkot kehittyvät koko ajan ja ne ovat monella tavalla hyödyllisiä käyttäjilleen. Niissä liikkuva tieto on kuitenkin joskus hyvin vaarallista. Olisivatko taannoin tapahtuneet pommien rakentamiset Internetistä saaduilla ohjeilla olleet estettävissä? On välttämätöntä, että rikollisuuden uudet muodot otetaan vakavasti. Rikollisuuden vähentämisessä tarvitaan entistä enemmän kansainvälistä yhteistyötä. Suomessa on varauduttava järjestäytyneemmän rikollisuuden torjuntaan.

Väkivallalle ja rikoksille ei löydy läheskään aina järkevää selitystä. Niistä kuuleminen ja lukeminen järkyttää aina ihmisten perusturvallisuuden tunnetta. Keneen uskaltaa enää luottaa, onko koti turvassa murtautujilta millään turvajärjestelmillä?

Ministeri Enestam viittasi jo puheessaan Suomessa vuonna 1996 tehtyyn laajaan rikosuhritutkimukseen. Sen mukaan joka viides suomalainen oli joutunut rikoksen uhriksi vuonna 1995. Rikollisuustason todettiin yleisesti olevan Suomessa muuta Eurooppaa alhaisempi, mutta pahoinpitelyjä ja uhkauksia Suomessa tapahtuu muuta Eurooppaa enemmän. Suomessa poliisille ilmoitetaan 40 prosenttia rikoksista. Se on vähemmän kuin muissa Euroopan maissa keskimäärin. Rikokset jätetään useimmiten ilmoittamatta sen takia, ettei rikosta koeta tarpeeksi vakavaksi tai ettei rikoksesta ollut aiheutunut vahinkoa.

Miten näihin tutkimustuloksiin sitten pitäisi suhtautua? Pitäisikö meidän olla tyytyväisiä siihen, että rikollisuutta on meillä vähemmän kuin muualla Euroopassa? Vai pitäisikö meidän sittenkin pysähtyä sen tiedon kohdalla, että vuonna 1995 peräti joka viides suomalainen joutui rikoksen uhriksi? Ongelma ei ole millään tavalla vähäinen yksittäisen kansalaisen tai valtiontalouden kannalta. Ihmisten kokemaa fyysistä ja henkistä turvattomuutta on laajaa. Rikollisuus syventää osaltaan valtiontalouden vaikeuksia, sillä pimeän talouden piirissä pyörivä väistelee verottajaa.

Akatemiaprofessori Heikki Ylikangas on arvioinut, että aggressiivisuus on yleisesti nousussa Suomessa. Hänen mielestään esimerkiksi henkirikosten ja tapon yleistymisen syitä olisi pohdittava. Monet muutkin tutkijat ovat sitä mieltä, että tulevaisuudessa rikollisuus yleistyy. Esimerkiksi professori Ilkka Niiniluoto on nähnyt ilmiön taustalla luokkajaon kärjistyksen. Jako yhteiskunnan hyvä- ja huono-osaisiin lisää kateisuuden tunteita.

Onko tälle kehitykselle tehtävissä mitään? Poliittikan keinoilla on pyrittävä hillitsemään kansan jakautumista hyvä- ja huono-osaisiin. Suomalainen yhteiskunta on moneen muuhun maahan verrattuna muun muassa koulutuksen osalta tasa-arvoisten mahdollisuuksien maa. Yhteiskunnallinen tasa-arvo on monissa muissakin asioissa meillä selvästi pidemmällä kuin monissa muissa Euroopan maissa. Näin on ainakin ollut. Viime vuosina tasa-arvoperiaatteita on järkytetty useilla poliittisilla päätöksillä. Parasta rikollisuuden ennaltaehkäisyä olisi se, että kaikille kansalaisille turvataan tasavertaiset lähtökohdat hyvään elämään.

Viime vuosina liian monen suomalaisen kohdalona on ollut ajautuminen pysyvältä näyttävään epävarmuuden aikaan. Huonosti ennakoitavissa olevat valtion menojen säästöt ovat kohdentuneet perheille tärkeisiin tulonsiirtoihin ja palveluihin. Työelämän tahdin kiristyminen ja toisaalta suurtyöttömyys ovat muuttaneet perheiden arkea. Kuntien rahoituksen väheneminen niissä palveluissa, joita perheet erityisesti käyttävät, on ollut huomattavaa. Perheiden elämän tilanteet ovat tästä syystä hyvin erilaisia niin alueellisesti kuin sosiaalisestikin.

Suomalaistutkijoiden mukaan se, että osa perheistä elää niukkojen tulojen varassa, on vaikuttanut lasten kasvuolojen eriytymiseen. Huono-osaiset ja hyväosaiset lapset eriytyvät omiksi ryhmikseen. Kuilua hyvä- ja huono-osaisen lasten välillä on pyrittävä kaventamaan perhe- ja koulutuspolitiikan kautta. Kansan kahtia jakautumiseen on puututtava varhaisessa vaiheessa. Yksi keino tähän olisi esikouluopetuksen turvaaminen kaikille 6-vuotiaille lapsille.

Yhteiskunnan pahoinvointi on alkanut näkyä lapsissa ja nuorissa. Lasten huostaanottotapausten määrän lisääntyminen kertoo suomalaisen perheen ahdistuksesta. Lasten ja nuorten päihde- ja huumeongelmat ovat myös tosiasia. Valtakunnallisen kouluterveystutkimuksen mukaan jopa kolmasosalle 14—18-vuotiaista oli tarjottu huumeita viimeisen vuoden aikana. Kahdeksasluokalaisista 20 prosenttia oli kokeillut huumeita ainakin kerran. Lasten ja nuorten lisääntyneeseen päihteiden käyttöön ei saa missään tapauksessa suhtautua hyväksyvästi. Päinvastoin huumerikosten tuomioiden on oltava ankaria ja huumeiden tuonnin valvontaa on tehostettava. Tärkeää on, että huumeiden vastaisessa työssä painotetaan ennalta ehkäisevää työtä ja että huumeiden käyttäjien hoitomuotoja kehitetään.

Arvoisa rouva puhemies! Ehkä selkein esi-

merkki tämän eduskunnan huonoista perhepoliittisista päätöksistä on viime syksynä voimaan tulleet uudet päivähoitomaksut. Kun eduskunta muutti pienten lasten päivähoidon maksuja, sosiaali- ja terveysvaliokunta edellytti, että ministeriö selvittää, miten maksukäytäntö toteutuu. Keskusta jätti esitykseen eriyvän mielipiteen, koska oli silloin jo selvää, että monilapsiset pien- ja keskituloiset perheet joutuvat uudistuksen maksumiehiksi. Näin näyttää nyt käyneen.

Ministeriön ja Kuntaliiton tuoreessa selvityksessä kunnat toivat laajasti esille sen, että maksujärjestelmän muutos on ollut epäoikeudenmukainen ja etenkin monilapsisten perheiden osalta kohtuuton. Päivähoitomaksut ovat nousseet noin 33 000—38 000 monilapsisella perheellä. Myös kaksilapsisilla perheillä maksut ovat nousseet, jos kahden huoltajan tulot ovat olleet alle 22 000 markkaa kuukaudessa. Kokonaisuutena muutos kunnissa on ollut suurin piirtein kustannusneutraali, koska osalla perheitä maksut ovat laskeneet.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on nyt suhtauduttava vakavasti selvitykseen ja eduskunnan on korjattava kohtuuttomuudet. Turvallinen päivähoito on lapsiperheiden peruspalvelu. Turvallisuuteen kuuluu myös jonkinlainen jatkuvuus, joka lisää perheiden elämänhallintakykyä. Maksupolitiikan osaltaan täytyy sisältää turvallisuusmomentti.

Työttömyys on Suomessakin merkittävin niistä riskeistä, jotka pudottavat ihmisiä köyhien joukkoon. Täällä on tänään puhuttu jo työttömyydestä ja ylivelkaantumisesta ja siitä, miten se kohdistuu tänä päivänä ja luo pohjaa syrjäytymiselle, kasvualustaa nuorisorikollisuudelle jne.

Työttömyys ja turvattomuus vaikuttavat myös ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Mielenveysongelmat ovat lisääntyneet viime vuosina hälyttävästi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportin ”Sosiaaliturvan suunta 97—98” mukaan joka viides suomalainen kärsii jostakin mielenveyden häiriöstä. Tämä viesti tulisi ottaa äärettömän vakavasti. Mistä mielenveysongelmien yleisyys johtuu? Miksi näin monella suomalaisella on paha olla?

Mielenveyden ongelmat yleistyvät ja ovat inhimillisesti raskaita sekä yksilölle että hänen läheisilleen. Niistä aiheutuu myös jatkossa huomattavia kustannuksia koko yhteiskunnalle. Toivonkin, että sosiaali- ja terveysministeriössä kiinnitettäisiin enemmän huomiota mielenveysongelmiin, sillä ne ovat vakava uhka kansanterveydelle.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Talven ensimmäiseksi välikysymyksen teemaksi ovat sen tekijät valinneet kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden. Perätäänhän siinä hallitukselta toimenpiteitä vähentää rikollisuutta ja saattaa rangaistusseuraamukset yleistä oikeuskäsitystä vastaavalle tasolle. Ovathan väkivalta-rikokset saatujen selvitysten perusteella olleet lisääntymässä. Samoin kansan oikeustajua loukkaavat niistä annetut rangaistukset. Rangaistuksista saadut tuomiot ovat olleet hyvinkin lieviä puhumattakaan hovioikeuden varsin erikoisista perusteluista raiskauksen keston suhteen. On aivan oikeutetusti esitetty ihmettelyä myös siitä, miksi rangaistukset edellä mainituista rikoksista tuomitaan asteikon alapäästä eikä asteikon yläpäästä käytetä juuri ollenkaan. Onhan kuitenkin ihmisten henkilökohtainen koskemattomuus arvo, jota yhteiskunnan on suojeltava kaikissa tilanteissa.

On siis oikein, että näistä asioista käydään keskustelua ja pyritään puuttumaan epäkohtiin, vaikka kovin keinotekoiselta tuntuu sysätä mainittuja asioita juuri nyt syntyneiksi ja nimenomaan tämän hallituksen syyksi, minkä seikan ovat täällä myös jotkut oppositiota edustavat kansanedustajat muun muassa ryhmäpuheen-vuorossaan tuoneet julki. Myönnän, että rangaistusasteikkojen soveltaminen eräissä tapauksissa on herättänyt oikeutetustikin ihmettelyä ja kansalaisten huoli turvattomuudesta on todellista.

Myös lakivaliokunnassa on samoja ongelmia käsitelty ja todettu, että samanlaisista rikoksista voivat tuomiot vaihdella huomattavastikin siitä riippuen, missä päin valtakuntaa tuomio annetaan. Hovioikeuksien tehtävänä tällaisessa tapauksessa olisi tuki luoda yhtenäistä rangaistuskäytäntöä ja valvoa myös sitä, että tietyissä rikoksissa kuten juuri pahoinpitelyissä ja rattijuopumustapauksissa rangaistusseuraamusten taso myös vastaisi yleistä oikeuskäsitystä, koska rangaistusasteikot eivät aseta siihen esteitä. Nyt vain näyttää olevan niin, että hovioikeudet ovat mieluummin lieventämässä kuin kiristämässä alioikeuden antamia rangaistuksia esimerkiksi pahoinpitelytapauksissa, mikä myös on asianosaisissa herättänyt ihmettelyä. Näin esimerkiksi juuri kuulemani tapaus Keski-Suomessa, missä vuoden ehdoton vankeusrangaistus pahoinpitelystä teon raakuus huomioon ottaen muuttui kuitenkin hovissa kuuden kuukauden ehdolliseksi vankeustuomioksi.

Laaja keskustelu rangaistusten oikeudenmu-

kaisesta käytännöstä myös tässä yhteydessä on siis tarpeen samoin kuin keskustelu yhteiskunnallisten ääriliikkeiden elinkeinonharjoittajille aiheuttamista vahingontoista, jotka oikeutetusti ovat herättäneet suuttumusta kansalaisten keskuudessa.

Välikysymyksessä kannetaan aivan oikein huolta poliisin määrärahojen riittämättömyydestä ja sen heille aiheuttamasta työpaineesta. Samoin poliisin turvallisuus työssään on viime aikoina vaarantunut. Välikysymyksessä todetaan, että poliisin määrärahat ovat väärä säästökohte, niin kuin ilmeisesti kaikki muutkin valtiontalouden tervehdyttämiseen liittyvät toimenpiteet. Onhan tällä hetkellä täyttämättä lähes 400 poliisin vakanssia, mistä kylläkin oppositio väärin syyttää nykyistä hallitusta, koska vajeen ovat todellisuudessa aikaansaaneet edellisen hallituksen toimenpiteet. Ilmoitettiinhan edellisen hallituksen toimesta maaliskuussa vuonna 93, että kahtena seuraavana vuotena lakkautetaan yhteensä 276 poliisin virkaa. (Ed. Aittoniemi: Mistäs se 400:aan nousi?) Se aikaansai silloin Poliisikoulussa oppilasmäärän voimakkaan vähenemisen, minkä tulokset ovat nyt nähtävissä. Tällä hetkellä uusia poliiseja ei Poliisikoulusta valmistu niin paljon kuin väkeä vähenee eläkkeelle siirtymisten johdosta olkoonkin, että nyt kursseilla on taas maksimaalinen määrä opiskelijoita. Näin on, ed. Aittoniemi, asia. Tämä välikysymyksen tekijöiden olisi myös syytä muistaa, samalla kun he arvostelevat poliisin vakanssien riittämättömyyttä ja siitä aiheutuvia ongelmia.

Tosiasia tietysti on, että edellisen hallituksen sisäministerin toimenpiteet johtuivat silloin alkaneesta lamasta ja taloudellisista vaikeuksista. Leikkaustoimenpiteitä tehtiin siis jo vuonna 1993, vaikka nyt voidaankin kysyä, oliko silloinkin kansalaisten turvallisuuden kustannuksella syytä säästää hallituksen toimenpitein. Tähän ehkä ed. Kankaanniemi voi antaa vastauksen.

Arvoisa rouva puhemies! Olemme kuulleet hallintovaliokunnassa poliisin edustajia nykyisestä tilanteesta. He ovat todenneet, että tämänhetkinen poliisin rahoitusvaje näkyy töiden keskittymisenä törkeiden rikosten tutkintaan. Henki-, talous- ja huumeririkokset pyritään selvittämään ja pystytäänkin tutkimaan kattavasti. Vähäisimmät rikokset jäävät kuitenkin pienemmälle huomiolle, koska yleiseen turvallisuuteen vaikuttavaa, ennalta estävää valvontaa joudutaan vähentämään. Esimerkiksi huumausaineiden katukauppaan ja liikennevalvontaan ei nyt ole riittävästi voimavaroja, ja siihen on tule-

vaisuudessa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Tosiasia onkin, että poliisiin kohdistuvat säästötoimenpiteet ovat osaltaan vaikuttamassa yleiseen turvallisuuteen, jonka paras valvoja ja ylläpitäjä poliisi on, mutta väärin on väittää, että tämä johtuisi nykyisestä hallituksesta ja ettei ongelmaan nyt kiinnitettäisi myöskään vakavaa huomiota. Myönteistä kuitenkin nyt on, että tällä hetkellä poliiseja koulutetaan aivan toisella kapasiteetilla kuin muutama vuosi sitten ja että poliisin resursseihin ja toiminnan laatuun kiinnitetään se huomio, mitä asian tärkeys edellyttääkin. Tätä kautta myös yksityisten kansalaisten turvallisuus voidaan taata paremmin unohtamatta tuki kotien ja koulujen keskeistä asemaa kasvatustehtävässään sekä koko yhteiskunnan arvoperustan kohottajana.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karpio yritti epätoivoisesti kääntää poliisivakanssien joutenoloa edellisen hallituksen kontolle, mutta yritys jäi vähän torsoksi. Mutta olkoon nyt sillänsä.

Mitä tulee väkivaltarikoksia koskevaan 21 lukuun rikoslaissa, viime eduskunnan aikana se koki täysremontin. Olimme silloin lakivaliokunnassa nykyisen ministeri Häkämiehen kanssa. Hän oli kokoomuksen valiokuntaryhmän vastaava ja minä olin keskustan puolella vastaavassa tehtävässä. Voin sanoa, että silloin hallituksen esitykset olivat aika leppoisia ja selvästi rangaistusasteikkoja laskevia, mutta silloin pystyttiin pitämään aika tiukka linja. Kun katsotaan rikoslain 21 lukua, se on sieltä nähtävissä.

Mutta silloin jo tuli esille se, että kun oikeusministeriö pyrki kovasti alentamaan maksimirangaistuksia, esimerkiksi pudottamaan kymmenestä vuodesta kuuteen vuoteen, he selittivät sillä tavalla, että ylhäällä on turhaa ilmaa, koska ei ylempiä rangaistusmahdollisuuksia yleensä käytetä ja että on tärkeintä, ettei minimeihin puututa. Mutta kyllä totuus on se, että tuomioistuimet, riippuen tuomioistuimesta, reagoivat siihen, jos rangaistusmaksimia lasketaan esimerkiksi kymmenestä kuuteen vuoteen. Kyllä vastaavasti jokin verran myös rangaistuskäytäntö alenee, vaikka oikeusministeriö sanoo, ettei ole mitään merkitystä, jos maksimia alennetaan, vaan pelkäänsä minimillä on jokin vaikutus rangaistusasteikkoon. Mutta tämä on ollut nähtävissä: Missä on maksimiasteikoita voimakkaasti pudotettu, siellä myös rangaistuskäytäntö on selvästi alennunut.

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisaruva puhemies! Myönnän sen, ettei ole hyvä tapa aina laittaa kaikkia asioita edellisen hallituksen ja edellisen eduskunnan syyksi. Totesin vain sen tosiasian, mikä on aikaansaanut nykyisen resurssipulan. Kyllä se on tosiasia. Tässä on Poliisikoulusta saamani faksi, miten vuonna 1993 silloisen hallituksen silloisen sisäministerin toimesta lakkautettiin 300 vakanssia. Jotkei olisi tullut työttömiä poliiseja, ei myöskään otettu kursseille riittävää määrää uusia poliisikokelaita. Niitä jätettiin lähes väliin ja vasta nyt tilanne on normalisoitumassa.

Mitä rangaistuskäytäntöön tulee, maksimi- ja minimirangaistuksiin ja niiden soveltamiseen, siitä todellakin olemme lakivaliokunnassa nytkin keskustelleet. Uskon, ettei meillä siinä suhteessa ole mitään erimielisyyksiä.

Ed. Lapintie: Arvoisa rouva puhemies! Kristillisten ja keskustan välikysymyksessä on herttaisesti sotkettu kaikki mahdollinen vääräys, mitä yhteiskunnasta tänä päivänä löytyy, ja osittain ehkä haluttu sotkeakin sitä, mikä on vääräryyttä ja kenen taholta sitä harjoitetaan. Välikysymyksen kaksi viimeistä kysymystä koskevat elinkeinonharjoittajia ja miten heitä aiotaan tulevaisuudessa suojata. Sitten kristilliset ovat huolissaan siitä, että poliisilla on liian heikot toimintatiedellytykset tämän päivän Suomessa.

Kun nuorten eläinaktivistien toiminta ilmeisesti on kirvoittanut nämä kaksi viimeistä kysymystä paperille, se ei pelkästään ole ollut kristillisten huolena, vaan myös oikeusministeri Kari Häkämiehen, joka useaan otteeseenkin on joutunut tai saanut tai vapaaehtoisesti ottanut kantaa eläinaktivistien toimintaan. Hänen primitiivireaktionsa oli vaatimus kansalaisoikeuksien rajoittamisesta, ja selitelköön nyt miten päin tahansa, ilmeisesti hänellä ainakin jossain on ollut mielessään antaa valmisteluohjeet kokoontumisoikeuden ja sananvapauden supistamisesta. Täytyy antaa pisteitä presidentti Ahtisaarelle siitä, että hän hyvin pian näiden kommenttien jälkeen topuutteli ja totesi, että ei pidä nyt ylireagoida ja nähdä petoja siellä, missä petoja ei ole.

Sen lisäksi tämänpäiväisessä keskustelussa on hyvin leimallisesti käytetty nimitystä terroristi vähän yhdestä jos toisestakin henkilöstä. Minusta tällainen on kyllä eduskunnan tasolla, eduskunnan täysistuntosalissa varsinkin, aika edesvastuutonta. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa erityisesti leimattiin esimerkiksi aivan normaali parlamentaarinen toiminta eli vihreiden

puolueen kannanotto siitä, mitä mieltä he puolueena ovat esimerkiksi turkiseläinten tarhauksesta, saman terrorismin otsikon alle. Ei voi kuin vain ihmetellä, minkä taseisia ryhmiä meillä täällä sitten oikein esiintyy. Viittaa nyt kokoomukseen tässä.

Itse näen nimenomaan tämän tapaisen toiminnan täysin oikeutetuksi, ja erityisesti mahdolliset yhteiskunnalliset kiistakysymykset pitääkin tässä salissa juuri keskustella. Olen itse jättänyt joulun alla jo lakialoitteen siitä, että Suomessa tulisi turkiseläinten tarhaus kieltää kymmenen vuoden siirtymäajalla. Odotan nyt, milloin puhemiesneuvosto näkee parhaaksi tämän lakialoitteen tuoda suureen saliin keskusteltavaksi. Tällä hetkellä tieto on se, että se tulisi ensi viikon torstaina. Silloin voimme varmaan jatkaa keskustelua siitä, mikä on parlamentaarista toimintaa ja mikä on terrorismia.

Väläkysymykseen liittyen ei voi olla muistamatta esimerkiksi itsenäisyyspäivänä sattunutta turkistarhaajan käyttäytymistä Orimattilassa, jossa tarhaaja ampui eläinaktivisteja, jotka olivat tunkeutuneet tarha-alueelle. Sen sijaan että oikeusministeri Häkämies välittömästi totesi Tampereen tapausten jälkeen, että kansalaisoikeuksia on rajoitettava, mielestäni jokaisen sivistysvaltion oikeusministerin pitäisi pikemminkin paheksua ampumista, sen tyyppistä omankädenoikeutta ja toimintaa, jossa pois juoksevien ihmisten selkään ammutaan. Tämä antaisi aiheita pikemminkin aseiden hallussapidon rajoittamiseen ja pyrkimyksiin estää harkintakyvyttömiä ihmisiä saamasta aseita käsiinsä. Tässä olisi mielestäni ollut myös kristillisille erinomaisen hyvä väläkysymyksen aihe.

Kun todellakin muutama sata aktivistia koontui Tampereelle tammikuun lopulla mustavihreille päiville pohtimaan ekoanarkismia, sen seurauksena, kuten kaikki hyvin tiedämme, oli erinäisistä syistä yhteenotot poliisin kanssa. Näistä tiedotusvälineet ovat todellakin raportoineet laajalti. Utiskynnystä eivät valitettavasti lainkaan ylittäneet näiden nuorten mielipiteet. Varmasti näillä mustavihreillä päivillä oli myös sisältöä. Tästä mediatulvasta en todellakaan löytänyt riviäkään siitä, mistä siellä oli puhe. Tästä voidaan päätellä, että nuorten ajatukset eivät tunnu ollenkaan kiinnostavan suomalaista tiedonvälitystä.

Mielestäni yhteiskunnallisiin perusoikeuksiin tulee kuulua ja kyllä meidän perustuslakimme mukaan kuuluukin oikeus mielipiteen ilmaisuun. Yhtä itsestäänselvää pitäisi olla, että näitä aja-

tuksia myös kuunnellaan ja ne otetaan vakavasti. Tämän tulisi tapahtua riippumatta siitä, mikä ajatuksen esittäjän ikä tai yhteiskunnallinen asema on. (Ed. Aittoniemi: Kuuluuko siihen autojen rikkominen kanssa?) Kuitenkin yleistä valtavirtaa vastaan kulkevat mielipiteet rikastuttavat yhteiskuntaa, sillä tällainen kyseenalaistaminen on elinehto uudistumiselle. Kaiken ei pidä olla vain sitä yhtä ja samaa. On tervettä reagoitua yhteiskunnassa myös uskaltaa olla eri mieltä, kuin mitä valtavirta senhetkissä yhteiskunnassa on.

Esimerkiksi yhdessä, Suomen Kuvalehden jutussa, tunnettu ihmisoikeusjuristi Matti Wuori pohdiskeli katsellessaan Tampereen tapahtumista otettuja kuvia sitä, voisivatko ne todellakin olla vuoden 1998 Suomesta. Todellakin näissä valokuvissa huppuun naamioitunut, nimitettäköön huppua nyt miksi tahansa, joka tapauksessa huppuun naamioitunut suomalainen poliisi pitelee allaan hentoisia nuoria. Nämä poliisin rajut otteet eivät voi olla ihmetyttämättä. Halutaanko tännekin tosiaan vastaavia otteita, kuin mitä on nähty maailman pahimmissa kriisipesäkkeissä?

Poliisin toimia Tampereella tutkitaan. Tehtävän on saanut tämän tyyppisissä asioissa huomattavasti viileämpi Turun poliisi. Kansalaistotelemattomuudesta ja Turun poliisin käyttäytymisestä minulla itselläkin on henkilökohtaisia kokemuksia liki parikymmentä vuotta sitten. Silloin ei todellakaan pamputettu eikä veri roiskunut, vaan osattiin vastata passiiviseen vastarintaan myös passiivisin toimin ja ymmärtäväisesti.

Viime kädessä poliisin toimista vastaa poliittisesti sisäministeri Jan-Erik Enestam. Kuten olemme todenneet, hän on sanonut pitävänsä poliisin naamioitumista virheenä. (Ed. Aittoniemi: Kun se ei naamioitunut!) — Nimitettäköön näitä pipoja miksi tahansa, mutta naamioitumisenä sitä ainakin voidaan pitää, kun olemme nähneet näitä valokuvia. — Ilmeisesti myös muita ylilyöntejä ja liiallista väkivaltaa on päässyt tapahtumaan. On hyvä, että nämä nyt selvitetään.

Siitä huolimatta, että tätä selvitetään, ei voi olla ihmettelemättä, millaiseen todellisuuteen nykyinen poliisikoulutus oikein poliisimiehiä Suomessa valmentaa. Onko todellakin tässä koulutuksessa niin, että pidetään aktiivisia, idealistisia nuoria, jotka vastustavat maailmassa väriksi kokemiaan asioita, yhteiskunnan kannalta yhtä vaarallisina kuin väkivaltaisina murhamiehiä, raiskaajia ja huumekauppiaita? (Ed. Aittoniemi: Miten se autojen rikkominen?) Itse en

ainakaan osaa näitä asioita rinnastaa. Olen todella yllätynyt siitä, että esimerkiksi kristillinen puolue nyt tässä välikysymyksessään näin on tehnyt. Kuten olemme kuulleet ja ed. Aittoniemen toistuvista keskeytyksistä ja välihuudoista edelleen kuulemme, myös suuri osa keskustapuolueen kansanedustajista todellakin pitää näitä asioita aivan yhteismitallisina. Niitä ne todellakaan eivät ole.

Vaikka hermostunut anarkistinuori ärsyttäisi-kin tahallaan poliisia huutelulla ja haistattelulla, ei missään tapauksessa täysi-ikäinen, koulutuksen saanut, poliisivirkkaa hoitava aikuinen ihminen saa menettää malttiaan. Tällä hetkellä näyttää siltä, että pahimmat kuumakallet löytyvät poliisin kommandojoukoista, koska itse en ainakaan ole kokenut, että normaali suomalainen poliisikunta olisi tällaisen hysterian vallassa. Riippumatta siitä, millä tavalla nämä nuoret ärsyttävät, kyllä poliisin täytyy pystyä säilyttämään oma malttinsa.

Jos järjestäytynyt yhteiskunta vastaa nuorten huoleen ympäristöstä, eläimistä, koko maapallon tulevaisuudesta, mellakkapoliisin rajuin ottein, ei ole ihme, jos nuorilta katoaa viimeinenkin usko kansanvaltaisen päätöksentekokoneistomme mahdollisuuksiin. Anarkistien ja eläinaktivistien toimien taustalla on huoli siitä, että muutosta heidän kokemuksiinsa vääryyksiin ei saada aikaan perinteisen edustuksellisen demokratian keinoin. Tämän tyyppinen reagointi kuin valitettavan monelta tässäkin salissa on tänään kuultu, ei todellakaan myöskään edistä yhteiskuntarauhan säilymistä, vaan sitä edistää kuunteleminen ja keskusteleminen eikä leimojen lyöminen otseen.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lapintien kanssa voi olla siinä yhtä mieltä, että poliisien käyttäytyminen, jos se on hyvin aggressiivista, ärsyttää nuoria ja ärsyttää vaikka ketä. Sen takia, kun tässä välikysymysajattelussa on esitetty, että poliiseja pitää olla lisää, niin jos sellaisia Reinikaisen tyyppisiä poliiseja olisi, niin se olisi ihan hyvä juttu, se rauhoittaisi porukan eikä välttämättä tulisi-kaan tehtyä pahoja, niin kuin voi kuvitella nuorten tekevän.

Mutta sen sijaan ed. Lapintie jollakin tavalla ihannoii jopa sitä, että nämä sabotöörit, jotka turkistarhoilla ovat käyneet, ovatkin olleet sankareita ja tämä, joka asettaa käyttö, onkin harkintakyvyn puutteessa oleva henkilö. Tosin hänen käyttäytymisensä meni vähän liian pitkälle.

Ainakin näillä nuorilla on ollut hyvin pitkälle harkintaa, koska ei ole sattunut vahingossa, että he ovat menneet turkistarhoille. Se oli ilmeisesti hyvin pitkälle suunniteltu, harkittu teko ja sinne mentiin pitkän matkan päästä ja haluttiin tuhota omaisuutta. Siinä mielessä sen tyyppistä ajattelua ei pidä sallia, ei senkään nimissä, että tämä on jotain vapautta.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Fru talman! Interpellanterna bekymrar sig över otryggheten i samhället. På många punkter kan man dela deras oro, men samtidigt är det skäl att konstatera att det är många lagändringar som håller på att ske, bl.a. revideringen av strafflagen och beredningen av lagen om besöksförbud.

Välikysyjät ovat huolissaan yhteiskuntamme turvattomuudesta. Heidän huoleensa voi monissa kohdin yhtyä, mutta samanaikaisesti voidaan todeta, että monia lakimuutoksia on tekeillä tällä rintamalla. Muun muassa rikoslakia ollaan uudistamassa ja lähestymiskieltoa koskeva laki on valmisteltavana.

Oli ilahduttavaa, että ministeri Enestam omassa puheenvuorossaan tänään totesi, että hallitus aikoo tämän kevään aikana antaa eduskunnalle esityksen lähestymiskieltoa koskevaksi lainsäädännöksi. Itse jätin vuonna 1995 lakialoitteen lähestymiskiellostä. Esityksellä pyritään estämään tilanne, jossa rikoksen uhri joutuu uudestaan saman rikosentekijän hyökkäyksen kohteeksi. Lähestymiskielolla estetään rikosentekijää, joka on usein entinen aviomies tai poikaystävä, etsimästä uhria käsiinsä tai ottamasta muulla tavoin, esimerkiksi kirjeitse tai puhelimella yhteyttä häneen.

Esitän omassa lakialoitteessani, että lähestymiskielto voitaisiin määrätä määräajaksi, enintään vuodeksi kerrallaan. Lähestymiskielton rikkomisesta saisi joko sakkoja tai enintään vuoden vankeutta.

Laki on siis valmisteltavana, mutta asialla on todella kiire.

Tilastojen mukaan yksi suomalainen nainen menettää henkensä keskimäärin joka toinen viikko aviomiehensä tai miestuttavansa väkivallan seurauksena. Poliisille ilmoitetaan vuosittain 400 raiskausta, mutta todellisen määrän arvioidaan olevan 6 000—10 000. Maassamme pahoinpidellään vuosittain noin 20 000 ihmistä ja 40 000—60 000 naista joutuu perheväkivallan uhriksi joka vuosi. Vain murto-osa näistä tulee poliisin tietoon.

Perheväkivalta on niin yleistä, että tavallisella suomalaisella on enemmän syytä pelkoon kotona kuin kadulla. Tutkimusten mukaan perheväkivaltaa esiintyy 12 prosentissa suomalaisista perheistä. Väkivalta kohdistuu ensi sijassa naiseen, mutta myös lapsiin, miehiin ja eläkeläisiin. Ei ole todisteita, että perheväkivalta olisi lisääntynyt viime vuosina, mutta siitä on tullut selvä sosiaalinen ongelma.

Statistiken om våldsdåd mot kvinnor talar sitt tydliga språk: Vi måste snabbt skrida till åtgärder som kan rädda livet på hotade kvinnor. Lagen om besöksförbud är brådskande och för min del beklagar jag att beredningen inte har varit snabbare, men noterar med tillfredsställelse att minister Enestam i sitt anförande i dag konstaterade att regeringen kommer att föra denna lagproposition till riksdagen denna vår.

Utvecklingen av vissa brottstyper, när man ser på perioden 1950—1995, visar tydligt att även om brottsligheten över lag ökat i vårt samhälle har det i själva verket under 90-talet skett en minskning. Det totala antalet brott har minskat, siffrorna enligt statistiken visar från 848 978 till 757 465 och man kan, när man ser på statistiken, konstatera att det tydliga genom lagändringar gått att minska på bedrägeri, förskingring och olovligt brukande eller tillgrepp av motorfordon. Däremot har, beklagligt nog, narkotikabrotten och misshandeln ökat.

Brott är oftast ett tecken på något annat underliggande problem. För att ytterligare kunna minska på brottsligheten måste vi tackla de underliggande problemen i vårt samhälle: En ökad utslagenhet, narkotika- och alkoholmissbruk, arbetslöshet och familjevåld.

Puhemies! Jotta rikoksia voitaisiin entisestään vähentää, on meidän pureuduttava yhteiskuntamme piileviin ongelmiin: lisääntyneeseen syrjäytymiseen, huume- ja alkoholiongelmiin, työttömyyteen ja perheväkivaltaan.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Pietikäinen puuttui erittäin tärkeään asiaan, kun hän puuttui perhe- eli kotiväkivaltaan. Hän sanoi aivan oikein, että enemmän pelkoja on kansalaisella nykyään tulla väkivallan uhriksi kotonaan kuin kodin ulkopuolella. Suurin osa tapauksista jää yleensä piiloon, koska vain osa asioista tulee julki. Ongelmana on se, että väkivallan kohteeksi joutuneita

ei tavoiteta tai väkivaltaa ei tunnusteta eikä tarjolla ole sopivia hoito- ja tukimuotoja.

Perheväkivalta saattaa olla nykyisin erityisen tuhoisaa sivustakatsojalapsille. Tutkimusten mukaan äitiin kohdistuva väkivalta saattaa josakin ikävaiheessa vaikuttaa lapseen jopa tuhoisammin kuin jos väkivalta kohdistuisi lapseen itseensä. Tässä voi yhtyä professori Tuula Tamminen sanontaan, kun hän tässä yhteydessä toteaa, että lapsen psyykinen turva on äidissä ja sen vuoksi kotiväkivalta heijastuu häneen erittäin voimakkaasti.

Ed. So in in v a a r a: Arvoisa puhemies! Ensin hieman kommentoin käytyä keskustelua, ja minun täytyy sanoa, että olen aika pöllämystynyt siitä, että salin oikealta laidalta on tullut sen kaltaisia mielipiteitä, että Suomessa olisi laitonta kannattaa eläinsuojelua ja käyttää laillisia, parlamentaarisia keinoja eläinsuojelun edistämiseksi. Erityisesti kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa esitetty kanta, että sen jälkeen, kun jotkut ovat turvautuneet eläinsuojelussa laittomiin keinoihin, koko päämäärä muuttuisi laittomaksi, on minusta aivan käsittämätön eikä meidän oikeusjärjestelmäämme sovi.

Kuten jo vastauspuheenvuorossani sanoin, samalla logiikalla sen jälkeen, kun joku pornovastustusaktivisti poltti helsinkiläisen seksiravintolan, pitäisi ikään kuin julistaa rikollisiksi kaikki ne, joiden mielestä seksiteollisuuteen liittyy jotakin epäilyttävää. Minusta tämän kaltaiset ajatukset ovat aivan päättömiä.

Minusta myös esimerkiksi ed. Sasi puheenvuorossaan on selvästi antanut väärän todistuksen vihreistä, kun hän on väittänyt, että vihreät olisivat jollakin tavoin myönteisesti suhtautuneet laittomiin eläinsuojeluisuihin. Minusta ed. Sasin rehellisenä miehenä täytyy joko dokumentoida tämä väite, esittää, missä on se vihreitten päättävä elin tai johtava henkilö, joka yhdessäkään puheenvuorossaan on sanonut näitä toimenpiteitä hyväksyttäväksi, tai jos ed. Sasi ei tällaista dokumentaatiota pysty esittämään, hän rehellisen miehen tavoin peruu puheenvuoronsa ja kertoo olleensa väärässä.

Ed. H. Koskinen puheenvuorooni vastasi ja luki joitakin sitaatteja vihreitten kannanotoista, jotka eivät mitenkään tukeneet hänen näkemystään. Niissä vihreät tukivat eläinsuojelua, eläinsuojelun tavoitetta ja samalla sanoutuivat irti laittomista keinoista. Ed. H. Koskisen lukemat sitaatit eivät kertakaikkisesti tukeneet hänen väitettään lainkaan.

Aion vielä puheenvuoroni lopussa hieman arvioida eläinsuojeluaktivistien toiminnan järjestyksyyttä ja myös eettisyyttä.

Edelleen minusta Suomessa ympäristöministerillä on oikeus olla huolissaan niistä ympäristövaikutuksista, joita kalankasvatuksesta aiheutuu. Kalankasvatus on itse asiassa ympäristövaikutuksia arvioiden täysin järjetön elinkeino, jos sen ympäristöpäästöjä muuttaa rahaksi sillä hinnalla, mitä teollisuus ja yhdyskunnat joutuvat maksamaan aivan samojen päästöjen puhdistamisesta — sillä lienee aika objektiivinen hinta. Esimerkiksi tuoreimmissa ympäristöluvuissa fosforia määrätään puhdistettavaksi hintaan, jonka rajakustannus on 2 000 markkaa kilo. Kun kalankasvatuksen ympäristöpäästöt ovat 260 000 kiloa fosforia, se tarkoittaa tällä mittakaavalla mitattuna noin puolen miljardin markan ympäristöhaittaa. Haitta on siinä mielessä todellista, että tällaisilla rahoilla teollisuus ja yhdyskunnat joutuvat samoja päästöjä puhdistamaan.

Samalla, kun on sanottu, että kalankasvatuksen vastustaminen vie työpaikkoja saaristosta, kyllä työpaikkoja vievät saaristosta myös levälautat, joita kalankasvatus on aiheuttanut. Viime kesän levälautat itäisellä Suomenlahdella olivat kotoisin Pietarista, mutta Saaristomerellä ne olivat kalankasvatuksen ja vain kalankasvatuksen aiheuttamia. Jos Saaristomeri menettää nyt ne työpaikat, joita matkailu ja esimerkiksi kesämökkit sinne tuovat, sen tuottama tappio on paljon suurempi kuin se vähäinen hyöty, jota kalankasvatuksesta tulee.

Edelleen, jos jokin kahden hengen noin 2 miljoonan markan liikevaihdolla toimiva teollisuuslaitos pyytäisi vesienpäästölupaa sellaisille päästöille, joita kalankasvatuksesta tulee, se naurettaisiin ulos. Kertakaikkisesti sellaisia päästölupia ei mikään muu elinkeino voi saada niin merkityksellömän pientä toimintaa varten. Keinona nyt se ainakaan ei ole laitonta, että kehottaa ihmisiä kaupassa ostoksia tehdessään miettimään, mitä seurauksia niistä ostoista on, koska markkinataloudessa sentään ihminen saa omaa ostovoimaansa käyttää aivan niin kuin itse haluaa.

Mutta sitten turvattomuuskeskustelun ydin minusta on siinä, että sosiaalinen eriarvoisuus on kaiken yhteiskunnallisen turvattomuuden äiti. Suomalaiset kaupungit ovat olleet ja ovat ehkä vieläkin maailman turvallisimpia. Täällä todellakin voi kävellä kadulla missä tahansa. Mutta kuinka kauan se kestää, kuinka kauan me kesämme sellaista kaupunkien pitkäaikaistyöttö-

myyttä ja työttömyyden keskittymistä joihinkin epäonnisiin kaupunginosiin, kun se kaikissa muissa maissa on johtanut hyvin vakaviin ongelmiin? Minusta tämän pitäisi olla tämän keskustelun ydin. En kuitenkaan mene siihen, koska haluan nyt seuraavaksi puhua vähän eläinsuojeluaktivistien laittomuuksista.

Todettakoon, että Suomen historia tuntee paljon sellaisia laittomuuksia, joita me historiassa tällä hetkellä ylistämme. Olemmepa joillekuille murhamiehille laattojakin laittaneet. Eipä tästä ole kovinkaan kauan, kun pääkaupunkiseudulla oli laitton joukkoliikenteen lakko, joka sai erittäin suurta yhteiskunnallista tukea ja myötämielisyyttä, jopa ministeritasolta sitä tuettiin, ja saattoi itsekin jotakin kaunista siitä sanoa. Se oli siis kuitenkin laitton.

Itse olen ollut aikoinaan 80-luvun alussa ja 70-luvun lopussa Kojjärvi-liikkeessä, ja täytyy myöntää, että Kojjärvi-liikkeen toimenpiteet olivat lainvastaisia. Me emme sitä mitenkään kiistäneet, olemme siitä sakot maksaneet, ja minä ainakin olen hyvin ylpeä siitä, mitä tuli tehdyksi. Mutta se oli aivan erilaista toimintaa kuin eläinsuojeluaktivistien teot. Se näkyy siitä, että me emme toimineet yön pimeydessä salaa vaan päivällä julkisesti, meitä ei täytynyt pitää päiväkausia pidätettyinä, vaan me tunnustimme kaiken ja teimme kaiken rehellisesti.

Mutta aivan olennaista oli tämän toiminnan tavoite ja se oli jokseenkin päinvastainen kuin eläinsuojeluaktivisteilla on. Sen toiminnan tavoitteena oli vain ja yksinomaaisesti aktivoida kansalaismielipide ja saada yleinen mielipide omalle puolelle. Tässä Kojjärvi-liike myös erinomaisten hyvin onnistui, noin 90 prosenttia suomalaisista Aamulehdessä julkaistun tutkimuksen mukaan tuki Kojjärvi-liikkeen toimintaa ja myös sen toiminnan laittomia piirteitä. Tässä suhteessa tämä toiminta onnistui aika hyvin. Me pidimme silloin myös hyvin tärkeänä pitää hyvät suhteet paikalliseen poliisiin ja siinä myös onnistuimme. Mehän myös toimimme heille aika hyviä keikkoja, kun he siellä telttailivat ja vartioivat leiriä.

Sen sijaan eläinsuojeluaktivistit, joita en oikein hyvin tunne, eivät näytä lainkaan piittaavan yleisestä mielipiteestä vaan heillä on jonkinlainen kuvitelma, että suoralla toiminnalla voisi pakottaa yhteiskunnan yleisestä mielipiteestä piittaamatta toimimaan heidän tavoitteidensa mukaan. Turkistarhaus on ongelmallinen elinkeino, ja se onkin monessa maassa osittain tai kokonaan kiellettyä. Suomessa sen suosio väestön keskuu-

dessa aikoinaan oli hyvin vähäinen ja oli paljon niitä, joiden mielestä turkistarhaus olisi silloin pitänyt jollakin tavoin rajoittaa tai lopettaa tai muuta sellaista.

Eläinaktivistien epäviisas ja raukkamainen toiminta on kuitenkin kääntänyt yleisen mielipiteen turkistarhaukselle hyvin myönteiseksi. Niinpä toiminta tosiasialla toimii heidän omia tavoitteitaan vastaan. Samalla kun eläinsuojelijoiden ylivoimainen enemmistö ei niitä hyväksy, koko tämä ylivoimainen enemmistö joutuu sitten tämän pienen vähemmistön toimesta kärsimään. Tietynlaisena osoituksena siitä, kuinka epäonistunut tämä aktivistien toimintastrategia on, on se, että huomattava osa suomalaisista jopa hyväksyi ampumisen sen jälkeen, kun aktivistit olivat niin voimakkaasti mielipiteen kääntäneet itsestään pois.

Toivon kuitenkin jonkinlaista suhteellisuudentajua yhteiskunnalta siitä, kuinka vaarallisia eläinsuojeluaktivistit ovat. Skinheadit, moottoripyöräjengit tai talousrikolliset ovat kuitenkin jossakin määrin suurempi ongelma — ainakin vielä. Mutta se toimintatapa, jonka eläinsuojelijat ovat valinneet, sisältää riskin toiminnan radikalisoitumisesta. Siinä suhteessa, että joukko yhä pienenee ja tiivistyy, pienenee ja tiivistyy ja käy sillä tavalla kuin iloisen 60-luvun Italian uusvasemmistolaisuuden, joka 70-luvulla päätyi terroriin, minä pidän eläinaktivistien, tämän pienen radikaalijoukon olemassaoloa hankalana ja vaarallisena ja tietysti myös heidän omien tavoitteidensa kannalta erittäin haitallisena.

Arvoisa puhemies! Kun vielä minuutti on aikaa jäljellä, hieman kommentoin Tampereen tapauksia, joita pidän hyvin surullisina sen takia, että Suomessa ei ole ollut sellaista kansalaisjärjestöjen ja poliisin vastakkainasettelua kuin muissa maissa. En tunne ketään, joka siellä Tampereella olisi ollut, mutta olen lukenut aika monta kohtalaisen yhtäpitävää kertomusta siitä, mitä siellä tapahtui. Joko on olemassa jokin todella salajuoni, joka teettää vielä yhtenäisiä kertomuksia, tai sitten nämä kertomukset todellakin suurin piirtein vastaavat sitä, mitä siellä tapahtui. Niistä voi päätellä sen, että kohtalaisen rauhallisen nuorisoujoukon keskuudessa oli pieni, ehkä 10, korkeintaan 20 hengen ammattiagitaattorijoukko, jonka kaltaisia keskieuropalaisissa mielenosoituksissa on maan vaivaksi aina ja joka pyrki provosoimaan poliiseja väkivaltaisuuteen. Poliisit menivät tämän joukon halpaan aivan täydellisesti, siis toimivat sillä tavalla kuin tämä pieni anarkistijoukko parhaissa unelmissaan oli-

si voinut toivoa poliisin toimivan, juuri heidän suurimpien unelmiensa mukaisesti. Seurauksena olivat hyvin ikävät tapahtumat, joissa täysin syyttömiä ihmisiä pamputettiin ja aika väkivaltaisesti. Se on seikka, joka ei saisi toistua. Minusta poliisi tarvitsisi tässä asiassa parempaa ammattitaitoa, mutta näitten nuorten pitäisi myös karkottaa omasta keskuudestaan nämä provokaattorit. He kyllä tietävät, keitä ne ovat.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näin vanhana yrittäjänä hämmästyneenä kuuntelen kansanedustaja Soininvaaran puhetta turkistarhauksesta, kalankasvatuksesta ja kaikenlaisesta elinkeinon harjoittamisesta Suomessa siltä osin kuin se on laisäädännöllä suojattu. Hänen mielestään on hyväksyttävää sellainen toiminta, että ulkomailta johdettu eläinaktivistijärjestö, terroristijärjestö mielestäni, johtaa johdonmukaisesti nuoria aktivisteja toimimaan vastoin lakia. Minusta tuntuu oudolta, että tässä salissa nimenomaan ed. Soininvaara vähättelee sellaista elinkeinoa, jolla on lain suoja.

Esimerkiksi kalankasvattajathan ovat ympäristökeskukselta saaneet luvan määrätyn ehdoin toimia ja harjoittaa ammattiaan, ja kun he täyttävät ne vaatimuskriteerit, totta kai heidän pitää antaa vapaasti harjoittaa tätä ammattia. Ei pidä niin tehdä, että herra ympäristöministeri julkisuudessa sanoo, että julkisten laitosten ei pidä syödä kirjolohta sen takia, että sen kasvatus saastuttaa luontoa. Tänä päivänä Helsingin Sanomissa oli hyvin kerrottu kalankasvattajien edistyneen kalankasvatuksessa siten, että heillä oli suljettu kiertojärjestelmä, jolla nykyaikainen kalankasvattaja hoitaa nämä ympäristöongelmat. Minusta tällä tiellä pitää jatkaa. Eli meidän ei pidä tukea laittomuuksia täällä eduskunnassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni oli erittäin myönteistä, että ed. Soininvaara selvästi ilmaisi paheksumisensa näiden turkisterroristien toiminnalle. Niin kuin edellinenkin puhuja sanoi, turkistarhaus on elinkeino, jota lakien mukaan Suomessa saa harjoittaa.

Erityisesti minua hieman hymyilytti ed. Soininvaaran puheessa se osa, kun hän totesi, että

hän nuoruudessa toimi Kojjärvellä lakia vastaan ja sitten hän totesi sanatarkasti näin: "teimme kaiken rehellisesti."

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nämä eläintarha- tai tarhausterroristit, jos käytän tämmöistä nimeä, ovat mielestäni ja ed. Soininvaaran logiikan mukaan erittäin hyvin onnistuneet, kun he saivat oman asiansa esille hallituksessa olevan puolueen valtuuskunnan kokouksessa. Jopa saivat siellä vielä ymmärtämystä asialleen ja tavoitteilleen.

Olen erittäin iloinen todella siitä, että ed. Soininvaara sanoutui selkeästi ja yksiselitteisesti irti tarhaterroristien toiminnasta. Ainakin tässä mielessä puheeni on saavuttanut hyvän lopputuloksen, että tämmöinen julkinen kannanotto vihreiltä saatiin esiin.

Totean ed. Markku Pohjolalle, että on aivan oikein, että demarien kanta tuli esiin heidän ryhmäpuheenvuorossaan. Kun omassa puheenvuorossani siteerasin ed. Tuomiojaa, se on ilmeisesti laskettava kokemattomuuteni tilille, kun luulin, että eduskuntaryhmän puheenjohtajalla on jonkinlainen sanoma ja kanta myös ryhmän kannanottoihin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tampereen tapahtumissa todella pieni ydinjoukko aiheutti mellakoinnin, jonka seurauksena rikottiin useita autoja ja tällä tavalla. Minä en tunne sitä tapahtumaa siellä paikalla sen kummemmin, mitä siellä tapahtui, mutta olen tiedustellut Tampereen apulaispoliisimestarilta sekä operaation vetäjiltä, jotka tiesivät asiat nimenomaan näistä ministerin aikanaan puhumista pipeista. He kiistivät jyrkästi, että kommandopipoja olisi käytetty, vaan heillä oli pelkästään kypäräsuojukset, jotka jättivät kasvot avoimeksi. Ja operaation vetäjä, jonka tavoitin sairauslomalta, kertoi, että näitä poliisimiehiä oli kielletty jopa ottamasta kypärää päähänsä, vaan he jättivät kypärät autoon, että ne eivät ärsyttäisi, mutta sen sijaan kylmällä ilmalla täytyi tietysti päässä pitää tätä huppua, joka ei ollut kommandopipo.

Nyt onkin huvittavaa se, että kun ministeri Enestam on hyväksynyt tämän itse toiminnan aikaisemmin, mutta väittänyt, että tehtiin virhe siinä, kun käytettiin kommandopipoja, niin mitäs ministeri Enestam nyt sitten sanoo, jos huomataankin, että kommandopipoja ei käytettykään, mutta itse toiminta oli virheellistä. Aika-

moista sekoilua, mutta minä ymmärrän tämän. Emme me ole mitään yli-ihmisiä sen enempää ministeri Enestam kuin minäkään. Oikeastaan minun pitäisi tietysti vastata ed. Soininvaaralle, mutta en voinut mieltäni malttaa sanoa ministeri Enestamille, että koettakaa nyt selvittää, kuinka se oli. Jos poliisi toimi hyvin, niin antakaa oikein kauniit kiitokset. Kyllä sen Tampereen poliisi ansaitsee.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on todella surullista, että turvattomuus meillä lisääntyy koko ajan ja poliisihan ei luonnollisestikaan pysty yksin torjumaan rikollisuutta, vaan siihen tarvitaan monien tahojen yhteistyötä. Olisi toivottavaa, ettei tätä rikollisuutta kannustettaisi millään tavoin, niin kuin mielestäni siinä kohtaa on tapahtunut, kun tuosta Tampereen yhteenotosta on pieni yksityiskohtainen tieto tullut julkisuuteen.

Ed. Soininvaara mainitsi, ettei hän tiedä, ketä Tampereen yhteenotossa oli mukana. En tiedä myöskään henkilönimiä, mutta muutamia ryhmiä tiedetään. Ikävää mielestäni on, että siellä oli muun muassa sellainen yhteisö, joka on saanut valtionapua viime vuonna, vuonna 97, 150 000 markkaa ja tämän yhteisön säännöissä on maininta, että se pyrkii tavoitteisiinsa muun muassa mielenosoitusten avulla. Ei liene oikein.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä tulen tässä kyllä entistä ihmettelevämmäksi. Kyllä mielenosoitusten avulla Suomessa saa edistää päämääriä. Siinä ei ole mitään kiellettyä. Se on länsimainen perusoikeus. Tuolla paikalla oli todellakin ihmisiä, jotka ovat täysin syyttömiä taas niihin provokaatioihin; ne ovat laittomia, mutta niihin poliisi vain selvästikin reagoi typerästi ja tavallaan edesauttaen näitten provokaattoreitten päämääriä.

Sitten olen myös ihmetellyt, kun minusta ihan ed. Kuosmasen näköinen ihminen istui täällä salissa silloin, kun minä puhuin ja hän kuitenkin ei näyttänyt kuulleen ollenkaan sitä, mitä sanoin. Minä jyrkästi sanouduin irti näistä laittomista keinoista ja nyt hän kuitenkin väitti, että minä puolustan ulkomailta johdettua terroristijärjestöä. Ihmettelen, kannattaako täällä käyttää puheenvuoroja ollenkaan.

Ed. Raskille sanon, että kyllä lakia voi rikkoa rehellisesti. Jos meillä laillisuus ja rehellisyys olisivat sama sana, niin ekonomista ei olisi käyttää kuin toista, mutta näin meillä kuitenkin sattuu olemaan kaksi eri sanaa. Kyllä rehellinen lain

rikkominen on sitä, että tekee sen avoimesti ja näytävästi ja sitä keneltäkään salaamatta.

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! Minäkin pidän erittäin arvokkaana sitä, että ed. Soininvaara näin selvästi sanoutuu irti eläinaktivistien laittomasta toiminnasta. Minulle se tuli kyllä aika selkeäksi.

Mitä sen sijaan Tampereen tapaukseen tulee, niin korostan edelleen, että vasta sitten, kun asia on tutkittu, on varmojen johtopäätösten vetäminen mahdollista. Mutta sikäli kuin olen nyt pysynyt tähän asiaan tutustumaan ilman että poliisitutkinta on vielä valmis, poliisin toiminta sinänsä on ollut hyvin onnistunutta. Jos on vielä näin, ettei edes kommandopipoja ole käytetty, sekin pieni kauneusvirhe, jota pidin virheenä, on korjattu, ja jos olen ollut väärin informoitu, pyydän sitä anteeksi. Totta kai, jos poliisi sen tutkimuksen perusteella saa puhtaat paperit, minä olen ensimmäinen heitä onnittelemassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäiseksi jään kysymään ed. Soininvaaralta, minkälaista on rehellinen lain rikkominen. Mutta siitä eteenpäin.

Tässä keskustelussa on jonkin verran viitattu Norjaan. Kun juuri tapasin norjalaisia, muun muassa erään Norjan nykyisen hallituksen ministerin, totean hieman, mitä Norjassa on tapahtunut viime kuukausina. Siellähän oli suurkäräjävaalit viime syksynä, ja noissa vaaleissa työväenpuolue hävisi ja maahan muodostettiin kristillisen kansanpuolueen, liberaalien ja keskustapuolueen vähemmistöhallitus, jonka tuki suurkäräjillä on noin 25 prosenttia, eli se on todella kapealla pohjalla oleva vähemmistöhallitus. Sille ennustettiin enintään sadan päivän elinikää. Se on nyt istunut noin 140 päivää. Tämä Norjan hallitus ensi töikseen nosti kaikkein alhaisimpia sosiaalietuuksia, muun muassa kaikkein alimpia eläkkeitä, jotka sosialidemokraattinen hallitus oli laiminlyönyt.

Hallitus ei kuitenkaan lähtenytkään siitä liikkeelle, että rahalla voitaisiin yhteiskunnalliset ongelmat poistaa tai niitä korjata. Se totesi, että syyt ovat syvemmällä. Niitä ei voida poliiseja lisäämällä tai tuomioita koventamalla sinänsä poistaa. Niinpä pääministeri Kjell Magne Bondevik asetti arvokomitean, jonka tehtäväksi annettiin selvittää, miksi rikkaassa, todella vauraassa Norjassa on niin paljon väkivaltaa, alkoholismia, huumeeongelmia nuorilla ja muillakin, avioeroja kasvavassa määrin. Miksi vanhuksista

ei pidetä huolta niin kuin sivistysvaltiossa pitäisi? Miksi koulukiusaaminen on yleistä ja kasvussa, perheväkivalta on runsasta, ilmenee ääriliikkeitä, on prostituutiota, pedofiilejä ym. tällaisia ilmiöitä, jotka osoittavat, että yhteiskunta siellä ei ole terve? Tuo 20-jäseninen komitea pohtii näitä kysymyksiä, etsii syitä ja luonnollisesti myös ratkaisuja siihen, mitä pitää tehdä, jotta noista ongelmista päästäisiin eroon tai ainakin niitä voitaisiin vähentää.

Komitean työ on luonnollisesti kesken vielä tässä vaiheessa, koska hallitus aloitti työnsä vasta muutama kuukausi sitten. Mutta Norjan kansa on mielipidemittauksissa antanut lähes täydellisen tukensa tällaisen arvokomitean asettamiselle ja sen toimeksiannolle. Kun erittäin suosittu entinen pääministeri Gro Harlem Brundtland sai parhaimmillaan oltuaan neljä viisi vuotta pääministerinä kansalta 80 prosentin tuen, joka on varsin korkea sekin, nykyinen pääministeri Kjell Magne Bondevik sai kaksi viikkoa sitten vastaavassa mielipidetiedustelussa 92 prosentin tuen Norjan kansalta. Syy ja peruste on pitkälti ei se, että annettiin alimpiin etuuksiin korotuksia, joka tietysti on myönteinen asia, vaan erityisesti se, että yhteiskunnalliset arvot, kansakunnan pahoinvoinnin syiden selvittäminen, on nostettu esille hyvin voimakkaalla, selkeällä tavalla.

Mielestäni Suomessa turvattomuuden ja yhteiskunnan sairauden oireet ja merkit ovat hyvin pitkälle samanlaisia kuin Norjassa. Taloudellinen tilanne meidän maassamme on luonnollisesti paljon vaikeampi kuin Norjassa, mutta kun rikas Norja ei ratkaise ongelmiansa rahalla, niin ei meidänkään tarvitse katsoa vain rahaan ratkaisuja etsiessämme. Rahaa tarvitaan, poliisin virkoja varmasti tarvitaan, niitä on syytä täyttää ja pyrkiä sitä kautta tuomaan sitä turvallisuutta, mitä näin voidaan lisätä, rangaistusasteikkoja on syytä tarkastella tässä salissa ja rikoslakia uudistettaessa.

Mutta sittenkin on mentävä syvemmälle, kysyttävä, miten tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa kodit onnistuvat rakentamaan lapsille ja nuorille, puoliset toisilleen, kestävän elämän perustan ja yhteiselämän, joka antaa heille sellaiset eväät, että he toimivat normaalisti yhteiskunnan jäseninä. Miten koulu toimii tässä yhteiskunnassa? Koko ikäluokka, 7—16-vuotiaat ovat koulussa hyvin herkässä elämänvaiheessa. Minkälaiset eväät sieltä annetaan? Minkälainen arvokasvatus, minkälaiset arvot ovat opetuksen pohjana? Väitän, että aina jokin arvo-

perusta on pohjana kaikella toiminnalla yhteiskunnassa ja myös kodeissa ja kouluissa.

Meidän päättäjien arvoperustaa on syytä pohdita. Tiedotusvälineille on syytä heittää kysymys, minkälaisia arvoja ne haluavat ja minkälaisia arvoja ne edistävät tässä yhteiskunnassa. Ne ovat keskeisesti vastuussa. Vastuusta ei voi vapauttaa tietystikään ei puolueita eikä kansalaisjärjestöjä, ei kirkkoja eikä seurakuntia. Kaikkien osalta on vastuuta ja nimenomaan arvoperustaa kysyttävä, niin kuin se Norjassa on arvovaltaisella taholla pantu tutkittavaksi ja selvitetäväksi.

Mielestäni kristilliset arvot, joiden varaan tämä yhteiskunta, suomalainen yhteiskunta, niin kuin norjalainenkin vuosisatojen ja vuosikymmenten kuluessa on rakennettu, on sysätty meillä viime vuosikymmeninä liiaksi syrjään eikä mitään kestävää ole löydetty tai edes välttämättä haettu tilalle. Yhteiskunta on kylmä, voi sanoa, rakkaudeton. Vähäosaisista ei kanneta vastuuta. Nuorista ja lapsista ei kanneta sellaista vastuuta kuin meidän pitäisi yhdessä kantaa kodeissa, kouluissa, tiedotusvälineissä, päättäjinä.

Tällaista arvokeskustelua ja arvojen etsintää toivoisin tämän keskustelun osalta ja myös, että hallitus asettaisi tuollaisen komitean kuin Norjassa on asetettu tutkimaan nämä perussyyn ja sitten etsimään ei niinkään taloudellisia vaan muita ratkaisuja, koska taloudellisesti meidän tilanteemme on aika vaikea.

Meillä on ääriilmiöitä, joista tässä on varsin paljon puhuttu viimeisten tuntien aikana. Saatan olla yksin ajatuksissani, mutta heittäisin sellaisen haasteen, miksi pääministeri, miksi sisäministeri, miksi oikeusministeri tai kulttuuriministeri eivät voisi mennä noiden nuorten luo keskustelemaan heidän kanssaan, mitä nämä nuoret haluavat, mitä he haluaisivat päättäjien tekävän, minkälaisia asioita heillä on todella mielessään, ettei heidän tarvitsisi osoittaa mieltään särkemällä, tuhoamalla, väkivallalla.

Keskustelu ihan heidän ehdoillaan kaduilla, siellä missä he kokoontuvat, voisi olla viisas ratkaisu, joka saattaisi ennalta ehkäistä ongelmia ja tuoda sellaisen uuden piirteen tähän yhteiskuntaan, että heidät otetaan huomioon. He kokevat, että äänestämällä ei voi vaikuttaa, eivätkä sitten äänestäkään. Heitä ei kuunnella. Heillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin, koska ylätaso päättää. Niillä, joilla on rahaa, on valtaa tässä yhteiskunnassa.

Minkälaiseen yhteiskuntaan meidän pitäisi pyrkiä? Minä olen vapaan markkinatalouden kannattaja, mutta en sellaisen vastuuttoman, va-

paan, hulluttoman markkinatalouden, jossa me nyt elämme. Siihen ovat nyt vasemmisto ja vihreätkin imeytyneet niin mukaan, että raha, vapaus, Emu, helikopterit, valmiusjoukot, täydennyspoliisit, kaikki tällaiset ovat vieneet mukanaan vanhat perinteiset arvot ja aatteet.

Mielestäni suomalaista yhteiskuntaa pitäisi määrätietoisesti, voimakkaasti ja nopeasti kääntää sosiaalisen, eettisen ja ekologisen markkinatalouden suuntaan, niin että näissä markkinatalouden oloissa, joissa kunnioitetaan yksityistä omistusoikeutta ja vapaata kilpailua, kuitenkin markkinataloutta rajattaisiin sosiaalisesti niin, että ihminen asetettaisiin aina markkinoiden ja taloudellisten arvojen edelle. Oikeudenmukaisuus olisi johtavana ajatuksena kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Rikkaat luopuisivat köyhien hyväksi. Tulonjako olisi oikeudenmukainen. Verotus ja säästöt kohdennettaisiin niin, että oikeudenmukaisuus toteutuisi. Olen varma, että Suomen kansa hyväksyy mittavatkin leikkaukset, kunhan ne toteutetaan oikeudenmukaisuuteen pyrkien. Täydelliseen oikeudenmukaisuuteen emme koskaan pääse. Työttömyys on hirvittävä sosiaalinen epäkohta. Siinäkin on paljon tehtävissä, jos halutaan sosiaalista markkinataloutta rakentaa.

Eettinen markkinatalous eli eettisesti rajattu markkinatalous asettaa vapaudelle ehtoja, niin että väkivaltaa vastustetaan mainonnassa, markkinoinnissa. Ihmisten ja eläinten kohtelulle asetetaan tiukat rajat. Prostituutioon, pornoon ja sen sellaisiin epäterveisiin, sairaisiin ilmiöihin puututaan yhteiskunnallisella päätöksenteolla lainsäätäjän toimesta hyvin voimakkaasti. Näillä voidaan kansan moraalista selkärangkaa vahvistaa ja sillä tavalla eettisesti vahvistaa sitä markkinataloutta, jossa elämme.

Ekologisesti meidän täytyy myös markkinatalouttamme rajoittaa eli asettaa ehtoja viljelylle, jota tässä maassa harjoitetaan. Viljely ja varjeleminen on nähtävä rinnakkaisina, eli ympäristönäkökulma on otettava vahvasti mukaan, kun markkinataloutta harjoitetaan. Ympäristöä meillä ei ole oikeutta riistää, niin kuin nyt tapahtuu.

Tällainen sosiaalinen, eettinen ja ekologinen markkinatalous on sivistynyt markkinataloutta, ja varmasti kaikki haluamme olla sivistysyhteiskunnassa. Tällä hetkellä emme valitettavasti ole. Tämä kansakunta kärsii näistä ongelmista hyvin voimakkaasti. Niissä tarvitaan muutosta. Tällä välikysymyksellä oppositio, ainakin siltä osin kuin itse olen ollut vaikuttamassa — ja aika

paljon olen ollut vaikuttamassa tuohon tekstiin — on pyrkinyt siihen, että nostettaisiin esille ei niinkään taloudelliset vaan muut arvot, jotka yhteiskunnassa on poljettu sivuun ja joiden puuttumisesta ihmiset kärsivät turvattomuutena, epäoikeudenmukaisuutena, pelkona ja hätänä tulevaisuuden suhteen.

Arvoisa puhemies! Tässä olisi tarpeen käsitellä monia muitakin asioita, jotka turvallisuuteen liittyvät lähitulevaisuudessa entistä voimakkaammin, mutta kun aika kuluu, en niihin sen enempää tässä puutu.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi perää arvokeskustelua ja kristillisten arvojen tuomista mukaan päätöksentekoon. Toivo on yksi arvo ja elämää ylläpitävä voima. Mielestäni yhtä väärin kuin se, että llyllypidetään epärealistista toivoa, on se, että llyllytetaan epätoivoa. Mielestäni tämä välikysymys toivottomuudessaan llyllytsoo epätoivon henkeä ihmisiin. Siitä ei pääse mihinkään. Meidän olisi hyvä muistaa kaukopartiomiehen ja Mannerheim-ristin ritarin PaaVo Suorannan sanat, kun hän sanoi: "Kun toivo on mennyt, on kaikki mennyt." Mielestäni se pitäisi oppositionkin näissä puheissa muistaa.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi näitä arvoja puheenvuorossaan nosti esiin. Siinä olen hänen kanssaan samaa mieltä, kun hän viittasi esimerkiksi videoihin; hän ei käyttänyt sanaa "villitys", mutta minä käytän sanaa "villitys". Hyvin paljon perheissä lapset saavat katsella videoita ihan keskenään eikä perheissä jakseta eikä ehkä aina välitetä kontrolloida, minkälaisista kamaa lapset katselevat. Siinä mielessä minusta meillä pitäisi jonkinlaista kuria saada. "Kuri" saattaa olla huono sana, mutta kuitenkin on aiheellista se, että perheissä kannettaisiin enemmän huolta lasten ja nuorten arvojen ja elämänsenteiden kehitymisestä.

Toisena asiana hän puheenvuorossaan kehotti pääministeriä ja ministereitä keskustelemaan nuorten eläinaktivistien kanssa. Minä olin Tampereella viime lauantaina tällaisessa tilaisuudessa ja pohdin pitkään, menenkö sinne. Sen nimi oli "Eläinten oikeudet". Minä olen hyvin kiitollinen, että menin sinne. Minä uskon, kun sanon itsekäästi, että sain aika monta nuorta vakuutuneeksi siitä, että laillisilla keinoilla laillisessa yhteiskunnassa voidaan edetä eikä tässä talossakaan olla pahantahtoisia, vaikka täällä kaikki

asiat eivät suju. Minä rohkenin kertoa ihan käytännön esimerkkejä siitä, kuinka lakeja säädetään, mistä tuore eläinsuojelulaki oli hyvänä esimerkkinä. He olivat hyvin ystävällisiä ja kiitollisia niistä viesteistä, mitä vein heille. Tässä mielessä rohkenin tämän puheenvuoron ottaa.

Ed. Aittoniemen tavoite, että enemmän heidän kanssaan keskusteltaisiin, olisi varmaan ihan hyvä.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi perää oikeudenmukaisuutta leikkauksiin. Totesitte jotenkin niin, että leikkaukset ovat kyllä hyväksyttäviä, kun ne ovat vain oikeudenmukaisia. Minulle jäi kyllä täysin epäselväksi, keneltä tai keiltä te, ed. Kankaanniemi, leikkaisitte, kun te haluaisitte oikeudenmukaisesti leikata.

Kun koko tämän välikysymyksen merkitys ainakin eräiden allekirjoittajien mukaan — se on käynyt ilmi tässä keskustelussa — on nimenomaan arvokeskustelun aikaansaaminen, niin yhdenkään puhujan puheista en ole oikein voinut sitä arvojärjestyistä tai sitä arvokeskustelun sisältöä mitenkään vielä tunnistaa.

Se ed. Kankaanniemen puheessa oli minusta hyvää verrattuna ryhmäpuheenvuoronne pitäjän ed. Räsänen puheeseen, että te todella toitte esille kodin merkityksen eräänä arvomaailman ja kasvatuksen lähteenä. Minä kyllä tulkitisin ed. Räsänen puheen niin, että hän peräsi sitä vastuuta huomattavasti enemmän yhteiskunnalta kuin kodilta. Kodin merkitys jäi hämäräksi, mitä suuresti ihmettelin.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun vertaa jätettyä välikysymystä ja ed. Kankaanniemen puhetta, henkilökohtaisesti tulin siihen lopputulokseen, että tuskin ed. Kankaanniemi on tätä välikysymystä allekirjoittanut. Kun välikysymyksessä sälytetään syy turvattomuudesta hyvin pitkälle hallituksen niskoille toteamalla muun muassa, että hallitus on politiikassaan valitettavasti unohtanut kodin ja koulun merkityksen, niin ed. Kankaanniemi taas hyvin syvällisesti kävi puheenvuorossaan suomalaisen yhteiskunnan arvokeskustelua. Olisin todellakin toivonut, että hänellä olisi ollut enemmänkin kuuliijoita. Vaikka tiettyissä asioissa ja painotuksissa varmasti olemme eri mieltä, niin minusta ed. Kankaanniemen puhe oli hyvä poikkeus moniinkin puheenvuoroihin nähden, mitä tänä iltana olen saanut kuulla täällä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi näistä arvoista, niin kuin edellisetkin puhujat, että kristilliset arvot ovat syrjään heitettyjä.

Kun viime päivien lehtiä on selannut ja jo pitemmänkin aikaa oppositioihmisten puheita kuullut täällä eduskunnassa, niin jotenkin tuntuu, että sitä arvokeskustelua kyllä tarvitaan ja kristillisiä arvoja myös edustajille siinä mielessä, että väärää tietoa ei levitetä eikä myrkkyä kylvettäisi ihmisten keskuuteen. Minusta meidän pitäisi itse oppia elämään sen opin mukaan.

Siinä vaiheessa ed. Kankaanniemi voisi tuntea piston sydämessään, jos aikoo livauttaa vähän sivusta puheessaan jotain, mikä ei olekaan ihan totta, tai jättää jonkun totuuden kertomatta vaalitulaisuuksissa. Mutta en tiedä, onko ed. Kankaanniemi tällaiseen syylästynyt. Se on jokaisen oma asia.

Mutta sitten tämä vapaa markkinatalous-käsite. Ed. Kankaanniemi totesi, että siinä pitäisi ottaa ihmisten sosiaalinen tarve huomioon ja myös ympäristö hoitaa hyvin. Kun kuunteli ed. Kankaanniemen perustelua, se tuntui oikein hyvältä ja tuntui siltä, että ilmeisesti sen jälkeen jotkut ainakin porvaripuolella voisivat todeta, että tämä on täyttä sosialismia, jos nämä kaikki rajoitteet iskettäisiin. Sehän tarkoittaa, että kerätään veroja ja korkeita sosiaaliturvamaksuja, ja jotkut ainakin tällä hetkellä ovat arvostelleet kovasti yhteiskuntaa, jossa tällaisia peritään.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Raskille totean, että kyllä kristilliset arvot tuovat nimenomaan toivoa eivätkä epätoivoa.

Ed. Rimmille on kyllä ilolla annettava kiitos, että hän on mennyt kadulle. Terveiset nyt sitten ministereille, että menevät tapaamaan näitä nuoria ja keskustelevat avoimesti ja rehellisesti heidän kanssaan. Nuoret kunnioittavat rehellisyyttä.

Tässä nousi esille, miten tehdä tasausta — taisi ed. Luhtanen kysymyksen esittää. Kyllä hyväntuuloisten verotuksen keventäminen voisi odottaa sitä aikaa, kun valtio ei enää velkaannu ja kun ei enää tarvitse leikata perusturvaa, niin kuin nyt on tapahtunut, eli kun ihan koko talous on kunnossa. (Ed. Luhtanen: Rahako vain auttaa?) — Ei, minähän korostin, ettei ole rahasta yksin kysymys, mutta te nostitte rahapuolen tässä kovasti esille.

Norjassa hallitus, nimenomaan hallitus, ed. Karpio, asetti arvokomitean selvittämään niitä

ongelmia, joita tässä välikysymyksessä on nostettu esille. Norjan kansa ei ole kokenut Norjan hallituksen toimenpidettä myrkkynä, niin kuin ed. Lahtela pelotteli. Ei näistä ongelmista, mitä meillä on — jokainen tietää, mitä ongelmia meillä tässä maassa on — puhuminen mitään myrkkyä ole, vaan meidän velvollisuutemme on täällä keskustella ja esittää esimerkiksi istuvalle hallitukselle, että se asettaisi tällaisen arvokomitean tutkimaan, mitkä ovat pahoinvoinnin syyt ja mitä voitaisiin tehdä. Sitten yhdessä toteuttaisimme sen ohjelman.

P u h e m i e s : Muistutan jälleen, että puhemies voi harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä oikeuttaa edustajat vastauspuheenvuoroihin. Lisäksi muistutan, että vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen. Äskeisessä debatissa kaikki vastauspuheenvuorot eivät tätä mittaa täyttäneet, jotkut hyvinkin. Mutta tämä sääntö kannattaa mielessä pitää, kun meillä on pitkä puhujalista.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Suomi on ollut ja on tietysti vieläkin siinä suhteessa hieno maa ja ihanteellinen yhteiskunta, että ihmiset voivat elää melko turvallista elämää ja kokea myös turvallisuuden tunnetta, olipa heidän asuinpaikkansa missä tahansa. Kyllä me olemme vieläkin selkeästi myönteinen poikkeus melkein pä mihin tahansa toiseen yhteiskuntaan taikka maahan verrattuna, ja tämän poikkeuksen puolesta kyllä kannattaa ponnistella yli hallituksen ja opposition rajankin.

Tämä turvallinen onnena on kuitenkin vähitellen rapautumassa. Täällä on viitattu jo moniin selvityksiin, joiden mukaan ihmisten turvattomuuden tunne on hätkähdyttävän voimakkaasti lisääntynyt. Luulenpa, että turvallisuus ja turvallisuuden tunne on ihmisten sisimmässä niitä tärkeimpiä tunteita ja myös tärkeimpiä hamuilevia elämän arvoja. Tämähän tulee yleensä esille varsinkin silloin ja vasta silloin, kun tapahtuu jotakin hyvin dramaattista tai hyvin traagista. Turvattomuuden tunteen kasvuun täytyy kyllä suhtautua äärimmäisen vakavasti.

Tässä mielessä kyllä välikysymys on ollut ja on erittäin tarpeellinen keskustelun virittämiseksi, olkoonkin, että se on aika tavalla koonnos, hyvä koonnos kylläkin aikamme turvattomuuden ilmentymistä. Kyllä tämä keskustelu jo sinällään

osoittaa, että me nyt tässä kopeloimme aikamme kipeimpiä ja tärkeimpiä asioita. Olen aivan varma siitä, että tämän päivän suomalaisten mielenkiinto kohdistuu juuri tämän tyyppisiin kysymyksiin vähintään yhtä suuressa määrin kuin Emu-ratkaisuun taikka helikopteriratkaisuun, näitä suuria järkälemäisiä asioita tippaakaan vähättelemättä.

Turvattomuutta, väkivaltaisuutta ja rikollisuutta vastaan me suomalaisetkin yritämme suojautua entistä enemmän ja entistä paremmilla turvajärjestelmillä, mitä moninaisimmilla turvajärjestelyillä. Tämä ala taitaa olla nopeimmin kasvavia yritystoiminnan muotoja tänä päivänä. Turvajärjestelmien vankistaminen on tietysti välttämätöntä. Se on luonnollinen reaktio, vaikka onkin sillä tavalla, että niidenkään turvin ei myöskään täällä Suomessa voida enää turvallisuuksi täysin taata. Tässä on kysymys kiertäessä.

Elämän turvallisuuden varmistamisessa on kysymys yhtä aikaa sekä politiikan tuloksista, aikaansaannoksista että yhteiselämämme säännöistä, jotka me ihmiset keskenämme sovimme ja joiden mukaan yritämme elää. Näiden kovien, mekaanisten turvajärjestelmien on oltava tietysti tehokkaita, mutta turvattomuuteen on kyllä haettava vastauksia siinä rinnalla syvemältä, yhteiskunnan rakenteiden ohella elämänasenteista ja siitä, miten me suhtaudumme toisiimme. Vastuu on sekä yhteiskunnalla, siis muun muassa meillä poliittisilla päättäjillä että meillä yhteiskunnan jäsenillä.

Turvajärjestelmien on oltava aukottoman tehokkaita. Turvallisuus on voitava taata kaikissa oloissa ja kaikkialla tässä maassa. Olemme kuulleet puheenvuoroja, ihan oikein, joissa todetaan, että esimerkiksi poliisin suhteen asianlaita ei tänä päivänä ole tällä tavalla. Vika ei ole poliisin. Kun poliisi on saatavissa satojen kilometrien päästä jossakin hätätilanteessa, silloin apu tulee kerta kaikkiaan liian myöhään, jos ollenkaan, ja näinhän ei saisi olla, ei missään maassa eikä Suomesakaan.

Kun on pakko tinkiä valtiontalouden kehnon kunnan takia, ihan viimeiseksi se saisi tapahtua turvallisuutemme kustannuksella. Suomi elää paraikaa viidettä tai kuudetta väkevän talouskasvun vuotta. Nopeampaa tahtia taloutemme kasvaa kuin juuri missään muualla Euroopassa. Näinä kasvun vuosina ihmisten perusturvaa ja turvallisuutta on heikennetty leikkaamalla juuri näitä palveluja. Asioiden arvojärjestys on tässä mielessä pääläellaan. Kadunmiehen järjellä ajatellen tuntuisi siltä, että nimenomaan parhaimpi-

na kasvun vuosina suunnataan voimavaroja heikommissa asemassa olevien ihmisten ja syrjäisimpien alueiden elinehtojen, muun muassa turvallisuuspalvelujen parantamiseen. Nyt se menee päinvastoin. Tässä on täyskäännöksen paikka. Vain oikeudenmukainen ja kiinteä yhteiskunta on turvallinen, ja tässä kyllä hallitus, tämä nykyinenkin, voisi näyttää esimerkkiä, siis asettua aina heikoimpien puolelle vahvimpien hyysäämiseen sijasta.

Tietysti pitää kysyä, ratkaiseeko tässäkin politiikka kaiken. Näen, että on kaksi ulottuvuutta, joissa politiikalla ja myös hallituksen teoilla on suurta merkitystä. Toinen ulottuvuus on lain ja järjestyksen, rikoksen ja rangaistuksen ulottuvuus, joka täällä on perattu läpi aika hyvin, ja toinen ulottuvuus on se, onko yhteiskunta perusteiltaan oikeudenmukainen yhteiskunta ja onko se eheä yhteiskunta vai onko se kahtiajaon rikki repimä yhteiskunta. Näillä kahdella ulottuvuudella politiikalla on järeää tekemistä, ja sen osalta voidaan täällä esittää arvostelua, ovatko asiat kohdallaan vai eivät. Samoin voidaan arvostella kaikkia muitakin hallituksia ennen Liposen sateenkaarihallitusta, jos halutaan, mutta se on politiikan tyypillistä kenttää.

On kolmas ulottuvuus, joka on tässä keskustelussa jäänyt mielestäni liian vähälle, vaikka sitä on kyllä täällä käsitelty. Se on arvojen kenttä, siis se, miten suhtaudumme omaan elämäämme, miten suhtaudumme toisiin ihmisiin sekä kotona että vähän ulompana yhteiskunnassa myös työpaikoilla kuten eduskunnassa.

Elämme nyt välinpitämättömyyden kukkeinta aikaa. Tämä on lähes puhtaasti markkinavoimien määräämää menoa. Ajan henki on hyvin oikeistoliberalistinen ja se on materialismin läpikulkema, syyttämättä yhtään ketään. Siinä menossa ei kyllä ihmiselle anneta juuri mitään arvoa.

Tälle ajan hengelle, joka on jo pitkään ollut vallalla, pitäisi nostattaa vastavaikutus. Välinpitämättömyyden vastakohta on välittäminen. Hyväkään politiikka ei riitä tuomaan ihmisten elämään kaipaamaamme turvallisuutta. Tarvitaan ihmisten välistä yhteisyyttä, yhteisvastuuta. Sehän on ollut yhteiskuntamme vahvuuksia, sen turvin on hyvinkin vaikeat vaiheet yhdessä keitetty. Nyt on tällaisten yhteisten arvojen uuden nousun aika. Välinpitämättömyydestä on siirryttävä välittämisen yhteiskuntaan. Semmoisen ilmapiirin, semmoisen uuden ajan hengen siemenet kyllä kylvetään suomalaisissa kodeissa ja perheissä.

Viittaan vielä yhteisöihin, sillä ajattelen, että turvallisuuden palauttamisessa on kysymys myös yhteisöistä. Ajattelen niin, että yhteiskuntamme yhteisöllisiä piirteitä on syytä vahvistaa. Tässäkin mielessä raju muuttoliike on tuhoisa kehityssuunta. Se särkee pieniyhteisöjä sekä autioituvilla alueilla että täällä, minne muuttoliike suuntautuu, se johtaa ihmiset erilleen toisistaan.

Yhteisvastuullisen elämänasenteen rinnalla me tarvitsemme elämämme turvaksi, elämämme puitteiksi pieniä tai pienehköjä ja läheisiä, turvallisia yhteisöjä. Silloin kun ihminen tuntee kuuluvansa johonkin piiriin, johonkin joukkoon, johonkin yhteisöön, hän on jotenkin varmalla pohjalla, se vahvistaa hänen elämänsä turvallisuutta. Ydin on tämän ajan henki, ja siihen tehoa oikeastaan vain se ajatus, että välinpitämättömyys pois ja välittäminen tilalle.

Ed. Markkula - Kivisilta: Arvoisa puhemies! Yksi varmimmista alkavan kevään merkeistä politiikassa tuntuu olevan uusien valtiopäivien lisäksi opposition välikysymys. Se tuntuu muodostuneen itse asiassa enemmän säännöksi kuin poikkeukseksi sekä syys- että kevätistuntokauden aluksi. Tällä kertaa poliittisen keskustan tai ehkäpä paremminkin asennekonservatiivien huolenaiheena on hyvän ja pahan taistelu. Hyvä niin, asia on sinänsä tärkeä ja siitä sietääkin keskustella, vaikka välikysymyksen aiheeksi se ei mielestäni kovin hyvin sovikaan, sillä jokaisen luulisi ymmärtävän, ettei eduskunnan tai edes hallituksen valta riitä kaikkien maailman, ei edes oman maamme ongelmien ratkaisemiseen. (Ed. Aittoniemi: Voisi sentään yrittää!)

Uskon vakaasti, että jos me kansanedustajat täällä tietäisimme, minkälaisella lainsäädännöllä kaikki pahuus, vääräys ja epäoikeudenmukaisuus olisi poistettavissa, niin tuollainen laki olisi varmasti säädetty jo vuosikausia sitten. Ja kun niin ei ole, on jokseenkin populistista oppositiopolitiikkaa kysellä, onko hallitus tietoinen siitä, että Suomessa tapahtuu sitä ja tätä, ja mitä hallitus aikoo asiantilan ratkaisemiseksi tehdä.

Entistäkin oudompaan valoon välikysymyksen aihe joutuu, kun tutustuu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen viimeaikaisiin selvityksiin suomalaisesta rikollisuudesta. Ne nimittäin kertovat, että vaikka rikollisuuden muodot ovatkin saattaneet viime vuosina muuttua, rikollisuus sinänsä ei Suomessa ole lisääntynyt, itse asiassa se on jopa hieman laskemaan päin. Kuitenkin on totta, että samaan aikaan kansalaisten rikollisuudenpelko ja turvattomuuden tunne on lisää-

tynyt. Avoim keskustelu rikollisuudesta ja erilaisen raakojen tai muuten törkeiden rikosten voimakas uutisointi lisäävät kansalaisten turvattomuuden tunnetta, vaikka tilastot eivät siihen perusteita antaisikaan. En itse asiassa usko, että tämäkään keskustelu on kenenkään pelkoja vähentänyt, ehkä pikemminkin päinvastoin.

Esimerkiksi huumerikoksista, jotka valitettavasti ovat lisääntyneet, puhutaan tänä päivänä niin paljon, että se vaikuttaa myös ihmisten asenteisiin ja usein lisää pelkoja. Huumerikollisuuden torjuntaan onkin panostettava nykyistä huomattavasti enemmän, mutta samalla on tässäkin asiassa syytä muistaa, että pelkät poliisivirat ja rangaistukset tai muut lainsäädäntötoimet eivät huumerikollisuutta tai koko huumeongelmaa kykene ratkaisemaan. Tarvitaan myös asennekasvatusta, hyviä harrastusmahdollisuuksia, koulun ja kodin yhteistyötä ja ennen kaikkea lapsista ja nuorista välittämistä, heidän kanssaan olemista, heidän rakastamistaan.

Arvoisa puhemies! Tilastojen tiedoista huolimatta ymmärrän hyvin välikysymyksen tekijöiden huolen kansalaisten hengen, terveyden ja omaisuuden suojasta. Sama huoli on varmasti kaikilla kansanedustajilla puoluekannasta riippumatta. Ihmisten pelko liikkua pimeään aikaan ulkona on todellinen, samoin huoli lasten niin henkisestä kuin fyysisestäkin turvallisuudesta. Yhä lisääntyvä yksityiseen omaisuuteen liittyvä rikollisuus ja liian monien niin sanottujen pienten ja välillä vähän suurempienkin rikosten selvittämättä jääminen ovat aiheellisia huolenaiheita.

Aivan toinen asia on sitten se, milloin ja miksi tämä kehitys on alkanut, mitä sille on pyritty tekemään ja mikä osa siitä yleensäkin on lainsäädännöllä tai valtion tulo- ja menoarvion puitteissa eli siis eduskunnan ja hallituksen voimin ratkaistavissa.

Välikysymyksen tarkoituksena alun perin ainakin pitäisi olla hallituksen kaataminen. Jos tämä on opposition tavoite tälläkin kertaa, olisi luullut löytyvän mielikuvitusta paljon hankalammin vastattavan aiheen löytymiseksi. Jopa hallituspuolueiden edustajilta olisi varmasti löytynyt useita vaihtoehtoja niin sanottujen hankalien kysymysten listalle.

Mutta kysyessään hallitukselta muun muassa, miten se aikoo saattaa väkivaltarikosten rangaistusseuraamukset vastaamaan paremmin kansalaisten oikeuskäsitystä tai onko hallitus yleensä tietoinen vallitsevasta rikollisuuden kehityksestä, oppositio tuntuu täysin unohtaneen sen, että

juuri nykyisen hallituksen toimesta muun muassa seksuaalirikollisuuteen, lapsiin kohdistuvaan rikollisuuteen ja esimerkiksi talousrikollisuuteen, harmaa talous mukaan lukien, on kiinnitetty aiempaa runsaasti enemmän huomiota. Joudutaan menemään aika kauas taaksepäin esimerkiksi oikeusministerien listaa, ennen kuin löytyy henkilö, joka on juuri näihin asioihin puuttunut niin selkeästi kuin nykyinen oikeusministeri. Ei sellaista oikeusministeriä mielestäni ainakaan edellisessä hallituksessa ollut.

Jälleen on sitten toinen asia se, että ei kai oppositionkaan mielestä hallituksen tai eduskunnan tule voida määrätä riippumatonta oikeuslaitosta soveltamaan rangaistusasteikkoja eri tavalla kuin mihin oikeuskäytännössämme on suurin linjoin totuttu. Niin ei voi eikä tule tapahtua edes silloin, kun meistä jokaisen mielestä langettu tuomio tuntuu suuntaan tai toiseen kohtuuttomalta tapahtuneeseen rikokseen nähden. Eduskunnan tehtävä on säätää lait ja niiden rikkomisesta seuraavien rangaistusten minimi- ja maksimit. Tuomioistuinten tehtävä on kulloisessakin tapauksessa punnita se, mitä osaa annetuista rangaistusasteikoista on perusteltua käyttää. Tähän punnintaan ei lainsäätäjän käden tule enää ylettyä, ei vaikka välillä kuinka tekisi mieli.

Arvoisa puhemies! Kuunnellessani välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan puheenvuoroa muutama tunti sitten täällä salissa jäin miettimään sitä, miten suuri rahan valta on, tai pikemminkin, miten suureksi rahan valtaa luullaan. On totta, että moni asia on helpompi, jos rahaa on riittävästi, ja toisinpäin, kun rahaa ei ole riittävästi, moni ongelma tuntuu seuraavan käsi kädessä mukana. Samoin on totta, että rahalla saadaan lisää poliiseja, harrastusmahdollisuuksia, tukiopetusta, sosiaalioikeusjärjestöjä, huumevierotusyksiköjä, monia hyviä ja myös turvallisuuteen vaikuttavia asioita. Mutta rahalla ei saada välittämistä, aikaa, yhdessäoloa, rahalla ei voida ostaa lähimmäisenrakkautta. Kuten täällä on jo aiemmin tullut esille, Kuopion yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan ihmisten välinpitämättömyys toisia kohtaan on ympäristökysymysten jälkeen keskeisin turvattomuuden aiheuttaja, ei siis poliisien vähyys tai lainsäädännön puutteet, vaan se, että me emme enää välitä riittävästi toisistamme.

Terho Pursiainen on eräässä haastattelussaan muutama vuosi sitten todennut, että nousukauden huumassa me siirsimme lähimmäisenrakkauden yhteiskunnan tehtäväksi; kun minä mak-

san veroni, yhteiskunnan tulee huolehtia vanhuksista, sairaista, yksinäisistä, lapsista ja heidän kasvatuksestaan. Ikään kuin unohdimme, että meilläkin on oma vastuumme, josta emme voi vapautua veroja maksamalla, niin kuin keskiaikaiseen tyyliin vapauduttiin synneistä aneita ostamalla. Me emme selviä kaikesta rahalla, emme kansalaisten turvallisuuskysymyksissäkään. Meistä jokaisella on vastuu läheistemme ja kaikkien lähimmäistemme turvallisuudesta ja hyvinvoinnista, eikä tätä vastuuta voida säilyttää ihmisille säätämällä lakia lähimmäisenrakkautesta. Sillä niin paljon kuin hallituksella tai eduskunnalla onkin valtaa ja niin paljon kuin rahalla ja lainsäädännöllä turvallisuudenkin eteen voidaan tehdä, vieläkin enemmän voidaan saada aikaan sillä, että me välitämme toisistamme, että teemme toisillemme sen, minkä toivoisimme heidän tekevän meille.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä on useita kertoja puututtu siihen kysymykseen, kuka määrää rikoksista aiheutuvan rangaistustason. Omana näkemysnäni voin todeta, että totta kai tuomioistuin määrää niiden asteikkojen puitteissa kuin tämä talo on säätänyt. Mutta tämä talo määrää sen, mitkä ovat ylä- ja mitkä rajaratjat. Kun jossakin vaiheessa on sanottu, että jossakin Norjassa tuomioistuin on jättänyt tuomitsematta henkilön, kun heidän mielestään rangaistukset ovat olleet liian ankarat, niin eihän tuomioistuin, vaikka se on riippumaton, voi sillä tavalla tehdä. Tietysti jos se katsoo sitten muiden lakien perusteella, että voidaan jättää tuomitsematta, se on mahdollista.

Mutta tällä hetkellä Suomessa tuomioistuimilla on hiukan liian suuri valta. Alapäässä, vaikka nyt sanotaan, että meillä on esimerkiksi vuoden minimirangaistus, niin tuomioistuin voi rikoslain 3 luvun 5 §:n mukaan muuttaa rangaistuksen lajin sakoksi ja tuomita vain sakkoa. Sitä tietysti yläpäässä on se maksimi, minkä eduskunta on säätänyt. Minun mielestäni ehkä liian suuri harkintavalta näille riippumattomiksi sanotuille tuomioistuimille joissakin tapauksissa on tullut, ja jos halutaan nähdä se, että tuomioistuin ei tämän talon säännöksiä halua toteuttaa, niin silloin täytyy raameja hiukan supistaa. Niiden raamien välissä, mitä me täällä laitamme, tuomioistuimen on operoitava. Eli se ajattelu, että tuomioistuin näistä kokonaisuudessaan määrää, ei pidä paikkaansa. Me olemme herroja siinä mielessä, että me asetamme raamit, missä

liikutaan, ja tuomioistuin operoi sitten siinä välissä.

Ed. Markkula - Kivisilta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu raameista on varmasti sinänsä paikallaan, koska kyllähän meistä jokainen tietää julkisuuden kauttaakin tapauksista, joissa tuntuu, että annettu rangaistus, vaikka se on ollutkin haarukan mukainen, ei ole ollut riittävän tuntuinen. Itsekin olen kuullut tapauksista myös Suomessa enkä vain Norjassa, että vaikka on katsottu, että on tapahtunut jotain laitonta, mutta kun haarukka, joka on ollut, sen alarajakin on kohtuuton tehtyyn asiaan nähden, niin itse asiassa on jätetty tuomitsematta tai ainakin on jätetty rankaisematta. Siinä mielessä minun mielestäni kuljetaan erittäin hankalan rajanvedon vaiheilla, kun lähdetään miettimään sitä, kuinka paljon voidaan alarajaa nostaa, jotta ei lyödä korville itse asiassa alkuperäistä tavoitetta. Pelkään, että jos lähdetään kovin radikaalisti nostamaan alarajoja ja sitä kautta haluttaisiin voimakkaampia rangaistuksia tähän maahan, niin itse asiassa lopputulos tulisi olemaan paljon huonompi kuin nykyinen.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Kaksi viimeisintä varsinaisen puheenvuoron käyttäjää, edustajat Kääriäinen ja Markkula-Kivisilta, puhuivat vähän samasta asiasta osassa puhettaan. Ed. Kääriäinen puhui ajan hengestä ja välittämisestä ja välinpitämättömyydestä. Ed. Markkula-Kivisilta puhui myös moraalista ja lopetti puheensa kultaiseen sääntöön, joka löytyy Raamatusta ja Vuorisaarnasta. Puheet vähän kuvaavat välikysymystä. Välikysymys on enemmänkin eettinen, moraalinen keskustelualoite, niin kuin tänään jo kerran totesin, ja siinä mielessä aika huono välikysymyksenä. Tässä on niin paljon tällaisia välittämisen asioita, niin kuin ed. Kääriäinen puhui ajan hengestä, josta hän ei syyttänyt ketään, ei myöskään hallitusta.

Joka tapauksessa opposition välikysymyksessä on tietysti peräkin. Kuitenkin turvallisuuden väheneminen johtuu, ja tämä on pakko kyllä toistaa, myös edellisen hallituskauden tapahtumista, jolloin kansakunta vietiin taloudellisiin pohjamutiin. Valtionvelka räjähti 70 miljardista vuoden 95 huhtikuun 343 miljardiin. Samalla työttömyys kohosi huhtikuun 91 luvusta 182 000 vuoden 95 huhtikuun 460 000 työttömään suomalaiseseen. Tänään näitä laskuja maksetaan. Valtionvelan kulut ovat enemmän kuin opetuksen budjetti. Oppositio on siis hivenen jäävi tässä

asiassa. Kuitenkin se tekee tietysti palveluksen nostaessaan nämä asiat keskusteluun. Eduskunnan keskustelu tänään ja huomenna on aika paljon arvokeskustelua.

Eniten turvattomuus on lisääntynyt vanhempien ihmisten elämässä. Tämä on todettu useasti tänään. Yhteiskunnan toteuttamat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat todella heikentyneet. Ed. Markkula-Kivisilta totesi, että ei voi lähimmäisenrakkautta unohtaa eikä sitä pastori Pursiaisen ajatusta lainaten voi siirtää yhteiskunnalle. Tästä huolimatta nyky-yhteiskunta ei toimi ilman vanhojen ihmisten hoivaverkkoja. Kuitenkin näiden verkkojen repeytyminen on alkanut jo edellisen eduskuntakauden aikana ja valitettavasti jatkuu edelleenkin. Kunnat ovat tässä kunnostautuneet myös siten, että ne ovat heikentäneet elintärkeitä sosiaali- ja terveyspalveluja ja samalla käyttäneet tulojaan vaikkapa velkojensa etupainotteiseen maksuun. Tästä on esimerkkiä. Kotkan kaupunki on tästä huono esimerkki.

Työttömän, erityisesti pitkäaikaistyöttömän, turvallisuus on samoin entistä voimakkaammin ollut uhattuna. Hallitukselta ja eduskunnalta on todellakin puuttunut ote näiden ongelmien ratkaisemiseen. Tässä välikysymyksen tekijät ovat siis totuuden jäljillä.

Keskustelussa on myös sivuttu seurakuntia ja niiden rooleja. Viime vuosien aikana kirkon edustajat, etenkin piispat ovat ottaneet tavakseen ansiokkaalla tavalla muistuttaa kansanedustajien mieleen sosiaalisesta vastuusta, siis lähimmäisenvastuusta, mikä täällä on ollut tänään useasti esillä. Valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa kansanedustajat ovatkin korvat puolisina saaneet kuulla oikeutettua asiaa.

Varsinaisen rikollisuuden lisääntyminen ja tätä kautta tapahtunut turvattomuuden kasvu ovat mielestäni kyllä todellisuutta. Tämän poistaminen vaatii avoimena olevien poliisivakanssien pikaista täyttämistä. Esimerkiksi yksinomaan Kotkan kaupungissa on 15 täyttämättä olevaa vakanssia.

Mutta emme tarvitse nuorten ihmisten vahtimista, eläinsuojelua vaativien, turkistarhausta arvostelleiden nuorten ihmisten näkemistä yhteiskunnan uhkana, mellakkapoliisia, pipoja, ovatko ne sitten kypäränsuojuksia vai kommandopipoja, poliisien mellakkakypäriä ja mellakkakilpiä, emme tarvitse pamppuja, Pasi-ajoneuvoja siviilejä vastaan. Nämä eivät ole mikään ratkaisu. Viranomaisten ylilyönnit kuten Tampereella 23—25.1. ovat yhteiskunnan tasapainoisen kehittymisen kannalta aivan omaa luokkaan-

sa eikä niiden merkitystä voi verrata eläinaktivistien kiistämättömiin ylilyönteihin ja virheisiin, kuten vaikkapa usein täälläkin keskusteltuihin yksittäisiin tuhopolttopapauksiin.

Yhteiskunnan ylläpitämisen turvakoneiston on pystyttävä itsekkyyteen ja arvostelun kestävään toimintaan. Sen ei tule provosoitua eikä sen tule itse provosoida. Rikolliset, harmaa talous ja talousrikokset, fyysistä väkivaltaa toteuttavat on saatava kuriin. Tätä poliisin työtä on syytä tukea, mutta ei Tampereen tapahtumia.

Välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Kallis viittasi puheenvuorossaan myös Natura-ohjelmaan ja kuvasi sitä ihmisten luottamusta ja turvattomuutta lisääväksi hankkeeksi. Kyseessä on mielestäni varsinainen ajatuksen akrobatia, joka kuitenkin romahtaa kanveesiin. Natura-hanke on tarpeellinen ja on luomassa suomalaisille oikeuden alkuperäisen luonnon kokemiseen. Ed. Markkula-Kivisiltakin juuri totesi, että ympäristökysymykset ovat keskeisin turvattomuuden alue, ympäristöuhka, ihmisten mielisä.

Tarvitsemme ihmisille työtä, riittävät eläkkeet eläkeläisille, sairaaloita sairaille, kotiapua vanhuksille. Mistä sitten rahat? Mielestäni on jo nyt tänään hyvä todeta, että emme tarvitse taisteluhelikoptereita. Näiden kysymysten eteen joudumme jo ylihuomeniltana. Hallitukselle ei ole syytä antaa epäluottamuslausetta. Kuitenkin vauhtia on syytä laittaa vaikkapa sosiaali- ja terveystoimen alasajon pysäyttämiseen sekä koulutuksen tason takaamiseen ja säilyttämiseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ed. Vistbackan puheenvuoro tänään oli myös sillä tavalla erikoinen, että hän ikään kuin katsoi niiden haulien olevan onneksi, jotka ammuttiin nuoriin ihmisiin, heidän selkäänsä. Hän ikään kuin piti tätä asiaa hyväksyttävänä ja toivoi sen kautta asioita selvitetävän. Mielestäni tämä on aika uskalias kannanotto, koska seuraava askel tällä tiellä on tietysti se, että todellakin meillä on myös kuolleita ihmisiä näissä asioissa, eläinsuojelukysymyksissä.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi, että tämä maa vietiin pohjamutiin edellisen hallituksen aikana, ja tavallaan vieritti syyn niistä ongelmista, mitä tässä välikysymyskeskustelussa käsitellään, edelliselle Ahon porvarihallitukselle. Kyllä, ed. Tiusanen, on syytä muistaa, että syyt ovat jo pitemmällä eli sitä edellisessä vaalikaudessa eli niin sanotussa kasinotaloudessa, jota

pelattiin lujasti. Nimenomaan viime vaalikaudella Ahon hallitus joutui näitä virheitä korjaamaan. On kohtuutonta asettaa yhdelle nelivuotiskaudelle syytä siihen, jos meillä turvattomuutta yhteiskunnassa on.

Kun ed. Tiusanen totesi, että turvaverkot ovat heikentyneet, tässä varmasti olemme samaa mieltä. Miksi ne ovat heikentyneet? Ne ovat heikentyneet sen takia, että entistä enemmän tässäkin salissa uskotaan markkinavoimiin, että ne voivat asiat hoitaa, emmekä tee niitä päätöksiä, mitä poliittisen järjestelmän pitäisi tehdä.

Olen samaa mieltä ed. Tiusanen kanssa harmaasta taloudesta, että se on saatava kuriin, mutta en jaksa ymmärtää, jos ed. Tiusanen puheenvuorossaan äsken puolusti esimerkiksi turkisterroristeja ja sitä toimintaa, mitä tässä maassa harjoitetaan. Tällä tavalla olin ymmärtävinäni. Tampereen tapaus on toinen asia, mutta jos rivien välistä luin, että ed. Tiusanen oli turkisterroristeja myötäilemässä, niin se ei ole kyllä oikeaa turvallisuutta.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän viimeiseen huomioon: En todellakaan ole puolustamassa mitään väkivallantekoa, kohdistuvatpa ne eläimiin taikka ihmisiin taikka omaisuuteen, sellaisia tekoja kuin esimerkiksi tuhopoltot olivat. Mutta suhtaudun erittäin kriittisesti siihen hysteriatyyppiseen ilmapiiiriin, mitä on luotu näiden asioiden kautta. Tässä ilmapiiirissä toimitaan kaikkea eläinsuojelua vastaan ja myös etsitään poliisin toiminnalle perusteluja, myös yliampuvalla toiminnalla, jota mielestäni Tampere esittää.

Tuohon alkuosaan, ed. Vihriälä: Arvostan puheenvuoroanne ja totean, että kun kerran opposition välikysymys kohdistuu tähän kolmivuotiskauteen, mitä me nyt elämme ja olemme eläneet tämän eduskuntakauden aikana, se on nimenomaan kohtuutonta, niin kuin itse totesitte. On kohtuutonta kohdistaa arvostelut turvattomuudesta näin lyhyelle aikajaksolle, kun on kysymyksessä selkeästi, niin kuin täällä tuli esiin, ajan henki, vuosien kehitys ja tendenssi, joka on johtanut tähän materialismiin ja itsekkyyteen.

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Tässä puristelen tätä kuuhupalloa, jonka sain ihalt Ainalta äsken. Se on turvanani täällä, kun yritän puhua muista asioista kuin niistä itsestään selvyyksistä, joita mielestäni on täällä puita pitkin iltaa. Välikysymyksen esittämiin ongelmiinhan on helppo yhtyä. Ne ovat itsestään selv-

vyöksiä. Mutta paljon tärkeämpiä kansalaisten turvallisuuteen liittyviä puutteita jää samalla huomaamatta. Haluan ottaa esille kolme sellaista, joita ei heti huomata, vaikka ne ovat vakavia turvattomuuden tekijöitä.

Yksi sellainen on käännetty verorasite. Sitä on vähän vaikea ymmärtää. Yritän kuvailla, mistä siinä on kysymys. Kaupan kehityspiirteisiin, otan selventävän esimerkin sieltä, olennaisimpina kuuluu käännetty hintarasite. Huonekalukaupassa saatat nähdä valmiiksi kootun hyllyn, hyväksyt hinnan ja ostat sen hyllyn. Et kuitenkaan saa näkemääsi hyllyä luvattulla hinnalla vaan kasan lautoja ynnä muuta. Sinun kuuluu itsesi suorittaa kokoonpanotyö, vaikka sitä ei hyllyn hintalapussa suinkaan kerrottu. Silti sinun työpanoksesi sisältyy hyllyn hintaan. Elin-tarvikemyymälässä, huoltoasemalla, kaikkialla ujutetaan kaupan piirissä tänään kilvan ostajan tehtäväksi yhä enemmän tuotteeseen liittyviä työsuorituksia korvauksetta.

Myöskin valtiovalta siirtää tietoisesti yhä enemmän ikään kuin veroja, mutta muilla kuin veronimikkeillä kansalaisten maksettaviksi ihan näitten virallisten verojen lisäksi. Valtio kääntää kasvavan osan verorasitteesta kansalaisille suoritettavaksi muun nimisinä, mutta silti veronluonteisina maksuina. Perinteisesti maksoit veroja, jotta valtio poliisivoimilla turvaisi omaisuutesi. Edelleen maksat samoja veroja jopa yläkanttiin, mutta poliisi ei enää turvaa omaisuuttasi. Omaisuutesi turva edellyttää nyt, että maksat siitä esimerkiksi vakuutusyhtiölle, joka leipoo siitä usein kohtuuttoman kustannuskakun. Tämä näkyy esimerkiksi kodin ja kesäasunnon murto- ja varkausvakuutuksissa ja ehkä kaikkein selvimmän autojen varkausvakuutuksissa, joihin vakuutusyhtiöt sitten vielä leipovat hirvi-, palo- ja muita tarpeettomia vakuutuksia maksettavaksi. Liikerytykset pakotetaan vastaavasti ostamaan vartioimisliikkeiden palveluja jne.

Tulevaisuudessa kansalaiset tullaan pakottamaan ostamaan yhä enemmän perinteisiä terveys-, sosiaali-, eläke- ym. hallitusmuodon ja perustuslain takaamia palveluja käännetyn verorasituksen muodossa, jotta kansalaiset saisivat sen turvallisuuden, jonka hallitusmuoto ja perustuslaki heille lupaavat ihan normaalilla veronmaksulla.

Olisi mielestäni välikysymystäkin suurempi syy aloittaa keskustelua siitä, kuinka pitkälle hallitus ja eduskunta sallivat kansalaisilta pimitetyin, tällaisen käännetyn verorasituksen, joka käännetään takaisin verojen ohella maksetta-

vaksi muilla nimimerkeillä, jotta saataisiin ne ihan normaalit valtion palvelut, joita meidän mielestämme valtion tulee antaa.

Toinen esimerkki kertoo moraalittomasta valtiovallasta. Se paljastuu massaturvattomuutena, joka aiheutuu autovarkauksista. Auto on suomalaisen perheen suurin ja kallein investointi oman kodin jälkeen. Suomessa anastetaan tai yritetään anastaa noin 20 000 moottoriajoneuvon vuodessa, minkä lisäksi tehdään liki 40 000 varkautta moottoriajoneuvosta vuodessa. Autovarkauksien seurauksena noin kymmenen suomalaista kuolee ja noin 500 loukkaantuu vuodessa. Autovarkauksien johdosta sattuu myöskin erilaisia liikenneonnettomuuksia noin 2 000 kappaletta vuodessa. Ajoneuvorikollisuus aiheuttaa Suomessa näin noin miljardin markan välittömät kustannukset vuodessa. Tähän lukuun ei vielä sisälly rikosten selvittämisestä ja oikeudenkäyntikuluista yhteiskunnallemme aiheutuvia kustannuksia.

Nyt poliisi pääsääntöisesti ei enää vaivaudu tulemaan edes paikalle, kun sille ilmoitetaan ajoneuvovarkauksesta tai -murrosta. Silti yksi ainoa autovarkaus saattaa merkitä omistajalleen suurempaan taloudellista menetystä kuin maan kaikki graffititöhrä yhteensä koko vuoden aikana. Poliisilla ei ole muka miehistöä eikä varoja autovarkauksiin, omaisuusrikoksiin. Mutta annas olla, kun autonomistajalta halutaan riistää vielä enemmän rahaa, jo vain ratsioihin riittää miehistöä ja resursseja yhtäkkiä pilvin pimein.

Kun auto varastetaan, poliisi tekee puhelinilmoituksen perusteella luettelon autosta varastetusta omaisuudesta. Siellä sitten sattuiivat olemaan perheen ikoni ja perheen kaikki kruunukalleudet, videokamerat ja kaikki, eikä poliisi sitä välitä juuri edes tutkia, kirjoittaa ihan virallisen todistuksen puhelinilmoituksen perusteella, että tämä on varastettu ja viekää se vahvistuksineen vakuutusyhtiölle korvattavaksi. Poliisi todella edellyttää, että autonomistajalla on autovarkausvakuutus.

Se, että vakuutusyhtiöt varsin vapaamielisesti sitten korvaavat vakuutuksenottajalle vahingon, onkin paras tae vakuutusmyynnin menestykselle — poliisin avittamana. Poliisi lähtee näet pääsääntöisesti jo siitä, että autolle on otettu varkausvakuutus, eikä sen takia juurikaan välitä tutkia asiaa. Voiko vakuutusbisneksellä enää olla parempaa myynninedistäjää ja moraalittomampaa tapaa kuin poliisin avittamana? On perusteltua kysyä, ymmärtääkö poliisi vaatia osinkoa menestyksellisestä autojen varkausvakuu-

tusten myynnistä. Tämä on periaatteessa monelakin tavalla vakava turvallisuusongelma suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa, mutta sille ei juuri korvaa lotkauteta.

Kolmas esimerkkini unohdetusta suurturvattomuudesta kertoo niistä lainsuojattomista suomalaisista, jotka yrittävät luoda uusia työpaikkoja tähän maahan.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on varsin traagista. Nimittäin kyllä meidän suurtyöttömyytemme on ehkä myöskin suurin turvattomuuden ja syrjäytymisen aiheuttaja tässä maassa. Uudet työpaikat, joita hartaasti toivotaan, ovat aivan ratkaisevasti mikro- ja pienyritysten kasvun varassa. Se nähdään myöskin vallitsevassa hallitusohjelmassa. Suuret ja keski-suuret yritykset eivät luo mainittavasti uusia työpaikkoja vaan automatisoivat ja siirtävät osatöitä maan rajojen ulkopuolelle.

Suomessa on mikro- ja pienyrittäjiä noin 200 000. Kaikki nämä ovat kuitenkin Suomen kansalaisista poiketen vailla hallitusmuotomme ja perustuslakimme takaamaa omaisuuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Suomen mikro- ja pienyrittäjät eivät saa osallistua tuponeuvotteluihin esimerkiksi vaan ovat omassa asiassaan äänivallattomia ja silti joutuvat noudattamaan tuposopimuksia. Verotarkastuksissa mikro- ja pienyrittäjät ovat täysin vailla omaisuutensa ja henkilökohtaisen koskemattomuutensa suojaa niin kutsutun ohituspykälän sekä peitellyn osingonjakokäytännön ja olemattoman oikeusturvan perusteella. Niinpä tuhansia ja jälleen tuhansia mikro- ja pienyrittäjiä ajetaan sadistisella tavalla konkurssiin, taloudelliseen tuhoon ja ikuisen yrittäjäpannaan verotarkastuksella, joka on täysin eri linjoilla kuin valtion virallinen työllistämispoliittikka.

Työllisyyden kannalta ratkaisevan tärkeä kansalaisryhmä on näin käytännössä täysin vailla perusoikeuksien suomaan turvaa meidän yhteiskunnassamme. Ilman tämän ongelman ratkaisua Suomella ei ole mitään mahdollisuuksia poistaa suurtyöttömyyttä eikä mahdollisuuksia kilpailla menestyksellisesti tulevaisuudessa saavutetun hyvinvoinnin ja elintason säilyttämiseksi. Näissä oloissa on sulaa hulluutta perustaa Suomeen uusia pienyrityksiä ja yrittää luoda uusia työpaikkoja. Tämä valitettavasti on totuus. Minä sanon täältä puhujakorokkeelta, että hullu on se ihminen Suomessa, joka näissä oloissa ja näillä ehdoilla lähtee perustamaan pienyrityksiä, ylipäättänsä perustamaan mitään uutta yritystä.

Näiden asioiden rinnalla, arvoisa rouva puhemies, esitetty välikysymys turvattomuudesta yhteiskunnassamme on tyhjä harhaisku.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremer on osin oikeassa ja osin väärässä. On selvä asia, että kun kansalainen ajaa autolla ylinopeutta, siitä saa 3 000—4 000 markkaa sakkoa, mutta kun sama auto varastetaan ja poltetaan, siitä saa muutaman sata markkaa sakkoa. Poliisia ohjataan sellaiseen rikostutkintaan ja tekemään sellaista työtä, joka katsotaan yhteiskunnan kannalta ankarammin rangaistavaksi rikokseksi. Tästä se tietenkin johtuu. Joka tapauksessa tämä on väärä suuntaus. Kyllä varastetaan, niin kuin sanotaan, monta kertaa autosta hyvinkin paljon tavaraa. Ei saisi todellakaan ottaa vastaan ilmoitusta niin herkästi, vaan täytyy se käydä tutkimassa. Mutta tähän suuntaan on menty, kuten ed. Bremer sanoi. Poliisi on ohjeistanutkin näin, että jopa telefaxilla voi tehdä ilmoituksen ja sillä perusteella poliisi tekee oman ilmoituksensa. Tilanne ei ole hyvällä mallilla, mutta autoja varastetaan niin hirvittävä määrä ja aina vain entistä enemmän, joten tilanne on tähän ajautunut. Ed. Bremer on osittain oikeassa.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tekisi mieli jatkaa keskustelua ed. Myllyniemen kanssa siitä, kuka ohjaa poliisin harhateille tässä valinnassa.

Minusta on omituista se, että jos pankista ryöstetään tuhat markkaa, niin poliisi panee kaikki ulosmenotiet seis ja on valtakunnallinen liikekannallepano poliisin toimesta, mutta jos 500 000 markan auto varastetaan, niin sille ei lotkauteta korvaa, tuskin poliisi välittää nostaa takapuoltaan tuolista. Tässä on täydellinen keikaus, suuruusluokkien harhakäsitys, joka pitäisi korjata.

Ed. Smeds: Arvoisa puhemies! Tämänkertainen välikysymys on mielestäni luonteeltaan hyvin erilainen moneen aikaisempaan tässä salissa nähtyyn välikysymykseen verrattuna. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän aloitteesta liikkeelle lähtenyt turvallisuusvälikysymys puuttuu laajaan ilmiökenttään, ei pelkäästään yksittäisiin asioihin tai tapahtumiin, joita olisi helppo lähestyä kyllä- tai ei-vastauksin. Poliittista syyttämisherkkyyttä välikysymyksellä toki olisi enemmän, jos lähestymistapa tai aihepiiri olisi populaarimpi.

Turvallisuus on kuitenkin teema, joka on kansalaisten lisäksi pohdittanut myös päättäjiä. Turvallisuuden tuottamisessa on arvioni mukaan alettu luottaa aikaisempaa enemmän ylikansallisen turvallisuusrakenteen kehittelyyn sekä voiman näyttämisen filosofiaan ja instituutioiden mahdollisuuksiin. Aito turvallisuus ei mielestäni kuitenkaan rakennu ylhäältä alas vaan yksilöjen tasolta kansakunnan ja kansojen tasolle.

Välikysymyksessä todetaan oikeaan osuvasti, että turvattomuuden tunnetta ja turvallisuuden heikkenemistä aiheuttavatkin perimmältään ihmisten asenteet ja yhteiskunnan kahtiajakaminen. Hallitus ja kansanedustajat lainsäätäjinä voivat näihin syihin vaikuttaa, vaikka valintojen seuraukset näkyvät useimmiten vasta pidemmällä aikavälillä. Tästä syystä on mielestäni aivan oikein pohtia, mitä uusia toimenpiteitä nyt tarvittaisiin, jotta yhteiskunnan perusturvallisuus voisi vahvistua huomisen Suomessa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni yhteiskunnan perusturvallisuus rakentuu parhaiten perheiden ja kotien varaan. Jos perheet — isät, äidit ja lapset — kestävät ja voivat hyvin, isänmaallakin menee väistämättä hyvin. Tällä mittarilla mitattuna yhteiskunnassamme on korjattavaa, sillä esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut koko 90-luvun. Kun vuonna 91 näiden lasten lukumäärä oli noin 8 700, oli sijoitettuja vuonna 95 noin 10 800 lasta ja nuorta. Tarve ei tämän jälkeen ole suinkaan vähentynyt. Vuonna 96 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli jo peräti 11 200.

Vaikka vastuuta tästä kehityssuunnasta ei voikaan säilyttää yksittäiselle hallitukselle, on sanottava, että perinteinen avioliittoperhe ei tällä hallitustaipaleella ole ollut suinkaan korostetussa arvossa. Kuten välikysymyksessä todetaan, ovat hallituksen leikkaustoimenpiteet kohdistuneet erityisesti lapsiperheisiin. Johonkin rajaan asti säästötarvetta voi ymmärtääkin, mutta jos toisella kädellä puretaan yhteiskunnalle edullista kotihoidontukijärjestelmää ja toisaalla lisätään kuntien velvoitteita päivähoidon laitospaikkojen suhteen, ei voi olla kysymys vain rahan niukkuudesta.

Tiedän vain kaksi järjestelmää, joissa lasten kotihoivaa on arvostettu vähemmän kuin laitoshoiavaa. Ideologisista syistä näin tehtiin kommunistisissa järjestelmissä ja aggressiivisen ulkoisen uhan vuoksi myös Israelin kibbutseissa.

Hallituksen kotien merkitystä aliarvostava linja näkyi myös liikeikalain käsittelyssä, kun

perheiden lepopäivä niin mielellään olisi haluttu uhrata kaupallisuuden voittokululle. Vasemmisto olisi lisäksi halunnut muuttaa perhekäsittettä nostamalla samaa sukupuolta olevien suhteet avioliittoon rinnastettaviksi.

Toivottavasti hallitus ei nyt taivu muun muassa vasemmistonaisten esitykseen siitä, että lapsettomuushoidot sallittaisiin myös yksinäiselle naiselle tai kahden naisen suhteelle. Jos tämä esitys, joka ymmärtääkseni on saanut tukea eräistä muistakin hallituspuolueista, toteutettaisiin, merkitsisi se sitä, että lainsäätäjä mahdollistaa tilanteen, jossa lapselta jo lähtökohtaisesti ja tietoisesti riistetään isä. Tämä ei varmasti ainkaan vahvista yhteiskunnan turvallisuutta. Toivon, että oikeusministeriö omaa kantaansa sorvattaessaan käyttää tässäkin asiassa tervettä harkintaa.

Miehen ja naisen välinen avioliittoperhe on kaikista paineista huolimatta paras perusta niin yksilön kuin yhteiskunnankin perusturvallisuuden rakentumiselle. Mielestäni kaikissa päätöksissä meidän tulisiakin tukea perheiden hyvinvointia eikä pyrkiä sitä vaikeuttamaan.

Yksi askel tällä tukemisen tiellä olisi, jos mahdollistettaisiin perheiden yhteisverotus silloin, kun toinen puolisoista tekee kotona hoivatyötä esimerkiksi vanhuksen tai alle kouluikäisen lapsen parissa. Toinen hyvä askel olisi, jos hallitus rohkeasti viestimien toimilupaehtoja tarkentamalla ja tukimarkkoja ohjaamalla vaikuttaisi siihen, että kulttuurimme valtavirta ei enää muokkaisi rakkaudesta kauppatavaraa ja ihmissuh-teista kulutushyödykkeitä.

Arvoisa puhemies! Aikaisemmissa puheenvuoroissa on hyvin laajasti kuvailtu yhteiskunnassamme turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä. Siksi puutun itse vain yhteen ongelma-alueeseen lyhyesti, huumeisiin.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan huumausainerikollisuus on viime vuosien aikana ollut selvässä kasvussa. Ongelman laajuudesta koko maassamme kertoo se, että viime vuoden yksi huomattavimmista huumetakavarikoista tehtiin Pohjois-Suomessa Inarissa. Tullin ja poliisin tilastojen mukaan huumausainerikoksista tehtiin rikosilmoituksia noin 6 700, missä on peräti 15—16 prosentin kasvu edelliseen vuoteen verrattuna. Tämän kehityssuunnan pysäyttäminen vaatii mielestäni aivan uutta otetta. Välikysymyksessä peräänkuulutetut poliisin lisäresursit olisivat yksi ratkaisu. Mahdollisesti poliisille tulisi osoittaa myös toiminnallisia lisävaltuuksia. Nuorten ajautuminen huumarikosten tielle tulisi

kuitenkin voida pysäyttää hyvin aikaisessa vaiheessa. Ehkä siksi pitäisi mahdollistaa alaikäisten käyttäjien tahdosta riippumaton hoito.

Keskeistä olisi, että yleinen mielipide saataisiin käännettyä kaikenlaisten päihdeaineiden käyttöä vastaan. Nyt ajan henki on oman kokemuksen mukaan vääristynyt, sillä päihteitä käyttämätön raitis kansalainen saa helposti epänormaalin leiman. Ajan hengestä maailmassamme kertoo sekin, että dopingtestissä paljastunut marihuanan käyttökään ei näytä olevan esteenä olympialaisen kultamitalin saannille ja maailman nuorison esimerkiksi nousemiselle.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksen oleellisin vaatimus on toivomus yhteiskunnan arvoperustan kohentamisesta. Tällä tiellä esimerkki on paras, joskin vaativin opastaja.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Välikysymyksen aihe sisäisestä turvallisuudesta on tärkeä Hornetien ja helikopterihankintojen tukeman ulkoisen turvallisuuden rinnalla. Myös esiin tuodut turvattomuutta aiheuttavat tekijät ovat huomion arvoisia olemassa olevia seikkoja, jotka jokainen voi havaita. Keskustelun aikana on kuitenkin käynyt ilmi, että välikysyjät ovat ilmeisesti monia ilmiöitä liioitelleetkin. Näin ainakin näyttäisi tilastojen perusteella. Toisaalta kysyjiltä on mielestäni jäänyt huomaamatta monia turvattomuutta aiheuttavia seikkoja, jotka kuitenkin ovat melkoisen merkittäviä.

Välikysymyksessä puhutaan esimerkiksi muuttoliikkeestä, ikään kuin ihmisten kulkeminen olisi ainoastaan alueiden välistä muuttoliikettä. Kuitenkin tilastojen perusteella Suomessa esimerkiksi vuonna 96 muutti lähes 200 000 ihmistä alueen sisällä, ilmeisesti siis vain asunnosta toiseen, ja juurtumattomuus lähtee liikkeelle yhtä hyvin tällaisesta muutosta kuin muutosta, joka on maantieteellisesti pitempimatkainen. Tästä kannattaisi mielestäni enemmän puhua, mutta esimerkiksi tämän tyyppisissä muutoissa ei varmastikaan hallituksen politiikalla ole sellaista osuutta, jota muuttoliikkeen yhteydessä muuten väläytellään, vaan on ehkä laadukkaamman asunnon perässä muuttohalukkuutta, jonka kansalaiset itse haluavat ratkaista.

Asunnottomuuden osuus yhteiskunnan häiriöissä on mielestäni myös jäänyt kysyjiltä jotenkin vähälle huomiolle ja tietysti ylipäättään se, minkälaisia käyttäytymismuotoja tulottomuus, joka meidän ajanamme johtuu aika paljon työttömyydestä ja nimenomaan siitä, sinällään ai-

heuttaa ihmisille. Meillä varmasti on ihan oikeata leipävarkauuttakin kuitenkin olemassa.

Näkinsin, että välikysymys kuitenkin tavallaan samalla, kun se kysyy sisäisen turvattomuuden asiaa, myös esittämistavallaan lietsoo lisää turvattomuutta ja johdattaa ihmisiä ja lukijoita sellaiseen valitettavaan harhakuvitelmaan, niin kuin me voisimme rangaistusseuraamuksilla, niitä tiukentamalla tai poliisivoimia lisäämällä näitä vaikeita ongelmia hoidella. Näinhän ei varmastikaan asia ole.

Ennen kuin jatkan enemmän välikysymyksen sisältöpuolesta, haluan joitakin puheenvuoroja kommentoida. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ed. Heikki Koskinen totesi, että turvattomuuden yksi suuri aiheuttaja on välinpitämättömyyden lisääntyminen. Olisin odottanut, että hän olisi samassa yhteydessä halunnut käsitellä myös lisääntyneitä työelämän vaatimuksia, ottanut ikään kuin tästä kehityksestä vastuuseen myös työelämän. Eihän ole kovinkaan pitkä aika siitä, kun meilläkin kehuskeltiin, että Suomi on Euroopan Japani. Voi hyvin kysyä, tarkoitettiinko tällä nimenomaisella siteerauksella sitä, että Suomessakin oltiin jo tottumas-
sa antautumaan ylityöhön vastikkeetta.

Ed. Pulliainen puhui siitä ilmiöstä, että itse asiassa kansalaiset ovat myös valintansa tehneet, että he maksavat turvallisuudesta mieluummin vakuutusmaksuina kuin veroina. Näin on, mutta ehkä tähän kannattaa myös lisätä se, että tämä on ihan normaali ilmiö, että myös privaattisti turvallisuudesta maksetaan, siinä ei sinänsä ole mitään epänormaalia. Sitten on hyvä kysyä, mikä on muna, mikä on kana, kun vakuutuksesta ylipäättään puhutaan. Jos syynä on ollut se, että poliisit eivät enää suojele omaisuutta, haluan kuitenkin esittää sen vastakysymyksen, eikö ole parempi, että poliisi priorisoi niinpäin, että se yrittää suojella ensisijaisesti henkeä ja sitten vasta omaisuutta. Prioriteetti on poliisin puolella oikein suoritettu, jos tästä on kysymys.

Olen myös ihmetellyt enkä tunne tätä asiaa, kun itse välikysymystekstissä väitetään, että ikään kuin päätöksentekijät olisivat kehottaneet kansalaisia suojaamaan ja vakuuttamaan omaisuuttaan. Valistakaa nyt, hyvät kollegat, missä tällaista kehottamista on tapahtunut. Minä en ainakaan ole saanut silmiini enkä korviini tätä asiaa.

Ed. Myllyniemen puheenvuorosta minä en saanut riviäkään muistiinpanoja. Siinä ei toisin sanoen ollut mitään kommentoitavaa, se oli jo-

tenkin niin pienistä palasista koottu puheenvuoro.

Ed. Räsänen puhui arkkipiispasta ja kasvatuksen tarpeesta. Mutta kuten jo jossakin vastauspuheenvuorossani esitin, olin odottanut, että erityisesti kristilliset ottaisivat esille kirkon roolin tässä vaikeassa arvotyhjiössä, niin kuin puhutaan, tai moraalinen höltymiskysymyksessä, koska kirkolla jos kellä on tuhannen taalan paikka näitä asioita ottaa esille. Ja niin kuin totesin, myös ne taalat tänä päivänä kirkolta löytyvät, koska sillä taloudellisesti pyyhkii niinkin hyvin.

Olen myös aprikoinut, kuten ed. Räsänen, normiohjauksen roolia ja mahdollista tarvetta osittain ainakin siihen palata. Mutta en nyt tiedä, pitääkö siihen palata sen takia, että nimenomaan keskustapuolue ei ole pystynyt itsehallintoa käyttämällä omissa kunnissaan arvojärjestyksestä selviytymään. Tuntuu jotenkin hassulta, mutta onko nyt niin, että keskustapuolue haluaa todellakin valtakunnalliset normit takaisin siitä syystä, että se voisi nojata niihin, kun se itse tekee kunnissa päätöksiä. (Ed. Manninen: Älkää puhuko vastoin parempaa tietoa!) Kuntaliitto ei ole suhtautunut myönteisesti normien saamiseen takaisin. Luulen, että se ei tule olemaan se ratkaisu siihen, miten saadaan palvelut laadullisesti ja ehkä määrällisestikin kohenemaan.

Ed. Tarkka totesi myös, että omaisuuden vakuuttaminen ei sinällään ole mikään ongelma. Minusta se kannattaisi meidän yhdessä täällä myös todeta.

Ed. Virtasen puheenvuorot ovat aina värikäitä. Kyllä minut pysäytti hänen väitteensä siitä, että negatiivisuus ylipäätään on juoni, että ihmiset eivät äänestäisi. Se on aika vaarallinen asia, jos tosiaan vielä paremmin onnistutaan kuin tähän mennessä, että ihmiset loitontuvat ottamasta kantaa asioihin. Se heikentää tietysti poliitikkojen, hallituksen ja eduskunnan mahdollisuuksia tehdä pian mitään näissä asioissa. Onhan sanottava, että turvattomuuden lietsontaa, josta jo puhuin, ruokkii myös tavallaan tämä välikysymys ja se on yhteydessä myös bisnekseen.

Turvallitteista täällä puhui ed. Hurskainen sanoen, että on siirrytty turvalaiteyhteiskuntaan. Näen, että suurin osa tästä siirtymisestä on kuitenkin normaalia teknistymistä. Nähdään, että sielläkin, missä puhumme hyvästä hoidosta, on siirrytty tekniikan hyödyksi käyttämiseen. Näillä aparaateilla kerta kaikkiaan korvataan ihmistä. Emme me ole kaiken maailman hälytyslaitteita, joita esimerkiksi vanhusten hyvässä avohoidos-

sakin käytetään, ainakaan kovin suureen ääneen moittineet. Vanhukset itse pitävät asiallisina tällaisia järjestelyjä.

Ministeri Mönkäre totesi myös kunnallisesta itsehallinnosta ja alleviivasi tärkeysjärjestyksen löytämisen välttämättömyyttä nimenomaan kunnissa. Minusta se kyllä voisikin olla se vastaus aika moneen välikysymyksessä esiin tulevaan ongelmaan.

Välikysymyksessä tulee läpi sellainen ajattelutapa, että hallitus olisi suoraan vastuussa jopa perheiden sisäiseen dynamiikkaan kuuluvista kysymyksistä. Muistan vanhoilta ajoilta sellaisenkin tapauksen, että kun puoliso ei antanut toiselle rahaa, vaikka maksettiin toimeentulotukea tuohon perheeseen, perheen toinen jäsen kärsi nälkää. Aika hankala tilanne yhteiskunnan puuttua ja neuvoja ei edes tosiaan ole tarjolla. Ellei sitten, kun tilanne jatkuu, joudu jo suositteluun avioeroa, kun vastuu toisesta ei tämän paremmin pelaa.

Nämä ongelmat eivät ole niin yksinkertaisia kuin välikysymyksessä annetaan ymmärtää. Vaikeuksienkin keskellä ihmisellä on kuitenkin ensisijainen vastuu koettaa löytää positiivisia selviytymiskeinoja ihan itse. Sama koskee tietysti läheisiä, järjestöjä, kuntia. Kaikkien tulisi oma osuutensa kantaa tässä asiassa. Mutta kuntien erityisesti tulisi nähdä lisää vaivaa oikean tärkeysjärjestyksen löytämiseksi rahojen käytössä. Mutta kysymys on myös niistä metodeista, millä lähestyä vaikeuksiin joutuneita henkilöitä, ja myös metodeista, miten voidaan ennaltaehkäistä ylipäätään ongelmien syntyä.

Välikysymyksessä tuodaan esille koko joukko huolestuttavia ilmiöitä, joiden väitetään syntyneen Lipposen hallituksen aikana. Kysyjät eivät huomaa puhuvansa ylipäätään kaupungistumisen varjopuoliin liittyvistä kysymyksistä. Näin ollen voi olla jopa olemassa aitoja syitä sille, ettei Ahon hallituksen aikana annettu mitään arvoa kaupunkipolitiikalle eikä erityistoimiin ryhdytty. Kuitenkin pääosa maamme väestöstä asuu kaupungeissa. Suurkaupunkeihin aina kasautuu asunnottomuutta, työttömyyttä ja huono-osaisuutta, jopa rikollisuutta, mutta niihin kasaantuu myös hyväosaisuutta ja mahdollisuuksia.

Välikysymys paljastaa kovia asenteita kysyjistään. Ongelmien lääkkeeksi tarjoillaan kovempia rangaistusseuraamuksia ja poliiseja. Kuka voi tosissaan uskoa, että asiat hoituisivat lisää linnaa -linjalla?

Ihan ilman Lipposen ja Ahonkin hallitusta toivon, että taloyhtiöissä lähdetäisiin tunte-

maan vastuuta ja palautettaisiin talonmiesten kunniakas ammatti. Korttelipoliisit ovat myös hyvä asia, ja poliisi voinee jatkaa sisäisiä järjestelyjä tuohon suuntaan.

Näkins ennalta ehkäisevässä mielessä tärkeänä, että kotikäynnit myös palautettaisiin kunniaan. Miksi päivähoidon, koulun ja sosiaalitoimiston ihmiset eivät voisi tutustua oppilaisiinsa ja asiakkaisiinsa ensin näiden kotona keskusteluja käyden? Näin välttyttäisiin monilta myöhemmiltä yllätyksiltä ja voitaisiin paremmin varautua kunkin tarpeesta lähtevään palveluun.

Kirkon roolia toivon myöskin tähän keskusteluun enemmän mukaan. Olen ollut vähän pettynyt kirkon puolelta tullessiin ääniin siinä mielessä, että se sormi osoittaa aika yksioikoisesti vain poliitikkoja. Minusta kirkon sopii myöskin todella kantaa tässä vaikeassa tilanteessa suurempi vastuu.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitan sitä huonoa sirpalepuhettani, mistä ed. Vehkaoja ei ollut saanut mitään irti. Se on varmasti minun syyni.

Mutta olisin ankarasti eri mieltä siitä, etteikö rangaistuksella tai seuraamuksella ole mitään merkitystä. Muualla Euroopassa on huomattavasti ankarammat rangaistukset kuin meillä. Minkä vuoksi siellä on ankarammat rangaistukset? Jos on niin, etteivät rangaistukset auta mitään, niin poistettakoon ne kokonaan. Ruotsinmaalla on paljon ankarammat rangaistukset pahoinpitelystä kuin meillä ja huomattavasti vähemmän pahoinpitelyjä kuin meillä. Eikö tällä ole mitään yhteistä? Suomessa vain määrätty piirit, joita ed. Vehkaoja on toistuvasti ollut kuuntelemassa, sanovat, että seuraamuksilla ei ole mitään merkitystä.

Haluaisin tähän vastauksen. Minkä vuoksi rangaistuksia on keksitty, jollei niillä ole mitään merkitystä? Miksi ihmisiä pannaan linnaan turhaan? Olen samaa mieltä, että jos ei rangaistuksilla ole mitään merkitystä, niin lopetetaan vankilat.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja jo toistamiseen tänään illalla otti kantaa tähän kirkon mukaan tuloon ja mukaan ottamiseen tähän yhteiskunnalliseen keskusteluun. Olen hyvin pitkälle hänen kanssaan samaa mieltä. Kun hän ihmetteli sitä, että kristillinen liitto ei siitä kovin paljon puhu, niin ehkä minä saan vastata tällaisena siivullisena, että se on varmaankin kristilliselle liitolle jonkinlainen ongelma siksi, että läheskään

kaikki kristillisen liiton kansanedustajat tai jäsenet eivät kuulu kumpaankaan kansankirkkoon, luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon, ja keskustelun avaus siltä suunnalta ei ole aivan ongelmatonta.

Kirkkohon on elänyt jotenkin erillään tästä poliittisesta toiminnasta, voisiko sanoa jo kymmeniä vuosia, ja ainakin minua on täällä eduskunnassa se aina harmittanut. Syyllistä on turha etsiä. Mutta viime aikoina kirkko sen sijaan on kyllä kiitettävällä tavalla aktivoitunut. Voin mainita vain esimerkiksi arkkikiispa Vikströmin, joka on ollut tällainen aktiivinen yhteiskunnallisten ongelmien esille ottaja ja tällainen keskustelun avaaja.

Huomasin viime viikon Nykypäivä-lehdestä, että kirkkohallitukseen nimitetty uusi kansliapäällikkö Risto Junttila otti hyvin aktiivisen ja poliitikalke myönteisen kannan ja antoi lupauksia siitä, että hän tulee ottamaan nyt enemmän yhteyttä istuviin kansanedustajiin ja poliitikoihin kuin mitä tähän asti on kirkon puolelta tapahtunut. Sikäli tässä on siis myönteistä odotettavissa, ed. Vehkaoja.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin totean vähän myötäsukaan ed. Vehkaojalle vanhana isännöitsijänä itsekkin, että kyllä ihmiset ovat luopumalla talonmiehistä kerrostaloissa menettäneet suuren osan mukavuutta ja turvallisuutta. Se ei kovin paljon maksa, mutta se olisi erinomainen asia varsinkin tänä päivänä.

Täytyisi jollakin tavalla vastahankaan kai todeta ed. Vehkaojan puheisiin, kun hän kysyi, ovatko päättäjät alkaneet myydä vakuutuksia ja tehdä suojauskehdotuksia ihmisten omaisuuden suhteen. Eivät varmaan päättäjät, mutta kyllä kai poliisilla on erilaisia turvallisuusneuvontoja, joiden yhteydessä he neuvovat ihmisiä suojaamaan omaisuuttaan, merkitsemään sitä, ja samalla he kyllä varmasti hyvin usein esittävät myöskin sitä mahdollisuutta, että vakuutuskin olisi hyvä olemassa. Enkä minä tiedä nyt sitten, vaikka ed. Bremer täällä aikaisemmin totesi, että poliisi on vakuutusyhtiöitten asiamies myymällä vakuutuksia. Ei kai se pahaksi ole, vaikka poliisi jotakin kysyvää ihmistä neuvoo, että vakuutuskin olisi hyväksi olemassa, siitä huolimatta, että neuvoo myöskin omaisuuden suojaamisessa lukkojen ym. asettamisen kautta.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aloitan vastaamalla ed.

Aittoniemelle. Tässä moitin sitä, että välikysyjät ovat tekstissään väittäneet, että ylipäätään päättöksentekijät ovat antaneet näitä kehotuksia. Poliisi on virkamies.

On hyvä kuulla ed. Alarannalta, että kirkolla on hyviä suunnitelmia tulossa. Omasta puolestani toivotan heidät tervetulleiksi ei vain keskustelemaan vaan myös enemmän toimimaan.

Ed. Myllyniemelle haluaisin sanoa, että me ihmiset ajattelemme monella tavalla varmasti rangaistuksista ja niiden todellisesta vaikutuksesta ennaltaehkäistä seuraavia tekoja, rikoksia. Suuri osa kuitenkin näistä rikollisista on sellaisia, jotka ovat jo aiemmassa elämän vaiheessa syrjäytyneet, ja tarvitaan tavallaan muita lääkkeitä kuin pelkästään tätä rangaistusta. Tästä lähtee oma ajatukseni siitä, että positiivisia ratkaisuja löytämällä ehkä pitäisi ensisijaisesti yrittää palauttaa heidän yhteiskuntakelpoisuuttaan.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Olen hämmäntynyt tästä välikysymyksestä. Nyt voi moni tietysti sanoa, että tuokin se alkaa kansanedustajaksi ja sitten vaan on puhujakorokkeella hämmäntynyt. Mutta kun tässä kysymyksessä on kaikki, niin kuin ed. Aittoniemen toivomusaloitteessa, jonka henki oli muistaakseni se, että mitä hallitus aikoo tehdä kaikkinaisen pahan poistamiseksi yhteiskunnasta.

Tämä runsaus hämmäntää, mutta hämmennys ei ole oikein sopivaa. Hämmennys ylipäätään on hämmäntävää tässä teknofundamentaalisessa ajassa. Aika korostaa sanatarkkaan erehtymättömyyttä, niin kuin fundamentalismi Raamatun suhteen. Tosin nyt erehtymätön auktoriteetti ei ole Raamattu, vaan Maailmanpankki tai pääministeri tai puoluejohtaja tai teknologia tai joku instituutio kuitenkin. Niiden edessä me lyömme otsaa maahan. Niiltä odotamme pelastusta.

Juuri nyt, väitän, juuri nyt olisi väännettävä lippa niskaan ja istuttava porraspuulle ihmettelemään, ihmettelemään, uskommeko me tosissamme, että meidän turvattuutemme, joka on syvästi sisäinen tunne, sittenkin vielä, Luojan kiitos, enemmän tunne kuin jokapäiväistä todellisuutta, uskommeko, että tämä turvattomuuden tunne poistuu tai ainakin lievenee, jos me lisäämme lakeja ja poliiseja ja kovennamme rangaistuksia. Luin uutisen Oulun nuoresta pyromaanista ja hän selitti tekoansa sillä — kymmenen tulipaloa — että tuli vihan ja raivon tunne. Laki tai poliisikoita sitä tunnetta estää tulemasta? Jos me niin uskomme, niin me saamme kohta huudella täällä kaikki niin kuin Uuno Turhapuro, että

poliisi, poliisi, poliisi, kohta rupee tuntumaan, kohta rupee tuntumaan.

Laki tai moraalinormit eivät voi taata oikeutta ja oikeudenmukaisuutta eivätkä julistukset voi korvata yksilön moraalista vastuuta. Tässä turvattomuuden tilassa kyse on enemmän vastuukykyisyyden puutteesta kuin poliisien määrästä. Tällä en tarkoita sitä, että poliisien määrä on riittävä. Pikemminkin tehty supistukset poliisitoimessa ovat ajattelematonta juustohöyläämistä ja murentavat koko järjestelmän uskottavuutta, ja on itsestäänselvyys, että poliisien määrä olisi pikimmiten saatettava tasolle, jolla poliisit voivat kohtuudella selviytyä arkensa rutiineista. Sillä kuten uutistoimittajana opin, poliisilta ei pidä koskaan kysyä, onko mitään ”erityistä” tapahtunut, koska silloin päivän varkaudet, tapot, perheväkivallat ja tihutyöt jäävät kuulematta ja uutiset saamatta, koska eivät ne ole poliisille mitään ”erityistä”, ne ovat poliisin arkea. Niin kuin on sekin mahdollinen yhtälö, josta päivällä minulle Saarijärveltä soitti konstaapeli Raimo Isoluoma ja muistutti, että kun heiltä toisaalta vaaditaan lyhyempää hälytysviivettä ja toisaalta suurennetaan yhteistoiminta-aluetta, niin he ovat hämmästyksen sormi kummastuksen suussa.

Epäilyni kohdistuu siihen ajatuskuvioon, että jotakin järjestelmää vahvistamalla poistuisi ongelma, jonka syyt ovat yksilöiden sisäisessä maailmassa ja moraalikäsitteissä. Järjestelmä ei takaa moraalista. Moraalin toteuttamiseksi tarvitsemme moraalisen ihmisen, joka ratkaisee oman tuntonsa mukaan. Systeemiä ratkaisevampi on sydän. Mutta, arvoisa puhemies, jostakin meihin on iskostunut ajatus, että systeimi on syyllinen. ”Järjestelmä mua on jo kylliksi lypsänyt”, laului Junnu Vainiokin sydämistyneenä. Samasta syystä pelastusodotuksemmekin kohdistuu systeemiin.

Kun tässä salissa edustaja kysyy, niin kuin taannoin kysyi, ”mitä hallitus aikoo tehdä, kun lapset ovat öisin kännissä kadulla”, höyhenjarrutus ei enää riitä, tarvitaan käsijarrukäännot. Nimitäin mitä se hallitus siellä kadulla tekee? Vanhempien siellä pitää olla. Me taidamme olla kadottamassa perusasiat, niin kuin senkin, että vanhemmat ovat vastuussa lapsistaan. Yhteiskunnan kuuluu luoda edellytyksiä onnistuneelle kasvamaan saattamiselle. Vastuu sille tulee vasta sitten, kun vanhemmilla puuttuu vastuukykyisyys.

En ole ainoa tässä epäilijöiden joukossa. Talouselämä-lehden numerossa 4 Pertti Monto kirjoittaa: ”Suomalaisilta on täydellisesti kadonnut

tuntuma siihen, mikä kuuluu valtiolle, mikä ihmiselle itselleen. Valtio on ottanut vastuun ihmisten jokapäiväisestä elämästä. Asiat ovat kääntyneet pääläelleen. Ottaessaan vastuun ihmisistä valtio on vähitellen kehittänyt järjestelmiä, joilla se estää ihmisiä elämästä ja yrittämästä ja etsimästä omaa tietään. Hyvinvointivaltiosta on tehty kehto, jossa aikuiset ihmiset kellivät tutti suussa. Jos tutin repäisee, nousee hirveä parku.”

Me tarkoitimme hyvää luodessamme hyvinvointivaltiota, mutta taisimme tulla luoneeksi holhousvaltion, ja siinä kansakunta elää kummallisen ristiriitaisessa tilanteessa: Yksilöt vaativat ja saavat vapauksia ja oikeuksia, mutta vastuu kuuluu kuitenkin jollekin muulle: instituutiolle.

Arvoisa puhemies! Amitai Etzionin uudessa kirjassa *The New Golden Rule* yhteiskuntien kohtalonkysymykseksi nimetään kahden näkökohdan yhdistäminen. Näitä ovat autonomia ja järjestys. Meidän aikamme on korostuneesti autonomian aikaa. Meillä on enimmäkseen oikeuksia ja itsemääräämisoikeuksia varsinkin. Mutta kuten vapaasti eli rajoitta kasvanut lapsi tuntee syvää turvattomuutta rajattomassa maailmassaan, ylilyövä autonomia herättää uudenlaista järjestyksen tarvetta. Lapselle rajat tuovat turvallisuutta, niin aikuisellekin.

Mutta vahvasti autonomiaa korostavassa yhteiskunnassa järjestys ei voi olla pelkästään ylhäältä annettua, keskushallinnon ja lainsäädännön tuottamaa. Sellainen pyrkimys luoda järjestystä saattaisi synnyttää pikemminkin kapinaa ja vieraantumista kuin parempaa järjestystä. Paradoksaalista on, kuinka ihmiset yhä enemmän huutavat lakia ja järjestystä ja yhä enemmän lukevat tuomioita torituomioistuimissa ja kovia tuomioita sittenkin. Järjestys, jota me kaipaamme, ei synny vanhoilla määrällisillä tai laadullisilla keinoilla tyyliin ”lisää poliiseja tai ainakin enemmän pyttyä”. Yksi tehokkaimpia tapakavattajia on Jyväskylän korttelipoliisi Topi Hautala, joka ed. Partasen oli pysäyttänyt suojatiellä. Tämä oli veivannut auton ikkunan auki, ja Topi oli tukistanut häntä siitä syystä, että hänellä oli turvavyö kiinnittämättä. Sen jälkeen ed. Partanen on muistanut kiinnittää turvavyön.

Autonomian ajan järjestyksen pitää olla ihmisistä, heidän kokemistaan tarpeista ja näkemyksistä kasvavaa, eli heidän on luotava se itse. Meidän on luotava se itse. Enemmän kuin kieltoja ja sanktioita me tarvitsemme aitoa ymmärrystä erimielisten kesken. Ei niin, että toinen pakotetaan alistumaan ja luopumaan näkemyksestään, vaan

niin, että keskenään erimieliset oppivat lähentyään toisiaan niin, että he etsivät yhteisen intressin, sillä sekin löytyy. Riidan rakentamisen ja väkivaltaisten ratkaisumallien etsimisen sijaan voimme alkaa rakentaa sovinnon siltoja, siltoja skinien ja pakolaisten välille, kettutyttöjen ja turkistarhaajien, maalaisten ja kaupunkilaisten. Ja harjoitustyön voimme aloittaa lähipiiristä, sukuriidoista tai työpaikkakärhämistä. Eikä eduskuntaryhmissäkään yleensä viisaus ole yhdessä päässä.

Tämä, arvoisa puhemies, ei ole pehmojen utopiaa, vaan ainoa kestävä kehityksen tie. Ratkaisun avaimet ovat ihmisten mielessä. Ehkä juuri siksi me olemme avuttomia ja huudamme järjestelmää avuksemme, koska eihän sellaista lakia voi tehdä, että ihmisen mielen tulee olla sellainen, että se ei tahdo toiselle pahaa. Niinpä ratkaisun avaimet ovat meidän henkisyysessämme ja hengellisyysessämme, eivät aineellisissa resursseissa, ja se hämmentää. Me tarvitsemme enemmän siivestyneitä omantunnonihmisiä kuin ulkoisia turvajoukkoja.

Tietenkään Suomesta ei tule hetkessä onnelaa. Patologiset tapaukset ja psykopaatit ovat erikseen. Puhunkin niistä, jotka vielä voivat ja tahtovat ottaa uuden asennon luodakseen uudesta maan. Jotta tämä tapahtuisi, tarvitsemme kansalaiskeskustelua, kansalaistoimintaa, toiminnan kautta tapahtuvaa erimielisyyden ja vastakkainasettelun murtumista. Vaikka kuinka on kaksi erimielistä ryhmää, on mahdollista, että ne yhdessä etsien löytävät jonkin hyvän asian, jota ne yhdessä voivat ruveta edistämään. Tämä on tärkeä näkökohta yksilöllisellä ja paikallisella tasolla, mutta myös yhteiskunnan kannalta. Sovinnon sillan takaisen toimeliaisuuden avulla voimavaroja voitaisiin käyttää yhteisön ongelmien voittamiseen, sen sijaan että nyt voimat haaskataan keskinäiseen taisteluun.

Arvoisa puhemies! Jotakin uutta täytyy syntyä. Meidän ongelmanratkaisumallimme ovat auttamattoman vanhanaikaisia. Niitä uusia keinoja meidän tulisi tämän kaltaisissa välikysymyskeskusteluissa etsiä avoimesti ja uskaltavasti. Ehkä meidän pitäisi uskaltaa kysyä sitäkin, kuinka se vastuukykyisyyttä kasvattaisi, jos ihmisten yhä enemmän pitäisi — ei niin, että olisi pakko, vaan niin, että olisi lupa — etsiä itse ja porukalla parempaa elämää niin, että vastaus löytyisi sisäisestä maailmasta, koska mitä epävarmemmaksi ulkoinen maailma käy, sitä tärkeämpi on sisäisen maailman rauha ja levollisuus. Ja se löytyy omista voimavaroista tai sen

tunnustamisesta, että niitä ei nyt ole. Mutta uuden turvallisuuden lisääntymistä olisikin se, että ”yks jos murtuis, muut tukena ois”. Ja se ”muut” ei olisi järjestelmä vaan ihminen.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan monista viittauksista kosketti talonmiesviittaus, ja kun elämä on kuljettanut myös talonmieshommissa, allekirjoitan kyllä sen, että silloin, kun talonmiesjärjestelmä romuttui, kyllä paljon vietiin sosiaalista turvallisuutta sen myötä. Tosin tietysti siinäkin ammattiryhmässä on ihmisiä puolesta ja toisesta, mutta kaiken kaikkiaan myönteiset puolet siinä lapsien ja monien vanhuksienkin osalta ovat suuremmat. Mutta kun tässä yhteiskunnassa raha kulkee järjen edellä, niin tämäkin ratkaisu on hoidettu huoltomies- ja naisverkoston kautta ja näin se on tänään.

Ed. Suholan puheenvuoroon viittaisin siltä osin, että herkesin kuuntelemaan turvattomuuden monista seurauksista, myös sosiaalisen turvallisuuden ja turvattomuuden ja ihmisten mieltämyyden. Minulla on esimerkki tästä järjestämyydestä: kaksi ihmistä, joista toinen on isäni. Niin kyllästyttävää kuin onkin kuunnella puhetta isästä, kerron kuitenkin, että tämä toinen kaveri on saman ikäinen ja alkoholin käyttö heillä molemmilla suurin piirtein samanlainen eli ei kovinkaan suurta. He ovat elämänsä taivalta neet, isäni muutaman lehmän ja vaimon ja lapsen kanssa rakennustyöntekijänä ilman suurempia omaisuuksia. Omakotitalo on velaton tällä hetkellä. Tällä toisella kaverilla on miljardiomaisuudet. En usko, että tällä toisella kaverilla työpäivät ovat olleet sen pitempiä, koska muistan hyvin lapsena, kuinka yötä myöten lehmien ja sen pienen karjan edestä täytyi, puhumattakaan aamusta, äitini näitä asioita hoitaa. Eli aikamäärä siihen elannon hankkimiseen on takuulla samanlainen. Mutta tämä tasanjako puuttuu. En hyväksy sitä, että on näin suuri ero; se kyllä johtaa tässä yhteiskunnassa eripuraisuuteen. Jotkut ihmiset elävät taloudellisesti niin toisenlaisessa asemassa. Siinä on kaiken ydin.

Yhteiskunnassamme kansalaiset yhä harvemmin kokevat turvallisuuden tunnetta. Ongelma on keskeinen ja lyö leimansa koko yhteiskuntaamme. Turvattomuuden tunteen läpilyömät ihmiset syrjäytyvät ja jäävät yhteiskunnan ulkopuolelle. Yhteiskunnallisen turvattomuuden syitä ei tarvitse etsiä. Työttömyyden tunne ja suurtyöttömyytemme ovat ilmiöinä saman ikäiset. Laman mukanaan tuoma työttömyys ei näy poistuvan, vaikka talouselämäme on elinvoi-

maisempi kuin koskaan. Yhä harvemmalla on mahdollisuus hyvinvointiin, kun hyvinvointi kasvaa kumulatiivisesti. Suomalainen yhteiskunta amerikkalaistuu kovaa vauhtia rikkaiden rikkastuessa ja köyhien köyhtyessä. Työttömyys ja köyhyys luovat turvattomuuden ja turvattomuus pahimmillaan luo väkivaltaa ja rikollisuutta.

Jos hyvinvointia ei asianmukaisesti jaeta kaikille, juuri silloin pahoinvoinnista joutuvat nauttimaan kaikki. Jos kukaan tai mikään ei arvosta yksilöä eikä huolehdi hänestä, mikä saisi hänet arvostamaan toisten omaisuutta tai koskemattomuutta. Keskeistä kansalaisten turvallisuudesta keskusteltaessa on käsitteen ymmärtäminen ja sisältö. Turva-sana merkitsee suojelua, ei ainoastaan vaaraa, vaan myös vääryyttä vastaan. Turvan hakeminen vääryyttä ja mielivaltaa vastaan ilmenee muun muassa oikeusasiamiehelle valituksia tehtäessä. Sosiaalisesti tasa-arvoinen yhteiskunta ei ruoki väkivaltaa ja rikollisuutta. Yhä harvempi ihminen kokee yhteiskunnan välineenä, jonka avulla voi toteuttaa itseään ja saavuttaa päämääränsä. Päinvastoin osa ihmisistä tuntee olevansa nappula sattumanvaraisten ja mielivaltaisten siirtojen pelissä, jonka panoksena sekä voittona on oman elämän hallinta.

Lapsille pitää välittyä, ettei rikos ja väkivalta ole ratkaisu. Ensisijaista on kuitenkin estää epätoivoiset tilanteet ja elämäntilanteet, jotka ovat rikoksien takana. Ennen kaikkea lapsistamme tulisi kasvattaa aikuisia, jotka hallitsevat omaa elämäänsä myös suhteessa yhteiskuntaan. Yhteiskunnan vaativasti hemmottelema kansalainen on valmis antamaan oman panoksensa yhteiskunnalliselle kehitykselle ja eräänlaisena kiitoksena. Yhteiskuntaan pettynyt kansalainen on useasti puolestaan valmis kostamaan väkivallalla ja muilla rikoksilla kaikille.

Kaikilla vanhemmilla ei ole valmiuksia niin vaativaan kasvatustehtävään, mitä edellä kuvattu vaatisi. Kaikille mahdollinen ja tasokas opetus lastentarhasta ammattiin asti on tärkeää kaikille, mutta erityisesti kotikasvatusta vaille jääville. Tässä viittaan siihen hyvään lakiin, joka saatiin vuoden 96 alusta ja jossa päivähoiton mahdollisuus on kaikilla lapsilla. Tosin se toimii vielä huonosti.

Välikysymyksen antama kuva turvallisuudesta on melko yksipuolinen. Voimakeinoilla ryyditetty poliisi ei tuo yhteiskuntaamme turvallisuuden maksimia. Poliisivoimien rooli on tärkeä, mutta ei saa keskittyä turvattomuuden seurausten hallintaan turvattomuuden poistamisen sijasta. Poliisivoimien tehokkuudesta ja lisäkeinoista

keskusteleminen juuri nyt on vaarallista. Vain muutama viikko sitten mieltä osoittaneet nuoret saivat tuntea nahoissaan kommandopipoin ja purevin koirin varustautuneen poliisijoukon. Iltaisille kaduille ja talousrikosten tutkintaan tarvitsemme moderneja ja ennakkoluulottomia poliiseja. Sen sijaan radikaalienkin, yhteiskunnallisesti aktiivisten nuorten varalle poliiseissa on liikaakin tehoa. Poliiseillakin tapahtuu ylilyöntejä, vaikka heistä jokaisella on takanaan koulutusta.

Hyvät edustajatoverit! Sain olla neljä vuotta sitten johtamassa suurmielenosoitusta päävastuullisena eduskuntatalon edessä. Sitä edelsivät lukuisat neuvottelut siitä huolimatta, vaikka mielenilmaus voidaan järjestää ilman lupaa, kuitenkin poliisivoimien kanssa. Muistan, kuinka yksityiskohtaisesti asioita läpi käytiin. Minulla on suuri huoli siitä, millä tavalla voivat vaikuttaa ei ainoastaan mielenosoittajiin vaan kaikkiin muihinkin poliisien ylilyönnit ja virheet. Tässä mielessä henkilökohtaisen kokemuksen pohjalta — täällä oli työttömiä ihmisiä 20 000 — on ehkä väärin sanoa, että varoitin, mutta toivon, että keskusteluun siitä, että voimia tai valtaa asiattomuudelle tai koulua käymättömille ihmisille annetaan lisää, suhtaudutaan suurella varauksella.

Erilaisia vartijapalveluja antavat yritykset ovat lisääntyneet turvattomuuden myötä. Näissä yrityksissä toimivien vartijoiden rooli on usein kovin kyseenalainen, sillä heidän työhönsä kohdistuvat odotukset eivät aina vastaa varsinaista työnkuvaa. Liian monet haluavat nähdä vartijan eräänlaisena poliisina. Tästä osoituksena ovat vaateet vartijoiden valtuuksien lisäämisestä. Vartijaksi pääsee lähes kuka tahansa. Yritykset eivät systemaattisesti valiko alalle parhaiten soveltuvia. Työntekijöiltä ei vaadita koulutusta eikä sitä myöskään työhön astuessa tarjota.

Työttömyyden tuoma raaka kohtalo ihmisillä on myös pakottanut monet näyttelemään työhönotoissa. Valitettavasti hyvät näyttelijät monesti myös pääsevät työhön tuntematta asian sisältöä. Työhönottaja usein tekee virheen juuri siinä, että sellainen rehti ihminen, joka tuntee asiansa, ei osaakaan olla verbaali tyyppi. Hän ei olekaan näyttelijä ja näin menettää sitten hommansa ja verbaali tyyppi, joka saattaa olla aivan huono hommaan, tuleekin valituksi. Jos entistä kovemmat otteet sallittaisiin vartijoille, niin tämä toisi mukanaan turvallisuuden sijasta turvattomuutta. Ei tarvitse olla psykologi tietääkseni, miten lupa väkivallan käyttöön huumaa ja

sokeuttaa vinoutuneen vallanhimon vaivaamat ihmiset.

Arvoisa puhemies! Sosiaaliseen tasa-arvoon tähtäävät yhteiskunnalliset ratkaisut ovat ainoa tapa rakentaa yhteiskunta, joka takaa meille kaikille turvallisuuden tunteen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Täällä on tänään käytetty monia ansiokkaita puheenvuoroja. Jokin aika sitten ed. Kääriäinen otti esille kahtiajaon: toisaalta on laki ja järjestys ja toisaalta ihmiselämän sosiaalinen ja sosiologinen ulottuvuus. Oikeastaan sama ajatus oli varmaan tässä äsken ed. Suholalla mielessä, kun hän tavoitteli ihmiselämässä ajatusta sydämen äänen kuulemisesta.

Tänään on myös kyselty täällä, onko tämä välikysymys oikeutettu, onko se osoitettu oikeaan kohteeseen. Ainakin se vaikuttaa tarpeelliselta, kun katsoo puhujalistaa. Ryhmäpuheenvuorojen jälkeenkin kuitenkin ainakin 60 varsinaista puheenvuoroa. Tarpeellinen siis vähintäänkin!

On kysytty, onko oikein kontrolloida ihmisten käyttäytymistä. On kyselty, onko välikysymys pelottelua. Tämä on minusta vähän ylimitoitettu kysymys. Kyllä kai yhteiskunnassa on varaa asioista puhua ja keskustella. On myös kysytty, onko oppositio, kristillinen liitto, keskusta ja perussuomalaiset kaatamassa hallitusta. Meillä on vähän sellainen pelko, että ei se nyt tähän kaadu, mutta jos kuitenkin tuettaisiin oikeaan suuntaan. Kai tällaistaikin ajatusta voidaan sallia silloin, kun ollaan oikealla asialla.

Ed. Alaranta ja oikeastaan ed. Vehkaoja myös ovat nostaneet esille kirkon kysymyksen ja sen, minkä verran olisi pitänyt tässä välikysymyksessä vaatia toimenpiteitä tai tuoda tähän myös molemmat kansankirkkomme mukaan. Ed. Alaranta tuossa jonkin arvion äsken esitti siitä, miksi emme ole tätä asiaa erityisesti nostaneet esille. Ei tässä nyt sittenkään ole kysymys kuulumisesta tai kuulumattomuudesta. Jokainenhan kuitenkin yleensä meidän riveissämme kuuluu ainakin johonkin seurakuntaan, jotka kaikkikin tekevät tärkeää työtä, erityisesti kansankirkkomme erityisen paljon suuremman kokonsa takia. Ehkä on kysymys vähän sellaisesta varovaisuudesta, niin kuin puheenjohtaja Bjarne Kallis täällä ai-

kaisemmin totesi, että emme ole halunneet esiintyä yleensäkin minään erityisenä kirkon äänitorvena, vaikka näiden arvojen kanssa olemme liikkeellä.

Mutta sen ilahduttavan piirteen tässä tietysti voi todeta, että nyt tässäkin keskustelussa on nostettu esille kirkon ja samalla seurakuntien rooli. Se on huomattava ja myönteinen muutos yhteiskunnassa, jossa näissä arvokysymyksissä pitkään on puhuttu kirkkoista ja seurakunnista,kin vähän siihen malliin, että eihän teillä ole mitään annettavaa, olkaa hiljaa, eivätkä teidän arvonne ole niin tarpeen. Nyt on tapahtunut muutos ja siitä me kyllä kovasti iloitsemme.

Oikeastaan edustajat Suhola sekä Markkula-Kivisilta tässä vähän leikkimielisesti kysivät ja muistuttivat siitä, onko pyrkimys nyt poistaa kaikkea pahaa. He viittasivat ed. Aittoniemen aikaisempaan toivomusaloitteeseen. Voisi kai leikkisästi sanoa, että ei nyt tietysti kaikkea tarvitse poistaa, mutta jos puolitettaisiin tai edes kolmas osa vähennettäisiin. Sekin tietysti olisi ihan hyvä.

Mutta, arvoisa herra puhemies, varsinainen ajatus, lähtökohta, tärkeä näkökulma, joka tässä ed. Suholalla oli, kysymys, voisi olla näinkin muotoiltu: Onko hallitus pystynyt innostamaan koteja ja meitä kaikkia? Onko se pystynyt antamaan eri kansalaispiireille toimintatilaa, toimintaedellytyksiä sydämen äänen kuulemiseen, niin että elämämme todella näiden arvokysymysten kanssa, joihin sittenkin tämä meidän välikysymyksemme sen kovan taloudellisen ytimen ohella on pyrkinyt kiinnittämään huomiota, olisi tässä yhteiskunnassa oikealla kohdalla?

Omassa mielessäni tätä keskustelua varten näiden yleisten luonnehdintojen lisäksi on ollut oikeastaan yksi teema, jota haluan tässä vähän pidempään käsitellä, sitäkin on kyllä ansiokkaasti useissa puheenvuoroissa sivuttu, mutta vähän syventäen siitä. Näkökulmani on nuorten alkoholin käyttö eli kauniimmalla vaiko onko se nyt rumemmalla sanalla sanoen nuorten juopottelu. Yhä useampien nuorten alkoholin käyttöhän on lisääntynyt kaikkialla maassamme koko 90-luvun ajan. Eihän se voi olla totta meillä Suomessa vai onko?

Näemme, jos kaduilla uskallamme kulkea, lapsia humalassa ja huumeiden vaikutuksen alaisina sammuneina kaduilla ja kujilla, puolustuskyvyttöminä heitteillä orpoina, joista kukaan ei välitä. Nuorten juoppoutta on jo ihmeteltykin ja mietitty jossain ja varmaan monessakin paikassa, miten tämä on mahdollista.

Useimmat vanhemmat tuntevat ahdistusta nuorten päihteiden käytön voimakkaasta lisääntymisestä. Sosiaalinen altistuminen huumeille on yleistä Suomessa. Kouluterveystutkimuksen mukaan lähes puolella, 45 prosentilla kyselyyn vastanneista peruskoulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista, oli ainakin yksi huumeita kokeillut tuttava. Kahdeksannen ja yhdeksännen luokan tytöillä oli huumekekeiluja enemmän kuin samanikäisillä pojilla. Kahdeksannen luokan pojista 13 prosenttia ja tytöistä 21 ilmoitti kouluterveystutkimuksessa kokeilleensa ainakin kerran huumaavaa ainetta. Vuotta myöhemmin vastaavat luvut olivat pojilla 19 ja tytöillä 29 prosenttia. Viisi prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneista oppilaista ilmoitti käyttäneensä huumaavia aineita yhteensä yli neljä kertaa. Yleisintä oli alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö. Sitä oli kokeillut 14 prosenttia kyselyyn osallistuneista.

Voimme helposti sanoa, että ongelmissa ovat vain syrjäytyneet nuoret ja syrjäytyneiden lapset, mutta onko meillä sittenkään oikeutta sanoa näin? Onhan jokaisella, korostan, jokaisella lapsella ja nuorella oikeus turvalliseen elämään.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisnuoret ovat lähes kärjessä humalakertojen määrässä. Noin 15 prosenttia 14-vuotiaista tytöistä ja 10 prosenttia pojista ilmoittaa hankkiutuvansa ainakin kerran kuukaudessa tosi humalaan. Vuoden 95 luvut kertovat, että kolme neljästä 15-vuotiaasta oli ollut elämänsä aikana tosi humalassa ainakin kerran. Joka viides oli tutkimusvuotta edeltävän vuoden aikana ollut humalassa kerran viikossa tai useammin. Erityisen hanaasti humalaa tavoittelevat pääkaupunkiseudun tytöt. Who:n koululaistutkimus vuodelta 94 kertoo, että 15-vuotiaista suomalaisista tytöistä ja pojista hieman enemmän kuin kolme kymmenestä on ollut useammin kuin neljä kertaa tosi humalassa.

Suomen edellä kansainvälisissä tilastoissa, joissa on 24 maata, ovat Tanska ja Wales. Esimerkiksi Ranskassa, Espanjassa ja Israelissa on tosi humalan ottanut alle 10 prosenttia ikäluokista. Samaisessa tutkimuksessa kerrotaan myös tupakoinnista, jonka mukaan suomalaisnuoret tupakoivat runsaasti. Edellämme tilastoissa ovat vain Grönlanti, Latvia ja flaaminkielinen Belgia. Vähiten tupakoivat israelilaisnuoret. Heistä vain keskimäärin yksi kymmenestä tupakoi päivittäin tai viikoittain.

Tilastot ovat muutaman vuoden takaisia. Suunta ei, pelkään niin, ole muuttunut, vaan jopa huonontunut. Entistä nuoremmat lapset joutu-

vat päihteitten väärinkäyttäjiksi. Suomalaisten nuorten juopottelu on noussut kansalliseksi ongelmaksi. Poliisit ja erilaiset nuorten auttamiseen tarkoitettut järjestöt joutuvat korjaamaan kaduilla jopa 10–12-vuotiaita. Huumausaineet ovat levittäytyneet vauhdilla koko Suomen alueelle. Minkälainen on meidän aikuisten peili?

Arvoisa herra puhemies! Ihmisen syvin tarve on tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi omana itsenään. Mistä lasten ongelmaisuus kertoo? Sehän kertoo rakkauden puutostaudista. Se kertoo aikamme syvästä sairaudesta, välinpitämättömyydestä, yksinäisyydestä, turvattomuudesta, jonka jo pienet koululaiset kohtaavat pitkinä iltapäivän tunteina ollessaan yksin kotona koulupäivän jälkeen.

Miten tähän on tultu? Siihen on tänään täällä pyritty vastaamaan. Vanhempien kasvatusvastuu on pirstottu. Perheet ovat väsyneitä. Lasten ja nuorten arvomaailman mallit ovat liian usein päälläellään. Nuorten elämäkin ainakin näiden ongelmatapausten kohdalla, joita on liian paljon, alkaa pyöriä päihdyttävien aineiden ympärillä. Nuoret tulkitsevat näkemäänsä vanhempiensa mallia, että elämä on arvotonta, kun vanhemmatkin haluavat vapautua vastuusta ja arjesta päihtymällä. Viikon työjärjestystä siivittää liian usein pohdinta: loppuviikosta suunnitellaan mitä juodaan ja alkuvuikosta muistellaan mitä juotiin.

Arvoisa herra puhemies! Ketä hyödyttää huumeiden vähättely? Kuka ottaa vastuun elämän tuhoutumisesta, kun keskustellaan niin sanottujen mietojen huumeiden laillistamisesta? Vaaratomia huumeita ei ole. Mitä nuorempana lapset alkavat esimerkiksi tupakoida, joka on helpoin tie huumeiden käyttämiselle, sen vaikeampaa on päihdyttävien aineiden koukusta selviytyä kuiville tulevaisuudessa. Huumeriski kasvaa sitä suuremmaksi, mitä enemmän aikaa nuoret ovat tietymättömissä vanhemmiltaan. Elämän arki on järkyttävän kovaa huumausaineisiin sortuneille itselleen sekä heidän lähimmilleen. Päättäjinä meiltä kysytään vastuutamme kansakunnan tien näyttäjinä.

Aikuisen tehtävänä on suojella lasta ja nuorta sellaisilta kokemuksilta, joita tämä ei ole vielä kypsä yksin kohtaamaan. Tämä lähtee yksinkertaisesti vanhempien kasvatusvastuun korostamisesta. Vastuullinen vanhemmuus merkitsee aikuisten sitoutumista tehtävään. Sitä tulee tukea myös valtiovallan taholta eikä vaikeuttaa vanhempien tehtävää kasvattajina. Huumeiden torjunta olkoon meidän kaikkien yhteinen asia, jon-

ka eteen on tehtävä töitä kaikin mahdollisin keinoin.

Arvoisa herra puhemies! Lainsäädäntöä ei tule jatkossakaan lieventää esimerkiksi mietojen huumeiden vapauttamisella. Huumeista vapaata yhteiskuntaa ei tule huumeita vapauttamalla. Ongelmakohtiin tulee nyt viimeistään puuttua. Onhan tiedetty, että alkoholivalvonnassa tehtiin aikanaan muutoksia. Alkoholitarkastajien tehtävät siirtyivät menneisyyteen. Nyt valvontaa on jokseenkin vaikea toteuttaa, ja voi kysyä, halutaankokaan sitä kaikissa tapauksissa. Esimerkiksi alaikäiset matkustajat ovat tietyissä tapauksissa saamamme kansalaispalautteen mukaan helposti vaaravyöhykkeessä leväperäisen suhtautumisen takia alkoholin saannin suhteen. On aika pöyristyttävää välinpitämättömyyttä, jos joku väittää, että ainahan nuori saa juomansa, jos niin vain haluaa.

Hallitukselta odotetaan nyt entistä selvempiä ja määrätietoisempia otteita tämän suuren olmassa olevan ja tulevan kansanterveydellisen ongelman hoitamiseksi. Käyttäjien vieroitus-, katkaisu- ja terapiahoito tulisi aloittaa mahdollisimman varhain. Huumeiden käyttöön tulee puuttua varhaisessa vaiheessa. Vanhempia tulee opastaa ohjaamaan lapsiaan ja nuoriaan torjumaan päihteiden käyttöä. On annettava selkeä kuva siitä, että vanhemmat vastustavat nuorten päihteiden käyttöä. Aikuisten mallit ja asenteet merkitsevät nuorelle paljon.

Nykyisen kaltaisessa tilanteessa on apuun pyydyttävä erilaiset kansalaisjärjestöt ja tahot tekemään työtä nuorten keskellä päihdeettömän elämäntavan hyväksi. Esimerkiksi pölyttyneiden raittiusjärjestöjen työtä arvostamalla ja tukemalla, näinhän tulevat ne pölytkin ravisteltua, ja antamalla näille järjestöille ennalta ehkäisevään työhön resursseja on mahdollista suunnata nuorten elämää terveeseen elämäntapaan. Terveen elämän riemuvoitto on parasta mainosta, on joku sanonut, eli rikosylikomisario Paavo Selin. Miltä kuulostaisivat 12-vuotiaiden lasten ajatukset: "Raittius on rakkaus ja elämän pakkaus, viina ja tupakka pois, että elämäkin parempaa on". Kansakunnan ihanteena päihdeettömyys ja raittius ovat normaalia eivätkä epänormaalia.

Arvoisa herra puhemies! Haluan haastaa meidät edustajat, valtiovallan käyttäjät isinä ja äiteinä, myös yksityisesti ja kansakunnan kaapin päällä lainsäädäntötyössä tekemään kaikkemme, että Suomi tunnettaisiin raittiudestaan eikä vain humalassa pyörivistä turisteista kaukomaakoilla tai siitä, että lapsijuoppous, nuorten alko-

holin käyttö on valitettavasti huippuluokkaa moniin maihin verrattuna. Kannatan todella lämpimästi ajatusta siitä, että saisimme arvokomitean, joka kävisi tämänkin kysymyksen kimpupuun.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa herra puhemies! Turvallisuus on laaja ja hyvin monitahoinen käsite. Se on sekä tosiasiallinen olotila että tunnetila. Fyysinen turvallisuus, ruumiillinen koskemattomuus, hengen ja terveyden turva mittaat mainitsemaani tosiasiallista olotilaa. Tunnetilaan taas vaikuttavat omat ja lähipiirin kokemukset sekä julkisuuden antama kuva turvallisuustilanteesta. Tällä perusteella voi tietysti väittää, että tälläkin keskustelulla on vaikutuksensa turvallisuustilaan.

Fyysisestä turvallisuudesta ja ruumiillisesta koskemattomuudesta vastaavat ensisijaisesti armeija ja poliisi. Poliisin tehtävänähän on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, rikosten ennaltaehkäisy, selvittäminen ja syyteharjintaan saattaminen. Poliisi on onnistunut tehtävässään hyvin ja nauttii kansalaisten luottamusta. Vakavien rikosten selvittämisprosentti on yhä kansainvälisesti korkea. Massarikosten selvittämisprosentti on kuitenkin tällä vuosikymmenellä pudonnut merkittävästi.

Laman vuosina poliisien voimavaroja on leikkattu todella tuntuvasti. Tänä vuonna poliisien määrärahat ovat reaalisesti noin 10 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1992. Virkoja on noin 400 vähemmän kuin neljä vuotta sitten. Avoimna on yli 500 virkaa, joista 400 on täyttämättä säästösyistä.

Turvallisuustilannetta kuvannee hyvin myös se, että vartiointiliikkeiden henkilöstömäärä on jo suurempi kuin poliisien lukumäärä. On ymmärrettävää ja hyväksyttävää, että yritystoiminnan omaisuutta erillisillä alueilla vartioidaan kaupallisten vartioliikkeiden toimesta. Mutta yhteiskunnan on huolehdyttävä siitä, että tavallisen kansalaisen turvallisuudesta ja yleensä järjestyksestä yleisillä paikoilla vastaa aina poliisi, joka on koulutettu tehtävään ja jolla on lain siihen suomat tarkoin määritellyt valtuutensa. Tässä valossa on selkeästi todettava, että poliisin toimintamäärärahoja on lisättävä ja sitä hallitus ei ole tehnyt.

Valtio on viime aikoina tehnyt suuria investointeja maamme ulkoisen turvallisuuden hyväksi. Sehän on hankkinut merkittävällä tavalla ja hankkii edelleen kalustoja armeijalle ja suunnittelee lähes 10 miljardiin kipuavia hankintoja

myös ensi vuosituhanen puolella. Sen sijaan poliisi kärsii tänä päivänä kalustopulasta. Kalustot ja laitteet ovat monessa tapauksessa vanhentuneita. Tuntuu oudolta, että poliisi, joka vastaa kansalaisten jokapäiväisestä turvallisuudesta, ei saa kalustoa ja laitteita, vaikka niiden hankinta olisi pisara meressä armeijan hankintoihin verrattuna. Tämänkin asia olisi hallituksen otettava vakavasti pohdintaan.

On syytä muistuttaa, että rikollisuus aiheuttaa tuskaa ja kärsimystä uhreille ja heidän läheisilleen. Rikollisuus merkitsee myös suuria kustannuksia julkiselle vallalle eli viime kädessä veronmaksajille. Poliisin toimintaedellytyksiä parantamalla ja panostamalla erityisesti rikosten ennaltaehkäisyyn sijoitetut varat voidaan saada parhaimmillaan moninkertaisina takaisin kansalaisten turvallisuuden kohentuessa ja rikosten ja rikosvahinkojen vähentyessä.

Henkinen turvattomuus puolestaan saa voimansa epävarmasta tulevaisuudesta, riittävän huolenpidon puutteesta ja sosiaalisen turvaverkon repeämistä. Tässä suhteessa Lipposen hallitus ei voi väistää vastuutaan. Lipposen hallitus onkin erityisesti kunnostautunut kuntien palvelujärjestelmien romuttamisessa. Eikä kysymys ole ollut aina läheskään rahasta tai säästöistä, vaan samalla kun esimerkiksi valtionosuusjärjestelmän ja nyt tulossa oleva yhteisöveron jakopuusteiden muutos parantaa eräiden kuntien asemaa, se syökee sadat kunnat ylitsepääsemättömiin vaikeuksiin tulevaisuudessa. Eivätkä nämä muutokset pennilläkään säästä valtion varoja, niissähän siirretään vain rahaa yhden kunnan taskusta toisen kunnan taskuun.

Toivottavasti nyt käsiteltävä välikysymys kiinnittää riittävästi hallituksen huomiota ja herättää hallituksen pohtimaan peruskysymyksiä. Tältä kannalta välikysymys on perusteltu ja tarpeellinen.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Täällä kysyttiin aikaisemmissa puheenvuoroissa, onko tämä välikysymys oikein tai paikallaan. Sitä onkin syytä pohtia monessa mielessä. Itselläni silmään pisti aika paljon pelottelu amerikkalaisen yhteiskunnan pahoilla piirteillä, jotka kieltämättä on aiheestakin nostettu esille viimeaikaisessa keskustelussa liittyen turvattuuteen ja siihen, että ihmiset kokevat, että väkivalta uhkaa.

Omat kokemukseni muun muassa Amerikassa ollessani uutisista, joissa ei juurikaan kerrota valtarakenteista tai rahasta tai siitä, miten voi asioihin vaikuttaa, vaan joissa lähinnä tuodaan

kansalaisten olohuoneeseen vain väkivaltatilanteita ja erilaisia uhkakuvia, vahvistavat sitä, että amerikkalaisessa yhteiskunnassa hyvin pitkälle ylipäättensä julkinen keskustelu pyörii fyysisen uhan ympärillä. On hyvä, että se tuodaan esille, mutta samaan aikaan välikysymyksessä ikään kuin pilkottaa saman amerikkalaisuuden se toinen puoli, että sillä hehkutetaan ja sillä tehdään politiikkaa. En tiedä, onko se tahatonta tai tahallista, mutta kovin ristiriitainen olo välikysymyksen lukemisesta tulee siinä, että samaan aikaan ikään kuin esitetään uhkakuvana amerikkalaista yhteiskuntaa ja sen kautta siis amerikkalaisen politiikankin tekotapoja, koska eihän niitä voi erottaa toisistaan, ja samaan aikaan välikysymys on itse asiassa hyvin amerikkalaisen oloinen hehkurissaan turvattomuuden kokemuksilla ja muun muassa tutkimuksella siitä, kuinka vanhuksat kokevat turvattomuutta. Toisaalta samaan aikaan monet tutkimukset osoittavat, että sinänsä väkivalta vanhuksia kohtaan ei ole lisääntynyt, mutta esimerkiksi julkisuus on muuttanut enemmän turvattomuutta lietsovaksi.

Sitten aivan pariin asiaan itse asiasta.

Ed. Pulliainen, joka piti ryhmäpuheenvuoromme, mielestäni oli hyvin löytänyt sen oleellimmän asian, mikä turvaan liittyy. Kyllä se kaikki kilpistyy siihen, mistä hallitus ja oppositio ovat muutaman kerran keskustelleet, mutta valitettavasti jumittuneet sitten aina siihen eipäs — juupas-jänkkäämiseen, nimittäin kuntien tulevaisuuteen. Toivoisin, että välikysymyksessä — kun en usko enkä tähän asiaan todellakaan toivokaan hallituksen kaatuvan — päästäisiin tässä turvakeskustelussa edes joissakin puheenvuoroissa hedelmällisempään vastaantulemiseen, keskustelemaan siitä, mitä oikeasti kuntien taloudelle voidaan tehdä. Toisaalta hallitus ei saisi vain vedota siihen, että kuntaa ja valtiota ei voida erottaa ja velkaa otetaan joka tapauksessa jollekin ja muka että siitä seuraisi se, että ehkä jatkosäästöissäkin, jos ei tämä niin seuraava hallitus hallitusneuvottelujen yhteydessä on taas kuntien valtionosuuksien kimpussa. Toisaalta sitten oppositio tai osan meistä hallitusrivienkin kansanedustajista ei pitäisi niin halpamaisesti syyttää, että valtio vie kunnilta.

Meidän pitäisi löytää yhteinen sävel katsoa eteenpäin, etenkin kun nyt näyttää siltä, että Emuun liitytään ja sen myötä meillä kellään ei ole ollut vielä kauhean hyviä eväitä siihen, mitä kuntataloudelle tapahtuu Emu-olosuhteissa silloin, jos tulee paikallinen häiriö. Meillä on puskurit rakennettu kyllä vientisektorille, mutta tässä ta-

lossa eikä oikeastaan muuallakaan yhteiskunnassa ole vielä juurikaan keskusteltu, ei edes naisvaltaisissa ay-liikkeissä, mitä silloin tehdään meidän turvarakenteillemme, meidän perusturvallemme, kun Emu-olosuhteissa tulee paikallinen häiriö ja yhtäkkiä kunnat ovat suuressa pulassa.

Siksi mielestäni oikeastaan tärkeintä turvaajattelussa jatkossa on se, ketkä ilmoittavat hätätilanteessa olevansa valmiita nostamaan kunnallisveroa taikka muuttamassa kunnallisveron rakenteen progressiiviseksi, mikä olisi oikeudenmukaista, ja lähtevät siitä, että silloin kun näytetään siltä, että turvattomuus, epätasa-arvo peruspalveluiden suhteen, koulun, terveyden ja muun perusturvan osalta järkkyy, silloin koetaan, että ollaan samassa veneessä ja yhdessä kerätään rahat siihen, että heikoimmistakin pidetään huolta. Jos ihmisten päässä on yhä luottamus siihen, että joukolla, yhdessä, tässä yhteiskunnassa yhä pidetään huolta ainakin peruskoulutuksesta, perussosiaaliturvasta ja -terveydenhuollosta, niin kyllä sen päälle on helppo rakentaa muutenkin turvallinen, perinteinen pohjoismainen yhteiskunta.

Itse olen sitä ikäluokkaa, joka olen hyvin onnellisten tähtien alla saanut tähän asti elää yhdessä ehkä maailman tasa-arvoisimmassa ja turvallisimmassa maassa. Jos katsotaan YK:n tilastoja siitä, mitkä maat ovat tasa-arvoisimpia, niin se on yllättävää, mutta kyllä minä olen elänyt semmoisessa melkein koko ikäni. Monet asiat tuntuvat kilpistyvän siihen, että jos me emme nyt löydä uusia keinoja ajatella kuntaa ja kuntien rahavirtoja, niin me hukkaamme jotain hyvin oleellista.

Esimerkiksi Helsingissä on monia sellaisia tilanteita, että yksittäiset alueet ovat päässeet niin pahaan kierteeseen, että ihmiset äänestävät jo jaloillaan, viidakkorumuillaan niiltä alueilta pois, jos suinkin pystyvät. Se näkyy niiden alueiden kouluissa hyvin suurena turvattomuutena ja epätasa-arvona. Jos luokassa yli puolet on semmoisia oppilaita, jotka tarvitsisivat selvästi ylimääräistä opetusta, mutta luokassa on 32 oppilasta eikä mahdollisuuksia hajauttaa luokkaa, niin puhumme tosiasiaa turvallisuusaiakapomista.

Meillä pitäisi olla myös uudessa koululaissa paremmat keinot auttaa semmoisia kouluja, jotka ovat tällaisilla alueilla. Toistaiseksi niitä ei ole, emmekä me oikeastaan toistaiseksi vielä keskustele tässä talossa siitä, miten tätä uutta eriarvoisuutta voitaisiin tasata. Itse näen, että niiltä alueilta, joilla on hyvät koulut ja hyvin asiat, pitäisi siirtää jonkin verran yhteisiä verorahoja, voimavaroja niille alueille, joissa tällä hetkellä on

jo todellakin pelottavaa, epäoikeudenmukaista ja väärin. Yhteistä kakkua pitäisi rohkeammin jakaa sinne, missä on suurempi hätä. Se tarkoittaa arvovalintoja, sitä että Länsi-Helsingistä siirretään raha Itä-Helsinkiin, että etelästä siirretään joissakin yhteyksissä rahaa pohjoiseen. Mutta silloin veronmaksajien pitää olla halukkaita lähtemään siihen, poliitikkojen pitää olla rohkeita ja lopettaa puhe siitä, että taas pitäisi alentaa kaikkia veroja.

Kunnallisvero on suomalaisen turvallisuuden suurin tae. Jos se olisi vielä progressiivinen, niin silloin se olisi vielä suurempi ja oikeudenmukaisempi tae pohjoismaiselle turvalliselle yhteiskunnalle.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, josta näin ilan hämärissä ajattelin vielä puhua, on se, että niin välikysymyksessä kuin sitä edeltäneessä julkisessa keskustelussakin muutamassa yhteydessä asetetaan kaksi perusoikeutta ikään kuin toisilleen ristiriitaiseksi. On puhuttu, että oikeus elinkeinon harjoittamiseen ja sananvapaus voisivat olla jotenkin semmoisessa kollisiotilanteessa, että nyt pitäisi jotenkin normeja muuttaa. Ihmis-oikeusjuristina minun on pakko todeta, että perusoikeuksista nämä kaksi ovat harvinaisen helposti yhteensovitettavissa eikä niiden välillä juurikaan ole vaikeasti sovitettavia ristiriitoja.

Ymmärsin, että oikeusministeri Häkämiehen lausuntoja oli alun perin väärin siteerattu muissa lehtijutuissa. Niinpä en niihin puutu enempää, eikä välikysymyksessäkään loppujen lopuksi hehkutettu sillä tavalla kuin etukäteisissä puheenvuoroissa annettiin ymmärtää. Mutta siitä huolimatta kertaan vielä perusasiat, niin kuin ne mielestäni ovat.

Vapaassa länsimaaisessa demokratiassa oikeus sananvapauteen, mielipiteenvapaus, on ollut yksi kaikkein keskeisin oikeus Ranskan vallankumouksesta lähtien. Me emme voi puhua eurooppalaisesta vapaasta yhteiskunnasta, jos sananvapauden merkitystä ei ymmärretä. Se tarkoittaa oikeutta puhua, kirjoittaa, osoittaa mieltään, äänestää vaaleissa jne. Toisaalta se on niin suuri vapaus, että on päivänselvää, että sitä ei saa käyttää väärin.

Aivan yhtä vanhoja, jopa hieman vanhempia kuin klassiset sananvapaudet, ovat myös normit siitä, että sanoilla ei saa valehdella. Meillä on rikoslaisia ikivanhat normit siitä, mitä tapahtuu, jos vastoin parempaa tietoa jotain puhuu. Toisaalta meillä on julkisuudessa vastineoikeus ollut iät kaiket ja tulee olemaan myös jatkossa. Journalistinen etiikka, jota Suomessakin hyvin pit-

källe noudatetaan, on jo ikivanha perinne ja yhä vain vahvistuu. Lisäksi sivistyneessä valtiossa kansalaiset ovat terveen itsekriittisiä. Eivät suuret sanat maata halkaise. Kyllä suurin osa ihmisistä osaa itse arvioida, kannattaako kaikkeen kritiikkiin uskoa. Ei vielä siitä, että joku haukkuu jotakin kauppa, suurimmalle osalle kuuli-joista selviä kuin korkeintaan mielenkiintoa, että otanpa tuosta asiasta itse selvää. On jokseenkin hysteeristä lähteä siitä, että ilmastot, mielipiteet jotakin elinkeinoa kohtaan olisivat uhka sinänsä sitä elinkeinoa kohtaan.

Viimeiseksi kyse on vapaasta markkinataloudesta. Vapaassa markkinataloudessa kaikkien yritysten on lähdettävä siitä, että he toimivat siinäkin mielessä vapailla markkinoilla, että heitä saa vapaasti arvostella ja että he ovat valmiita arvosteluun vastaamaan. Suurin osa yrityksistä joko kantapään kautta tai ihan muuten lähtevät tiedotusstrategiaansa siitä, että he ovat hyvin avoimia heitä kohtaan annetuista väitteistä ja riemumielin käyttävät tilannetta hyväkseen kertoakseen oman näkökulmansa asiasta. Muun muassa suomalainen metsäteollisuus on viime vuodet erinomaisella tavalla oppinut keskustelemaan julkisuudessa, ottamaan osaa siihen keskusteluun ja nähnyt sen mahdollisuutena tuoda omia intressejään ja omaa näkökulmaansa esiin.

Ikään kuin rautalangasta väännöksenä, arvoisa puhemies, ottaisin esimerkin pornokaupoista. Sikäli kun ne taikka pornoelokuvat, toimivat lain säättämässä rajoissa ne ovat laillisia elinkeinoja. Mutta samaan aikaan me kaikki tiedämme, että ne loukkaavat hyvin monen suomalaisen moraalitajua, ovat jo vuosikymmeniä loukanneet, aina loukanneet. Eikä meille kellekään ole tullut mieleenkään, että ne, jotka esittävät pornoteollisuuden, laillisenkin pornoteollisuuden vastaisia mielipiteitä, kirjoittavat sitä vastaan, puhuvat sitä vastaan, pitävät mielenosoituksia pornoteatterin tai pornokaupan edessä, jotenkin loukkaisivat perusoikeutta elinkeinon harjoittamiseen.

Luulen, että jokaisella on se ymmärrys, että silloin kun on moraalikoodien kannalta ristiriitainen elinkeino, jonka laki kuitenkin sallii, yhteiskuntaan kuuluu myös se, että sitä vastaan voidaan osoittaa mieltä, voidaan kyseenalaistaa sen perusta ilman, että olisi mitenkään uhanalaista, että meillä on nämä kaksi perusoikeutta: sananvapaus ja toisaalta lain sallimissa puitteissa vapaus harjoittaa niitä elinkeinoja, jotka laki sallii. Itse asiassa ajatus siitä, että elinkeinoista ei kovin kriittisesti saisi puhua, tekee loppujen lopuksi hyvin hankalaksi ajatella edes, miten sitten

keskustellaan siitä, mitkä elinkeinot ovat lain sallimia. Senkin takia toivon, että kaikista kuulumimmat ja kiihkeimmät puheenvuorot sananvapauden rajoittamisesta olivat jotenkin ylireagoitua emmekä enää niihin törmäisi. Olen aivan varma, että jos niihin vielä törmäämme, osoittautuu, että ne puheet eivät olleet ihan loppuun asti mietittyjä. Oikeus elinkeinon harjoittamiseen lain säätämässä rajoissa ja oikeus mielipiteensä ilmaisuun ovat hyvin helposti yhteensovitettavissa. Uskon, että tulevassakin lainsäädännössä se järjestyy niin.

Arvoisa puhemies, kiitos!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monet ovat tietyllä tavalla pällistelleet sitä, onko tämä kirjoitus lainkaan kelvollinen välikysymykseksi vai onko se jonkinlainen ajankohtaiskeskustelun aihe. Tämä pällistely on ihan uusi sana, en tiedä, onko sitä ollenkaan. Minä vain yhtäkkiä tuossa sen keksin, mutta se ei ollut tarkoitettu ketään kohtaan mitenkään loukkaavaksi.

Kyllähän välikysymykset yleensä keskittyvät enemmän yhteen asiaan, ne ovat laajempia kuin tämä. Mutta kyllä minä näkisin niin, kun vielä luin tämän välikysymyksen, että se on hiukan epäjohdonmukainen, harhaileva, hyppii asiasta toiseen. Mutta kyllä se tietyllä tavalla on vielä parempi kuin normaali välikysymys sikäli, että tämä on Lipposen hallituksen todellinen "ansioluettelo", todellinen syntilista siitä, missä he ovat perusteellisesti epäonnistuneet. Juuri siltä pohjalta tässä on enemmänkin aiheita kuin tarvittaisiin yhden hallituksen kaatamiseen, ja se vaikuttaa, kun tässä on niin valtavasti syntiä, siltä kuin se ei olisikaan välikysymys. Mutta kyllä tämä on ihan kelvollinen, kun sitä harkitsee, ja kaikki nämä perustelut, mitkä täällä ovat, ovat tämän hallituksen syntiä ja tämä hallitus on niistä vastuussa. Näiden perusteella tämä hallitus voitaisiin myös ihan surutta kaataa niin. Tällä tavalla tämä minun pällistelyni tästä asiasta.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Braxin sinänsä mielestäni erittäin ansiokkaan ja hyvän puheenvuoron johdosta, että ei kai kukaan ole tarkoittanut sitä, ettei saisi ilmaista mielipidettä elinkeinoja vastaan, vaan kysymys lienee lähinnä siitä, että sillä mielenosoituksella ei ahdistella asiakkaita niin, että he tuntisivat turvallisuutensa uhatuksi eivätkä tällä tavoin voisi käyttää hyväkseen liikkeen palveluja. Kai uudessa rikoslain muu-

tosesityksessä tämä luetaankin lähinnä kotirauhan piiriin ja tällä tavalla tulee rangaistavaksi teoksi.

Toinen asia, johon vähän lisäselvitystä toteaisin, on kunnallistalous. Totean, että ilman Emuakin viimeisimmät, vielä julkaisemattomat tilastot osoittavat, että kuntatalous menee todella surkeaksi parin lähimmän vuoden aikana. Käyttökate tippuu viime vuosien yli 10 miljardista nollaan suurin piirtein kaikissa Suomen kunnissa. Veronkorotukset ovat ilmeisesti väistämättä edessä. Mutta ongelmaksi muodostuu se, kuinka suuriksi kuntien välisten erojen sallitaan tässä maassa kasvaa, kun tälläkin hetkellä jo karkkilalainen maksaa Kauniaisiin verrattuna joka kolmas vuosi ylimääräisen kunnallisveron. Ei olisi mielestäni varaa paljon enää näitä eroja kasvattaa.

Ed. Brax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manniselle kiitos molemmista kommentteista.

Lyhyesti asiakkaiden ahdistelusta. Nolon tunteen aiheuttaminen asiakkaille esimerkiksi pornoteatterin edessä on käsittääkseni hyvin sallittua ja liittyy yleensä sananvapauden käyttämiseen, vastaavasti monissa muissakin. Jos on kyse moraaliristiriidoista, silloin usein on kyse nolosta tunteesta. Mutta fyysinen koskemattomuus on ilman muuta asia, joka pitää suojata. Jos ed. Manninen tarkoitti sitä, olen aivan samaa mieltä, että fyysistä puuttumista ei tule sallia eikä se missään tapauksessa ole koskaan kuulunut eikä tule kuulumaankaan sananvapauden puitteisiin.

Kuntien tilanne on todellakin jo ennen Emua, varsinkin toisten kuntien, hyvin ongelmallinen. Karkkilan kaltaisten suuren veroäyrin kuntien osalta olisi vielä tärkeämpää kuin muiden kuntien osalta, että kunnallisvero olisi progressiivinen.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Ilmoitin ed. Luhtaselle, että hän voisi kertoa seuraaville puhujille, että uskoisin, kun puheenvuoro näin kauan on joutunut odottamaan, että se varmasti kestää yli 23:n, joten seuraava puhuja pääsee, niin kuin sanotaan, paalupaikalta puhumaan huomispäivän aikana. Minä olen osaltani tyytyväinen, että sain puheenvuoron nimenomaan nyt, koska joudun hallituksen erittäin uskollisena soturina moittimaan alussa molempia tästä asiasta, päivän aiheesta, puhuneita ministereitä Häkämies ja Enestam, arvostelemaan heidän sanomisiaan ja sanoisinko populismiaan.

Mutta korostan sitä, että olen luottamuslauseen antamisen kannalla hallitukselle. Tämä sillislaatti, mitä on välikysymyksen nimellä kutsuttu, ei sisällä mitään sellaista, mikä taas puolestaan pitäisi sisällään emmeitä, joilla voitaisiin epäluottamusta edes tarjota.

Ministeri Häkämies totesi iltapäivällä joskus, että Suomen tuomioistuimet ovat riippumattomia ja noudattavat tiukasti lakia ja että nämä tuomioistujiemme ovat erityisen hyvin tulleet arvostetuiksi ympäri maailmaa tai ainakin niissä maissa, joissa saman tyyppistä oikeusjärjestelmää on.

Saako sitten suuri yleisö ja julkinen sana arvostella tuomioistujia, voidaan kysyä. Saako lainsäätäjät arvostella tuomioistuinten toimintaa? Minä sanon vastoin kuin ministeri Häkämies, jonka puheenvuorosta ymmärsin, että hän katsoo, että arvosteleminen ja moittiminen, joka kohdistuu tuomioistuihin, sopii vain oikeustieteilijöille, kun he keskustelevat, mikä jossakin asiassa voisi olla oikein. Sanon, että tämä on nimenomaan se paikka, jossa voidaan myös tuomioistujia arvostella niiden tekemistä päätöksistä. Täällä on nimenomaan myös eväät tai mahdollisuudet siihen, että tilanne muuttuu siltä osin kuin tuomioistuinta on arvosteltu, muuttuu lainsäädäntöteitse.

Minusta ministeri Häkämies toi huonon esimerkin, kun hän kertoi Norjasta, kuinka siellä jonkin rikoksen kohdalla oli rangaistusminimi asetettu liian korkeaksi. Lainsäätäjät oli asettanut sen tietyn korkuiseksi ja tuomioistuinten mielestä liian korkeaksi. Lainsäätäjät, eduskunta, halusi, että siitä rikoksesta tulee kovahko rangaistus, eli kansa, joka on eduskunnan takana, yleisessä mielipiteessä vaati siitä rikoksesta kovempia rangaistuksia. Ministeri Häkämies kertoi, ja se on varmasti totta, että eräät tuomioistuimet Norjassa ovat heidän mielestään liian korkean minimirangaistuksen vuoksi mieluummin jättäneet kokonaan tuomitsematta asianomaisen, vaikka kenties ja varmasti näyttöäkin olisi syyllisyydestä, koska tuomioistuimet tavallaan protestoivat. Se oli melkein verrattavissa Tampereen hippeihin taikka kettutyttöihin, jos tuomioistuin sen vuoksi jättää rankaisematta, että pitää minimiä liian korkeana. Minä en ehkä ymmärtänyt, se on aivan mahdollista, ministerismiehen puhetta, mutta kyllä minä näihin käsityksiin tulin, kun häntä kuuntelin, valitettavasti ...

Edelleen ministeri Häkämies meni vähän liian pitkälle todetessaan niin kuin sanotaan "lonkalta", kun käytetään puhekielen sanoja että perus-

oikeuksia voitaisiin panna vastakkain siinä tapauksessa, jos — näin ymmärsin hänen tarkoitaneen — tiettyä väärinkäyttöä tapahtuu, että voidaan kenties, näin ymmärrettiin ministerin puhe julkisen sanan kautta suuressa yleisössä, supistaa jotakin perusoikeutta, jos sen käyttäjät loukkaavat muita. Olen sitä mieltä, johon ministeri Häkämieskin on myöhemmin sanojaan selitellessään päätenyt, että perusoikeudet eivät Suomessa todellakaan saa syödä toisiaan vaan on annettava molempien elää. Onneksi ja hallituksen kunniaksi oli se ja nimenomaan ministerin kunniaksi, että hän vesitti sanomisiaan.

Sitten ministeri Enestam. Hän ensiksi kuultuaan Tampereen tapahtumista todella toi esiin, antoi ymmärtää, että poliisit ovat siellä tehneet virheitä, ja edelleen erityisesti oli kiinnittänyt huomiota "kommandopipon" käyttöön ja arvosteli sitä. Otin vaivakseni tutkia kotiseudulla asiaa asiantuntijoiden taholta — tosin tarpeetonta, koska vierustoverini ed. Aittoniemi sen sanoi, kun häneltä kysyin, aivan samalla tavalla kuin kuulin siellä: Poliiseilla on tietyt työturvallisuuskäytännöt, joita he käyttävät tilanteissa, jotka mahdollisesti ovat uhkaamassa. Siellä nimenomaan kuuluu olla kypärän alla pipo. Niitä on kahdenlaista pipoa. Toinen suoja lähinnä kylmältä ja toinen malli taas myös mahdollisilta viilloilta. Saamani tiedon mukaan Tampereella ei ollut viilolta suojaavaa myssyä vaan vilulta suojaava ja ehkä tarpeettoman laajalti myöskään kasvot eivät tulleet tunnetuiksi, koska elämä on kuitenkin aika raadollista ...

Päädyinkin ihmettelemään, kuka on informoinut sisäasiainministeriä, joka hoitaa poliisi-asioita, vai onko kukaan korkeasta poliisivirkapäälystöstä informoinut ministeriä työturvallisuuskäytännöistä, mitä kaikkea poliiseilla eri tilanteissa on, operatiivisista asioista, miten valmistaudutaan, jotta mahdollisimman vähin vaurioin selviytyisi operaation tekijä ja myös vastapuoli. Onko informoitu toimintatavista? Näihin kaikkiin voi todeta vastauksena, että aika lailla kapeisesti se on tehty, jos sitä on tehty.

Ministeri Enestam on suureksi kunniaksi on sanottava, että hän ministeri Häkämiehen tavoin totesi hätiköintinsä tai puolittain pyysi myöhemmin anteeksi ensisanomiaan ja totesi, että asiaan ei vielä voi kantaa ottaa, koska asia tutkitaan ja kunnollisesti ensiksi selvitetään.

Kolmas populisti on se ryhmittymä, joka on kirjoittanut alle välikysymyksen. Se on ääriesimerkki populistisesta sillislaattista. Muistan, että Voltaire, ranskalainen filosofi, aikoinaan

kutsui erästä meidän kaikkien arvostamaamme kirjaa "suutarien ja räätälien juttukirjaksi". Tämä välikysymys on todella laadittu sillä lailla, että siinä puhutaan asioista, jotka koskettelevat koko suomalaista yhteiskuntaa. Sillisalaatissa on sosiaalitointa, koulutointa, kasvatusta kodeissa ja kasvattamattomuutta kodeissa, pedofiliaa jne., kaikille jotakin. Kun näitä puheita on tänään kuunnellut, kaikki ne finessit on käytetty, joku ottanut erikoisalakseen, kuka minkin asian. Siitä on sitten nautiskeltu.

Kuitenkin totuus on se, että tämän hallituksen aikana maa on pantu taloudellisesti siihen kuntoon, että me saamme esimerkiksi mistä hyvänsä ulkomaan pankista lainaa, kun Ahon hallituksen jättäessä toimensa sitä ei antanut kukaan. Se, joka oli vähän antamassa, totesi, että pankkaa taloutenne kuntoon ja tulkaa sitten kysymään, ja näin on tapahtunut. Jokainen meistä Suomessa, ehkä kansanedustajia lukuun ottamatta, on kolmen vuotta joutunut elämään hieman niuhemmin kuin aikaisemmin, myös poliisitoiminta on siitä joutunut kärsimään. Tosin poliisitoiminnan niukkuus ja kärsimys niukkuudesta ei ole suinkaan ollut tosiasiaa pelkästään kuluneiden kolmen vuoden aikana. Nyt menenkin vähän pienemmällä kiihkolla selittämään tätä korutonta kertomaa.

Poliisitoimen miesvajausta lähti liikkeelle lakisääteisestä työajan lyhentämisestä vuonna 1986. Ed. Myllyniemi, silloin oli vallassa Holkerin hallitus, säädettiin erinomaisen hyvä laki, inhimillinen laki poliiseille, jota poliisit olivat kauan odottaneet. Mutta 1986 tämän uuden lain vähitäinen toteutuminen aiheutti jo yhdessä vuodessa 60:n poliisin miestyövuoden menetyksen. Seuraavaksi vuonna 1987 menetettiin 180 miestyövuotta.

Entäs sitten, kun saman hyvän Holkerin hallituksen aikana 1989 astui voimaan uusi esitutkintalaki? Silloin äsken kerrottujen työvoimavähennyksien päälle tuli vielä lisätarve 450 miehestä, koska esitutkintalaki oli monipuolistanut ja lisännyt poliisien toimintaa kaikissa vaiheissa, kiinniotosta pidättämiseen ja vangitsemiseen saakka. Mutta vuosikymmenet vaihtuvat ja vuodet vaihtuvat. Vähitellen jossakin määrin päästiin kompensoimaan myös Ahon hallituksen aikana tätä vajetta.

Voidaan todeta, että tällä hetkellä vajausta on noin 400, eräiden laskelmien mukaan 300, mutta pitäisin lähempänä 400:aa olevaa lukua enemmän kohdallaan olevana, siis täyttämättä jättämisistä eri ja muista syistä aiheutunutta miestyö-

vuosivajetta. Kuitenkin koko tänä aikana ovat rikokset lisääntyneet erityisesti liikenteen, väkivaltarikollisuuden, valkokaulusrikollisuuden sekä huumorikollisuuden puolella.

Edelleen voidaan todeta, että juuri pahaan aikaan kertomieni vuosien aikana on koulutus myös mennyt tukkoon. On lisätty poliisien peruskoulutusaikaa kahdeksi vuodeksi, mikä on hidastanut poliisitehtäviin valmiiden ihmisten tuloa virkoihin sillä vauhdilla, mihin aikaisemmin oli totuttu.

Tämän jälkeen menen esimerkinomaisesti erityisen vaikealle alueelle, nimenomaan kaakkoi-simpaan Suomeen, entiseen Kymen lääniin, kaakonkulmaan, neljän kunnan alueelle, missä on Suomen ylivoimaisesti vilkkain rajanylityspaikka, Vaalimaa. Nämä neljä kuntaa kuuluvat Haminan kihlakuntaan. Sen alueen kautta kulkee vierasta läpikulkuliikennettä vuorokaudessa 15 000 henkilöä. Kun tiedetään, että näiden kuntien alueella on hyvinkin pitkälti vajaa 30 000 asukasta, jotka asuvat vielä valtaosaltaan haja-asutusalueella, voidaan hyvin ymmärtää, että niistä rikoksista, mitä siellä on laskettu vuodessa tapahtuvan, noin 40 prosenttia on ulkomaille menevän tai sieltä tulevan joukon aiheuttamaa. Nimenomaan ovat nämä rikokset liikenne-rikospuolella, erityisesti autovarkauksina ja myös liikennejuopumuksina tapahtuneita.

Tämä 40 prosentin "vähemmistö" sen kihlakunnan rikoksista siis on muualta tulevan vähemmistön aiheuttamia. Mainitsinkin, että valtaosa vakituisista asukkaista asuu haja-asutusalueilla, joissa on vuosikymmenten kuluessa totuttu tiettyyn, aika stabiiliin, pienehköön rikollisten määrään.

Läpikulkevien ulkomaalaisten osalta liikennekulttuurilla ja myös ajoneuvojen kunnolla on hyvin huomattava osuus liikenneonnettomuuksiin. Lisäriesan on ao. kihlakunnan poliisitoiminnalle aiheuttanut se, että rajavartioloille on tiettyyn asteeseen saakka sälytetty poliisintehtäviä. Rajavartioloille, jotka, jos esimerkiksi nappaavat idästä tulleen rattijuopon, puhalluttavat hänet ja soittavat sitten Haminaan, missä kihlakunnan poliisilaitos sijaitsee. Sieltä lähtee partio. Kaksi miestä autossa, joilta kuluu kaverin hakemiseen ja asian selvittämiseen sekä matkoihin 2-3 tuntia, koska liikenne sillä välillä Hamina — Vaalimaa on erittäin tukkoinen ja tie on vanhakantainen sekä vanhan mallinen profiililtaan, mutta ennen kaikkea kapea. Mielestäni, kun nimenomaan poliisivahvuuksia tutkitaan, ei siinä pelkän vaki-naisten asukkaiden lukumäärän aina pidä olla se

ensimmäinen ja ainoa sanelija, vaan se, paljonko on tämän tyyppistä, niin kuin kerroin, läpikulkuliikennettä.

Tottahan toki joskus Liikkuva Poliisi käy silkin alueella lainassa, tullen kaukaa ja viipyen vähän aikaa. Heillä on aina mukanaan laserilmaisim, joka mahdollistaa valvoa ylinopeuksia, joita siellä harrastetaan nimenomaan ulkomaa-
laisten toimesta hyvinkin paljon. Mutta se on käytössä vain lainan ajan, muutaman päivän, ehkä viikon ajan, sitten tämä erittäin kipeästi tarvittu laite palaa johonkin rauhallisempiin maastoihin sakottamaan ihmisiä. Tarpeellisia toki tehtävät ovat sielläkin ...

Haminan kihlakunnan piirissä on paljon kes-
kusteltu eräistä kysymyksistä. Nimenomaan tal-
virengaspakko on yksi asia, mikä auttaisi paljon
ja siihen nyt onkin parannusta luvassa vuoden
lopussa. Olen ihmetellyt, miksi ei tämä ole tapah-
tunut heti. Ei luulisi asiaan kuuluvien säännösten
muuttamisen vievän välttämättä tuon pituista
aikaa, vuoden loppupuolelle asti.

Edelleen olen ministeri Häkämiehellekin mai-
ninnut tässä salissa kyselytunnilla, että ei var-
masti pitäisi olla myöskään suuri vaiva siinä, että
muutettaisiin sakkorangaistussäännöksiä tai
rangaistusmääräyssäännöksiä siten, että voitai-
siin Keski-Euroopan tapaan, monien EU-mai-
den tapaan, sakottaa maantiellä. Jos ei paikalla
rahaa löydy, niin ainoastaan annetaan poliisiau-
ton perässä lähimmän pankin eteen asianomai-
sen ajaa. Jos ei rahaa löydy sieltäkään käteen
annettavaksi sakon tai rangaistusmääräyksen
maksuun, niin siinä tapauksessa otetaan kyltit
autosta pois.

Eivät toki poliisiministeri ja oikeusministeri
ole ainoat, jotka eivät ole mielestäni tehneet riit-
tävästi turvallisuuden hyväksi mainitsemani esi-
merkkikihlakunnan alueella. Liikenneministeri
— tosin asetan toiveitani tähän vielä melko uutu-
kaiseen ministeriin — ei ole vuodesta toiseen
mentäessä kiinnittänyt tarpeeksi huomiota Eu-
rooppa 18 -tien olosuhteisiin. Uutta moottoritie-
tä saamme toki odottaa vielä kauan, mutta pa-
rannuksia: levennyksiä, ohituskaistoja ja kevyen
liikenteen alituskia olisi tehtävissä muutamassa
kuukaudessa Vaalimaan ja Haminan välille,
mutta niitä ei vain kuulu. Edelleen Haminasta
menee erittäin tärkeä Valtatie 26 Luumäen Taa-
vettiin, josta Pohjois-Karjalaa myöten tuleva ta-
varaliikenne kulkee. Autoilijat eivät nimittäin
käytä mielellään Lappeenrannasta rajanpintaa
myöten kulkevaa tietä Vaalimaan seudulle ja siel-
tä sitten länteen, koska E 18-tie on ruuhkainen.

Välillä tuntuu kuin meidän viranomaisillam-
me olisi jonkinlainen jäännös siltä ajalta asenteis-
sa, mitkä vallitsivat neuvostovallan aikana, että
tavallaan niin kuin hattu kädessä kuunnellaan,
mitä naapuri mistäkin rajanylitysongelmasta tai
poliisiongelmasta kulloinkin sanoo. Kuitenkin
meillä olisi EU-maana hyvin mahdollisuus ja
taustaa sille, että käytettäisiin hieman jämakäm-
pää äänensävyä, kun keskustellaan näistä asiois-
ta. Milloin minäkin viikkona saattaa tulla uusi
maksu kaikille suomalaisille kuljettajille, sekä
henkilö- että rekka-autojen kuljettajille ja sitten
se taas lopetetaan, mutta pian ilmestyy taas joku
muu hankaluus.

Tämä pitäisi ottaa vakavammin, koska olem-
me sentään Euroopan unionin portti suureen
Venäjänmaahan. Vaikka näitä kurjuuksia olen-
kin tässä kaakonkulman kannalta ladellut, niin
on kuitenkin erittäin tärkeä ja onnellinen asia,
että tuo itäraja on avautunut, koska näillä kun-
nilla, jotka siellä ovat, on suuri odotusarvo sijain-
tipaikastaan rajanylityspaikkaa lähimpänä ole-
vina kuntina.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 97/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvos-
ton ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistun-
toon.

2) Hallituksen esitys Suomen ja Länsi-Euroopan unionin välisen turvallisuussopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 179/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvos-
ton ehdotuksen mukaisesti torstaina tämän kuun
26 päivänä pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna
keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
